

Kryžiaus ir Meilės kelias

Prisiminimai apie kunigą Juozą Zdebskį

B220180

Čia kalba gyvi žmonės,
su kuriais ar į kuriuos
kun. J. Zdebskis bėrė
ateities sėklą. Rašantieji
kartu su juo ėjo, sėjo,
džiaugėsi ir liūdėjo.
Jie gali, atsigręžę į praeitį,
atsidūsėti: „Ačiū,
Viešpatie, kad davei
tokį vadovą.,
o Lietuvos Bažnyčiai –
tokį Kunigą”.

Kryžiaus ir Meilės kelias

Prisiminimai apie kunigą
Juozą Zdebskį

Sudarė ir parengė
sesuo Loreta Teresė Paulavičiūtė

LUMEN

VILNIUS

1996

1996

Kryžiaus ir Meilės kelias

Prisiminimai apie kunigą
Juožą Zdebski

Sudarė ir parengė
sesuo Loreta Teresė Paulavičiūtė

LUMEN
leidykla

VILNIUS
1996

UDK 23/28 (475.5): 929 Zdebskis
Kr303

ISBN 9986-410-23-1

© Loreta Teresė Paulavičiūtė
© LUMEN leidykla, 1996

TURINYS

PRATARMĖ	9
Vysk. Julijonas Steponavičius MALDOS, MEILĖS IR AUKOS GYVENIMAS	11
GYVENIMO METMENYS Trumpa biografija	17
Petras Plumpa VISOS LIETUVOS KAPELIONAS	25
Anonimas TIKĖJIMO, VILTIES IR MEILĖS KNYGNEŠYS	38
Kan. Gvidonas Dovidaitis „TEGUL JUMS DIEVAS PADEDA“	42
Kun. Robertas Grigas RAŠAU... IR ŠIRDIS VERKIA	44
Kun. Ričardas Repšys MIC „SU KURIAIS EISI?“	66
Algirdas Patackas KAIP PAPRASTA ATSIKLAUPTI... ..	80
Kun. Kazimieras Ambrasas SJ ATMINTYJE IR ŠIRDYJE IŠLIKĘ BRUOŽAI	85
Dr. Elena Grinaveckienė REKOLEKCIJOS INTELIGENTAMS	93
Dr. Antanė Kučinskaitė REKOLEKCIJOS VIENUOLĖMS	96
Kun. Edmundas Rinkevičius REKOLEKCIJOSE IR PRIE KLAUSYKLOS	97
Marytė Setkevičiūtė-Vaznelienė VAIKYSTĖS PRISIMINIMAI	99
Mokyt. Vaclovas Bartuška ZDEBSKIŲ JUOZUKAS	101
Mokyt. Ona Brilienė JAUNYSTĖS PRISIMINIMAI	106
Gyd. Valentinas Kabašinskas „ATEIK, MAN NIEKAS NEUŽDRAUDĖ...“	110
Kun. Alfonsas Bulotas „KUNIGE, REIKIA PAGALBOS...“	112

Ses. Bernadeta Teklė Gadeikytė KUNIGO ZDEBSKIO MOTINAI	115
Vytautas Mižvinskas DĖDĖ JUOZAS	117
Ses. Loreta Teresė (gyd. Paulavičiūtė) „NEGALIMA MYLĖTI TO, KO NEPAŽ[ISTI]“	121
Ses. Monika Gavėnaitė ŠVENTAS ATKAKLUMAS	146
Ses. Gerarda Elena Šuliuskaitė „VIENI NEISIME NEI Į DANGŲ, NEI Į PRAGARĄ“	150
Ses. Nijolė Sadūnaitė SKRYDIS IŠ BOGUČIANŲ	164
Gyd. Birutė Žemaitytė AUKOS MOKYTOJAS	170
Ses. Monika Genovaitė (gyd. Drasutytė) „KAD GYVENIME NEPRITRŪKTŲ KANČIOS...“	182
Kun. Juozas Zdebskis KRYŽIAUS KELIAS, MAŠTYTAS SKAUSMO DIENOSE PO NUDEGINIMO	199
Ses. Teresė Palmira Beseckaitė „TEBŪNA DIEVO VALIA“	205
Gyd. Irena Bartusevičienė STIPRESNIS UŽ LIGĄ	207
Inž. Regina Šalnaitė MEILĖS KIBIRKŠTYS	211
B. Steponaitienė SUSITIKIMAI	216
Mokyt. Jadvyga Žoromskienė DAR VIENA LAIMĖTA SIELA	217
Ses. Aldona Raižytė IŠGYVENIMAI TĖVELIO APLINKOJE	219
Ses. Veronika Kazimiera Beišytė „NEPALIK TU JŲ...“	227
Ses. Stasė Normantaitė „KRONIKA“ SALDAINYJE	243
Gyd. Emilija Montvilienė JAUNIMO SUSIBŪRIMAI	244
Farmac. Jūratė Šolytė TIE AKMENĖLIAI...	245
Inž. Juozas Kadusauskas JAUNIMO KONFERENCIJOS	247

Albinas Rutkauskas	
„KAD ŠVIESTUMEI TAMSYPĖSE“	249
Juozas Ardzijauskas	
„ARGI MUDU NE JAUNI?!”	252
Adelė Ardzijauskienė	
DOVANOTA NOSINĖ	258
Mokyt. Antanas Grigas	
TAUTOS GAILESTINGASIS SAMARIETIS	259
Med. felč. Anelė Grigienė	
JIS BUS PASKELBTAS ŠVENTUOJU	263
Izabelė Medonaitė	
„DIEVAS KIEKVIENĄ ŽMOGŲ VERTINA“	278
Ses. Janina Pranciška Judikevičiūtė	
LIGONIŲ GLOBĖJAS	285
Med. ses. Albina Straušienė	
IR NAKTĮ PAS LIGONIUS... ..	291
Ramutė Augustinavičienė	
„DUOK JĖGŲ, VIEŠPATIE...”	292
Gyd. Birutė Žemaitytė	
MISIJŲ KELIONĖS	294
Algimantas Žilinskas	
KRIKŠČIONIŠKOS MEILĖS LAŠELIS	331
Iš „LKB KRONIKOS”. Nr. 70. 1986 04 23	
KATALIKŲ BAŽNYČIA NETEKO DAR VIENO	
UOLAUS KUNIGO	335
TEKALBA SKAUSMAS	
Tai turėjo būti pasakyta vasario 10 d. prie	
kun. Juozo Zdebskio kapo	344
Lacrima	
TU DAR SUGRĮŠI... ..	348
Ses. Tarcizija Nijolė Cicėnaitė	
NUTILUSI VARPŲ GIESMĖ	354
Benius Lukšys	
TRAGEDIJĄ PRISIMENANT	358
Kun. Vincentas Jalinskas	
KAD MYLĖDAMI PRARASTUME SAIKĄ	360
Vysk. Sigitas Tamkevičius	
GERASIS GANYTOJAS – „AKIPLĖŠA”	362
KNYGOS RĖMĖJAI	365

PRATARMĖ

Kunigas Juozas Zdebskis (1929–1986) sovietinės okupacijos metais buvo vienas iškiliausių kovotojų dėl žmogaus ir tautos laisvių. Kaip didžiai tikinčiam ir uoliam kunigui, jam visų pirma rūpėjo žmonių amžinasis likimas – jų sielos. Sovietinė santvarka, ateizmą iškėlusi iki oficialiosios valstybės ideologijos, o iš tikrųjų net iki valstybinės religijos, taip pat stengėsi patraukti žmonių sielas, tik pateikdama jiems kitas vertybes kaip priešpriešą Bažnyčios idealams. Bažnyčia ir valstybė savo tikslų siekė nevienodomis sąlygomis: valstybė naudojosi ne tik propagandinėmis, bet ir represinėmis, civilizuotai visuomenei nederamomis priemonėmis (apie tai rašoma knygoje „Akiplėša“), o Bažnyčios veikla buvo apribota sakykla ir klausykla. Šiame Dievo ir šėtono kovos lauke susigrūmė galinga sovietinė imperija ir kuklus atkampios parapijėlės klebonas, kurio interesai toli pranoko siaurai suprantamą kovą dėl sielų. Kad būtų galima ganyti sielas, pirmiausia reikėjo jas pasiekti, t.y. išsikovoti laisvių.

...Ir siekė kun. Juozo Zdebskio rankos toli. Kaip Evangelijos Gerasis ganytojas jis, palikęs savo parapijiečius (juos aptarnauti pakvietęs kitus kunigus), vykdavo į Pavolgį, Ukrainą, Moldovą, Armėniją, Gruziją, Altajų ieškoti užmirštų sielų. Dėl vienos sielos jis aukodavo tiek savo laiko ir jėgų, kiek reikėdavo.

Vaisingiausias ir turbūt šiandien Lietuvoje labiausiai juntamas jo darbo vaisius – jaunosios kartos ugdymas Dievo ir Tėvynės meilės dvasia. Eucharistijos bičiulių saskrydžiai,

slaptieji inteligentijos sambūriai, jo vadovaujamos rekolekcijos – tai vis tie laukai, kur buvo beriama ateities sėkla, iš kurios išaugo ne viena šiandien Dievui ir Tėvynei pasišventusi asmenybė.

Apie visa tai šioje knygoje. Čia kalba ne dokumentai, o gyvi žmonės, su kuriais ar į kuriuos jis bėrė šią sėklą.

Prisiminimai apie kun. J. Zdebskį pradėti rinkti tuoj po jo mirties, dar 1986-aisiais. Didžioji dauguma (per 30) prisiminimų gauti pradėjus rinkti aukas knygoms apie jį. Rašė įvairūs žmonės, savo prisiminimais tarsi mozaikos akmenėliais padėdami atkurti šio tauraus žmogaus vaizdą. Prisiminimai pranašesni už negyvus dokumentus, nes juose juntame karštus ne tik rašančiojo, bet ir aprašomojo širdies tvinksnius. Rašantieji kartu su juo ėjo, sėjo, džiaugėsi ir liūdėjo. Jie gali, atsigręžę į praeitį, atsidūsėti: „Ačiū, Viešpatie, kad davei tokį vadovą...“ O Lietuvos Bažnyčiai – tokį Kunigą, pridursime mes.

Dešimtosioms kun. Juozo Zdebskio mirties metinėms išleidžiami prisiminimai telieka ne tik autentiškas dokumentas, bet ir gyvas kilnaus, artimo meilės kupino gyvenimo pavyzdys.

VIDAS SPENGLA

Vilnius,

1995 08 03

Vysk. JULIJONAS STEPONAVIČIUS

MALDOS, MEILĖS IR AUKOS GYVENIMAS

*Kun. Juozo Zdebskio žuvimo 1-ųjų
metinių Mišių pamokslas**

Visą Lietuvą ir visą pasaulį apskriejo liūdna žinia, kad tragiškai žuvo Rudaminos klebonas kun. Juozas Zdebskis, kuris iškilmingai buvo palaidotas šios bažnyčios šventoriuje. Šiandien, minėdami amžino atminimo kun. Juozo mirimo metines, susirinkome pasimelsti už jo vėlę, pagerbti jo – pasimokyti iš jo. O tikrai iš jo galim visi pasimokyti: jauni ir vyresni, kunigai ir pasauliečiai.

Baigęs kunigų seminariją, išventintas kunigu, įrašė savo širdyje šūkį: viskas tebūna daroma didesnei Dievo garbei. Būdamas ištikimas tam šūkiui, per 34-erius savo kunigystės metus nieko kito nesiekė, kaip tik Dievo garbės ir žmonių sielų pašventinimo ir išganymo. Būdamas ištikimas padarytiems pasiryžimams – uoliai darbuotis Dievo garbei ir sielų išganymui, tarnauti Kristui ir Bažnyčiai, – jis ieškojo savo sielovados darbe ne ko kito, kaip tik Kristaus, ir visą savo darbą mokėjo nukreipti į vienintelį tikslą – Dievą. „Kai darbuodamasis žmogus ieško ne savo garbės, bet Dievo garbės ir žmonių gerovės, tai Dievas ir apsaugo nuo puikybės

* Iš fonogramos įrašo.

šėtono, – sakydavo kun. Juozas, – nes Dievas nuolankiesiems duoda malonę, o išdidžius tuščiomis paleidžia”.

Dievo meilė buvo jam raktas į žmonių širdis. O jo sielovados darbas apimdavo visus: vaikučius, jaunimą, suaugusiuosius ir senelius. Mylėdamas vaikučius ir trokšdamas apsaugoti, kad jų nekaltose širdelėse nesuktų sau lizdo bedievybės kirminas, jis nepaisė ateistų paskelbtų nuostatų, draudžiančių kunigams mokyti vaikus tikėjimo tiesų, ruošti Pirmajai išpažinčiai, neleidžiančių egzaminuoti vaikus: kun. Juozas mokė vaikus, rengė juos Pirmajai išpažinčiai. Jis buvo apkaltingas, nuteistas metams laisvės atėmimo. Jis sakydavo, kad nereikia žiūrėti [draudimo], nes tie nuostatai prieštarauja prigimčiai ir tarptautinei teisei, yra nesuderinami su bažnytinės teisės kanonais, kurie reikalauja, kad kunigai mokytų vaikus tikėjimo tiesų. Todėl išėjęs iš kalėjimo, jis tęsė savo darbą, nepaisydamas gąsdinimų ir grasinimų.

Kun. Juozas buvo didelis jaunimo bičiulis, padedantis jaunimui išugdyti save tvirtomis asmenybėmis, mylinčiomis savo tautą, savo gimtąjį kraštą, savo kalbą, papročius, tautos istoriją, sąmoningais katalikais, branginančiais savo tikėjimą ir einančiais per gyvenimą Dievo įsakymų keliu. Jis jaunuoliams ir jaunuolėms padėdavo saugotis nuo šių dienų pasaulio dvasios – egoizmo, savimeilės, savanaudiškumo, sumaterialėjimo, stengdavosi iškiepyti Kristaus dvasią, pagrįstą nuolankumu ir dvasinių vertybių branginimu. Tam nuolankumui, dvasinėms vertybėms branginti, jis sakydavo, geriausios priemonės yra malda, atgaila ir Eucharistija. Juk atgailoje žmogus pažįsta savo silpnybes, klaidas, ydas, pažįsta savo menkumą, Dievo begalinį didumą ir gerumą, o tai pažinęs stengiasi susitaikyti su žmonėmis. Atgaila yra geriausia priemonė susitaikyti su Dievu ir su žmonėmis. O dvasinių vertybių šaltinis yra Eucharistija. Šv. Komunijoje į jaunuolio, jaunuolės sielą ateinantis Kristus duoda jėgų nugalėti pagundas, gerai atlikti savo pareigas, pakelti gyvenimo sunkumus ir nemalonumus.

Pagaliau, jei kas sekėsi, tai jis ne sau, bet Dievui dėkojo: „Ne man, ne man, Viešpatie, bet Tau tebūna garbė“. O jei kas nepasisekdavo, jis nekrisdavo į neviltį, į nusiminimą, bet atsiduodavo Dievui, pasitikėdamas Jo pagalba, sakydamas kaip kenčiantis Jobas: „Matyt, Dievui taip patiko, kad man taip atsitiko. Kitą kartą man tas darbas geriau pavyks...“ Ir taip padėdamas, nurodydamas tas priemones – nuolankumą, dvasinių vertybių branginimą, malda, atgailą ir Eucharistiją, kun. Juozas skatindavo jaunuolius ieškoti ne savo garbės, bet Dievo garbės, mokėti visuomet, visuose nemalonumuose, nepasisėkimuose pasišvęsti Viešpačiui, ugdyti save tvirtomis asmenybėmis, mylinčiomis Dievą ir Tėvynę, Kristų ir Bažnyčią.

Kun. Juozas mylėjo ir savo ganomuosius, parapijiečius, kuriems buvo tikras tėvas. Jis buvo visiems mokytojas, sielų gydytojas – tarpininkas tarp Dievo ir žmonių. Mokė tikėjimo tiesų; skelbdamas Dievo žodį, sakydamas pamokslus, jis aiškino parapijiečiams, kad jie savo tikėjimą geriau pažintų, jį drąsiai išpažintų, pagal jį gyventų. Tikėk, sakydavo, gyvenk pagal Dievo įsakymus, naudokis sakramentais, ir tikrai būsi išganytas, Dievas tau padės savo sielą išganyti. Kaip sielų gydytojas, Atgailos sakramentu sutaikydavo nusidėjėlius su Dievu. Nuvykęs pas ligonius, teikdavo Ligonų sakramentą, paguosdavo, suramindavo ligonius. Kas suskaitys tuos senelius ir ligonius, kuriems jis atnešė paguodą, sustiprinimą tiek jų kūnui, tiek dvasiai!..

Pagaliau, aukodamas šv. Mišių Auką, jis meldėsi už gerus, kad jie ištvertų; už blogus, kad pasitaisytų; už ligonius, kad pasveiktų; už sveikus, kad Dievas apsaugotų juos nuo ligų; už vyrus, kad jie būtų blaivūs, darbštūs; už moteris, kad jos būtų kantrios, ištvermingos; už jaunimą, kad jis būtų tikintis ir doras; už vaikučius, kad jie karštai mylėtų savo nekaltomis širdelėmis Dievulį, kad Jį pažintų ir garbintų. Jis neužmiršdavo senelių melddamasis, prašy-

davo, kad jų gyvenimo saulėlydyje būtų daugiau šviesių, saulėtų dienelių negu niūrių ir ūkanotų.

Bet ypač įsimintina dar viena jo darbo sritis – tai skriaudžiamieji ir kenčiantieji. Kai Lietuvoje įsikūrė Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetas, pirmųjų jo narių gretose matome ir kun. Juozą. To komiteto dokumentuose visur randame ir jo parašą. Dokumentuose, kurie siunčiami į valdžios įstaigas prašant, kad būtų atidarytos bažnyčios – Vilniaus Katedra, Vilniaus Šv. Kazimiero bažnyčia, Klaipėdos Taikos Karalienės bažnyčia; kad būtų leidžiamos statyti bažnyčios naujai išaugusiuose miestuose – kaip Naujoji Akmenė, Elektrėnai, Sniečkus, naujai išaugusiuose Vilniaus, Kauno miesto kvartaluose. Dokumentuose randame prašymus, kad būtų leidžiama kunigams mokyti vaikučius tikėjimo tiesų, katekizuoti vaikučius, rengti Pirmajai išpažinčiai, šv. Komunijai. Kad vaikučiai mokykloje, tarnautojai įstaigose, darbininkai darbovietėse nebūtų persekiojami už bažnyčios lankymą. Kad visi galėtų tikrai laisvai savo tikėjimą išpažinti. Taip pat būdavo prašoma, kad jaunuoliai, turintys pašaukimą į kunigystę, norintys būti kunigais, galėtų laisvai įstoti į kunigų seminariją, kad apie jų tinkamumą į kunigų luomą spęstų dvasinė vyresnybė, o ne pasaulietinės valdžios pareigūnai. Štai tie komiteto dokumentai buvo ne kas kita, kaip skriaudžiamųjų balsas, šauksmas. Kun. Juozas atjautė tuos visus skriaudžiamuosius, stengėsi jiems padėti.

Neužmiršo jis ir kenčiančiųjų – tų, kurie buvo lageriuose ar tremtyje. Kai vykdavo teismai, tai kun. Juozą visuomet matydavom prie teismo rūmų. O jeigu pareigūnai išvaikydavo, tai jis nueidavo į artimiausią bažnyčią ir su tikinčiaisiais meldavosi, kalbėdavo Rožančių už teisiamuosius, kad Viešpats duotų jiems stiprybės pakelti tą auką dėl Kristaus ir Bažnyčios. Kai kas vykdavo aplankyti savųjų tremtyje ar lageryje ir kreipdavosi į kun. Juozą, kad palydėtų, aplankytų juos, – jis kiek galėdamas neatsisakydavo, vyk-

davo su jais. Jeigu būdavo galimybė, stengdavosi juos paguosti, suraminti, išklausydamas išpažinties, teikdamas šv. Komuniją. Lankydamo ir tikinčius jaunuolius, tarnaujančius kariuomenėje, – juos paguosdavo, pastiprindavo.

Visos jo veiklos, to gražaus darbo šaltinis buvo malda, meilė ir auka. Meldėsi jis savo namuose kambaryje, meldėsi bažnyčioje. Meldėsi su jaunimu sambūriuose: kada tikintys jaunuoliai susirinkdavo pas kokį savo draugą vardinių proga ir pakviesdavo kun. Juozą, jis, jei tik galėdavo, neatsisakydavo. Atvykęs į sambūrį, pradėdavo jį malda ir baigėdavo malda. Melsdavosi ir kelionės metu. Kam tekdavo su juo važiuoti mašina, prisimena gerai, kaip kun. Juozui paraginus visuomet būdavo kalbamas Rožančius: artimesnės kelionės metu – viena dalis Rožančiaus, tolimesnės – dvi arba visos trys dalys. Taip jis meldėsi už visus ir su visais. Meldėsi todėl, kad iš maldos jam tryško jėga darbui, o iš darbo – šviesa maldai. Mylėjo jis visus, nes kiekviename matė Dievo paveikslą, Kristaus brolių ir seserį. Neturėjo pagiežos netgi persekiotojams, nekenčiantiems Dievo ir Bažnyčios, atitolusiems nuo tikėjimo. Jo širdyje nebuvo vietos pagiežai ir neapykantai netikintiesiems. Vienas jaunuolis pasakojo, kai Naujų metų proga bičiuliai surengė vaidinimą, kuriame nuskambėjo gaidelė pajuokos Bažnyčios ir tikėjimo persekiotojams, kun. Juozas nenutylėjo ir pasakė, kad krikščionims nedera vaduotis pagieža ir neapykanta – mes turime už juos melstis: jų klaidas smerkti, bet juos mylėti. Kun. Juozo širdis buvo kupina meilės visiems. Jo malda, meilė ir jo auka tikrai atmintina ir visiems nešanti didį pamokymą.

Padalijus mūsų krašte kunigus į reakcingus ir pažangius, lojalius ir nelojalius, ekstremistus ir susipratusius, kun. Juozapas sakydavo, kad Bažnyčiai visai svetimas yra toks padalijimas. Kiekvienas kunigas, tariant apaštalo šv. Pauliaus žodžiais, yra Kristaus tarnas ir Dievo malonių teikėjas. Todėl jis stengėsi būti toks visuomet, kitiems rodyti tokį pa-

vyzdį. Jis mokėjo aukotis dėl Bažnyčios, dėl Kristaus. Ir kai jam tekdavo rinktis, ar turi saugoti save pritardamas valdžios nuostatams, potvarkiams, diskriminuojantiems tikinčiuosius, varžantiems Bažnyčios veiklą, ar aukoti save atsisakydamas pritarti tiems Bažnyčios gyvenimą varžantiems nuostatams, pavyzdžiui, draudimui mokyti vaikus tikėjimo tiesų, jis pasirinkdavo šį antrąjį atvejį, niekuomet nebijodamas aukos.

Taip jisėjo per gyvenimą maldos, meilės ir aukos keliu. Dėl savo tvirtumo ir drąsos, dėl savo ryžtingos ir tvirtos laikysenos, dėl savo ištikimybės Kristui ir Bažnyčiai jis buvo apšauktas ekstremistu, niekinamas, šmeižiamas spaudoje, persekiojamas, bauginamas. Bet tikintiesiems jis visuo met pasilieka kaip tauri asmenybė, gražus pavyzdys uolaus Kristaus vynuogyno darbininko, drąsaus Kristaus kario, pagaliau kaip ištikimo Bažnyčios sūnaus, kuris tai Bažnyčiai tarnavo pasirengęs priimti kiekvieną auką. Toks buvo, yra ir pasiliks švento atminimo kunigas Juozas mūsų atmintyje.

Pasimelskime už jo vėlę, prašykime Dievą, kad Viešpats teisingasis suteiktų jo vėlei amžinąjį džiaugsmą, šviesą ir ramybę ir kad jis būdamas pas Viešpatį užtartų mūsų krašto Bažnyčią ir išmeltų tai Bažnyčiai uolių kunigų, drąsių Kristaus karių, gerų Bažnyčios sūnų, kurie toliau tęstų jo darbą.

Rudamina,
1987 02 08

GYVENIMO METMENYS

Trumpa biografija

Kun. Juozas Zdebskis gimė 1929 m. gegužės 10 d. Marijampolės apskrities Krosnos parapijos Naujienos kaime.

Tėvas – Vincas Zdebskis (1877–1955) buvo kilęs iš gausios šeimos. Jis turėjo 8 ha žemės ūkelį. Žiemos vakarais tėvas vaikams sekdamas pasakas, visa šeima kartu melsdavosi, Gavėnioje giedodavo, kalbėdavo Rožančių ir Marijos litaniją. Sekmadieniais ir šventėmis visa šeima arkliais kinkytu vežimu važiuodavo į bažnyčią, per Petrines – atlai-duosna į Kryžius, prie Dusios ežero. Kun. Juozui vikaraujant Raseiniuose, jo tėvas 1955 m. spalio 6 d. staiga mirė grįžęs po darbo ir pavakarieniavęs, dar tebesėdėdamas prie stalo.

Kun. Juozo motina Ieva Slavėnaitė-Zdebskienė buvo kilusi iš turtingos ir garsios Slavėnų giminės (astronomas Paulius Slavėnas – kun. Zdebskio dėdė). Tai buvo choleriško temperamento ir valdingo charakterio moteris (kaip prisipažindavo kun. Juozas, daug būdo savybių jis buvo paveldėjęs iš motinos). Nuo 9 metų likusi be motinos našlaitė gyveno prie vyresnio brolio šeimos. Ištekėjo už 20-čia metų vyresnio vyro (ji gimusi 1897 m.). Tačiau dažnai sakydavo, kad per visą bendrą gyvenimą iš vyro nėra girdėjusi šiurkštesnio žodžio, visada buvo gerbiama. Nors nebuvo pratusi ir nemokėjo rodyti švelnumo savo vaikams, tačiau labai juos mylėjo ir sielojosi dėl sūnaus kunigo areštų, teismų,

Iš kairės pirmieji – kun. J. Zdebskio tėvai: Vincas Zdebskis
ir Ieva Slavėnaitė-Zdebskienė (Iš asmeninio archyvo)

Kun. J. Zdebskio tėviškė – Krosnos (Mindaugų) parapija,
Naujienos kaimas (Iš asmeninio archyvo)

kalėjimų ir visų kitų kunigiško gyvenimo sunkumų. Buvo tvirto charakterio ir tikėjimo moteris. Atviruose pokalbiuose ne kartą yra minėjusi, jog dar vaikams esant mažiems prašydavo Dievo, kad verčiau juos mažus pasišauktų į dangų, negu kad užaugę jie būtų nedori žmonės. Ta mintimi guosdavosi ir dėl dviejų anksti mirusių dukrelių amžinojo likimo. Nuo 1973 m. rudens apsigyveno pas sūnų kunigą Šlavantuose. Ten ir mirė 1979 m. sausio 22 d.; palaidota Mindaugų kapinėse, šalia vyro ir jaunosios dukrės Zitutės.

Zdebskių šeimoje buvo keturi vaikai: 1926 m. gimė Marytė, 1927 m. gimusi Zuzanėlė mirė 5 mėnesių; 1942 m. gimė jauniausioji Zitutė, kuri paskendo tvenkinyje prie namų 1948 07 26 – šv. Onos dieną – eidama šeštuosius metus. Kun. Juozas labai mylėjo sesytę ir dažnai pasakodavo, kaip Zitutė laukdavo jo grįžtančio iš gimnazijos, visada pasitikdavo.

Su vyriausiąja seserimi Maryte jiedu kartu augo, kartu žaidė – kartais sunkiai pasidalydavo žaislus, todėl tėvai pirkdavo abiem vienodus... 1955 m. sesuo ištekėjo ir išsikėlė gyventi į vyro ūkį – į Naujienėlės kaimą, šalia gražaus Orijos ežero Kalvarijos parapijoje. Mirus tėvui, ji parsivežė ir mamą. Išaugino dvi dukras – Aliną ir Egidiją. Kun. Juozas dažnai svečiuodavosi jų vaišinguose namuose, mylėjo abi seserėčias – Linutę (savo krikštaduktę) ir Gidutę – net kalėjime būdamas rūpinosi jų religiniu auklėjimu. Ir sesuo su vyru jam kuo galėdami padėdavo, ypač kai jis kalėdavo.

Būsimasis kunigas Krikštą, Pirmąją komuniją ir Sutvirtinimo sakramentą gavo Krosnos bažnyčioje. Pakrikštytas Juozapo Antano vardu. Pirmajai komunijai rengė kun. Ligeika ir kun. klebonas Maslauskas.

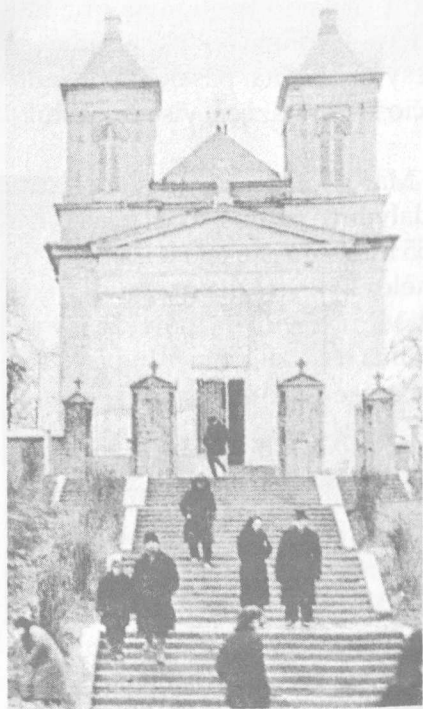
Pradžios mokyklą baigė labai gerais pažymiais, įstojo į Kalvarijos gimnaziją ir ją baigė 1948 metais. Brandos atestate keturi ketvertai (lietuvių kalbos ir literatūros, algebros, trigonometrijos ir gamtos mokslo), visi kiti – penketai. Mokydamasis gimnazijoje gyveno Kalvarijoje pas tėvo brolių –

labai gerą ir pamaldų žmogų. Iš gimnazijos savaitgaliui dažnai grįždavo namo su draugais, ypač artimiausiais – Kęstutiu ir Jurgiu. Visi buvo linksmi – dainuodavo, iškylaudavo gamtoje, Žaltyčio ežere plaukiodavo valtimis.

Nuo vaikystės Juozas buvo labai pamaldus. Kaip pasakojė mama, kartais užsidarydavo savo kambarėlyje ir melsdavosi po keletą valandų. Jau tada ne visada jį suprasdavo net artimieji – buvo laikomas užsispyrėliu, kažkokiu atsiskyrėliu. Kartais jam sakydavo: „Dar neužaugai, o jau senis ta-

pai“ ... Sekmadieniais ir šventadieniais jis niekada nepraleisdavo šv. Mišių ir išbūdavo iki visų pamaldų pabaigos. Bažnyčioje būdavo labai susikaupęs ir rimtas. Kartais sudrausdavo ilgose pamaldose pavargusią seserį, kad nesidairytų ir ramiai stovėtų. Visam gyvenimui jam išliko atmintyje mielas vaikystės prisiminimas, kai per Petrines kartu su tėvais auštant išvažiavo arkliais į atlaidus pro Kalniškių mišką į Kryžių bažnytelę, prie Dusios ežero („Niekad vėliau gyvenime nesu valgęs tokio skanaus pyrago su dešra, kaip per tuos atlaidus...“).

Nuo vaikystės Juozas buvo labai smalsus, mėgo įvairius darbus, do-

Kun. J. Zdebskio vaikystės
parapijos Krosnos bažnyčia
(Iš asmeninio archyvo)

mėjosi technika ir įvairiais mechanizmais (ypač ginklais). Laikėsi taisyklės: „Ką pradėjai, tą ir baik“.

Baigęs gimnaziją nutarė stoti į Kauno tarpdiecezinę kunigų seminariją. Buvo sunkūs pokario metai. Bijodami, kad neišvežtų į Sibirą, tėvai nenorėjo leisti į seminariją. Tačiau sūnus tvirtai pasakė: „Jei neleisite į kunigų seminariją, aš niekur kitur nestosiu!“

Besimokant seminarijoje, parvažiuoti namo reikėdavo specialaus valdžios leidimo, kurį ne visada gaudavo. Per atostogas vasarą padėdavo šienauti ir dirbti kitus ūkio darbus. Seminarijoje buvo sušlubavusi sveikata: skaudėdavo galvą, nuolat jautė silpnumą, mieguistumą. Tačiau parvažius namo visi negalavimai praeidavo. Dėl to sveikatos nusilpimo prieš šventimus išgyveno nežinomybės kančią: ne tik nežinia, ar bus leista jam priimti šventimus, bet ir paties abejones dėl savo pašaukimo. Vėliau su didžiausia pagarba prisimindavo profesorius kun. Praną Kuraitį ir tuometinį seminarijos dvasios vadą bei Teologijos fakulteto dekaną tėvą Juozą Grigaitį MIC, kurio sprendimui buvo pavedęs savo pašaukimo klausimą. Iš vysk. Kazimiero Palta-roko rankų šventimus gavo 1952 m. rugsėjo 21 d., o seminariją baigė 1953 metais.

Nuo liepos mėn. pradėjo vikarauti Šiluvoje, po trijų mėnesių perkeltas vikaru į Raseinius, kur dirbo dvejus metus, po to paskirtas į Šiupylis klebonu. Pasidarbavus lygiai metus, buvo patenkintas jo prašymas tęsti teologijos studijas Kaune: 1956 m. rugsėjį perkeltas į Kauną, kur lygiai metus dirbo vikaru Vilijampolės bažnyčioje ir nuo 1957 m. rugsėjo iki 1959 m. balandžio – vikaru Įgulos bažnyčioje. Po to perkeltas vikarauti į Šakius, o nuo 1961 m. spalio paskirtas į Marijampolės (tuometinio Kapsuko) rajono Gudelių bažnyčią klebonu.

1964 m. lapkričio 26 d. kun. Juozas Zdebskis už vaikų katekizavimą buvo nuteistas metus kalėti ir areštuotas teismo salėje. Iki Aukščiausiojo teismo nuosprendžio sėdėjo Lu-

kiškių kalėjime, o vėliau buvo kalinamas Vilniaus Rasų g-vės kolonijoje; iš čia išėjo į laisvę 1965 m. birželio 4 dieną. Mėnesį padirbėjęs Alytuje, 1965 m. rugpjūtyje paskirtas vikaru į Leipalingį, o nuo 1966 m. lapkričio – jau Kapčiamiesčio klebonas. Dirbdamas Kapčiamiestyje (Lazdijų raj.) uoliai vykdė savo parapijos ganytojo pareigas ir pradėjo kituose miestuose organizuoti rekolekcijas pasauliečiams, inteligentams, jaunimui, vienuolėms (yra išlikę keli tokių rekolekcijų magnetofoniniai įrašai).

1968 m. pabaigoje kun. Zdebskis kartu su kun. Sigitu Tamkevičiumi ėmė rinkti parašus po pareiškimu dėl tragiškos kunigų seminarijos padėties (tuo metu į seminariją būdavo priimami tik 5 kandidatai, nors per metus mirdavo apie 30 Lietuvos kunigų). Už šią akciją, taip pat už aktyvią pastoracinę veiklą savo parapijoje kun. Zdebskis iš Kapčiamiesčio perkeltas klebonu į Valakbūdį (Šakių raj.). 1969 m. sausio 8 d. Valakbūdžio klebonas Juozas Zdebskis ir Garliavos klebonas Petras Dumbliauskas, pasirašę po pareiškimu dėl kunigų seminarijos padėties, nusiuntė jį SSRS Ministrų tarybos pirmininkui. Už tai kun. Zdebskiui buvo atimta teisė oficialiai vykdyti kunigo pareigas – atimtas kunigo registracijos pažymėjimas. Taigi nuo 1969 m. kovo drauge su tokio pat likimo sulaukusi kun. Sigitu Tamkevičiumi metus darbuojasi melioracijos darbininku Prienų MSV* pas kun. Juozo klasišės draugą Jurgį Brilių. Bet 1970 metų Velykas kun. Zdebskis jau šventė kaip Prienų vikaras.

Tačiau nenurimo ir čia: labai aktyviai organizavo įvairias rekolekcijas ir joms vadovavo, važinėjo misijų reikalais pas Pavolgio vokiečius ir kitus Sovietų Sąjungos platybėse išbarstytus katalikus. Rūpinosi kalniniais – ne tik tuo metu už vaikų katekizavimą kalėti nuteistu kun. Antanu Šeškevičiumi SJ, kurio bylos peržiūrėjimui ieškojo advokato Maskvoje, bet ir politiniais kalniniais – prieš pat savo areštą

* Melioracijos statybos valdyboje.

surado Maskvoje advokatę ir Liudui Simučiiui. Nors tebuvo vikaras, savo parapijoje drąsiai katekizavo vaikus – KGB užfiksavo, kad 1971 m. vasarą kun. Juozas Zdebskis Pirmajai komunijai parengė kelis šimtus vaikų.

Už visą šią veiklą Prienų milicijoje areštuojamas 1971 m. rugpjūčio 26 d., o po keturių dienų perkeliamas į Vilniaus Lukiškių kalėjimą. Už vaikų katekizavimą vėl nuteisiamas metus kalėti (tuo metu tokia pat bausmė ir už tokį pat „nusi Kaltimą“ Raseinių teismas nuteisė ir kun. Prosperą Bubnį). Aukščiausiam teismui patvirtinus nuosprendį, kun. Juozas Zdebskis 1972 m. pradžioje bausmei atlikti iš Lukiškių kalėjimo perkeliamas į bendrojo režimo Pravieniškių pataisos darbų koloniją; čia išsėdėjo iki 1972 m. rugpjūčio 26 d.

Grįžęs iš kalėjimo kurį laiką neturėjo parapijos, todėl tęsė misionieriaus darbą ne tik už Lietuvos ribų, bet ir Tėvynėje. Nuo 1973 m. vasaros skiriamas klebonu į Šlavantus; čia darbavosi 12 metų. Nuošalioje parapijoje dirbdamas (kaip pats pasakojo, šiokiadieniais net gedulinėse pamaldose, be celebruojančio Mišias kunigo ir vargonininkės šeimininkės, dažnai ištisą savaitę į bažnyčią neužklysdavo nė vienas parapijietis), kun. Juozas turėjo laiko ir galimybių atsidėti platesnei misijai ir apaštalavimo veiklai. Rūpinosi ne tik „LKB kronikos“, bet ir kitos katalikiškos spaudos leidimu bei platinimu, labai plačiai įsitraukė į darbą su jaunimu, rėmė Eucharistijos bičiulių ir Blaivininkų sąjungas, rengė rekolekcijas vienuolėms, pasauliečiams, bet ypač jaunimui. 1978 m. kun. Juozas Zdebskis dalyvavo steigiant Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetą ir dvejus metus (iki 1980 m. lapkričio) buvo vienas iš komiteto „penketuko“ narių.

Kun. Juozas pagarsėjo ne tik kaip aktyvus Bažnyčios ir tikinčiųjų teisių gynėjas, bet ir kaip herojiškos artimo meilės apaštalas. Kaip buvo įpratęs, kiekvieno mėnesio pirmąjį penktadienį su Švenčiausiuoju visados lankydavo savo parapijos ligonius ir nepajėgius senelius, už tūkstančių kilometrų nuo Lietuvos lankydavo kareivėlius bei kalinius, da-

lyvaudavo politinių kalinių teismuose, toliau tęsė misionieriaus darbą, ir ne tik tarp Pavolgio vokiečių. Dėl šios itin aktyvios veiklos KGB ne tik skleidė apie kun. Zdebskį šmeižtus, įtarinėjimus, nepasitikėjimą, bet organizavo ir fizinio teroro akcijas: kun. Juozui važiuojant mašina, keliskart buvo sudarytos avarinės situacijos, o 1980 m. spalio 3 d. kun. Zdebskiui panaudota speciali priemonė – nudeginimas cheminėmis medžiagomis, realiai grėsęs mirtimi. Negalima atmesti ir plačiai sklidusio įtarimo, kad tragiška kun. Juozo Zdebskio mirtis autoavarijoje – irgi tų pačių tamsių jėgų darbas.

Kun. Juozo Zdebskio mirties metinėse prie jo kapo Rudaminos šventoriuje ir dabar kasmet renkasi jo bendražygiai ir bendraminčiai – net tie, kurie jo gyvo nebuvo matę. 1996 m. vasario 5 d. tokios metinės – jau dešimtosios...

Ses. LORETA TERESĖ

Vilnius,
1995 09 08

PETRAS PLUMPA

VISOS LIETUVOS KAPELIONAS

Pirmą kartą kun. Juozą Zdebskį sutikau 1969 m. pavasarį Kaune slaptose rekolekcijose, į kurias pakvietė ses. Monika Gavėnaitė. Tose rekolekcijose privačiame bute dalyvavo nemaža jaunimo, kai kurie iš jų (Algis Paliokas ir Algis Baniulis) vėliau pasirinko kunigystę. Ten susipažinau ir su savo būsimąja žmona.

Tuo metu kun. Zdebskis buvo nelegaliai dirbantis kunigas: jam ir kun. Sigitui Tamkevičiui sovietų valdžia buvo atėmusi kunigavimo teisę, todėl jiedu buvo įsidarbinę Prienų melioracijos valdyboje. Laisvu laiku lankydavo religines bendruomenes, nelegaliai dirbdami pastoracijos darbą.

Kadangi tuo metu perėjau į pagrindinę veiklą – pradėjau rūpintis nelegalios religinės literatūros leidyba, – todėl mums su kun. Juozu atsirado nemaža bendrų interesų. Kartu išvažinėjome daug Lietuvos vietų: ieškojome požeminių slaptaviečių ir medžiaginių išteklių, kuriuos būtų galima panaudoti literatūrai gaminti ir platinti. Apie tai, ką mes suradome ir ką būtų galima panaudoti Lietuvos labui, dar negreit bus galima viešai kalbėti.

1970 m. už vaikų katekizavimą buvo suimtas kun. Antanas Šeškevičius. Tada kartu su kun. Juozu važiavome į Maskvą pas mano senus pažįstamus disidentus V. Telnikovą, T. Velikanovą, N. Krivošejevą. Jiems perdavėme informaciją apie kunigo suėmimą. Kun. Juozas pasamdė disidentų sluoksniams artimą advokatę, kad ši išreikalautų kun. A. Šeškevičiaus bylą antrąkart išnagrinėti. Kartu bandėme užmegzti tiesioginius ryšius su išeivijos lietuviais. Tuo tiks-

lu važiavome į Rygą pas mano pažįstamą buvusį kalinį Peterį Štokmanį, tikėdamiesi per jį susipažinti su atvykstančiais užsieniečiais, o per juos – ir su išeivijos lietuviais.

Keletą metų mums su kun. Juozu yra tekę praleisti daug laiko įvairiose kelionėse – automobiliais, traukiniais, motociklais, lėktuvais ir pėsčiomis. Šiose kelionėse kun. Juozas savo ryžtu ir energija buvo lyg vanduo: jei reikėjo, jis pereinavo per visas užtvanas, prasiskverbė pro siauriausius plyšius. Pavyzdžiui, kad ir toje kelionėje į Rygą: neturėdami nuosavo automobilio, Kaune nusipirkome bilietus autobusui į Panevėžį, bet įlipi nusprenđėme už miesto – Raudondvaryje, kad nepriliptų saugumo „uodega“. Tačiau perpildytas autobusas Raudondvaryje nesustojo. Kun. Juozas „pagavo“ kažkokią „Volgą“ ir autobusą pasivijome Cinkiškyje. Panevėžyje aplankėme vieną buvusį kalinį, po to kitu autobusu vėlai vakare pasiekėme Rygą. Čia aptarėme reikalus, kartu su Peteriu apvaikščiojome senamiestį ir paryčiui traukiniu pasiekėme Klaipėdą, o iš ten – sunkvežimio kabinoje grįžome į Kauną. Taip per 20 valandų pabuvome net keturiuose miestuose. Naudojantis atsitiktiniu transportu, saugumo sekliams būdavo labai sunku iš paskos sekti: staiga iš už kampo išlindęs sustabdyta mašiną ir po kelių minučių jau būni gana toli. Kun. Juozas stabdydavo visas be išimties mašinas: sunkvežimius, lengvasias, tarnybines, autobusus ir kt. Šiuo atveju mūsų nuomonė skyrėsi, nes aš taikydavausi tik į krovines automašinas, manydamas, kad tokiu transportu saugumiečiai nevažinėja...

Asmeniškai kun. Juozas man buvo pats artimiausias žmogus, nes su juo buvo galima kalbėtis apie viską. Šiaip jau pasauliečiai, bendraudami su kunigais, jaučia tam tikrą atstumą. O tarp kun. Juozo ir kito žmogaus nebūdavo atstumo – jį jautei kaip labai artimą žmogų, kuris visiškai įsiklausė į tavo sielą. Ir jis man yra artimiau atskleidęs, papasakojęs kai kuriuos epizodus iš savo vaikystės – kaip susiformavo toks jo charakteris. Kaip pats sakė, jis buvo žmo-

gus, neturėjęs vaikystės. Jo vaikystė buvusi lyg koks košmaras. Tai patvirtino ir jo pradinės mokyklos mokytojas Vaclovas Bartuška iš Krosnos: pasak jo, Zdebskių Juozukas su vaikais nežaisdavo. (Kodėl taip buvo, gal kada daugiau papasakos jo artimieji.)

Gal dėl tos skaudžios vaikystės jis išsiugdė gebėjimą pamatyti kito žmogaus sielos skausmą ir jį atjausti. Įvairūs nuskriaustieji, ypač gyvenimo prislėgtos moterys, atskleidavo jam savo dvasinį skausmą ne tik kaip nuodėmklausiuui, bet ir kaip žmogui, kuris nori ir stengiasi padėti. Kagėbistai šią jo savybę pateikdavo kaip polinkį į erotinius nuotykius. Jie net specialiai tam fabrikuodavo medžiagą – pasiūsdavo pas jį gerai parengtas agentes. Kunigas jas greit perprasdavo, bet ir su tokiomis ryšių nenutraukdavo, turėdamas viltį, kad jos kada nors atsivers. Neprisipažinusių agentų žodžiais jis netikėdavo ir kitus draugus įspėdavo: „Tegul Dievas jus saugo – netikėkite kagėbistų nuoširdumu“. Tačiau savo viduje, morališkai jis niekada žmogaus nepasmerkėdavo, netapdavo jo teisėju. Šiuo požiūriu jis buvo nuolankiausias žmogus. O saugumiečiai, praminę jį „Akiplėša“, matyt, turėjo galvoje jo visuomeninį aktyvumą. Jis nebuvo joks akiplėša, o tik labai gerai savo pašaukimą suvokiantis žmogus, jaučiantis atsakomybę ne tik už savo parapiją, bet ir už visą Lietuvą, net daugiau. Labai nemalonu, kad nemaža žmonių (net konfratų) kaip tik dėl to jį smerkė. Pa-grindą tam duodavo nestandartiškas kun. Juozo elgesys laikantis bažnytinių taisyklių. Ne kartą atsitikdavo, kad jis palikdavo ramiai besiganančias kelias savo parapijos aveles ir išvažiuodavo į Sibirą, Kazachstaną ar Kaukazą aplankyti erškėčiuose įstrigusių ėriukų. Kai kurie parapijiečiai dėl to būdavo nepatenkinti, o saugumiečiai per „pamaldžiuosius“ agentus siūsdavo skundus į kurią ir platindavo piktas paskalas tikintiesiems. Ir kunigai juo piktinosi dėl kanonų nubrėžtų ribų nesilaikymo. O kun. Juozui atrodė, kad artimo meilė kartais leidžia peržengti ir formaliai nustatytas ribas.

Taigi jis buvo pašauktas ganyti ne tiktai savo parapijiečius. Atrodė, jog jis visos Lietuvos kapelionas, gelbstintis žmonių sielas visais įmanomais būdais: rekolekcijomis, pamokslais, spaudos platinimu, tikinčiųjų teisių gynimu, vargšų gelbėjimu ir pan. Jis visada pralisdavo ten, kur reikia, o žmonės, žinodami šį jo polinkį ir gebėjimą, dažnai į jį kreipdavosi pagalbos. Jis savo lėšomis važiuodavo pas kalinius, tremtinius, kareivius, pas vokiečius katalikus į Kazachstaną ir Pavolgį, pas Armėnijos katalikus, pas visus tikinčiuosius Rusijoje, kurie tik to pageidaudavo. Tačiau ir savo parapijiečių neužmiršdavo, ypač kenčiančių: kiekvieno mėnesio pirmąjį penktadienį aplankydavo visus savo parapijos ligonius; už bažnytinius patarnavimus jis nelupdavo, priešingai, kartais už Mišias jis nieko neimdavo (tik iš turtingųjų galėdavo paimti tiek, kiek duoda).

Pasakymas, kad nelaimėje pažinsi draugą, visiškai pasiteisino ir mūsų tarpusavio santykiuose. 1973 m. buvau sumintas dėl „LKB kronikos“ platinimo. Tada kun. Juozas ėmėsi globoti sunkioje būklėje atsidūrusią mūsų šeimą: rinko pinigų namui įsigyti, mano žmoną su vaikais lydėjo į Urąlą pasimatyti su manimi, visą šeimą buvo pasikvietęs vasaroti į Šlavantus. Kai po 8 metų sugrįžau į Lietuvą, kun. Juozas pirmasis mane aplankė. Užsiminė, kaip prieš metus čekistai jį kėsinosi nužudyti ar bent sukompromituoti. Atrodo, sunkiausias smūgis tada jam buvo tai, kad nuo jo nusigręžė artimi bičiuliai.

Tai buvo gal koks ketvirtas pasikėsinimas į jo gyvybę. Dar 1970 m. Marijampolėje jam iš užpakalio buvo taip trenkta per galvą, kad tik po keleto valandų atsipeikėjo patvoryje. Kadangi iš turėtų daiktų nieko nepasigedo, suprato, kiek tai darbas. Tuomet tą smūgį jis priėmė jungdamas su Kristaus kentėjimais, todėl plačiau apie tai niekam nepasakojo. Bandžiau jį įtikinti, jog nusikaltimo slėpimas kartu reiškia ir jo skatinimą. Vėliau jo požiūris į tai visiškai pasikeitė ir jis pats dažnai kitiems primindavo, kad svarbus būdas

kovoti su kagėbistų kenkimu yra jų nusikaltimų paskelbimas viešumai. Šiaip savo grynai asmenines nesėkmes jis stengėsi vienas nuolankiai sugerti, tuo savo elgesiu įrodydamas, kad krikščioniškasis nuolankumas yra kantrybės ir meilės sintezė.

Visų kun. Juozo darbų palydovė buvo malda. Visada savo portfelyje jis nešiodavosi mišiolėlį, kamžą, švento vandens. Būdamas vienas, skaitydavo brevijorių; automobilyje kartu su kitais keleiviais kalbėdavo visas tris Rožančiaus dalis. Šios maldos nenutraukdavo, jei pakeliui į mašiną priimdavo kokį keleivį. Už pavežimą pinigų neimdavo, bet kartais prašydavo sukalbėti „Sveika, Marija“.

Būdavo net juokingų nutikimų. Kartą Dzūkijoje pasiprašė pavežama pagyvenusi moteris. Kun. Juozas pasiteiravo, gal ji norinti kartu pasimelsti. Moterėlė atšovė, kad ji niekada nesimeldžianti, bet dainuoti galinti visą dieną. Tuomet kun. Juozas kartu su kitais vėl tęsė jau įpusėtą Rožančių. Kuomet moteriškai reikėjo išlipti, ji ėmė karštai dėkoti už tokį gražų meldimąsi ir prisipažino, jog ir ji kas vakarą su vaikaičiu kalbanti poterius...

Važiuojant pro kapines kun. Juozas visada garsiai pasimelsdavo už mirusius. Vakare prieš eidamas miegoti būtinai nueidavo į bažnyčią atsisveikinti su Švenčiausiuoju. Šv. Mišias aukodavo įvairiose vietose priklausomai nuo aplinkybių. Jo aukojamose Šventosiose Mišiose (būtent taip jis vadindavo) yra tekę dalyvauti privačiuose kambariuose, traukinio kupė, viešbutyje ir net miške. Atrodo, kad didžiausias jo gyvenimo žadintojas buvo labai artimas buvimas su kenčiančiu Kristumi – nuo vaikystės ligi pat mirties.

Apie kun. Juozą būtų galima parašyti ne vieną knygą, tačiau yra daug dalykų, apie kuriuos dar per anksti kalbėti. Jo nepaprasta patirtimi galbūt galės pasinaudoti tik ateinančiame amžiuje gyvensiantys mūsų tėvynainiai.

Vilnius,

1996 02 14

Bylos* t. 5, l. 103-103a – kun. J. Zdebskio laiškas Petrai Plumpai i kalėjimą (1976 m. birželis)

GJK. I

Mielas Petrai,

Einu šlandien ger mišką tokio ligonio lankyti, nuostabiai gražu, pušys kvėpia, ir galvoju: nuodėbą Tu džiaugiesi ir Jūs visi... ir pasijuntu prieš Tave ir kitus, ypač Virgutį, kuris šiuo metu yra onkologinėje ligoninėje ir laukia operacijos, kažkuo kaltas. Nežinau kuo, bet kai pats būni tokioje padėty, kur viskas būna tinkama aukai, tada kažkaip normaliai jautiesi – žinai, kad viskas padaryta, visos pareigos atliktos. Keista, bet tokia savijauta būna kaip tik tada, kai eini ne ten kur pats nori, darai tai, ką daryti reikalauja zakonas, valgai tai, ką paduoda.

Iš tikrųjų juk kaip tik tai yra pati didžiausia Viešpaties dovana. Nedaugelis sutinka priimti šitą malonę tai suprastai. Tačiau tai, ką Viešpats savo dieviška išmintimi ir meile savo šventajai Motinai padovanojo brangiausia, tai kaip tik ir buvo leicinas Jai po kryžiumi stovėti... Kai pagalvoji dabar, iš dviejų tūkstančių metų perspektyvos, kas geriau – ar kad Ji tada būtų šilkais aprėdyta, karališkuose rūmuose, pulkais tarnų aptarnaujama, bet tuo ir viskas; ar geriau kad Ji tada po kryžiumi stovėjo, buvo paprasta Nazareto mergaitė, bet dabar – Dangaus ir žemės Karalienė, Turpininkė visų malonių, kurias Dievas mus mylėdamas mums teikia, Motina visų išgelbėtųjų visai mažinybei – kas geriau, ką Ji pati būtų pasirinkusi!..

Patrai, gerai žinau, kad dėl Tavo ir draugų kančios mums atleidžiamos kaltės, sulaikoma teisingumo ranka, kuri, galbūt, jau ne kartą turėjo nusileisti ant mūsų nuodėmių... Tikiu, kad Tu sutinki visa pakelti ta pačia mintimi, kaip Jėzus ant kryžiaus – kaip teisingą bausmę už savo ir visų nuodėmes ir tų, kurie kenčia skausmą.

Taip norėčiau nedrąsiai klausti, kuo Tu džiaugiesi dabartinėje padėty. Žinau, kad Dievas ir ten moka saldinais mus vainikinti, bet jie būna tokie neįprasti, savotiški, taip nedaugelis pažįsta jų skoni.

Petrai, man Tavęs taip prireikia... Bet žinau, kad Jo planai – ne mūsų planai, Jo mintys – ne mūsų mintys. Žinau, kad visa, kas mus atsitinka – tai pats geriausias atvejis, pati tikriausiaji mūsų laimės priemonė, kurią mums suranda aukščiausiaji Išmintis.

* Buvusio LSSR KGB archyvo operatyvinė byla (DOR) Nr.242.

pati tikriausioji Meilė.

Petra! artėja Tavo Vardinės. Kaip Tave pasveikinti? Aš Svajo-
ju Tave aplankyti ir atvežti Duonos... Tebūna Jo Valia. Gerai ži-
nau, kad jei neleis man, tai šv. Teresėlė tikrai Tave aplankys ir
nusišypsos dangiška šypsena, panašiai kaip man tada, kai pasakė:
"Jums penktą valandą skambins telefonas". Tikras dalykas, kad
tada, kai žemiškieji draugai mūsų negali pasiekti, mes negalime
neprisiminti ištikimiausių savo nematomuosius draugus, kurie
yra daugiau galingi į mūsų reikalus įsijungti ir juose veiksmi-
gai ~~veikti~~ veikti savo galia, kuriai nėra kliūčių, kuri yra
iš tikrųjų Dievo galybė.

Gerai žinau, kad metų skaičius, kurie, rodos, išskiria, visiškai
nereiškia, kad mūsų svajonės būtų sužlugdytos. Dievo galybei kliū-
čių nėra. Jis man parodė kartą gyvenime, kai pirmą kartą buvau
Tavo padėty. - Rašiau laišką. ~~Nuolatini~~ staiga atsidaro du-
rys ir vienas išėjęs man pasako: Tave ieško. - Aš kas neįtikėtino.
Tačiau einu. Ir kaip neįtikėtina! viskas virsta tikrove. Dievo
galybei visa galia.

+ Jums

ku: *Labėskis*

А В И А

*Пермская обл.
Усольского р-на
г. Кузнецко, 125 ж.к.
ВС 389/36
Плущина П. Б.*

Коллекция. Дом культуры

==

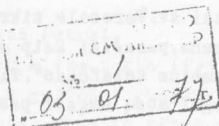

Индикатор предприятия связи моста назначения

Bylos t.4, l. 144-145 – P. Plumpos įkalinimo vietos KGB skyriaus pranešimas KGB prie Lietuvos SSR MT 5 skyriaus viršininkui apie Aldonos Plumpienės su vaikais ir kun. J. Zdebskio apsilankymą

14 ч.

2-86

С Е К Р Е Т Н О

экз. № 1

С С С Р

Л И Т В О В С К А Я
С О В Е Т С К А Я
Р Е С П У Б Л И К А

НАЧАЛЬНИКУ 5 ОТДЕЛА КГБ ПРИ СМ
ЛИТОВСКОЙ ССР

ПОЛКОВНИКУ ТОВАРИШУ ШЕСНАВИЧУСУ

ГОРОД В И Л Ь Н Ю С

И Т К - 3 6

1976

1259с

Копия в архив

Копия в архив

28.09.

В.П.

В.П.

В.П.

В.П.

В.П.

В.П.

16 сентября 1976 года в ИТК-36 Скальнинского ИТУ к осужденному ПЛУМПЕ Пятрасу с.Владаса, 1939 года рождения, осужден Верховным судом Литовской ССР по ст.68 ч.2, 70 и 212 ч.2 УК Лит.ССР к 8 годам лишения свободы, приезжала жена Плупене Адоне с двумя несовершеннолетними детьми на длительное свидание, которое было предоставлено на одни сутки. Свидание контролировалось мероприятием "Т" и "С". Магнито пленки с записями будут высланы в Ваш адрес для перевода.

Вместе с женой Плумпы прибыл в ИТК-36 знакомый осужденного Плумпы служитель культуры католический священник ЗДЕБСКИС Юзас Винцо, 1929 года рождения, уроженец д.Науспос Капсуковского района Литовской ССР, прописан в Лаздийском районе Шлавантийском с/совете п.Шлаванте

Находясь на приеме у зам.начальника ИТК-36 по политчасти капитана Нелиповича В.П. Здебскис настойчиво добивался предоставления ему свидания с Плумпой и пытался передать замполиту 50 рублей. За такие недозволенные действия Здебскису было предложено покинуть кабинет и выехать в г.Чусовол, где дожидаться возвращения со свидания жены Плумпы. Однако, Здебскис остался ночевать в поселке и когда был вызван на беседу к начальнику ИТК-36, то факт попытки передачи денег категорически стал отрицать. Задокументировать данный факт не представлялось возможным. В беседе с оперработником Здебскис проявлял интерес к поведению Плумпы в зоне и, не скрывая своей симпатии к нему, заявил, что Плумпа его "гордость и надежда".

ИАО ПРОСМОТРЕНО
ЖАНА

5/8689
28 53 10

При досмотре одежды у мальчика в воротнике рубашки были зашиты пять кружочков-реликвий с религиозной символикой.

С женой Плумпы была проведена беседа о недопустимости распространения клеветнической информации в своем окружении после возвращения ее из ИТК-36 к своему месту жительства.

Сообщая об изложенном для оперативного использования, просим дать указание о своевременной информации отдела УКГБ в Скальнинском ИТУ о прибытии из Литовской ССР родственников и их связей на свидания к осужденным, содержащимся в Скальнинском ИТУ и возможный оперативный интерес к ним органов КГБ. Просим проинформировать нас о личности Здебского.

ПРИЛОЖЕНИЕ: рапорт на одном листе

Значальник отдела УКБ при СМ
СССР по пермской области в
Скальнинском ИТУ - майор

ДОМАЗ /

(Vertimas iš rusų k.)

Slaptai

egz. nr. 1

KGB PRIE LIETUVOS SSR MT 5 SKYRIAUS VIRŠININKUI

pulkininkui draugui ŠČESNAVIČIUI

V i l n i a u s miestas

1976 m. rugsėjo 16 d. į Skalno PDV PDK-36* pas nuteistąjį PLUMPA Petrą, Vlado s., g. 1939 m., Lietuvos SSR Aukščiausiojo teismo nuteistą pagal Liet. SSR BK straipsnius 68-2 d., 70 ir 212-2 d. 8 metams laisvės atėmimo, buvo atvažiavusi žmona Pluipienė Adonė** su dviem nepilnamečiais vaikais ilgalaikiam pasimatymui, kuris buvo suteiktas vienai parai. Pasimatymas buvo kontroliuojamas priemonėmis „T“ ir „O“. Įrašų magnetinės juostos bus išsiųstos Jūsų adresu vertimui.

Kartu su Plumpos žmona į PDK-36 atvyko nuteistojo Plumpos pažįstamas kulto tarnautojas katalikų dvasininkas ZDEBSKIS Juozas, Vinco, g. 1929 m., Lietuvos SSR Kapsuko raj. Naujienos kaime, registruotas Lazdijų raj. Šlavantų apyl. tarybos Šlavantų kaime.

Būdamas priėmimo pas PDK-36 viršininko pavaduotoją politiniams reikalams kapitoną V.P. Nelipovičių, Zdebskis primygtinai stengėsi gauti pasimatymą su Plumpa ir bandė perduoti zampolitui*** 50 rublių. Už tokius neleistinus veiksmus Zdebskiui buvo pasiūlyta išeiti iš kabineto ir išvykti į Čiusovojaus miestą ir ten laukti Plumpos žmonos sugrįžtant iš pasimatymo. Tačiau Zdebskis pasiliko nakvoti gyvenvietėje ir kai buvo iškviestas pokalbiui pas PDK-36 viršininką, tai kategoriškai neigė faktą, kad bandė įteikti pinigus. Šį faktą dokumentuoti nebuvo galimybės. Pokalbyje su operatyviniu darbuotoju Zdebskis domėjosi Plumpos elgesiu zonoje ir neslėpdamas savo simpatijos jam pareiškė, kad Plumpa yra jo „pasididžiavimas ir viltis“.

* Pataisos darbų valdybos Pataisos darbų kolonija-36.

** T.y. Plumpienė Aldona.

*** Viršininko pavaduotojas politiniams reikalams.

Kai Zdebskiui buvo nurodyta jo netinkamas elgesys ir neteisingos kalbos, jis atsakė, kad jam tenka dažnai kalbėtis su KGB darbuotojais, nes jis sėdėjo kalėjime už savo religinius įsitikinimus ir vaikų mokymą religijos ir jis mano, kad privalo pirmiausia vykdyti dievo įsakymus, o tik po to – valdžios. Kartu jis operatyviniam darbuotojui ikyriai stengėsi įvykių su pinigais pateikti kaip neteisingai suprastą jo veiksmą iškeisti tam tikrą sumą pinigų. Mums prašant, Nelipovičius pateikė raportą apie Zdebskio elgesį jo kabinete.

Tikrinant rūbus, berniuko marškinių apykaklėje rasta įsiūti penki skritulėliai – relikvijos su religine simbolika.

Su Plumpos žmona vestas pokalbis apie tai, kad jai sugrįžus iš PDK-36 į savo gyvenamą vietą neleistina skleisti šmeižikiškos informacijos savo aplinkoje.

Pranešame apie tai operatyviniam panaudojimui ir prašome duoti nurodymus laiku informuoti Skalno PDV KGB skyrių apie atvykimą iš Lietuvos SSR giminaičių ir jų ryšių pasimatymams su nuteistaisiais, esančiais Skalno PDV, ir apie KGB organų galimą operatyvinį interesą – susidomėjimą jais. Prašome mus informuoti apie Zdebskio asmenį.

PRIEDAS: vieno lapo raportas.

PERMĖS SRITIES KGB VALDYBOS
PRIE SSRS MT SKALNO PDV VIRŠI-
NINKO PAVADUOTOJAS – majoras
POMAZ

GJK!

Petrai,

Labai atsiprašau, kaip neteisingai buvau parašęs Tavo vardą... Bendrai, laiškas vistiek netobula priemonė žmonėms bendrauti. Tik iš bėdos, kol gyvename mirtingame kūne, kol mūsų siela randasi tarpai kalbėjime. Pasukui jau bus nebegalima mūsų uždaryti į kalėjimus. Man atrodo, Petrai, kad: Tavę daug kartų atlanko šv. Teresėlė. Juk Ji – mano kelionių vadovė. Žinau, kad Ji ir Tavo simpatija. Ir kai aš galvoju apie Tave ir Tavo gyvenimo pašaukimą (man atrodo, kad ir mūsų kelionės įeina į mūsų pašaukimą. Tai patvirtina taip pat ir noras visiems gero, o ne viskuo naudotis vien savo malonumams. O jeigu tai įeina į pašaukimą, tegul ir kaip šalutinis tikslas, tai mes tirm tam tikrą garantiją, nes Dievas visada pasiekia tai, ko siekia. Kada, kokiose aplinkybėse – tai Jo laikas. Galimas dalykas kad reikia didelių tikslų gyvenime siekiant atlikti atgailą už nuodėmes, kurios palengvina šėtonui kliudyti daryti gera. O juk per atgailą šėtonas netenka galios kenkti mūsų geriems norams, trukdyti mums daryti gera.

Dievui patinka savo galybę parodyti kaip tik tada, kai, atrodo, kad jokia žemiška galybė nieko negali padaryti. Prisimenu, kai pirmą kartą buvau Tavo padėty, kartą, nuėjęs į gimnazijos klasę, rašiau laikšią. Pradedamas rašyti tikrai negalvočiau, kad aš jo nebaigsiu. Staiga atsiveri durys ir vienas iš likimo draugų pasaukia: "Tavęs ieško! Paleidžia!" Kažkaip viskas neįtikėtina, bet, vistiek toliau rašyti laišką nepajėgiau. Iš tikrųjų – viskas buvo tarp sapno, lyg ir nerealų, ko apsirėdžiau savo rūbais. Pasukui vėl viskas, kas anksčiau buvo kažkur toli, toli, tampa realybe. Melskime, Petrai, jėgos, kad ir šiuo atveju pajėgtume tikėti negalimais dalykais. Pas Dievą nėra negalimų dalykų.

Viena yra nepaprastai tikra. – Kiekvieną kartą, kai reikia laukti, būna tai ne veltui, bet kad mes išmoktum giliai nusižeminti. Ateiminti tai, ką Mokytojas taip ryškiai mums pabrėžė: "Be manęs jūs nieko negalite padaryti". Ir vėl, psalmės eilutės: "Jei Viešpats nestatys namų, veltui darbuojasi tie, kurie juos stato. Jei Viešpats nesaugos miesto, veltui budi jo sargas." Taip bus ir mūsų gyvenime – visa bus, kai mes būsimė pakankamai nusižeminę. Kol šitoj srity būna stoka, Dievas, išpildydamas mūsų norus, darytų mums skriaudą – dėl nusižeminimo stokos lengvai gali įvykti Liuciferio klaida: jis žavėjosi savo nuostabumu užmirėdamas Davėją, užmirėdamas dėkin-gumą.

Bet jei mes turim teisingas intencijas, norą gero daugeliui, tai reiškia, mes norime to, ko nori Dievas. O šiuo atveju pragaro galybės yra bejėgės sukliudyti Jo Valią.

Pas mane dabar taip tylu, tik šnabžda elektrinės raš. mašinos motoras ir tarška raidės. Vis bijau, kad nepamąstintų mamos – už sienos miega. Kuri dabar valanda pas jus? Tikriausiai, laikrodžiai neatitinka. Turėtum jau miegoti. Ar prisimeni visada užmigdamas Tą, kuris visa gali, kuris pirmas pramynė kelią – Aukščiausiojo Teisingumo akivaizdoj atlikti bausmę daugelio nuodėmėm peilytą, kad jiems amžinai kentėt nereiktų.

Idomu, ar pas jus jau šalta? – Pas mus baigia kristi aukšniai lapai, bet ruduo nuostabiai gražus. Kartai atrodo – kodėl Dievas nuostabiai daug džiaugsmo duoda. Pasijunti lyg ir kaltas prieš jus ten ir visus, kurie, pav., ligoninėse ir pan. Nors čia vėl būna kaltos. Patalptys. – Pas mus yra viena mergytė – turi kojeles, bet n-

Anonimas*

TIKĖJIMO, VILTIES IR MEILĖS KNYGNEŠYS

Pirmą kartą apie kun. Juožą Zdebskį išgirdau 1971 m., antrą kartą jį nuteisus metus kalėti už vaikų katekizavimą. Tai buvo vienas pirmųjų Katalikų Bažnyčios veikėjų teismų po vadinamojo chruščiovinio atšilimo. Mano aplinkoje diskusijos dėl kun. Juozo teismo svyrudavo tarp dviejų polių. Vienas jų vaizduodavo jį kaip pavyzdinę kunigą, sąžiningai atliekantį savo pareigas ir dėl to ateistinės valdžios baudžiamą represijomis, kurios tokiam kunigui yra lyg laurų vainikas. Šio poliaus spindesį menkindavo pernelyg maža bausmė – vieneri metai; juk netolimoje praeityje buvome pratę prie 25 metų už menką nieką arba 10 ir visai nekalnai! Kitas polius buvo artimesnių ar tolimesnių kunigo giminių pasakojimai apie jo cholerišką charakterį, kuris kartais jo santykius su žmonėmis daro labai sunkius. Šių kunigo artimųjų nuomone, toks sunkus charakteris ir nuvedė kun. Juožą į kalėjimą, kai tuo tarpu kitas kunigas tą patį darbą – arba dar daugiau – nudirba neužkliūdamas priešams.

Likimas lėmė po kelerių metų su kun. Juozu artimiau susipažinti. Ėjau į pirmą susitikimą galvodamas, kaip reiks atremti šio kunigo aktyvisto ugningas agituojančias kalbas, raginančias, beatodairiškai stumiančias į dienos aktualijų verpetą, kalbas, panašias į šūkius iš tribūnų. Tačiau buvau

* „Anonimu“ pažymėtų autorių pavardžių nustatyti nepavyko.

labai nustebintas ir sužavėtas. Ugningų kalbų nebuvo. Sutikau rimtą žmogų, mylintį savo artimą (o tai reta vadovų savybė), ramiai kalbantį apie ketvirtą Dievo įsakymą. Ne, jis neegzaminavo manęs katekizmo žinių. Jis dalijosi savo išmąstytomis tiesomis, kad tikrai gerbti savo tėvo ir motinos negalima, jei nemyli Tėvynės, savo krašto, kuris nuo amžių visaip puoselėjamas mūsų tėvų ir motinų, mūsų protėvių, kurie čia ilsisi, perdavę estafetę mums. Tėvynės meilė – ne politikų, ne žmonių iškeltas šūkis, o vertybė, slypinti paties Dievo planuose.

Nuo to karto su kun. Juozu dažniau ar rečiau tekdavo susitikti, jam padėti. Dabar, prisimindamas šį uolų kunigą, stengiuosi suprasti, kas jį išskyrė iš ne tokio jau gausaus Lietuvos kunigų būrio. Daug ką teko veikti kun. Juozui, ir visa tai buvo Lietuvos Katalikų Bažnyčios, Tautos labui, nors ne visada tie darbai atitikdavo jo žinias, gebėjimus. Bet juos reikėjo kam nors dirbti, dirbti neatidėliojamai. Kun. Juozas niekada negailėjo savo energijos, jos jis tikrai turėjo be galo daug. Ir darbai, kurie atrodė yra neįmanomi, pajudėdavo. Kai kas priekaištaudavo, kad, girdi, per didelės darbo sąnaudos, kitas esą tai padarytų lengviau, greičiau, geriau. Bet, deja, tas kitas nieko nedarė, kažko laukė, delsė. Didžiulė kun. Juozo energija užkliūdavo ir lėtiesiems, po mažą žingsnelį kasdien žengiantiesiems. Į jų ramų tvarkingą pasaulėlį kun. Juozas dažnai įsibraudavo kaip viesulas, o gal kaip Sekminių užsesys, kai nusileido Šventoji Dvasia. Jie nesuspėdavo eiti kartu su juo, dažnai bėgdavo nuo jo, ir jis likdavo vienas... Kun. Juozas mylėjo visus, tiek einančius su juo, tiek atskirai pildančius Bažnyčios aruodą. Tai liudija jo atlaidumas net didelės skriaudas jam padariusiems žmonėms.

Po susipažinimo dar daug laiko nutekėjo, kol išgirdau kun. Juozo pamokslus, pamačiau jį pastoraciniame darbe. Ir čia manęs laukė staigmena. Maniau, kad tokio devyndarbio kunigo pamokslai turėtų būti, na, geriausiu atveju, vi-

dutiniai – kitados skaitytų gerų gražių minčių perpasakojimas. Kada gi jis gali susikaupti, pamąstyti? Bet ne! Jo rekolekcijos būdavo planingas žmogaus vedimas prie klausyklos langelio – vedimas subtiliai, purenant žmogaus vidaus dirvą, išraunant smulkiausias piktžoles. Jo rekolekcijos rasdavo atgarsį labai įvairių žmonių širdyse. Kai sykį kun. Juozas apgailestavo, jog jį galima lengvai pažinti iš magnetofoninių įrašų dėl jo specifinio balso, jis buvo „nuramintas“: jo pamokslus iš turinio būtų galima pažinti net ir kito žmogaus skaitomus.

Plati, įvairiopa veikla ir, antra vertus, subtilus žmogaus gyvenimo problemų gvildenimas parodo, į kokias aukštumas buvo įkopęs kun. Juozas, nors, pasak kai kurių giminaičių, buvęs choleriško, sunkaus charakterio. Tik kunigo pašaukimas įgalino jį nugaludinti aštriąsias savo charakterio briaunas.

Gyvendamas tokį turiningą gyvenimą kun. Juozas brenavo įvairiose gyvenimo srityse. Iš prigimties Dievo apdovanojamas tarytum koku šeštuoju jutimu (tarp kitko, jis jausdavęs vandens srovę, ertmę žemėje ir pan.), jis savo Dievop nukreiptu gyvenimu pripildė šią Dievo dovaną antgamtinio, dvasinio turinio. Gal tai jautė piktoji dvasia – ne veltui kun. Juozą nuo pat teismo persekiojo baisi bedievių neapykanta ir kerštas. Jis buvo apšauktas girtuokliu, paleistuviu, panaudota net chemija jam sunaikinti. Daugelį metų tęsėsi ši medžioklė, pasibaigusi avarija...

Nukeliavus kun. Juozui Amžinybėn, galima pradėti kalbą apie jo gyvenimo reikšmę Lietuvos Katalikų Bažnyčiai. Tai, be abejo, kada nors išnagrinės mūsų Bažnyčios istorikai. O dabar, greitosiomis, žvelgiant eilinio kataliko akimis, aiškiai matyti, jog kun. Juozas buvo vienas pirmųjų, energingai laužusių barjerus, kuriais buvo ketinama atskirti Bažnyčią nuo visuomenės reikalų. Nuo valstybės atskirta Bažnyčia gal ir gali būti, bet nuo socialinių problemų – niekad. Bažnyčia yra įsteigta žmonėms, be žmonių ji negali egzistuoti; jos

pašaukimas yra vesti žmones per jų vargus ir rūpesčius į Dievą. Mūsų kunigus siekiama paversti kulto tarnais, teikiančiais tik patarnavimus. [Rašyta dar sovietiniais metais. – Red.] Tačiau juk Bažnyčios pareiga nuspalvinti krikščioniška dvasia visus žmogaus gyvenimo aspektus, visas jo veiklos sritis. Krikščioniškąją dvasią turi būti ir vaikai auklėjami, ir kuriami kompiuteriai.

Aišku, vienam kunigui nešti tą krikščioniškąją dvasią į visas sritis neįmanoma. Kun. Juozas pasirinko tas, kurias, matyt, laikė aktualiausiomis, kurios atitiko jo gebėjimus. Iš šių jo pasirinktų sričių ypač svarbią vietą užėmė katalikiškoji literatūra. Jis puikiai suprato, kad katalikų visuomenę ateizmo apsuptyje turi pasiekti ne tik maldaknygės ir katekizmai. Kun. Juozas gana vykusiai parinkdavo kovingą apaštalinę literatūrą, nors jos ne tik leidybos, bet ir platinimo sąlygos buvo labai sunkios. Leidybos sąlygoms kiek pagerėjus, kun. Juozas stengėsi, kad katalikiškoji literatūra būtų įvairi, t.y. skiriama įvairaus išsilavinimo, įvairaus tikėjimo intensyvumo žmonėms, nagrinėjanti įvairias problemas. Daugelis leidinių, prie kurių lopšio stovėjo kun. Juozas, tikrai ilgai nepraras aktualumo ir įeis į mūsų katalikiškosios literatūros aukso fondą, atsistos šalia tų neišvaizdžių, bet reikšmingų knygnešių gabentų knygelių, kurios kraštui skleidė tikėjimą, viltį ir meilę.

1986

„TEGUL JUMS DIEVAS PADEDA”

Su kun. Juozu Zdebskiu buvome vienos vyskupijos, todėl bendrauti su juo teko ir oficialioje aplinkoje, kaip su daugeliu tos pačios vyskupijos kunigų, ir, be to, prie uždarytų durų. Mat abudu priklausėme disidentinei kunigų grupei. Mūsų grupės susijimuose aptardavome savo veiklos būdus ir priemones. Su kun. Juozapu keletą kartų važinėjome po vyskupijos kunigus ir rinkome parašus po įvairiais raštais, svarbiausia – dėl Kauno kunigų seminarijos. Kun. Zdebskis visuomet buvo mandagus ir taktiškas, net ir su tais, kurie nepasirašydavo. Atvažiavę pas kunigą, kuris dvejojo, ar pasirašyti, mes eidavome į bažnyčią, o jam palikdavome raštą pasiskaityti. Kol tas svarstydamas, pasirašyti ar ne, kun. Juozapas bažnyčioje eidavo Kryžiaus kelią. Išeidamas kad ir nepasirašiusiam sakydavo: „Tegul jums Dievas padeda”.

Su kun. J. Zdebskiu ne kartą teko vežti į Maskvą disidentams ir pagrindinę literatūrą. Tai būdavo pavojingos kecionės. Viską iš anksto aptardavome, suplanuodavome, kaip elgtis konkrečioje situacijoje. Traukinyje laikydavomės kaip nepažįstami. Vežamą paketą, idėtą į kokią aptrintą krepšį, paprastai kun. Juozapas pamesdavo bendrame vagone kur nors po sėdyne, ir kiekvienas sėsdavome atskirai taip, kad abudu galėtume stebėti paketą.

Kai iš Maskvos reikėdavo grįžti atgal, paprastai bilietai jau nebūdavo. Bet kun. Juozapas, priejęs prie kasos, visuomet gaudavo – turėjo kažkokią magišką galią išprašyti.

Kun. J. Zdebskis mėgo važinėti naktimis. Atvažiavo kartą vidurnaktį pas mane į Pilviškius. Aš jau gulėjau. Pradėjo belsti. Atsikėliau, priėjau prie durų ir klausiu: „Kas čia?“ Jis nieko neatsako, tik beldžia (mat mėgo pasierzinti). Ilgai beldė, supratau, kad tai jis. Bet kad nieko nesakė, nutariau tyčia neleisti. Nuėjęs nuo durų atsiguliau. Dar gerokai pasibeldęs nuvažiavo. Netrukus po to žuvo. Dabar gaila, kad neįsileidau...

Lazdijai,

1995 11 07

Kun. ROBERTAS GRIGAS

RAŠAU... IR ŠIRDIS VERKIA

Kun. Juozą Zdebskį pažinau apie 1975-uosius metus. Tais pačiais metais, kaip ir daugelis dešimtmečių–šešiolikmečių Dzūkijos tikinčių vaikų, įsijungiau į Eucharistijos bičiulių sąjungą. Tada dar nesuvokiau, kad šio religinio-tautinio atbudimo siela mūsų krašte yra Šlavantų Tėvelis, kaip jį švelniai vadindavome, t.y. kun. Juozas Zdebskis. Rinkdavomės įvairiuose pasauliečių butuose Veisiejuose, Leipalingyje, Kapčiamiestyje, prisidengdami „legaliu“ gimtadienių, vardinių, išleistuvių ir kariuomenę pretekstu. Dažnai susitikdavome Šlavantų klebonijoje. Tėvelis mokėjo taip organizuoti tuos mūsų susibūrimus, kad pats neprasikišdavo, likdavo šešėlyje, leisdavo veikti vyresniesiems mūsų draugams, pakviestiems kalbėti buvusiems sąžinės belaisviams. Pirmiausia dalyvaudavome šv. Mišiose, beveik visi priimdavome Komuniją. Tada skirtingais keliais, atskiromis grupelėmis, apsidairydami sugužėdavome į numatytus namus. Slaptumo, galimybės nukentėti, persekiojamo Kristaus, ujamos Tėvynės pojūtis „draudžiamą vaisių“ darė dar skanesnį, įdomesnį, o tarp mūsų sukurdavo nepaprasto artimumo, broliškumo nuotaiką. Įsivaizduoju, kad taip turėjo būti pirmųjų krikščionių katakombose. Paskirtame kambaryje šeimininkai ir vietinės bičiulės jau būdavo parengę vaisių stalą. Visi trumpai, bet karštai pasimelsdavome ir sėsdavome užkasti. Vietoj padėkos maldos kun. Juozas dažnai užgiedodavo savo mėgstamą „Himną Kūrėjui“, ir visi iš širdies, kas kaip mokėdamas, traukdavome, svaigdami nuo Visagalybės, tilpusios giesmės žodžiuose:

*Tavo vardas saulėj įrašytas,
jūroj ir viršūnėse kalnų.
Tavo kelias žvaigždėm nusagstytas
ir žiedais žibučių mėlynų...*

Tėvelis giedodavo ir dainuodavo savitu balsu, kuriame nebuvo nė trupučio noro „pasirodyti“, imponuoti ar perrekti, o tik kažkokia kantri, rami melancholija. Kartais po visų kalbėtojų, visiems išsakius savo išpūdžius, o kartais pradžioje kun. Juozas prabildavo. Kalbėdavo neprimestiniai, nederbtinai, ir išsyk visų mintis patraukdavo į gelmę. Niekada jis nesiverždavo, nedegdavo troškimu kalbėti, o prašomas neveidmainiaudavo, nesibrangindavo. Temą, impulsą jam duodavo ar einamieji mūsų reikalai (tuo metu prasidėję verbavimai, tardymai), ar ryškesnės mūsų aplinkos dorovinio ir religinio gyvenimo spragos, ar dienos, susitikimo prasmė (religinė šventė, išleistuvės į armiją ir pan.).

Daugelio iš mūsų karštos galvos ir širdys tuomet virė pasipriešinimo aistra – noru duoti atkirtį religinei ir tautinei priespaudai. Kokiu džiaugsmu ir pasididžiavimu mus jungė ta pogrindžio romantika, tie patylom į užantį dalijami, vos įskaitomi, per kalkę išspausti „Kronikos“, „Aušros“ numeriai! Kokia nuostabia jaunystės sąjunga mus pavertė tos kuklios, pilkos kopyltstulpio emblemos, nešiojamos atlapuose! (Jos buvo išleistos legaliai ir tik mums pradėjus nešioti kaip Jėzaus draugų ir Lietuvos bičiulių simbolį dingo iš kioskų, buvo pradėtos atiminėti mokyklose.) Taigi ūpas formavosi toks, koks visur kyla iš spontaniško maišto prieš smurtinį melą – mums tik duok proklamacijas klijuoti, trišpalvę iškelti – uch! „Sūneli, Tėvynė tave šaukia ir vėl bus laisva Lietuva!“ – plyšaudavo jaunų gerklių traukiama, švytinčių akių palydima daina.

O Tėvelis šiame kunkuliuojančiame entuziazme įžiūrėjo slypinčius pavojus ir kaip Petras, Kristaus įsakytas, yrė mus į gilumą. Iki šiol stebiuosi, kaip jis mums, vaikams, paaug-

liams, gebėdavo perteikti sudėtingas teologines mintis. Jo kalba, kad ir ilga, kaustytė prikaustydavo dėmesį, tema jo pamoksluose išplukdydavo kitą temą, vienas įvykis, faktas primindavo kitą, šakodavosi tarsi upė, kad vėl susibėgtų į vieną mintį:

– Vaikeliai, mes nieko nelaimėsime, kad ir kokia būtų veikla, kokie užsimojimai, jei nebūsime asmenybės, jei nebus nuoširdžios nusižeminusios mūsų atgailos, jei nebus bent trumpučio sąžinės tyrimo vakare: „Viešpatie, ar visa gera dariau, ką šiandien padaryti galėjau?“

Kun. Juozo buvimas, jo sielvartingai giedras veidas (primenantis šv. Joną Bosko) tarsi pripildydavo mūsų sambūrius Šventosios Dvasios, nenusakomos ramybės ir susimąstymo. Klausantis jo, stebino fenomenalus žmonių psichologijos, gyvenimo ir tarybinės – kovos su Dievu ir žmogumi – sistemos pažinimas, lydimas nepaprasto nuolankumo. Jokio savęs iškėlimo, nuopelnų priskyrimo sau.

Su nuostabia pedagogine intuicija kun. Juozas mokė mus pirmiausia tarpusavio meilės Eucharistiniame Jėzuje ir aukingos atgailos dvasios. Tėvelio elgesys mums buvo aki-vaizdus ikūnijimas to didingo dėsnio, kuris taip paprastai buvo suformuluotas Eucharistijos bičiulių įstatuose:

„Bičiuliai – tai savotiška šeima. Tai vienos idėjos žmonės. Kai kurį nors iš jų ištinka vargas ar reikalas, visi skuba jam padėti malda ar konkrečia pagalba. Kai vienas džiaugiasi – visi džiaugiasi, kai vienas kenčia – visi kančia dalijasi“.

Kun. Juozas ne žodžiu, bet kasdieniu savo elgesiu, bendravimu su mumis rodė, mokė, iliustravo, kaip tai daroma. Mūsų bendrai švenčiamose kunigų, artimųjų vardinėse, gimtadieniuose iškart kreipė mūsų žvilgsnį ne į prabangą ar iškilmingumą, o kur kas giliau – į dvasines dovanas. Jo širdies iniciatyva išgalėjo prasmingas paprotys: jubiliatui dovanodavome pačių pieštą paveikslą, atviruką, kurio ki-toje pusėje surašydavome linkėjimus ir kas ką apsiima, pa-

jėgia paaukoti už sveikinamąjį. Pavyzdžiui, jei būdavo Gavėnios metas, rašydavome: „Iki Velykų nevalgysiu saldainių ir skirsiu šį susivaldymą Jėzui už Jus“. Ir parašas – koks bičiulis čia ryžtasi. Arba: „Per Adventą nežiūrėsiu televizoriaus ir aukosiu tai už savo draugus“. Ir parašas. Tokių dovanų – kiekvienas pagal savo ydas ar silpnybes, kurias jautė reikiant suvaldyti, pagal savo sielos platumą – prirašydavome, primargindavome dar neįgudusia mokinukų rašysena ištisą piešinio lapą – nuo viršaus iki apačios. Galima įsivaizduoti, kokia maloni staigmena tai būdavo sveikinamam kunigui arba draugui. Tada dar paaugliškam mano užsidegimui, kuris troško kunkuliuojančios veiklos, tai atrodė per smulku, per menka, vaikiška... Tik dabar pradedu suprasti, kaip toli numatė Tėvelis, mokydamas mus mažučių atsižadėjimų atgailos intencija... Daugelis anuometinių vaikų, kurie nuoširdžiai ryždavosi per Gavėnią nevalgyti saldainių, vėliau neištižo ir per saugumo tardymus, nepasiklydo verbuotojų pinklėse, nepasidavė nei baimei, nei neapykantai, kai sėdėjo paras... O kai kuri iš mūsų išskirtinai prispausdavo valstybinio persekiojimo letena, Tėvelis su Bičiuliais, kaip Angelas Sargas, žiūrėk, jau ir čia. Kristaus išvalgumu ir išmintimi išanalizuoja padėtį, nuramina tėvus, pataria, kaip laikytis. Ir vėl pasijunti Bažnyčios – nesuskaldomos Uolos – dalelytė, ir vėl tokie menki tau rodosi tie pavojai, kurie iki šiol vertė gūžtis.

– Vaikeliai, kuo daugiau pasaulyje matote blogio, tuo daugiau reikia nekaltos kančios. Tik nekalta kančia ir pažeminimo kančia, paaukota Išganytojo kryžiaus intencija – t.y. kaip pelnyta bausmė už savo, už lietuvių tautos, už pasaulio nuodėmes – gali dar išgelbėti pasaulį.

Aidi tyliame būrelyje susimąstęs, sielvartingai ramus Tėvelio balsas. Laikas tartum sustoja po Kristaus kryžiumi, ir jau visai neatrodo vengtina nelaimė, kad rytoj mokykloje tardys, grasins saugumo kabinetais, šaipysis...

Prisimenu, 1980 m., kai dar mokiausi Pedagoginiame institute, buvau sumuštas ir išėjau akademinį atostogų. Patyręs neteisybės savavaliavimą, ne itin linksma nuotaika išėjau namie. Tik tai kyšt vieną dieną – Tėvelis su Bičiuliais! Jų rankose – kuklios gėlių puokštės, lūpose – linkėjimai nesvyruoti kovoje dėl Tiesos ir Meilės, sveikinimo atvirukas... Kurie yra tai patyrę, žino, kaip tokie aplankymai varge sustvirtina dvasią, sujungia su mistiniu Kristaus Kūnu. Ir Tėvelis spėdavo, gebėdavo taip aplankyti kiekvieną persekiojamąjį, verbuojamą Judo darbui, nuskriaustą, nukentėjusįjį...

Kiekvieną bendravimo su mumis progą jis mokėjo panaudoti neįkyriam, mūsų apaštalavimui. Matydavome ir suprastdavome, kad Kunigas tai daro iš giliausio įsitikinimo ir troškimo nepraeinančios mums laimės.

Kaip gyvą girdžiu jo balsą:

– Tai, vaikeliai, kaip mūsų planai? Ar įvykdysime?

Planai – tai trys Rožančiaus dalys: jei su Tėveliu kur nors važiuodavome, retai nors viena likdavo nesukalbėta. Jis turėjo talentą be didelių įtikinėjimų, vien savo autoritetu, iš pačios dvasios sklindančiu galingu tikėjimu taip paveikti, kad ši ilga malda nenusibosdavo. Vadovauti Rožančiui Tėvelis visada leisdavo vienam iš mūsų, ypač kurį galbūt jausdavo nedažnai tai darant. Sukalbame dalį, užsimezga pokalbis apie einamuosius reikalus, asmenines ir visuomenines bėdas. Tėvelis apibendrina, sujungia mūsų turimus faktus, mūsų jauną įkarštį, padaro išvalgią išvadą. Nurodo lemiančią Dievo malonės ir Kryžiaus malonės reikšmę, padaro mus jaudinančių aktualijų reziumę – ką tai turėtų reikšti krikščioniui, kaip vertinti, kaip laikytis. Ir vėl:

– Tai kiek, vaikeliai, mums dar liko?..

Taip pinasi į ilgą Rožančiaus vėrinį jaunų širdžių siekiai ir problemos. O pabaigus kalbėti tarp mūsų išivyrauja tokia nepakartojama atmosfera, kad nors sakyk su šv. apaštalu Petru: „*Mokytojau, gera mums čia būti! Pastatykime tris palapines...*“ Taip Tėvelis mums nesuskaičiuojamą daugybę

kartų dovanojo Taboro kalną jau čia, žemėje, niekada neužmiršdamas priminti, kad jo įamžinimui reikės kiekvienam palypėti į savo Golgotą... Dažnai per tokias keliones prie Rožančiaus jungėsi Švenčiausiosios Mergelės Marijos, Šv. Kazimiero ar Tėvelio mylimos Misijų globėjos – Šv. Kūdikelio Jėzaus Teresės – litanijos.

Tai atsakymas ir į kai kurių žmonių priekaištą, kad Tėvelis dažnai vežiodavosi merginas iš mūsų, Bičiulių. Esu liudytojas ir tvirtinu: štai kaip jis mus vežiodavosi! Jeigu ne kun. Juozo auklėjimas, įtaka, tai ir mano paties, ir daugelio Lietuvos jaunuolių gyvenimas tikriausiai būtų nušliuožęs daug seklesne, tuštesne vėže... Dalyvaudami Tėvelio atidžiai aukojamose šv. Mišiose, bendraudami su juo Bičiulių renginiuose bei kelionėse, vien jo sielvartingai gero veido artumoje, skambant jo balsui, žvelgiant akims, iš kurių švytėjo kažkokia nenusakoma pilnatvė – mes be galo realiai juto me, kad: „*Kur du ar trys susirinks mano vardu, ten ir AŠ būsiu tarp jų*“.

Prisimenu, kartą kun. Juozas mus, Dzūkijos Bičiulius, vežė iš Veisiejų į Vilkaviškį, kur buvo sutartas Lietuvos tikinčio jaunimo sąskrydis. (Sąskrydį užklupo saugumas ir visus nusivarė tardyti į miliciją, laimei, Tėvelio nesusčiupo. Tai buvo 1981 m. balandžio mėnesį.) Važiuojant Tėvelis, kaip paprastai, neleido laiko veltui: davė mums perskaityti raštą, kaip sunaikintas Mergelių kalnas prie Telšių, atkreipė mūsų dėmesį į realią Tautos Kankinių pagalbą mūsų dabarčiai. Jis nuolat pabrėždavo:

– Neužmirškime gerųjų mūsų draugų Amžinybėje! Būkime tikri, kad jie gali ir nori mums padėti, ir tik Dievas žino, kiek jie mūsų dabartinę kovą remia ir koku laipsniu jie ją laimi. Kreipkimės į juos!

Sukalbėjome Rožančių. Mašinos viduje išivyravo tokia Taboro ramybė ir gerumas, kad mane visą pervėrė mintis, kurią Tėveliui pasakiau: „Kaip būtų miela, jei, pavyzdžiui, dabar avarija, visi žūname ir susitinkame Viešpaties Roju-

je! Ir kaip būtų skaudu, jeigu reiktų skirtis: kažkam iš mūsų užtrukti Skaistykloje ar, neduok Dieve...”

Tokias tobulumo ilgesio mintis žadindavo Tėvelio malda ir artuma. Jis niekada nepravažiuodavo pro bažnyčią rimtai ir mažliai nepagarbinęs Jėzaus Švenčiausiąjame Sakramente, o pro kapinės – nesukalbėjęs „Amžinąjį atilsį”.

Jei į mūsų šventes susirinkdavo jaunimo, vaikų, o autobusų iki namų jau nebebūdavo, Tėvelis sukišdavo kiek mūsų telpa į savo automobilį ir keletu reisų išvežiodavo visus iki pat durų – į kaimus, į miestelius: iš Šlavantų į Veisiejus, Kapčiamiestį, Leipalingį ir t.t. – nepaisydamas, kad jau vėlus laikas, kad rytoj vėl anksti keltis ir laukia tolima kelionė. Taip jis mums kaip Jėzus Kristus ant altoriaus dalijo savo gyvą kūną ir kraują, savo jėgas, laiką, išteklius, nemigą, pastogę...

Buvo tiesus ir artimiausiems draugams: ne piktai, ne paniekinamai, bet aiškiai, kartais su švelniu humoru nurodydavo, kas negera ir klaidinga. 1985 m. vieno nelegalaus naujametinio mūsų vaidinimo metu nuskambėjo patyčių gaidelės komunizmo ir mirusiųjų jo vadų atžvilgiu. Nors sužavėta publika plojo, Tėvelis čia pat, visiems girdint, padarė pastabą, kad krikščionys privalo saugotis pagiežos net ir persekiotojams, vengti asmenų niekinimo.

Pastebėjęs ką nors iš mūsų laikant save didžiu, per daug griebiantis išorinės veiklos, kun. Juozas dažnai sulaikydavo ir įspėdavo: ar nėra mūsų intencijoje slapto, užmaskuoto noro „būti žmonių garbinamiems”?

Apskritai visoje Bičiulių veikloje didžiausias kun. Juozo rūpestis, atrodo, buvo intencijos grynumas. Ir pamoksluose, ir tiesiogiai jis nuolat primindavo, kad mes, rinkdamiesi į bendras pamaldas, Jonines, sambūrius, nesididžiutume savimi: štai kokie mes jauni, drąsūs, kiek mūsų daug, ką mes galime! Priešingai, jis visada kreipė širdis, kad pirmiausia atsiprašytume Dievą už tai, ko mes, mūsų tautiečiai, visa žmonija, netesėjome. Tada dėkotume Dievui už tai, ką iš

Jo – ne iš savo nuopelnų – turime, ir tik paskui galėtume tyrai džiaugtis Jame. Šis Kunigas visada tarsi nujausdavo, kur yra taikinio centras, ir į jį šaudavo.

Kartą po gražaus sambūrio Šlavantų klebonijoje keliais automobiliais padarėme mažutę ekskursiją po Dzūkiją: aplankėme uždarytą Paveisininkų bažnyčią, nusifotografavome prie jaunimo statyto kryžiaus su užrašu: „Viešpatie, atnaujink mūsų Tėvynės veidą“. (Dėl to kryžiaus buvo žiauriai tardytas ir gąsdintas kapčiamiestietis Romas Žibūda.) Galop nusiyrėme valtimis į unikalų Paveisininkų piliakalnį, esantį prie Veisiejų ežero, pusiasalyje. Vasara (1981 m. liepos 5 d.), aplink tik žaluma, dangaus ir vandens mėlynė, jauni veidai, jaunystės energija...

Kaip tiksliai kun. Juozas visą tą ūpą nukreipė Dievop! Susėdome aplink jį piliakalnio papėdėje, o jisai mums – konferenciją apie džiaugsmą: kuo turi skirtis krikščionio džiaugsmas nuo pagonio ir kada krikščionis turi teisę ramia sąžine džiaugtis. Vėl tos paprastos gilios tiesos: visų pirma turime Dievą atsiprašyti, paskui Jam dėkoti, suprasti, kad kartais reikia atgailos mintimi atsisakyti ir leistino džiaugsmo...

Kaip išmintingai buvo parinkta tema – turbūt vienintelė teisinga! Klausėsi vaikinai, merginos, kurie Jėzaus vardu ir galia kasdien turėjo pažaboti netvarkingą prigimtį šauksmą, įveikti instinktų „laisvę“ besidžiaugiančios pagoniškos jaunystės trauką... Tėvelis priminė ir protėvių dulkes, kurios ilsisi šiame piliakalnyje, karžygių, kuriems mes daug ką esame skolingi ir kuriuos prisiminti turime pareigą Viešpačiui... Tarsi gera skaidrios rimties dvasia praskriejo virš būrelį, ir jau kitoks ūpas valdė mūsų bendravimą, vyresniųjų akivaizdoje atšlaitėse šokamus liaudies ratelius, entuziastingai dainuojamas lietuviškas dainas. Kun. Juozas susibūrimams uždėdavo tyrąjį Jėzaus Amžinybės antspaudą.

1982 m. gegužės 13 d. buvo mano išleistuvės į armiją. Palydėti į sunkią rekrūto dalį susirinko tikintis jaunimas,

Bičiuliai. Leipalingio klebonas, dabar jau a.a. kun. Konstantinas Ambrasas atlaikė šv. Mišias. Kaip visada, išlydint vaikus katalikus į bedievišką kariuomenę, pasakė pritaikytą žodį. Ragino varguose remtis krikščioniškomis ir lietuviškomis vertybėmis, pasitikėti Marijos globa. Po šv. Mišių tėveliai palaimino ir susirinkome mūsų namuose. Išleistuvės buvo katalikiškos, be alkoholinių gėrimų. Sutiko pagerbti mus savo apsilankymu parapijos klebonas, vėliau atvažiavo ir kun. Juozas. Linkėjo ištvirti svetimą jungą draugai; dainavome, šokome ratelius, žaidėme liaudies žaidimus.

Kun. Juozas visą laiką buvo greta, savo giedrai skausminga rimtimi įkvėpdamas pasitikėjimą Dievo valia. Naktį už Leipalingio kapinių pastatė aukštą medinį kryžių su užrašu iš Sibiro lietuvačių maldaknygės: „Viešpatie, daryk ką nori su manim, tik pasigailėk mano tautos ir mano mylimųjų“. Kun. Juozas jį pašventino, nuoširdžiai pasimeldė kartu su mumis. (Kryžius po kelių savačių buvo sunaikintas valdžios piktadarių.)

Sugrįžę namo užsidarėme jo automobilyje su tėveliais ir ilgai kalbėjomės mane jaudinančiu karinės priesaikos klausimu. Sakiau, kad sąžinės nekreivindamas jos duoti negalėsiu, o tėveliams tokia mano nuomonė sukėlė didelį nerimą. Kun. Juozas sakė, kad Dievas ir šitokio pažeminimo gali norėti: juk toks moralinis prievartavimas yra baisi kančia. Tačiau pabrėžė, kad sąžinėje reikia ieškoti Apvaizdos valios.

Kun. Juozas savo automobiliu nuvežė mus į Lazdijų karinį komisariatą.

Tai tik regimoji jo pastanga būti kartu su kenčiančiais. Kas pasvers neregimąją jos dalį – malda, šv. Mišių Auką? Kai armijoje atsisakiau bedieviškos priesaikos ir prasidėjo teroras, kun. Juozas su jam įprastu kelionių ir savo poveikio talentu susirado mane Kazachstane ir 1982 m. rugpjūčio 9 d. išdygo Kzyl Ordos miesto ligoninėje, kur buvau gy-

domas nuo dizenterijos. Jo dėka mane aplankė ir nuramino savo draskomą širdį mamytė. Kun. Juozas ir jina susitarė su gydytojais, kad mane išleistų iš ligoninės. Tris dienas praleidome vienos medicinos sesers namuose. Tėvelis išklausė mano išpažinties. Kaip visada, su didele meile atlaikė šv. Mišias, sustiprino Gyvąją Duoną. Per išpažintį kun. Juozas paklausė:

– Ar sutinki atleisti visiems, kurie kankino, suvienyti visa, kas buvo ir bus sunku, su Jėzaus kryžiumi – kaip atgailą už blogį, kurį tau kiti darė, bet ir už tą blogį, kurį pats kitiems esi daręs, už keturių milijardų gyvųjų ir visų vėlių skaistykloje nuodėmės?

Pajutau džiaugsmą, kad galiu sutikti, ir pasakiau:

– Taip, Tėveli! – Juk Jėzus per savo ištikimuosius parodė man tokį gailestingumą: surado ir aplankė čia, svetimybėje, ligoje, nelaisvėje – kaip galėjau pats kitiems neatleisti?!

Kun. Juozo klausimo paskatintas, atleidimo ženklan dailį namiškių lauktuvių atidėjau į siuntinį, kurį pasiuntėme Badamo darbo bataliono seržanto Safariano vardu pirmajam būriui. Nuo šio būrio vyrų gaudavau pakankamai pylos. Tačiau dabar Viešpaties ir Tėvelio gerumo įtaka ištirpdė nuoskaudos ledus – liko tik noras pasidalyti savo laime ir parodyti, kad linkiu jiems vien gero.

Tėvelis „nepumpuodavo“ savo patirties, išminties, leisdavo iki valiai pabūti su mama, išsikalbėti. Tačiau jau vien savo buvimu, ta iš vidaus trykstančia ramybe ir harmonija jis įkvėpdavo pasitikinti Dievo artumo pajautimą, keliais žodžiais atkurdavo namų ir mūsų, Bičiulių, sambūrių jaukumą. Į kuklų namelį ant Syr Darjos kranto jis tarsi buvo atkėles gabalėlį Lietuvos – taip buvo ramu, tvirta ir gera. Kai rugpjūčio 12 d. atsisveikinant negalėjau sulaikyti ašarų, Tėvelis griežtokai priminė vyrišką ambiciją – matyt, nenorėjo, kad skaudinčiau mamą.

Antrą kartą kun. Juozas su mamyte aplankė mane 1984 m. sausio 11–12 d. Badame (Čimkento srityje), kur bu-

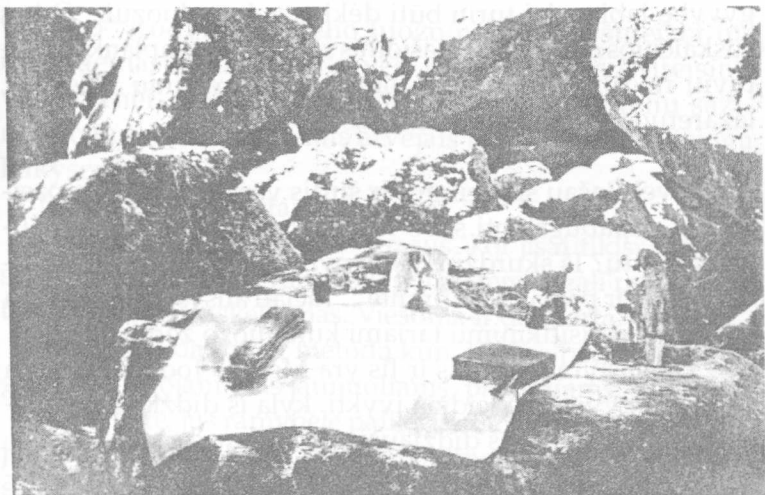
vau perkeltas po ligos. Karininkai nesutiko išleisti į Čimkento viešbutį, todėl išprašėme dalinio medicinos seserį leisti pernaktuoti jos šeimoje. Iš ryto, nors ir su baime, seselė leido atlaikyti šv. Mišias. Atlikau išpažintį, pasistiprinau šv. Komunija. Buvo pats laikas, nes seselės vyras, dirbęs dalinio virtuvės viršininku, ėmė primygtinai prašyti mus... išsinešdinti. Tėvelis manė, kad tai greičiausiai pagal įsakymą „iš aukščiau“. Sako:

– Matote, kokia žmogaus psichologija – moters, seselės prigimtis nepajėgė mūsų išvartyti – atsiuntė savo vyrą...

Trečią, paskutinį, kartą armijoje kun. Juozas aplankė mane – taip pat atsiveždamas mamytę – 1984 m. gegužės 7–8 d. Nors iš dalinio mane išleido tik vienai parai, Tėvelio išklausyta išpažintis, šv. Mišios ir šv. Komunija parengė mane nežinomai ateičiai. Tėvelis visada tarsi jausdavo, kada reikia atvažiuoti: tuo metu karininkai kaip tik grūmojo 5 metais kalėjimo, jei nepriimsiu priesaikos. Tad padrašini-mo labai reikėjo. Ilgai vaikščiojome po stepę ties Badamu, svarstydami įvairias galimybes.

Kai Tėvelis aplankė pirmą kartą, buvau išsekintas tiek dvasiškai, tiek fiziškai ir jo žodis bei Komunija, sakytum, ryžto ugnimi pagirdė. Antrą kartą jam lankantis jau buvau atleistas nuo darbo gamykloje ir paskirtas budėtoju – iškilo kitokio pobūdžio pavojų, kuriuos kėlė laisvesnė, privilegiuota padėtis. Dievas žino, kaip būčiau ištvėręs klastą, jei ne tie Tėvelio apsilankymai, jei ne jo atvežta Eucharistijos Duona ir doros, išmintingos širdies parama.

Kai po pirmojo kun. Juozo atvažiavimo apie mano padėtį pranešė Vatikano radijas (suprantama, kun. Juozo intervencijos pastangomis), vadovybės laikysena regimai pasikeitė: liovėsi atviras teroras, jei ir mėgino „perauklėti“, tai labai atsargiai. Tokia būklė, išskyrus kelis „spustelėjimus“, tęsėsi iki tarnybos pabaigos. Žinant, kiek vaikinų Sovietų Sąjungoje buvo nuteista už karinės priesaikos nedavimą, galima drąsiai tvirtinti: už savo sugrįžimą ir galbūt net už

Altorius Šcheldos ledyno morenoje. Centrinis Kaukazas,
1974 m. liepa (Fotografavo Birutė Gučaitė)

Kun. J. Zdebskio naktį aukojamos šv. Mišios prie Šcheldos.
Centrinis Kaukazas, 1974 m. liepa (Fotografavo Birutė Gučaitė)

gyvybę labiausiai turiu būti dėkingas kun. Juozui... O kas suskaičiuos daugybę panašiomis sąlygomis jo aplankytų lietuvių rekrūtų, tremtinių – laukuose, kareivinių palėpėse, lazaretuose atlaikytas šv. Mišias?!

Dieve! Rašau šias eilutes ir širdis verkia: kodėl Tu pasišaukei nepabūgstantį savo karį iš kraujuojančių Tavo Sūnaus frontų? Iš skurdžios asmenybių Lietuvos žemės? Širdis verkia ir protas nesupranta... Tačiau ausyse tebeskamba su begaliniu įsitikinimu tariami kun. Juozo žodžiai:

– Dievas yra visagalis ir Jis yra Meilė... Todėl visa, kam Jis mūsų gyvenime leidžia įvykti, kyla iš didžiausios meilės mums, yra mums didžiausias įmanomas gėris...

Todėl lenkiu galvą Tavo, Viešpatie, kryžiui, pasitikiu išmintinga Tavo meile. Tikiu, kad ir ši atsiskyrimo žaizda neša Tautai išganymą...

Kai 1984 m. birželio 1 d. sugrįžau namo iš dvimetės nelaisvės armijoje, pirmasis iš pažįstamų aplankė kun. Juozas. Užgriuvo vieną pavakarę su gėlėmis, su Bičiuliais. Taip jis suskubdavo pasiekti visus mūsiškius, kurių gyvenime jo jautri siela nujausdavo artėjant kažkokio sprendimo ribą, bręstant permainas. Jo krikščioniškas subtilumas nutrindavo bet kokio nepasitikėjimo užtvaras: tardamasis su kun. Juozu, būdavau atviras kaip Viešpačiui Dievui sąžinės tyrimo metu. Svarstydami pašaukimo klausimą, su kun. Juozu valandų valandas vaikščiodavome Leipalingio apylinkių pušynėliuose, kapinėse. Laikas neprailgdavo, tarsi priartėjus prie mylinčios Dievo Amžinybės. Iš to galima suprasti, kaip rūpinosi Tėvelis sielų likimu.

Kai sužinojome, kad laikraštyje „Kovinė vėliava“ išspausdinta melaginga žinutė, esą armijoje aš pakeitęs pažiūras, vėl atvyko jisai – kun. Juozas – ir tarėmės, kaip reikėtų taikliausiai reaguoti. Sužinojome, kad saugumiečiai šį falsifikatą kaišioja tardomiesiems kaip mano „atsi-

vertimo" įrodymą. Tėvelio Juozo nuomone, šmeižtą turėjau demaskuoti ne dėl savęs, ne siekdamas išsiteisinti visuomenei, o kad nebūtų klaidinamos mažutėlių sąžinės. Jo manymu, panašiais atvejais tai vienintelė teisinga laikysena.

Bičiuliams paprastai kartodavo:

– Kiekvienas nusikaltėlis drąsus, kol jisai tikisi paslėpti savo juodus darbus. Mūsų sąlygomis terorą gali pristabdyti tiktai jo viešas paskelbimas. Viešuma ir dar kartą viešuma!

Ypač šį neklaidingą metodą kun. Juozas patardavo saugumo verbuojamiems jaunuoliams, paaugliams:

– Žinokite, jus ramybėje paliks tik tada, kai bus tikri, kad jų kėsmai, įkalbinėjimai, pažadai būtinai iškils į dienos šviesą. Todėl tardymų metu sakykite, kad viską išsipasakosite tėveliams, draugams – ir taip darykite. Tai vienintelis būdas išsigelbėti iš jų pinklių.

Sužavėtas šio paprasto dėsnio tiesos ir norėdamas, kad tikintieji ir tautiečiai nebūtų apgaudinėjami, 1984 m. vasarą parašiau „Kovinės vėliavos“ redakcijai „Atvirą laišką“. Laiškas pateko į pogrindžio spaudą, pasiekė Tėvynę Vatikano radijo bangomis. Nežinojau, kas laukia už neteisybės paneigimą. Tačiau guodė kun. Juozo mintis:

– Jei Dievas ką pašaukia aukai, tai duoda ir jėgų nuo jos nepabėgti.

Istrigo atmintin, kad šitos taisyklės – rūpintis pirmiausia ne savo, o kitų geroje – Tėvelis išpažintyje ir šalia išpažinties skatino laikytis ir kitose gyvenimo srityse.

Mūsų veikloje susitikdavo vaikinai ir merginos. Bendri idealai, bendras darbas ir rizika neišvengiamai vedė į artimą draugystę. Kaip ją išsaugoti krikščioniškųjų idealų aukštumoje, išvengti nepageidautino familiarumo? Į klausimą, ar tarp Bičiulių leistini bučiniai bei glėbesčiavimasis susitikus ar išsiskiriant, kun. Juozas atsakydavo, kad net tada, jei savyje nejaustume purvinų pagundų, jei tenorėtume išreikšti draugiškumą, mes nežinome, kokią jausmų audrą tai gali

sukelti kitam žmogui. Taigi jis patardavo, rūpinantis vienas kito sielos gerove, vengti jausmingumo. Pabrėždavo mintį, kad ne fizinis artumas suartina ar išskiria žmones. Kaip ir kun. Sigitas Tamkevičius, jis sakydavo, kad, jei du žmonės nuoširdžiai mylisi, jie neves vienas kito slidžiais takeliais.

– Jaunuoliai, pažįstami su kryžiaus paslaptimi, verčiau pakels susivaldymo kančią ir nesutiks nė krisleliu užteršti mylimojo sielos, – mokė kun. Juozas.

Kiekvieną susitikimą su žmonėmis, šventinius susirinkimus, bendrus pietus jis panaudodavo neįkyriai, švelniai blaivumo ir pamaldumo paskatai. Abstinencijos idėją remdavo ne praktinio išskaičiavimo, o aukos mintimi:

– Kadangi tautoje yra didžiulis polinkis į savižudišką girtavimą, reikia žmonių, kurie laisvai sutiktų aukoti Dievui visišką blaivybę, kad būtų atkurta pusiausvyra, kad būtų padaryta atgaila.

Išdrįsusiems taip pasiryžti kun. Juozas įsegdavo Nepriklausomybės metų ženkliuką – auksinę monstranciją vynuogių kekių fone.

Kartais, kai Šlavantų klebonijoje prie stalo susėsdavo šauni jauna kompanija – kas su blaivininkų ženkliuku, kas su Vyčiu, kas su smūtkeliu atlape, – kun. Juozas švelniai šyp-teldavo:

– Jūs tik žiūrėkit, kiek čia įvairių partijų susirinko!

Valgi jis laimindavo maldele: „*Viešpatie, palaimink mūsų maistą ir tuos, kurie jį gamino. Išmokyk mus dalytis meile ir duona su visais, per Kristų, mūsų Viešpatį. Amen*”.

Pavalgius dėkodavo: „*Viešpatie, dėkojame už dovanas, kuriomis stiprinomės iš Tavo dosnumo. Atlygink amžinomis gėrybėmis visiems, kurie dėl Tavo vardo mums gera daro. Tu gyveni ir viešpatauji per amžius. Amen*”.

Nors mūsų šeimoje nebuvo įprasta melstis prie stalo, kun. Juozo pavyzdžio sužavėtas, maldeles išmokau ir be maldos nepradedu ir nebaigiu valgyti.

Prie stalo, prie darbo ar keliaujant natūraliai kylančias kalbas (žinome, kaip dažnai jos virsta tuščiomis, lėkštomis, užgaunančiomis artimą) kun. Juozas vairuodavo į dvasios gelmę. Neprisimenu, kad jis kada būtų nutraukęs kitą sakinio viduryje, puolęs karštai įrodinėti, neigti, tvirtinti. Paprastai jis sutelktai klausydavosi ir stebėdavo pašnekovą – vos pastebimas šypsnyis klajodavo veide. Atsiradus tylos properšai, iš lengvo įterpdavo vieną kitą ramų sakinį – pavyzdį, prisiminimą iš gyvenimo. Dažniausiai tai nebūdavo nei „triuškinantys argumentai“, nei įkyrus moralizavimas, o tik mąstymą įskelianti kibirkštelė iš pastoracinės ar gyvenimiškos, linksmos ir skaudžios kun. Juozo patirties.

Pavyzdžius imdavo iš dorinės psichologijos: juos pats būdavo išvalgiai pastebėjęs, apmąstęs ir apibendrinęs. Turėjo daugybę pamėgtų pavyzdžių, kuriuos įvairiais aspektais kartodavo: apie gausią (15-os vaikų) Gražulių šeimą, išauginusią Lietuvai jau tris kunigus („Palaiminti vaikai, kurie apie Dievą pirmiausia sužino iš maldoj paskendusio tėvų veido...“); apie žiaurumą, beprasmišką piktadarybę žmonių be Dievo – kaip jo pavėžėti jaunikaičiai „atsidėkodami“ peiliu supjaustė automobilio krėslus; apie žmogui prigimto meilės potroškio pakeitimą mėgavimusi kito kančia („O ir tegul mūsų nemylė, tegul mūsų bijo!“ – atsakė kun. Juozui saugumo tardytojas priminus, kad dėl savo elgesio jie bus tautos laikomi nusikaltėliais, nemylimi). Kalbėdamas apie auką, dažnai minėdavo savo bendraklasės vilkaviškietės mokytojos Onos Brilienės pavyzdį sakydamas, kad nežinia, ar du jos sūnūs būtų tapę kunigais, jei motina nebūtų apsisprendusi dėl tikėjimo netekti darbo. Smerkdamas abortų siaubą, nuolat įpindavo sapną motinos, kurios du sūnūs žuvo traukinių katastrofoje ties Žasliais. Uolesniems Tėvelio pamokslų klausytojams šie pavyzdžiai beveik žodis žodinė buvo žinomi kone atmintinai: išgirdę pradžią, žinojome, kas eis toliau. Tačiau iš jų tryško tokia gyvenimo tiesa, kad nenusibosdavo ir neįkyrėdavo. Taip, įsivaizduoju, apaš-

talai klausydavosi Kristaus, tarsi maitindamiesi kiekvienu Jo lūpas paliekančiu žodžiu. Tėvelis surasdavo būdų mums priartinti antgamtinę tikrovę ir paskatinti remtis pasirengusiu mums padėti Visagaliu Tėvu.

Vieną 1984 m. rudens vakarą susirinkus Šlavantų klebonijoje būreliui Bičiulių, jis leido mums paskaityti apie Nekaltojo Prasidėjimo medalioną – Marijos apreikštą prancūzų vienuolei Kotrynai Liaburė pažadą jo nešiotojams specialių malonių. Čia pat kun. Juozas išdalijo mums medaliukus ir nuoširdžiai ragino pasitikėti Marijos pažadu. Nuo to laiko nešioju šį medaliuką, rytą vakarą meldamas: „*Be gimtosios nuodėmės Pradėtoji Marija, melski už mus, kurie šaukiame Tavo pagalbos*“. Nežinau, ar tai priskirtina minėtiems Marijos pažadams, tačiau jau kurį laiką juntų ypatingą globą rizikoje, susijusioje su Dievo reikalų gynimu ir apskritai dvasios kovoje.

1985-uosius metus sutikome Bičiulių būryje, pasikvietę kun. Juozą. Jo siūlymu Naujųjų slenkstį peržengėme bažnyčioje, Tėveliui aukojant šv. Mišias. Paskui sugužėjome į pastogę ir paslaptingoje žvakių šviesoje klausėmės Kuniogo. Kaip visuomet, jis pabrėžė Švenčiausiojo Sakramento ir Juo pasitikinčių žmonių reikšmę likiminėje Tautos kovoje. Ragino jungti gyvenimo sunkumus su Jėzaus kryžiumi. „Nes kaip šv. Mišių Auka yra Jėzaus atperkamosios Aukos sudabartinimas nekrvinu būdu, taip Pakylėjimo metu mes keletą minučių stovime po Jėzaus kryžiumi...“ – dažnai kun. Juozo akcentuota mintis. Visa savo siela jis stengėsi įkvėpti mums šv. Mišių vertinimą, pagarbą ir pasitikėjimą iš jų srūvančiomis malonėmis. Pasibaigus rimtajai daliai, paklausiau kun. Juozą, ko jis norėtų palinkėti šiais Naujaisiais metais. Jis juokaudamas išsisukinėjo nuo atsakymo, bet paskui rimtai ir rūpestingai pasakė:

– Tegul Dievas saugo nuo puikybės šėtono... Nes jis viską sugriautų...

Jei kas norėdavo kalbėtis su Tėveliu vienu du, užeidavo į jo kambariuką. Šlavantų klebonijoje tai buvo bene mažiausia kamaraitė – pasieny sofa, viduryje stalas, kitais pasieniais kuklios viena ant kitos sukrautos knygų lentynos.

Va jos tai seniai kėlė man nuostabą ir traukė dėmesį. Teologijos, medicinos, mineralogijos, istorijos, pedagogikos, psichologijos veikalai bent šešiomis kalbomis – lietuvių, vokiečių, prancūzų, anglų, lenkų, rusų. Vertingiausia mūsų ir gretimų tautų klasika. Jau ištisos lentynos naujausios knygnešių eros lobių – kopijuotų, mašinėle spausdintų „draudžiamųjų“ knygų... Ant sienų, etažerių – Jėzaus mokslo, Marijos Žemės simboliai – medinis spygliuotos vielos raštu apvyniotas kryžius, arkivyskupo Jurgio Matulaičio portretas, šv. Agnietės paveikslas, Vytis. Už knygų lentynų stiklą – suimtųjų kunigų Alfonso Svarinsko, Sigito Tamkevičiaus, doc. Vytauto Skuodžio, Nijolės Sadūnaitės, Andrejaus Sacharovo, Aleksandro Solženicyno, kitų žmogaus teisių gynėjų nuotraukos.

Įsiminė virš Tėvelio bibliotekos buvęs paveikslas (K. Briulovo „Paskutinė Pompėjos diena“), tapytas kraupiai kontrastuojančiais juodais ir raudonais tonais: išsiveržusio ugnikalnio šėlsme žūvantis pagoniškas antikos miestas. Žvelgdamas į šį vaizdą, visuomet kažkodėl pamanydavau, kad Tėvelis laiko jį kaip priminimą sau, kad ir tvano dienomis visi gėrė, valgė ir šoko iki lemtingojo momento... Kad ir mes gyvename ant krūpsinčio savųjų nuodėmių ugnikalnio...

1985 m. vasario pradžioje sutariau su kun. Roku Puzonu dirbti zakristijonu Kiauklių parapijos bažnyčioje (Širvintų rajone). Kun. Rokas praeitų Kalėdų dieną paskelbė viešą pareiškimą, kuriuo pasmerkė KGB pastangas jį užverbuoti ir atsisakė bendradarbiauti su Bažnyčios ir Tėvynės duobkasiais. Tuo metu kun. Juozas kaip tik buvo perkeltas į Rudaminos parapiją ir Bičiuliai keletą dienų talkino jam persikraustant iš Šlavantų į naująją vietą. Suvežiojus ir įskvirbinus pro duris didžiumą kuklių kun. Juozo rakandėlių, tarp

kurių didžiausią dalį sudarė knygos, Tėvelis kartu su kitais pavėžėjo mane iki Kauno. Iš ten planavau vykti į Kiauklius. Atsisveikindamas kun. Juozas tarė:

– Pasakyk tam nuostabiam berniukui: *unanimes in oratione* [vienminčiai maldoje].

Priešpaskutinį kartą su kun. Juozu susitikome Aušros Vartų koplyčioje Gailestingumo Motinos atlaiduose. Ir kun. Rokas, ir aš turėjome savų problemų (po Vėlinių eisenos į kapines smarkiai atakavo rajono ir aukštesnė valdžia), todėl įkalbinome ir parsivežėme kun. Juozą į Kiauklius. Tikintį mūsų jaunimą brutaliai puolė mokykla. Prašyte prašiau Tėvelį, kad vakarinėse šv. Mišiose pasakytų pamokslą – nuliėtų iš savo turtingos Dievo malone dvasios vieną kitą lašą bauginamiems, šantažuojamiems mažutėliams.

Jam būdingu sukalbamumu kun. Juozas leidosi įprašomas ir šv. Mišiose po Evangelijos, nuolankiai susikaupęs, išėjo prie altoriaus. Į pamaldas buvome spėję sukviesti nemažą būrį vaikų ir jų tėvų.

Kalbėjo Tėvelis ilgai, jam būdingomis temomis: kad šv. Mišiose Pakylėjimo metu mes tikrai kelias akimirkas būname po sudabartintu Jėzaus kryžiumi ir ką mums tai reiškia; kad tautoje vykstantis „kryžių karas“ moko mus įvertinti kančios reikalingumą dvasiniam Lietuvos atgimimui (Kiaukliuose kaip tik neseniai bedievių pareigūnai buvo vandališkai sunaikinę tris naujus kryžius); kad tikintiems vaikinams dera ir yra įmanoma „meilė be rankų“ (t.y. be intymių lipšnumų iki vedybų), ir mūsų sesės turi to reikalausti; kad žmogaus gyvenimą keičia ne tai, ką jis sužino, o tai, dėl ko jis apsisprendžia pakelti kančią...

Po šv. Mišių visi būriu sugrįžome į kleboniją. Kun. Juozas pratęsė pokalbį apie mokyklos kėslus ir kokiais būdais juos sugriauti, apie teisingą tėvų ir vaikų laikyseną persekiojimo metu, pagalbos ieškant Švenčiausiajame Sakramente, atsiduodant Dievui kaip jo pašauktai būtybei. Papasakojo šį tą iš sa-

vo patirtų išpūdžių per tardymus, susitikimus Lukiškių kalėjime: kaip išklause vieno mirti nuteisto kalinio išpažinties, koki džiaugsmą juto ji saugojęs kareivis, įveikęs baimę dėl savo kailio ir leidęs įvykti šiam „nusikaltimui“.

Apsėdę kun. Juozo fotelį, nuščiuvę klausėsi mūsų vaikeliai ir jų tėveliai. Kaip esu dėkingas Dievui, kad prieš kun. Juozo mirtį leido jam šiuos mažutėlius – nors kartą! – savo širdimi pamaitinti!

Mįslingas paskutinis susitikimas su juo – 1986 m. sausio 27 d. Marijampolėje, arkivyskupo Jurgio Matulaičio mirties 59-ųjų metinių minėjime... Meldėme altorių garbės ištikimajam Dievo Tarnui. Po to jaunimas sveikino Vyskupą Tremtinį Julijoną Steponavičių, atvykusį čia iš Žagarės užkampio.

Po pamaldų ieškojau progos pasidalyti aktualijomis su kun. Juozu. Tačiau tokių norinčių buvo ne vienas, tai ir tapėme jį, kaip bitės žiedą, besišypsanti, neskubanti, kiekvienas į save, savo reikalais. Pagaliau likome dviese ir, vaikščiodami ištuštėjusiu šventoriumi, dalijomės rūpesčiais. Į vieną man svarbų klausimą kun. Juozas atsakė:

– Kad būtų visiškas nuolankumas Dievo valiai, kol kas abu melskimės ir laukime, kaip Apvaizda patvarkys...

Kartu perspėjo kun. Roką ir mane, kad būtume atidūs:

– Jus, – sakė, – saugumui belieka arba teisti, arba stengtis palaužti, arba susidoroti kaip su kun. Laurinavičiumi...

Kaip tik buvo sužinota apie saugumo intrigas prieš Vilkaviškio vikarą kun. Juozą Klimavičių: įtartinomis aplinkybėmis dingo ką tik pradedančio darbą kunigo magnetofonas, įrašytos kasetės. Vagis milicija greitai surado, tačiau vikarą nei iš šio, nei iš to ėmė lankyti saugumiečiai, reikalauoti slaptų pasimatymų ir pan.

Tėvelis nutarė užsukti pas šį pikto jėgų puolamą jauną kunigą. Važiavome ta pati draugija, kuri buvo automobilyje vasario 5-ąją: vairavo Algis Sabaliauskas, šalia, kaip įpras-

ta, sėdėjo kun. Juozas, ant užpakalinių krėslų – Romas Žemaitis, man nepažįstama mergina ir aš. Užsukome pas kun. Juozo seserį, gyvenančią Marijampolėje, užkandome (vairuotojas valgyti atsisakė – jis, atrodo, griežtai pasninkaudavo). Tada leidomės į Vilkaviškį. Buvo slidu, pakely matėme bent kelias šalikelėn nuslydusias mašinas. Tėveliui pasiūlius „vykdyti planus“ – kalbėti Rožančių, – paprašiau, kad maldai vadovautų minėtoji mergina, bet ji atsakė dar gerai nemokanti – pasiklausysianti mūsų. Iš to supratau, kad Tėvelio draugijoje ji naujokė, nes bent kiek artimesni bičiuliai visi be išimties mokėjo kalbėti Rožančių. Bet, mums mel džiantis, ir jinai rimtai dalyvavo.

Kunigėlį radome namie. Užlipome į antro aukšto kambarėlį, iš kurio dingo jo aparatas. Tėvelis, kaip Šerlokas Holmsas, iki panagių išknebinėjo visą „istoriją“: išnagrino jo pareigūnų laikyseną, vagių suradimą. Kreipdamasis į pradedantį kopti kunigystės kalvon konfratrą tėvišku „tu“, kun. Juozas sakė:

– Dabar, vaikeli, tavo gyveniman artėja kažkokio persilaužimo momentas. Nuo to, kaip apsispręsi, priklausys tavo gyvenimo kryptis. Atlaikyk šia intencija šv. Mišias. Kai Pakylėjime būsi po Jėzaus kryžiumi, pavesk šį reikalą Išganytojui, kad pasielgtum, kaip Jisai nori. Žinok, kad dabar tavo gali išgelbėti tik dalyko paskelbimas viešumon. Kažin ar kun. Rokas dabar būtų gyvas, jei ne viešai paskelbtas jo pareiškimas...

Toks kun. Juozo paveikslas išliko ir liks atminty iki susitiksime – Dieve duok! – Amžinybėje. Darantis gera, iki paskutinio dalijantis save, savo laiką, patirtį kitiems... Kaip gera ir kaip traukia dėkoti Dievui, kai prisimeni žmogų tik toki!

Grižtant į Marijampolę, stebint šalikelėse įstrigusius automobilius, nejučia pradėjome kalbėti apie avarijas. Kun. Juozas papasakojo porą šiurpių jam žinomų įvykių.

Važiavo, sako, motociklu vaikinai su mergina. Kaip ten atsitiko – širdys sužydėjo, ar ką, – prireikė jiems pasibu-

čiuoti, aišku, nenulipant nuo motociklo. O priekyje geležinkelio pervažą ir nusileidžia šlagbaumas. Jisai suspėjo palenkti galvą, o jinai – ne, ir šlagbaumo pagalys nukirto pusę galvos. Tačiau kažkokių konvulsijų įtempti raumenys išlaidė ją išikibusią – neleido nukristi nuo motociklo.

Kitoje vietoje – naktį lėkė iš šokių motociklą apžergę koks šešetas jaunuolių, o kelyje stovėjo neapšviestas sunkvežimis su kyšančia iš kėbulo armatūra. Smūgis, ir visi tiesiog pasimauna ant geležinių strypų...

Kalbėjome tada, baisėjomės, ir nieks nepamanė, kad po 9 dienų – vasario 5 d. – keturi pašnekovai taps dar šiurpesnės avarijos aukomis...

Vasario 10 d., kai Rudaminos bažnyčios kalvą užtvindė kunigų, tikinčiųjų, jaunimo minios, kai raudote raudojome skirdamiesi – nors tik laikinai – su geruoju tėvu Juozu, daugelis būtų pritarę nuostabiai tiksliai J.E. Vysk. Vincento Sladkevičiaus apibūdinimui: „*Mirtis – ir kažkoks prisikėlimas!*“

Kun. Juozui dėkojo, jo atsiprašė ir tie, kas anksčiau nesuprato jo sielos, jo darbo metodų, nusilenkė Dievo atliktai kūrybai šiame tauriame Lietuvos sūnuje, nes matė jo darbo vaisius – kapą tvindančią jaunų, tyrų, pasiryžusių veidų jūrą, jų meilę ir tikėjimą. Esu tikras – pikto galybės nesidžiaugs šio Teisiojo mirtimi. Tokiais kapais velnias sėja sau pražūtį, o mums iš jų dygsta Prisikėlimas!

Kiaukliai – Kaunas,

1986 04 02 – 1995

„SU KURIAIS EISI?“

Pirmą kartą jį susitikau Kaune kokiais 1970 metais, kai jam buvo atimtas registracijos pažymėjimas. Tuo laiku kun. Juozas Zdebskis drauge su kun. Sigitu Tamkevičiumi dirbo melioracijoje. Bet Dievas per gerus žmones patvarkė taip, kad tas „darbas“ netrukdyt jiems apaštalauti Lietuvoje, taip pat lankyti plačiojoje Rusijoje pasklidusias katalikų bendruomenes ir vaikus, tarnaujančius okupacinėje kariuomenėje.

Tai laikai, kai KGB buvo suparalyžiavusi visą Katalikų Bažnyčios gyvenimą. Kunigų veikla beveik visiškai kontroliuojama valdžios įstaigų. Žmonės, įbauginti pokario metų Stalino teroro ir nuolatinio persekiojimo už bažnyčios lankymą – ypač jaunimas ir studentai – ilgainiui ėmė prarasti ryšį su Bažnyčia ir dvasinėmis vertybėmis. Atrodė, kad išeities nebėra. Kauno bažnyčiose kunigai bijojo ištarti drąsesnį žodį, paminėti pamoksluose kokią aktualesnę temą, nes už tai grėsė valdžios nemalonė, tremtis į atkampią kaimo parapiją. Negalėčiau prisiminti iš jaunystės, studijų metų, nė vieno pamokslų, kuris būtų giliau įsmigęs į mano sielą. Tuo laiku mieste sakyti pamokslus jaunimui buvo didžiausias nusikaltimas.

Bet Dievo Apvaizdos planai – ne žmonių planai. Buvo nemaža šeimų, kurios jautė, kad be kunigo pagalbos nepajėgs išauklėti savo vaikų vertingais Katalikų Bažnyčios nariais. Vienai mokytojos šeimai, auginusiai du sūnus, kilo mintis pasikviesti į namus kunigą, kad vaikai galėtų jo pasiklausti, pabendrauti. Galimybės tam buvo labai realios – atsirado „laisvų“ kunigų, kuriems neleidžiama dirbti parapijoje. Slap-

tosios seserys vienuolės sukvietė joms pažįstamų šeimų jaunimą į vieną butą. Buvau pakviestas ir aš.

Aplinka neįprasta. Visi sėdime kambario pakraščiais. Ne visi vieni kitus pažįsta. Ant stalo nėra vaisių ir neatrodo, kad būtume susirinkę įprastam pobūviui. Tik štai vienas kukliai sėdėjęs vyras pasiūlo visiems pasimelsti ir pradeda kalbėti apie mums taip neįprastus dalykus: nuodėmę, mirtį, teisingumą, sąžinę ir pan. Supratome – jis kunigas. Tai ir buvo kun. Juozas Zdebskis.

Kažkaip neįprastai viskas atrodė: ne tik kad išgirdome mums negirdėtų dalykų, bet ir tai, kad pamatėme kunigą, nusileidusį iš sakyklos aukštybių į mūsų tarpą. Jis kalbėjo iš širdies į širdį, ne tai, ką buvo išmokęs ar pasiskaitęs. Protu sunkiai galėjau viską suvokti. Ateistinėje aplinkoje išaugus, žodžiai „atpirkimas“, „skaistumas“, „nuolankumas“, „tikėjimo šviesa“ – atrodė tokie netikėti ir keisti. Tiesa, mes lankydavome sekmadieniais bažnyčią. Bet tasai pusvalandis, išstovėtas per šv. Mišias, ir buvo visas mūsų religinis gyvenimas. Ilgiau kaip dešimt minučių susikaupti nebuvo me pratę... Kartais kunigo pasakojimas tapdavo visai nesuprantamas. Tačiau ši kartą kun. Zdebskio pasakojimas visus bematant patraukė. Nuostabi šiluma, kuri dvelkė iš kunigo asmens, susikaupe rimti šeiminių ir svečių veidai tarsi sakė, kad mes prisilietėme ne prie draudžiamų, bet prie šventų dalykų. Mus, jaunimą, suaugusieji stebėjo su rūpesčiu: ar suprato? ar patiko? ar norės kitą kartą vėl ateiti? Mes dar nežinojome, kad pradėsime naują jaunimo sąjūdį, kuris vėliau išaugs į Eucharistijos bičiulių sambūrį, dabar jau turintį poros dešimtmečių istoriją. Prie to sąjūdžio ištakų stovėjo ir kun. Juozas Zdebskis.

Kun. Zdebskio seminarijos laikų prisiminimai

Kun. Juozas buvo labai jautrios sielos žmogus, jaunystėje nemažai išgyvenęs. Pats pasakojo, kaip būdamas kunigų seminarijoje kentėjo dideles pagundas mesti studijas. Sako:

– Sėdžiu paskaitose, ir taip širdį spaudžia, net ranką sunku pakelti. Taip tęsiasi ištisus mokslo metus. Ateina atostogos, nuvažiuoju namo pas tėvus, užsimetu dalgę ant peties – ir vėl pasidaro linksma, ramu, atrodo – jokių sunkumų.

Ir baigiant kunigų seminariją ji vis dar slėgė neaiškumai, jis negalėjo rasti aiškaus atsakymo, ar teisingą pasirinko kelią. Tada pasipasakojo savo abejones kun. Juozui Grigaičiui MIC, tuo metu profesoriavusiam seminarijoje, ir atsidavė jo sprendimui, visiškai Dievo valiai. Kaip matome, profesoriaus patarimas buvo teisingas – Lietuvos Bažnyčia gavo tikrą Kristaus karį. Nors galima drąsiai teigti, kad vidiniai kentėjimai kun. Juozo nepaliko ir vėliau. Jo didžiulė meilė vargšams, ligoniams, gyvenimo sunkumų palaužtiems žmonėms buvo labai akivaizdi. Taip mylėti gali tik žmogus, perėjęs vidinės kančios ir apleidimo mokyklą.

Tolesnė pažintis

Kaip ir daugelis kitų kilnių kunigų, kun. Juozas sunkiu kovotojo keliu ėjo paskatintas pavyzdžio. Tokių pavyzdžių Lietuvoje buvo nemaža.

Pasakojo, kaip vieną dieną lyjant, darganotu ir šaltu oru, pas jį į parapiją atvyko kun. Pranciškus Masilionis SJ (jau miręs, palaidotas Sidabrave) ir tiesiai paklausė: „Su kuriais eisi?“ Tai reiškė: ar prisidėsi prie tų kunigų, kurie paklusniai vykdo bedievių nurodymus, ar apsispręsi eiti sunkiu, pavojingu pagrindžio keliu.

Kartą apsisprendęs, kun. Juozas niekada nesidairė atgal. Todėl šalia visokių vargų bei sunkumų nestokojo ir didelio vidinio džiaugsmo. Visą dieną su Švč. Sakramentu važinėjant pas ligonius, kartais tekdavo sustoti trumpo poilsio, pasitarti ar gauti nurodymų, nes buvau dar naujokas kunigas. Ne kartą baigiantis dienai važiuojant namo kun. Juozas prsitardavo:

– Kokia laimė būti kunigu! Kokį džiaugsmą teikia tikra Dievo vaikų laisvė! Kaip gera, kai matai, kad esi žmonėms be galo reikalingas!

Tai buvo žodžiai, plaukiantys iš širdies gelmių. Jautėme tą palaimą abu.

Dar besimokant pagrindžio seminarijoje man teko dalyvauti pagrindžio klierikų rekolekcijose. Joms vadovavo kun. Juozas. Jautei, kad kalba kunigas, savo gyvenime nebrėžęs jokių ribų pasiaukojimui: kiek Dievas siųs, kiek jėgų pareikalaus, – nieko neatsakyti.

Primicijų palaiminimas

Kun. Juozas buvo labai dėmesingas kiekvienam žmogui, su kuriuo turėjo reikalų.

Atvykau į Šlavantus jau po šventimų. Gražus vasaros sekmadienis. Prieš Sumą kun. Juozas paklausė, ar dar galiu duoti primicijų palaiminimą. Pagrindžio kunigai, kurie pasirodydavo viešai, tuo laiku ir taip jau atkreipdavo KGB dėmesį, todėl primicijas švęsti buvo pavojinga. Bet kun. Juozas, atėjęs į bažnyčią, atkreipė žmonių dėmesį, kad šv. Mišias aukos kunigas, nebuves Kauno kunigų seminarijoje, ir suteiks primicijų palaiminimą. Žmonės suprato, kas tai: kun. Juozas savo parapijiečius informuodavo apie visus Bažnyčios gyvenimo įvykius, apie Bažnyčios kovą su bedievybe. Ši kun. Juozo drąsa paskatino nemaža jaunuolių drąsiai išpažinti savo tikėjimą, o kai kuriuos patraukė ir į kunigystę.

Kelionės automobiliu – Dievo meilės darbams

Kun. Juozas buvo geras automobilio vairuotojas. Gera nusimanė apie techniką, galėjo pats nustatyti ir pašalinti įvairius gedimus, o tai labai praversdavo ilgose kelionėse. Tačiau jam labiau rūpėjo artimo meilės „technika“.

Kiekvieno mėnesio pirmasis penktadienis būdavo skiriamas ligonių lankymui. Kad ir kur būtų išvykęs, tą dieną kun. Juozas stengdavosi grįžti namo, nes jo laukė brangūs parapijos kankiniai. Buvo nuodugniai apmąstęs kančios bei kryžiaus prasmę ir mokėjo šiuos reiškinius vertinti žmonių gyvenime. Senelių, ligonių ar invalidų dalia ypač buvo sunki kaimo parapijose. Kun. Juozas pasakojo, kad ne vieną sene-

li jam teko gelbėti nuo gresiančios mirties, nes artimieji „užmiršdavo“ ne tik slaugyti, bet ir pamaitinti seną žmogų, o ką ir kalbėti apie švarą: tik kunigo apsilankymas išjudindavo jų sąžinę ir paskatindavo aptvarkyti ligonį.

Įprasminti ilgi kančios ir ligos metai daugeliui tapo lengviau pakeliami, – kun. Juozas apsilankęs prašydavo ligonius aukoti savo kančias konkrečiomis intencijomis. Tų intencijų buvo daug ir labai svarbių: persekiojamas katalikų jaunimas, KGB bando užverbuoti studentę, reikia išleisti naują „Kronikos“ numerį, suimtas kunigas, areštuota sėsėlė vienuolė, kratos Kaune, Vilniuje, Kybartuose ir t.t. Reikėjo daug maldų ir Dievo pagalbos.

Ligoniai su ilgesiu laukdavo savo klebono visą dieną nevalgę: nežinia, kada jis šiandien pasibels į duris – ar iš ryto, ar vakare, o gal ir vėlai naktį, nes kelionėse visko gali atsitikti.

Belankant ligonius su kun. Juozu teko sutikti daug paprastų, bet kilnių žmonių. Antai viena dar gana jauna moteris gulėjo lovoje jau per 10 metų, negalėdama nė galvos pakelti priimti šv. Komunijai. O vyras, dažnai girtas, dar priekaištaudavo turįs vargti su ja...

Kun. Juozas pasakojo, kad ligonių lankymas ne vieną senelį paskatino atsigręžti į praeitį ir atlikti išpažintį iš viso gyvenimo. O būtų reikėję stoti į Dievo teismą su nuslėptomis, kartais gana sunkiomis nuodėmėmis, kurios per visą gyvenimą tarsi išblėso, tik pajudinta sąžinė privertė pabusti iš miego ir visiškai apsiplauti nekaltojo Avinėlio Krauju.

Ši kun. Juozo pastoracijos praktika ne vieną kunigą irgi paskatino prisiminti savo ligonius: jau daugelyje parapijų kunigai ieško jų, kad galėtų kas mėnesį stiprinti Išpažintimi ir šv. Komunija.

Kun. Juozo laidotuvėse verkėme jo netekę. Galime įsivaizduoti, ką išgyveno jo mylimi ligoniai ir apleistieji žinodami, kad tokios meilės, kaip patyrė iš kun. Juozo, kažin ar kada besulauks.

Važiuodamas automobiliu, kun. Juozas niekada nepraleisdavo progos padėti žmogui.

Kartą naktį važiuojame vingiuotais Dzūkijos keliais. Rami vasaros naktis, kelias tuščias, danguje spindi mėnulis, apšviesdamas pakelės laukus. Staiga matome: pakelės posūkyje guli žmogus. Grižtame atgal. Neatsargus vairuotojas būtų galėjęs pervažiuoti nelaimingojo kojas... Suaugęs žmogus – guli pakelėje! Iš karto mintys: gal nelaimė, sustojo širdis, pravažiuojanti mašina partrenkė?.. Netoliese gyveną žmonės pasako, kad tai jų kaimo gyventojas, gyvenantis vienkiemyje už keleto kilometrų. Vargais negalais ikeiliame jį į mašiną ir vežame ieškodami nurodytos trobos. Suradome. Koks džiaugsmas: žmogus galės nakvoti savo namuose!

Trobo durys neuždarytos. Įnešame žmogelį vidun. Kambaryje miega senutė. Atpažinusi sūnų burbteli: „Tai parsivilkai?!“ Be jokio džiaugsmo... Mat ne pirmas kartas taip grįžta namo jos sūnus traktorininkas, „gerų žmonių“ nugirdytas ir paliktas likimo valiai. Tiek tesiekia kai kurių atpildas: žmogui nugirdyti „gerumo“ užteko, o va, parvesti namo – nebe!..

Kun. Juozas važiuodamas vis galvodavo, kad maža kas gali atsitikti kelyje, gal reikės kam pagalbos. Todėl vežiojosi geležinę lazda – laužtuvą, nors tai gana nepatogus griozdas automobilyje. Vežiojosi nuo to laiko, kai kartą kelyje pamatė avarijos ištiktą vairuotoją, kuris gulėjo prispaustas apvirtusios mašinos, jau pradėjusios liepsnoti. Susirinkę žmonės trypčiojo, neturėjo kuo nuversti sunkaus automobilio... „O reikėjo turėti tik gerą laužtuvą“, pasakė kun. Juozas.

Kun. Juozas niekada nepraleisdavo progos atkreipti dėmesio į svarbius dalykus. Bet tai darydavo labai subtiliai. Iš pradžių niekaip negalėjau įprasti pasiimti mašinos raktelių – vis juos palikdavau automobilyje. Kartą ilgesnės kelionės

metu sustojome pailsėti miške. Pailsėję grįžtame atgal – raktelių nėra... Negalime važiuoti toliau... Gerą pusvalandį susirūpinęs išvaikštinėjau visas vietas, kur buvom, išverčiau savo kišenės, išbaksnojau visas automobilio kertes: raktai dingo lyg į balą. Kun. Juozas tyli, pataria dar peržiūrėti visas kišenės, dar pagalvoti – prisiminti, kur tuos raktus mačiau paskutinį kartą. Galiausiai ramiai šypsodamasis išima juos iš savo kišenės ir sako:

– Broli, niekada raktų negalima palikti mašinoje – nelaimė gali ištikti bematant!

Tos pamokos užteko visam gyvenimui. Kun. Juozas iš patirties žinojo, kad, norint vairuoti automobilį, daug nelaimių galima išvengti turint gerus vairavimo įgūdžius.

Iš kun. Juozo visada galėjai pasimokyti ko nors praktiško, gyvenime labai reikalingo. Tai buvo žmogus, kuriam rūpėjo perduoti kitam savo gyvenimo patirtį.

Kartą teko leistis kelionėn naktį su kun. Juozo automobiliu. Apie vidurnaktį atsidūrėme Vilniuje. Kadangi buvome netoli Aušros Vartų, sustojome pasimelsti ir pagarbinti Švč. Mergele, paprašyti globos tolesnėms kelionėms.

Netikėtai mus ėmė vyti milicijos automobilis: užstoje priekyje kelią, liepė lipti iš mašinos ir rodyti dokumentus. Kun. Juozas, kaip visada juokaudamas, pradėjo klausinėti, kas atsitiko, nes kaip prityręs vairuotojas puikiai žinojo, kad eismo taisyklių nepažeidė. Patikrinę dokumentus, milicininkai pasakė, kad ieško pavogtos mašinos, todėl ir sustabdė mus. Kun. Juozas pajuokavo:

– Vyrai, kai atvažiuosit į mano parapiją žvejoti, žuvų nepagausit, jei kleboną skriausit.

Man atrodė, kad čia, matyt, yra kokia klasta – galbūt jau mus seka... Bet kun. Juozas mane nuramino: iš karto matyti, kad patikrinimas nėra KGB darbas – KGB agentai elgiasi visiškai kitaip. Pirmiausia jie nesileidžia į kalbas ir jų veiduose gali matyti didelę įtampą. Jie dirba lyg užprogramuoti ir iš to galima atpažinti, kad vykdomas koks niekšiškas pla-

nas. O šitie vyrai elgėsi laisvai ir bendravo gana nuoširdžiai – matėsi, kad neturi jokių piktų kėslų.

Taip iš Tėvelio gavau labai naudingą pamoką ateičiai.

KGB antpuoliai

Kartą teko dalyvauti įdomiame nuotykyje. Tuo metu jau buvo suimtas kun. Alfonsas Svarinskas. Vyko tardymas.

Į Šlavantų kleboniją vakare ateina Lazdijų rajono KGB pareigūnas ir, atnešęs kvietimą į Vilniaus KGB būstinę, reikalauja pasirašyti po kvietimu.

Kun. Juozas, kaip visada neskubėdamaas, prieina prie saugumiečio ir kviečia jį vidun prie stalo pasivaikinti. Kvietimas buvo nuoširdus. Bet gaila buvo žiūrėti į vargšą valdžios atstovą: visas įsitempęs spaudžiasi prie durų ir kažką veblena apie neatidėliotinus įsakymus. Mes vienas po kito einame artyn svečio ir tikrai nuoširdžiai kviečiame pabūti drauge. Saugumietis, matyt, savaip suprato mūsų gestą ir nėrė pro duris, užmiršęs ko atėjo, palikęs ant stalo kvietimą be parašo... Bet ši istorija tuo nesibaigė. Kitą dieną iš pat ryto įsiveržia tas pats saugumietis ir reikalauja, kad kun. Juozas 12 val. būtų Vilniuje tardytojo kabinete.

Liudytojo padėtis kiekvienoje byloje yra kebli, juo labiau jei tai politinė byla ir ją veda KGB. Kiekvienas žodis, pasakytas tardytojo kabinete, visada gali būti panaudotas teisiamojo nenaudai. Šikart tai kun. Alfonso Svarinsko byla.

Todėl kun. Juozas neskuba. Pavalgome, imame peržiūrėti vieną kitą klebonijos kampa. Jaučiame, kad esame apsupti, gali užklupti krata. Iš tikrųjų – vėl atėjęs uolusis saugumietis reikalauja nedelsiant vykti į Vilnių.

Kun. Juozas rezga savo planą. Darosi įdomu... Iš garažo išvairuoja automobilį, kad stovėtų kieme – girdi, „rengiamės“... Saugumiečių karštligiškas skubėjimas rodo, kad skubėti neverta. Tai kun. Juozo taisyklė, kuri jį ne kartą išgelbėjo, net ir nuo mirties.

Nuėję į bažnyčią apsitvarkome, pasimeldžiame. Kun. Juozas prisimena: „Būtinai turiu aplankyti ligonį!“ – atidėlioti negalima. Nuvykstame į Lazdijus. Jau ketvirta valanda po pietų. Iš ligonio kun. Juozas nuvažiuoja į paštą. Kadangi jau vėlu, tai į Vilnių nebespėsime: reikia nusiųsti tardytojui telegramą. Telegramos tekstas, vėliau patekęs į „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kroniką“, maždaug toks: „Lenkiu galvą prieš kun. A. Svarinską. Kol jis yra tokioje padėtyje, neturiu ką apie jį pasakyti. Todėl vykti pas tardytoją nematau prasmės“.

Gavusi tokį tekstą, sutrikusi telegramų priėmėja dings ta kitame kambaryje. Po kurio laiko grįžta, matyt, „suderinusi“ savo veiksmus su KGB, ir telegramą priima. Tuo kartu audra praėjo.

Kun. Juozas dažnai iškrėsdavo tokių netikėtų pokštų KGB pareigūnams. Antai per vieną tardymą jis buvo nusprendęs tylėti. Tardytojui nesisekė jį prakalbinti. Staiga kun. Juozas jį paskatino:

– Jūs kalbėkit, kalbėkit – man labai įdomu tyrinėti jūsų tardymo metodiką.

Tardytojas nutilo... Kun. Juozas sakė, kad po to daug metų KGB vengė jį kviesti apklausinėjimams.

Mokėjo kun. Juozas pagauti KGB ir „ant kabliuko“. Kartą autoinspekcijoje, kai jam buvo atimtas vairuotojo pažymėjimas, kun. Juozas kelių pareigūnų akivaizdoje pajuokavo:

– Na, vyrai, jei nebus automobilio, teks malūnsparnį įsitaisyti: daug patogiau juk skraidyti – eismas mažesnis...

Išgirdę apie lėktuvą, tie išpūtė akis ir puolė rimtai klausinėti, iš kur jį gausiąs. Tik suprato, kad čia juokai, pasijuto labai nepatogiai, kad jie lengvai tuo patikėjo. Mat tiek vargo, sekiojo, kol pagaliau atėmė iš jo vairuotojo pažymėjimą, o čia staiga – dar pradės skraidyti...

Kun. Juozas buvo giliai apmąstęs kančios ir kryžiaus paslaptis, kurios jį nuolat lydėjo. Bet dažnai jis atkreipdavo

savo bendražygių dėmesį ir į pražūtingus puikybės padarinius. Kovoje su Bažnyčios priešais, ypač su KGB, jis galėjo įsitikinti skaudžia tiesa: jų visų gyvenimo varomoji jėga – puikybė. Retas tai suprato ir niekas dėl to nesikrimto, todėl baisūs šėtoniškos puikybės vaisiai vertė kun. Juozą dažnai apie tai kalbėti ir skatino mus pačius save analizuoti. Ypač pavojinga įvairių slaptų formų puikybė, dangstoma nuolankumo, kuklumo, dosnumo ir kitomis kaukėmis.

Štai mes, jaunimas, užsidegę kalbame, kaip būtų galima pasipriešinti bedievių persekiojimams. Nejučiomis piešiame savo „pergalių“ vaizdus ir ryžtą nepasiduoti baimei persekiojamiems. Kun. Juozas tyli, paskui atkreipia dėmesį:

– Vaikeliai, visa tai yra gerai, bet puikybė gali viską sugriauti. Žiūrėkit, tie, kurie save laikė ypatingais, nenugalimais, paskui, atėjus bandymams, palūžo. O štai tie nežymūs jaunuoliai, iš kurių daug nesitikėjome, kai reikėjo, parodė nuostabią drąsą ir išmintį.

Šis išspėjimas nebuvo be pagrindo. Ir KGB psichologiškai tai suprato. Jei jaunas žmogus užsidegtų pačiais kilniausiais troškimais veikti ir kovoti, bet remtųsi tik savo natūraliomis jėgomis, jaunystės entuziazmu, o ne Dievo galia – jį nesunku būtų išvilioti iš tiesaus kelio, nesunku būtų įbauginti ar suklaidinti, apjuodinti draugams: KGB puikiai mokėjo surasti savo puikybės nepažįstančio žmogaus silpną vietą. Ne vienas tardomas jaunuolis būdavo pajuokiamas: „Tai gal ir tu nori kankiniu tapti?“ Ši formulotė turėjo du tikslus: nuvertinti ir neutralizuoti pasaulio dėmesį, teikiamą kankiniams kovoje dėl Bažnyčios laisvės. Kitas tikslas – įrodyti, kad tavo pasiryžimas priešintis KGB yra ne kas kita kaip puikybė. Labai gudri psichologija: atseit visi, kurie kovoja pogrindyje, siekia tik populiarumo ir nori išgarsėti. (Beje, neretai panašiai manydavo ir ne vienas Bažnyčios tarnas...) Kun. Juozas patyrė, kad žūtubūtinėje kovoje dėl Bažnyčios laisvės vien entuziazmo ir psichologinio pasirengimo toli gražu neužtenka. Kova dėl

žmonių sielų vyko ne tik su regima jėga, bet ir su neregimojo pasaulio galybėmis.

Blaivios vestuvės

Šlavantų klebonija tapo visų veikliausių Eucharistijos bičiulių labai mėgstama vieta. Susirinkę draugėn, diskutuodavome aktualiais gyvenimo klausimais. Katalikų jaunimas vis dažniau rinkdavosi blaivias vestuves. Kartą kun. Juozas pakvietė vieną jaunavedžių porą švęsti vestuvių iškilmes klebonijoje, nes šeimoje tai padaryti buvo kliūčių. Tas vestuves kai kas pavadino vestuvėmis rekolekcijomis.

Puikus vasaros savaitgalis. Suvažiuoja jaunimo būrys iš visos Lietuvos – dauguma iš Kauno, Šiaulių. Kun. Juozas, pasikvietęs keletą pažįstamų seselių vienuolių, padaro viską, kad mažoje klebonijoje užtektų vietos visiems.

Pradėjęs Santuokos apeigas gilioje rimtyje, kunigas savo subtiliu dalyvavimu tą rimtį ir džiugesį padėjo išlaikyti per visą šventę. Čia buvo ir juoko, dainų, šokių. Trumpų atokvėpių metu kun. Juozas prabyla apie dieviškojo džiaugsmo šaltinį – tyrą sielą, apie šeimos gyvenimo šventumą, paliečia draugystės svarbą jaunimo gyvenime, pasirengimą šeimai ir t.t.

Vestuvės vyko be jokio alkoholio, o džiaugsmas ir linksmybė liejosi per kraštus. Sekmadienio rytą visi vestuvių dalyviai aktyviai įsijungė į parapijos atlaidų procesiją. Tai nustebino daugelį parapijiečių. Juk po pirmos vestuvių dienos daug kur jaunimui plyšta galva nuo svaigalų, o pagalvoti apie sekmadienio Mišias dažnai „pamiršta“ visi šventės dalyviai... O čia visas jaunimas prie altoriaus priima šv. Komuniją! Tai kai kam buvo nesuprantama... Pasklido gandai, kad per vestuves vietoj alkoholio buvo vartojami narkotikai... KGB paleistai ančiai pritarė žmonių tamsumas, ir gražus pavyzdys buvo suniekintas...

Tokia buvo pradžia. Bet kun. Juozo globoje jautėmės drąsūs ir nenugalimi, supratome dvasios jėgą, laisvės džiaugsmą ir blaivumo vertę. Vėliau gyvenime tai ne vienam iš mū-

sų suteikė sparnus kilti aukščiau ir toliau ieškoti dieviškojo grožio ištakų.

Kun. Juozo pamokslai visada patraukdavo dėmesį, nes buvo sakomi ne gražbylystės tikslais ar norint parodyti savo išprusimą. Kalbėdamas kun. Juozas siekė tik vieno – kad jo žodžiai pravertų žmogaus sielos duris Dievo veikimui.

Teko matyti, kaip kun. Juozas teikė Santuokos sakramentą savo bažnyčioje.

Kaip paprastai kaime jaunųjų palyda buvo linksmai nusiteikusi, pabroliai pamergėms demonstravo savo „pažangumą“: nesiklaupė, nesižegnojo bažnyčioje, dairėsi, lyg būtų čia patekę pirmą kartą gyvenime. Pamergės, jaunutės moksleivės, taip pat neatsiliko noru pasirodyti, kad ne davatkos esančios: šaipėsi, elgėsi taip, lyg būtų patekusios į visai nepažįstamą vietą. Visa tai, žinoma, buvo tik vaidyba.

Ir štai kun. Juozas prabyla į juos:

– Vaikeliai, atminkite, kad šiandien jūs čia nuspręsit, ar jūsų šeima augins naują šventųjų kartą dangui, ar jūsų vaikai bus nauja pamaina kalėjimams.

Paprastais, bet visiems suprantamais žodžiais kun. Juozas aiškina, kaip prasideda kelionė į dangų ir kokiais keliais einama kalėjimo linkui. Ne vienas suprato, kad jo elgesys bažnyčioje, rodomas religinis tamsumas yra pradžia kelio į nusikaltimą, nes jau nemažas nusikaltimas yra išsižadėti Dievo ir Bažnyčios, o visa kita – gyvenime dar lengviau sugriaunama. Sukluso jaunimas, nutilo, nes jautė, kad kalba kunigas, kuris tikrai žino, ką sako. Ne vienas savo sieloje susigėdo, kad taip lengvabūdiškai elgėsi altoariaus artumoje.

Kun. Juozas neieškojo nei lengvų žodžių, nei lengvų kelių. Kai kurie kunigai nepajėgdavo bendrauti su jaunimu, kai pamatydavo tokį elgesį, nes tai reikalavo nemažos savitvardos, artimo meilės ir iš tikro tikėjimo plaukiančio troškimo padėti tiems vaikams ir jaunimui bent valandėlę pajusti savo gyvenime ką nors dieviško ir kilnaus.

Asmenybės pavyzdys

Asmenybės daro įtaką ne pačios to nežinodamos. Labai gražus pamaldumo pavyzdys liko ir mano atmintyje.

Šv. Teresės bažnyčioje Vilniuje vyko pamaldos už blai-vybę. Susirinko nemaža kunigų, tikinčiųjų – buvo pilna baž-nyčia. Po pamaldų buvo skaitomas pasižadėjimo būti blai-viems aktas, prašoma Dievo ir visų šventųjų pagalbos iš-blaivinti Lietuvą, ypač jos jaunimą.

Vienu metu po šv. Mišių buvo pertraukėlė, kol kunigai, persirengę zakristijoje, susirinko prie altoriaus. Vieni tarpu-savyje tyliai kalbėjosi, kiti žvalgėsi pažįstamų veidų. O kun. Juozo veidas ir visas dėmesys buvo nukreiptas viena krypti-mi, tarsi jis ką įtemptai ten stebėtų iš savo kertės. Pasekiau jo susikaupusio žvilgsnio kryptį ir supratau: tabernakulis! Po-kalbis su Viešpačiu Švenčiausiajame Sakramente... Tą trumpą atokvėpio minutę – tylus žvilgsnis, visa dvasios jėga nu-kreipta į gyvybės ir šventumo Šaltinį... Trumpa akimirka, va-landėlė, ir Jo ištikimieji glaudžiasi prie savo kunigystės Įstei-gėjo, savo pavyzdžio ir Vado. Karys yra šalia savo Įkvėpėjo...

Tokie pavyzdžiai nereikalauja daug žodžių ir pamoky-mų, bet palieka visam laikui. Kokia laimė gyvenime sutikti Kunigą, visa savo esybe prisirišusį prie Eucharistinio Jėzaus ir Jį pamilusį!

Kun. Juozo stiprybę, einančią iš jo gilios maldos, matė-me visi.

Kartais tenka keltis naktį – išvykstame į eilinę kelionę-žy-gi. Trumpam užsukame į bažnytelę. Kun. Juozas greitai žing-sniu nuo altoriaus apeina aplink bažnyčią – laikas važiuoti. Atrodo, lyg būtų patikrinęs bažnyčios kampus, lyg dėl ben-dros tvarkos. Iš pradžių nė nesupratau. Tik vėliau tapo aiš-ku: taip kun. Juozas dar apeidavo Kryžiaus kelią. Dažnai jis jį eidavo... nereikėjo nė ilgiau sustoti apmąstymui – buvo ap-mąstytas ir giliai sieloje įsirežęs. Dar kartą greitai apibėgi bran-giais takais, o tada – kelionėn. Prasideda didysis Kryžiaus ir Meilės kelias: pas žmones, į jaunimo sambūrius, visais Lie-

tuvos ir Rusijos keliais, kur sielos išsiilgusios Dievo, kur siautėja bedievybė, melas ir smurtas. Kelias, einantis per parengtus spąstus ir mirties pinkles, per baisius kalėjimo rūsius ir tardytojų kabinetus. Kelias – Kryžiaus ir Meilės kelias. Kelias savo Mokytojo. Kelias į Prisikėlimą.

Kilnios sielos gyvenimas visada pažymėtas skausmo žyme. Nors mes Tėvelį visada matydavome linksma, visada giedros nuotaikos, bet buvo aišku, kad jo gyvenimą lydi skausmas. Nebuvo to matyti, bet kartais galėjai tai nuspėti.

Prisimenu, kartą Šlavantų klebonijoje po šv. Mišių kaip visada prigužėjo pilna troba jaunimo, svečių iš Kauno, Vilniaus ir artimesnių miestelių. Visi jautėmės pas kun. Juožą lyg viena šeima. Nebuvo susitikimo, kad prie stalo neskambėtų daina, juokas, nuoširdžios kalbos. Įsikalbėjome apie Lietuvą, jos istoriją, dabarties problemas, na, ir ateitį. Skaudėjo visiems širdį matant Lietuvos kaimą prasigėrusį, moraliai suluošintą. Sunki okupanto letena slėgė visus. Kartais padėtis atrodė ne tik liūdna, bet ir be išeities.

Mačiau kun. Juožą giliai susimąsčiusį, nutilusį. Bet štai krestelės galvą, lyg vydamas šalin liūdesį, ir prie stalo suskamba jo vedama daina apie Viešpatį garbinančią gamtą ir Jo garbei į padangę kylančius arus...

Taip ir liko mūsų širdyse jis lyg arčiau Viešpaties parengtų buveinių kylantis aras, kai vieną dieną sužinojome: jis jau savo draugų užtarėjas ir atstovas pas gerąjį Dievą...

1990 10 17

ALGIRDAS PATAČKAS

KAIP PAPRASTA ATSIKLAUPTI...

Kun. Juozo Zdebskio neteko pažinti iš arčiau. Tačiau ir atsitiktinis susitikimas su istorine asmenybe yra svarbus ir vertas aprašymo. Tegul šie atsiminimai bus liudijimas, kokį išpūdį ir kokias mintis sukeldavo kun. Juozas pirmąkart ji matantiems.

Šitai įvyko per Kražių skerdynių 90-mečio minėjimą (1983 08 21). Į senąją Žemaitijos miestelį iš visų Lietuvos kampelių suvažiavo daug žmonių, daugiausia jaunimo.

Belaukdami pamaldų, einame Kryžiaus kelią. Mergaičių balsai skamba kaip angelų. Senoji Kražių bažnyčia – stori mūrai. Šventoriaus akmenys tie patys – prieš 90 metų krauju aplaistyti ir pašvesti. Už šventoriaus tvoros – Žemaitijos tomos, Kražantės vingiai – tasyk per potvynį buvę mirtinai spąstais, nusinešusiais daugel gyvybių.

Prasideda pamaldos – iškilmingos, pakilios. Bet labiausiai laukiame pamokslo – gyvo žodžio, priminsiančio mums kelionės tikslą, Kražių kankinių pagerbimą. Išgirstame daug gražių pamokančių žodžių – apie blaivybę ir kitką. Už aukštų bažnyčios langų plaukia ramūs balsai vasaros debesys, ir pamažu, iš lėto, atšliaužia nusivylimas... „Ar tam čia susirinkome, kad vienu sakiniu, lyg tarp kitko, būtų paminėti Kražių didvyriai? Ar šitiek teverta jų auka? Ar esame tiek puolę, kad bijome ne tik pačios kančios, bet ir jos pagerbimo? Nejaugi tu viskas ir baigsis?“ – įrašyta besiskirstančiųjų veiduose.

Tuštėja bažnyčia, mažėja žmonių ir šventoriuje. Tik būrelis pačių atkakliausių vis dar tebelūkuriuoja prie bažnyčios durų, gal ir patys nežinodami ko.

Ir čia, ant laiptelių, vedančių į bažnyčią, pasirodo vidutinio ūgio žmogus – mėlynakis ir šviesiaplaukis, paprasto lietuviško veido. Tai kun. Juozas Zdebskis. Šalimais du tvirti džinsuoti vyrukai. Visų akys nukrypsta į jį. Ir pažįstantieji jį, ir jo nepažįstantieji kažkokiu būdu pajunta, kad paskutinės čia susirinkusių tikinčiųjų viltys yra susietos su šio žmogaus pasirodymu.

Artėja atomazga, lemiama akimirka – būti ar nebūti šventei, dėl kurios suvažiuovome? Tai suvokia ir tamsiosios jėgos. Sutrinksi automobilių durelės, grėsmingai sujuda tamsieji šventoriaus pašaliai: iki šiol glūdėję ir stebėję, dabar tarsi slinkteli artyn.

Įtampa pasiekia aukščiausią tašką. Bet viskas išsisprendžia nelauktai: žmogus, stovėjęs ant laiptų, negarsiai taria keletą žodžių ir atsiklaupia – tarsi panyra. Klaupiasi ir kiti, arčiau stovėję. Parklumpame ir mes. Štai klūpantis ir giesmę giedantis būrys lėtai sujuda keliais aplink bažnyčią. Kaip viskas paprasta ir kaip įstabiai išspręsta – atsiklaupiti! Nusižeminti, ir kartu tarsi pakilti, ištrūkti iš besigniaujančių replių. Ką galima padaryti klūpančiam žmogui?!

Iš lėto slenkame šventoriumi. Jaunimas, suaugę žmonės, netgi seneliai ir vaikai. Po kojomis – tiksliau po keliais – švelni šventoriaus žolė. Bet jau pradedi jausti pirmuosius akmenukus. Greitai žolę pakeičia tako žvirgždas. Keliai dega – geriau nežiūrėti į apačią, tiktai dantis sukandus pirmyn su malda sukempančiose lūpose... Štai gėdinga ir išdavikiška mintis – ar daug dar liko?.. Bet priekyje taip iprastai ir nužemintai linguoja kun. Juozo figūra, kad gėdos nušvilintas skausmas tarsi atlėgsta. Apsidairai – aplink savi veidai: mažiausiam gal kokie penkeri metukai, vyriausiam – per aštuoniasdešimt. Ką turi jausti švelnūs pliki mergaičių keliai?.. Bet jų veiduose to neišskaitysi – tik gal apie lūpas giliau įsirėžia raukšlėlės...

Tamsieji pašaliai pasimetę. Seka einančią klūpomis minią iš tolo, iš už šventoriaus tvoros – ironiškai, bet ir sutrikę.

Kun. J. Zdebskis (ketvirtas iš kairės) klūpomis veda atgailos procesiją minint Kražių skerdynių 90-metį. Kražiai, 1983 08 21 (Iš asmeninio archyvo)

Atgailos procesija klūpomis aplink Kražių bažnyčią (kairėje paskutinėje eilėje – Algirdas Saudargas ir Algirdas Patackas). Kražiai, 1983 08 21 (Iš asmeninio archyvo)

Iš tiesų, kaip mes atrodome iš šalies? Fanatikai, besimėgauja savo fizine kančia?

Ne! Fanatikas – tai tas, kuris ko nors nekenčia, kartais ir pats savęs. O mes neturime ko nekęsti – net ir tų, mus stebinčių, tiktai gaila.

*...tarp užiančių marių,
šių žemiškų karių,
mus puolančius stiprink ir vesk...*

Šie senovinės mūsų giesmės naivūs ir griebiantys už širdies žodžiai taip stiprina ir guodžia, padeda užmiršti fizinį skausmą. Žygio pabaiga artėja. Keliai pasidarė nebejautrūs tiek, kad baisu į juos pažvelgti. O priekyje dar kieti laiptelių akmenys, šaltas grindų cementas...

Bet viskas turi pabaigą, ir fizinė kančia – taip pat. Vargais negalais atsistojame. Ir skausmo kaip nebūta, ir nuovargio taip pat, nors visa diena ant kojų. Glaudžiu būriu susiburiame prie didžiojo altoriaus. Kun. Juozas aukos šv. Mišias.

Dar niekada nebuvo tekę būti tokiam dvasiniame pakilime – ir tai po varginančios kelionės, ilgų pamaldų, žygio klūpomis. Viskas vyksta tarsi vienu atokvėpiu, vienu darniu ritmu – šventi liturgijos žodžiai, pakylėjimas, tauri nežemiška smuikų muzika, kuriais griežia dvi mergaitės.

Niekada dar sąmonėje taip aiškiai nebuvo įrėžta Eucharistijos prasmė – atpirkimas per kančią, Prisikėlimas. Įvyko. Įvyko tikroji Eucharistija. Pajunti – tai ir yra tikroji BAŽNYČIA! Anoji – pirmųjų pamaldų – taip pat tikra, nes ir ten buvo atkartota šv. Mišių Auka. Bet šita – pati tikroji, nes pašvęsta tavo paties kančia ir baimės pergale, tegu ir nedidele.

Dar viena mintis: ar yra dar kur nors šitokia – pati tikroji – Bažnyčia? Ten, užsieniuose – prancūzijoje ir italijoje, kur stovi įstabios katedros, kur niekas netrukdo melstis? Neži-

nau, galbūt. Bet tikrai žinau – čia, Lietuvoje, yra! Negali pasakyti, kur eiti, kad ją rastum. Bet ten, kur yra tokių žmonių, kaip kun. Juozas, – ten ji tokia tikra ir reali, kaip ką tik patirtas fizinis skausmas.

*Kaunas,
1986*

Kun. KAZIMIERAS AMBRASAS SJ

ATMINTYJE IR ŠIRDYJE IŠLIKĘ BRUOŽAI

Daugelsyk iš artimųjų, svečių ir ypač iš pažįstamų kunigų, kurie lankydavo anuomet Vilkaviškio, o paskui Leipalingyje gyvenusį Lazdijų dekaną, amžinatilsį mano brolių Konstantiną Ambrasą, lūpų girdėtas, valdžios atvirai ir slapta nekenčiamas kunigas Juozas Zdebskis štai sėdi prieš mane. Prakaulaus pailgo veido, didelėmis valstietiškomis rankomis, tylus, susimąstęs. Kuklus, nedrąsus, nelyginant vaikas, tėvų nubaustas už iškrėstą išdaigą. Ir sykiu – kažkoks užsispyręs, piktas. Vėliau, kai mudu ne kartą akis į akį atvirai kalbėjomės tiek sielos, tiek Bažnyčios, savilaidos, politikos ir kitais reikalais, kun. Juozas manęs už tą pirmutinį šaltą ir gan keistą susitikimą nuoširdžiai atsiprašė.

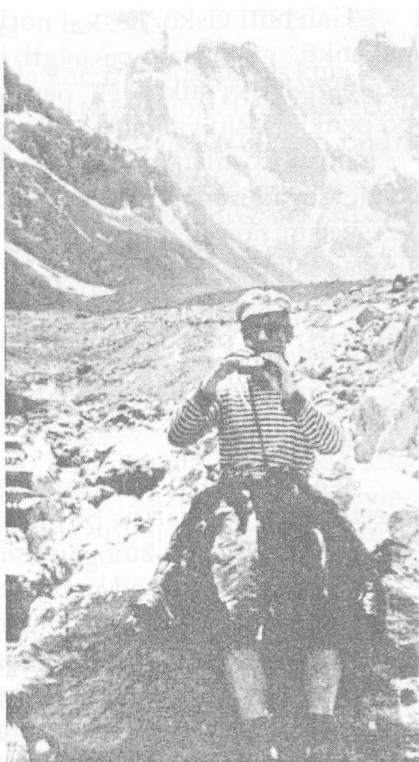
Kun. Juozas kažin kokių vidiniu jausmu gebėdavo įžvelgti į kitų žmonių vidų. Šitai pasakytina tiek apie vyrus, tiek apie moteris. Domėjęsis intymiaisiais vyro ir moters gyvenimo klausimais, perskaitęs apie tai nemaža literatūros, kurią laikydavo ne šiaip knyginėse, bet net seife, kad svečiai ar kitokie jo butą lankantys žmonės be reikalo nesmalsautų, visados būdavo taktiškas ir mokąs pavyzdin-
gai saugoti paslaptis, išlaikyti tvirta pareigos siena užtvertas slapčiausias kito žmogaus mintis. Apie jaunų žmonių tarpusavio santykius jis nevengdavo pakalbėti per išpažintis, asmeninius pokalbius, dvasinius sambūrius ir kitomis progomis. Štai kodėl apie kun. Juozą telkėsi daug įvairaus amžiaus, luomo, išsilavinimo ir net įvairių įsitikinimų ti-

kinčių ir netikinčių žmonių. Tačiau bene daugiausia jį buvo pamilęs lietuvių jaunimas. Kun. Juozas buvo tikrasis dar nesudiržusių sielų žadintojas, įkvėpėjas, vadovas ir organizatorius. Jam buvo būdinga daug patrauklių bruožų: mokėjimas atjausti, išskirtinė drąsa gelbstint iš įvairių nelaimių, užtariant nelaiminguosius, skelbiant per pagrindinę spaudą sovietinės valdžios padarytas skriaudas tikintiesiems, gebėjimas rasti tinkamą išeitį iš visokių situacijų. Daugelį stebino šio kunigo neveidmainiškas pasišventimas Bažnyčiai ir tautai. Jis buvo nenuilstamas ilgų kelionių mėgėjas. O juk į šiuos žygius kun. Juozas leisdavosi vedamas ne tuščio smalsumo, bet dažniausiai evangelizaciniais, pastoraciniais tikslais lankydamas lageriuose ar tremtyje išvežtuosius, kalėjimuose kenčiančius kalinius, kariuomenėje skriaudžiamus lietuvius rekrūtus.

Keli susitikimai

Kai saugumiečiai pradėjo įžūliai persekioti slapčiomis organizuojamus vaikų, paauglių, jaunimo ir šeimų dvasinius susitelkimus, imta ieškoti kelių, kaip geriau ir saugiau ištrūkti iš miestų, didesnių žmonių susibūrimų, kad nebūtų sukelta progų pernelyg įkyrioms akims sekti kiekvieną kunigo ir ieškančių Dievo žmonių žingsnį. Gamta! Jos prieglobstin pradėti rengti visokie trumpi ir ilgesni žygiai, kelionės, išvykos pėsčiomis, automobiliais ir kitokiomis priemonėmis. Į vieną tokią stovyklą, kuri buvo surengta netoli nuo Šlavantų ežero, kur netoliese stovėjo kun. J. Zdebskio parapijos bažnyčia su klebonija, vienas suvažiavo jaunimo būrys. Jį kartkartėmis, atitrūkęs nuo parapijos ir kitų reikalų, aplankydavo ir kun. Juozas. Per pamokslus, kurie dažniausiai būdavo tokie aiškūs, iliustruoti akivaizdžiais pavyzdžiais, paimtais iš gyvenimo, tiesiog iš kasdienių įvykių spūsties, jis sumaniai žadindavo artimo, Bažnyčios, Dievo, Tėvynės meilę, versdavo apgalvoti savo elgesį, santykius su žmonėmis, tiesiog nejučiomis, daugeliui sielų galbūt net pirmąkart, atverdavo dvasinio gyvenimo akiračius.

Kun. Juozas po šv. Mišių palikdavo Švč. Sakramentą erdvioje trijų kambarių palapinėje. Ją atsigabenau iš Leipalingio ir atidaviau slaptųjų dvasiinių susitelkimų vadovams – stovyklų organizatoriams. Likę vieni, kun. Juozo pritarimu, sumanėme per visą naktį tokios gražios gamtos apsuptyje budėdami pagerbti Dievo Kūną. Kiek karštų maldų su ašaromis akyse ir gauduliu širdy sudėjo per tą naktį klūpodami vaikai, paaugliai ir jaunuoliai už prispaudėjų kalėjimuose, lageriuose kenčiančiuosius neteisybę, skriaudas ir bauginimus, piktdžiugiškai ir sąmoningai sumanytas žmogžudystes. Buvo prisimintos ir iš pasalų deginamos bažnyčios, naktimis nupjaujami ką tik pastatyti kryžiai, paminklai, taip pat kitos tautą slegiančios nelaimės, rūpesčiai vargai...

Kun. J. Zdebskis Šcheldos viršūnės fone. Centrinis Kaukazas, 1974 m. liepa (Fotografavo Birutė Gučaitė)

Kartą prie Lazdijų kryžkelės, laukdamas į Druskininkus pakeliui važiuojančios mašinos, susitikau kun. J. Zdebskį. Šio netikėto susitikimo nudžiugintas, paprašiau:

– Važiuojam, Juozeli, su manim į Druskininkus. Norėčiau, kad apžiūrėtum automobilį ir namus. Ar nėra ten ko nors nedora palikta. Gal dirsteltum?

– Gali būti visko. Jie, kai nori ką nors susekti ar žmogui pakenkti, gali visaip pasielgti, – rimtai atsakė kun. Juozas ir, žvilgtelėjęs į laikrodėlį, pasakė: – Šlavantuose turiu būti po penkių šešių valandų. Tikriausiai suspėsime...

Netrukus sulaukė vieno apytuščio autobusiuko per valandėlę atsidūrėme Druskininkuose, kur, padavęs namų raktus svečiui, nuėjau į parduotuves apsipirkti. Man grįžus kun. Juozas sako:

– Visur kiemelyje apvaikščiojau ir pirkioje radau vieną kambarį, – jis parodė man to kambario duris.

– Juk čionai aš pats miegu, – nustebęs tariau. – Iš čia gerai matau, kas dedasi lauke: kas ateina, kas išeina ir pro varčius keliu vaikšto.

– Štai, kur stovi tavo lova, prie galvūgalio yra įtartina rozetė. Tatai jau man ne pirmiena. Prie pat galvos greičiausiai galima paveikti žmogaus smegenis.

Tada paprašiau, kad patikrintų garaže stovintį lengvąjį automobilį. Nors jau nedaug jam buvo likę laiko iki kažkokio susitikimo Šlavantuose, kun. Juozas atidžiai apžiūrino jo ratus, variklį, paskui bagažinę. Valandžiukę susikaupęs, automobilį dideliu kryžiaus ženklų peržegnojo ir pridūrė trumpą katechetinę pamokėlę:

– Ne tik pirmaisiais krikščionybės amžiais peržegnojimas labai daug reiškė ir daugelio buvo vartojamas laiminti žmonėms, daiktams, javams, namams, gyvuliams. Žegnojė labai patartina ir mūsų dienomis. Reikia laiminti darbą, maistą, laukus, namus, keliaujančius žmones, išvykstančius į mokslą vaikus, kelionėn išsirengiančias šeimas. Šiuo prasmingu kryžiaus ženklų reikia laiminti visa, ką tik galima. Kryžiaus ženklas saugo nuo daugelio nelaimių. Juo peržegnoti gali ne tik kunigas, bet ir kiekvienas žmogus. Pernelyg retai dabartiniai mūsų žmonės naudojami šia didele Dievo duotąja dovana. Vaikus turi laiminti tėvai, mokytojai, auklėtojai. Nepraleisti progų, kai gali palaiminti kunigas, vyskupas bažnyčioje ir kitur...

Pranašingas numatymas

Isidėmėtina man viena išpažintis, kurios manęs kun. Juozas Zdebskis klausė Leipalingio bažnyčioje. Po visų reikalingų įžangų ir mano sąžinės reikalų, jis aplinkiniu būdu pradėjo pasakoti su mano gyvenimu susijusius būsimus įvykius. Jų nesukonkretino, – nenurodė nei datos, nei kitokių papildomų duomenų, – o man pačiam net nešovė mintis apie tai jo ko nors daugiau paklausti. Jo žodžiai apie mano gyvenimo ateitį taip mane sugraudino, kad pats ligi šiolei nesuprantu: ar dėl savo kalčių, dėl tų įvykių pernelyg didelio svarbumo ir mano būsimųjų pareigų atsakingumo, ar tiesiog todėl, kad nesijaučiau jų vertas, – taip apsipyliau ašaromis, kad man atėmė žadą. Daugiau šia tema jokia kita proga kun. Juozas nieko neužsiminė. Kažkoks dešimtas vienuoliktas jausmas man kužda: ar tik jis neturėjo aiškiaregystės dovanos...

Elbruso papėdėje

Kiek kun. Juozas yra išvažinėjęs Lietuvos ir SSRS respublikų keliais, turbūt net tiksliausi matuokliai negalėtų nustatyti. Nors sunku jam būdavo ištrūkti nuo daugybės asmeniškų ir visuomeninių reikalų, kurie buvo taip artimai susipynę pastarųjų labui, bet kartais jis skirdavo savaitę kitą poilsiui. Žinoma, ir tai jis labai puikiai derindavo su šv. Mišiomis, išpažinčių klausymu, idomiais religiniais pokalbiais, pamokslais ir šiaip pabendravimais. Tai gi į vieną tokią kelionę, kurią suorganizavo Birutė Gučaitė, dabar gal dažniau vadinama ses. Agne, pakliuvau ir aš. Niekad kelionėse kun. Juozas nesiskundė nakvynės nepatogumais, prastu maistu, transportu ar aptarnavimu. Visad šypsodamasis, paprastas ir nuoširdus jis siūlosi vienam panėšėti kuprinę, kitą kilsteli lipanti į sunkvežimį, arba, žiūrėk, jau velka glėbį šakų laužui.

Šįkart keliolika įvairaus amžiaus ir skirtingų profesijų keliauninkų atsidūrėme Elbruso papėdėje. Nesidairydami

Kun. J. Zdebskio aukojamos šv. Mišios
Šcheldos viršūnės papėdėje.
Centrinis Kaukazas, 1974 m. liepa
(Fotografavo Birutė Gučaitė)

į prašmatnius viešbučius, išsitempė prie kalnių pašonėje savo brezentines palapines. Pirmąkart išvydusiam snieguotomis kalnagūbrių viršūnėmis pasidabinusius Kaukazo kalnus jautrios sielos kun. Juozui čia ištis buvo ko paaiškinti, kuo stebėtis ir vaikiškai patikliai pasidžiaugti.

Anksti atsikėlę išvalėme altoriui vietą. Tuomet kun. Juozas, kaip koks izraelitų vadas Mozė, stovėdamas prie akmenų, kurie dar taip neseniai buvo panašūs į gramozdišką ir netvarkingą sąvartą, o dabar lietuvišku rankšluosčiu uždengtą ir paverstą altoriumi, išbėrė pasigėrėjimo Dievo kūryba žo-

džius Mišių pradžioje! Koks dėkingumas Visagaliui pasipylė iš jo lūpų per pamokslą! Kokia dangaus palaima švietė iš jo veido per Pakylėjimą, kokia nuostabia šviesa dvelkė jo rankomis dalijama Komunija. Regis, nulenkę savo žilą viršūnę jau debesimis pasikaišęs Elbrusas. Iš tolo pritariau jam mojo nustebęs Kazbekas. Juk kažin kas kitas šioje keliauninkų ir alpinistų kojų, gausybės slidininkų nučiaulytoje priekalnėje vargu bau aukėjo šv. Auką. Dievo leidimu, Šventosios Dvasios įkvėpimu ar kas pasišaukė Kristų,

kad palaimintų šiuos tarpeklius, šiuos nuo amžių snaudžiančius kalnagūbrius, šiuos greičio, neramios ir lakios kalnų dvasios besivaikančius, įvairiomis pasaulio kalbomis besišnekančius žmones...

Čionai ne sykį vakarais buvo uždegti laužai, skambėjo lietuviškos dainos, aidėjo klegesys. Čionai, pasislėpus nuo įkalnėse besišlaistančių grupių ir vienišų keliauninkų, po permatoma plėvele vėlei buvo tariama „Viešpats su jumis!“ Vėlei kun. Juozo rankomis buvo aukojama šv. Mišių Auka, dalijamas kiekvienam norinčiam Viešpaties Kūnas. Daugel naujų minčių anuomet gimė kun. Juozo sieloj. Iš čionai parsivežtų ispūdžių jis dar ilgai peno sėmėsi išsimintiniams pamokslams, kurie daugel ką priversdavo susimąstyti, paskatindavo kitaip gyventi, kitaip elgtis.

Kitąsyk, kai, jau dirbdamas Vatikano radijuje, buvau parvažiavęs į Lietuvą, iš ateitininkų sužinojau, kad šie neturi kapeliono grupėi, keliavusiai į kalnus. Ilgai nemastęs, kartu su jais nukeliavau į tas vietas, kur kadaise lankėmės su

Kun. J. Zdebskis lietui lyjant aukoja Mišias Čegeto kalno šlaite. Centrinis Kaukazas, 1974 m. liepa (Fotografavo Birutė Gučaitė)

kun. Juozu. Suvirpėjo širdis, kai ant to paties akmens, kur prieš 21 metus aukojų šv. Mišių Auką kun. Juozas Zdebskis, šito paties kalno papėdėje, žiūrėdamas į aure tenai nuo stataus skardžio krintančias permatomas krioklio sroves, žvelgdamas į tas visą akiratį užstojusias kalnagūbrių keteras, aukojau šv. Mišių Auką už brangaus Šlavantų Tėvelio sielą.

Mielas, kuklusis, taurios sielos, nuostabiai žmones mylėjęs ir už jų teises, už Bažnyčią, už tikėjimą, už Lietuvą galvą padėjęs Garbusis Lietuvos Kunige! Kaip dabar tokių kunigų reikia Lietuvai! Reikia visam pasauliui, nes nėra pasaulyje tokios šalies, kur aukos, atgailos, meilės žmogui, gimtajai žemei būtų per daug. Reikia misijų, reikia pasišventusių, mylinčių savo pareigą ir gimtąją žemę, gerbiančių Bažnyčią ir dėl jos nebijančių net savo gyvybę atiduoti kunigų.

Kunige Juozai! Tave jau neprikelsi. Tu nuėjai tenai, kur nėra išdavysčių, keršto, skurdo, prievartos ir melo. Mums dar reikia skintis kelią tarp pabaisų ir tarp savo rankomis užsiaugintų žvėrių. Melskis už mus ir tuos, kurie Tave persekiojo, tardė, skundė, šmeižė, Tave ir daugelį kitų nužudė! Melskis už mus, kurie dar einame išmėginimų keliais, išbandymų takais vingiuojame, sukamės per dienas! Melskis už mūsų vis dar teisingo požiūrio ieškančią ir ryžtingo sprendimo nerandančią tautą, brangusis Kunige, ištikimasis Lietuvos sūnau! Melskis!

Monrealis (Kanada),

1995 10 13

Dr. ELENA GRINAVECKIENĖ

REKOLEKCIJOS INTELIGENTAMS

Kun. Juozą Zdebskį pirmą kartą pamačiau 1970 m. pavasarį, kai savo bendradarbės Lietuvių kalbos ir literatūros institute Antanės Kučinskaitės buvau pakviesta kartu su savo vyru Vladu Grinaveckiu dalyvauti jos namuose organizuojamose rekolekcijose katalikų inteligentams. Jose, mano nuomone, galėjo dalyvauti apie trisdešimt žmonių, bet aš, gerai žinodama tokios konspiratyvios konferencijos riziką ir pavojingumą, sąmoningai stengiausi neišsiziūrėti, kas yra kiti rekolekcijų dalyviai, kad išdavystės atveju kuo mažiau žmonių prisiminčiau. Tačiau vis dėlto pamačiau dalyvaujant du mūsų instituto darbuotojus – Vytautą Vitkauską ir Antaną Balašaitį. Nebuvo kada padėties svarstyti ir drebėti. Pamačiusi gerus ir patikimus savo kasdienio darbo draugus, pajutusi jų artumą, pasijutau daug saugesnė ir ramesnė.

Pasirodęs kun. J. Zdebskis (jo pavardės niekas nežinojome, tik visiems buvo patarta jį vadinti kunigu Juozu) nieko negaišdamas pradėjo rekolekcijas. Jo mintys buvo įrašomos į magnetofoną. Iš esmės jis kalbėjo apie Dievo ir Tėvynės meilę, apie mūsų tautos pavergimą, didelę rusifikaciją, engimą, žmonių niekinimą, visišką laisvės užgniaužimą. Ragino budėti, nesnausti, nemiegoti, visomis jėgomis nepasiduoti neteisybei ir beteisiškumui. Aišku, po tiek metų visų kun. Juozo išsakytų minčių šiandien jau tikrai čia neprisiminiu. Tačiau galiu tvirtai pasakyti, kad jo mums įskelta drąsos ir vilties kibirkštis leido pasijusti esant geresniais katalikais, ištikimesniais savo Tėvynės vaikais. Toji jo uždeg-

ta kibirkštelė iki šiol tebeplevena mūsų širdyse. Nuoširdžiai ačiū jam už tai.

Po konferencijos buvo klausoma išpažinčių. Jos užtruko ilgai. Kunigas jų metu labai išsamiai egzaminavo, patarinėjo, mokė. Atgaila buvo nedidelė, tačiau po tokios išpažinties žmogus jauteisi kaip po Pirmosios komunijos.

Po to buvo laikomos šv. Mišios. Kunigas vilkėjo trumputę ir plonytę kamžą. Mane nepaprastai jaudino šv. Komunijos dalijimas: jis visiems dalijo konsekruotą Ostiją, sulaužęs ją į smulkius trupinėlius. Tuo momentu ypač pasijutome esantys vienos Motinos Bažnyčios vieningi vaikai.

Antrą kartą su kun. Juozu susitikau tų pačių metų vasarą mūsų institute. Jis buvo atvykęs pas Antaną Kučinskaitę. Ji nuvedė mus į tuščią kabinetą pasikalbėti. Aš kaip tik tuo laiku buvau grįžusi iš mokslinės ekspedicijos, dirbusios kartu su Baltarusijos mokslininkais Rodūnios parapijos (Varanavo raj., Baltarusija) Senujų Smilginių kaime. Kunigas klausinėjo apie Rodūnios parapiją. Pasakiau, kad jos kunigas neseniai miręs ir ten dabar bažnyčia neveikia. Kun. Juozas savo užrašų knygutėje tai pasižymėjo. Iš to supratau, kad jam gyvai rūpi to krašto religinis ir dvasinis švietimas. Paskui jis paklausė, ar nenorėčiau pirkti rašomosios mašinėlės. Su džiaugsmu atsakiau, kad noriu. Jis pasakė, kad mašinėlė kainuoja 250 rublių ir kad aš galinti dar šiandien ją įsigyti. Tuo pat pasiskolinau pinigų pas bendradarbę ir abu išvažiavome mašinėlės pirkti. Troleibusu važiavome iki „Lietuvos“ kino teatro. Paskui pėsčiomisėjome į Partizanų (dabar Naugarduko) gatvę. Paėmęs pinigus, kunigas viename kieme liepė palaukti. Netrukus atėjo įpakuota mašinėlė nešinas ir mudu pėsčiomis patraukėme iki cerkvės (Algirdo stotelės). Čia įlipome į troleibusą ir atvažiavome iki mūsų namų Gerosios Vilties gatvėje. Atnešęs mašinėlę į namus, jis nieko nelaukdamas išėjo. Taip kun. Juozo dėka įsigijau mašinėlę. Sėkmingai ją naudojuosi iki šiol, su didžiausiu dėkingumu prisimindama kun. Juozą.

Trečiąją kartą su kun. Juozu susitikau vėl Antanės Kučinskaitės bute gal tais pačiais metais per vadinamąsias Spalio šventes. Kartu pasidejavome, kad vėžiu serga mano bendrą kursė Onutė Sedelskytė ir guli klinikose. Ji labai pageidavo šv. Sakramentų ir svarbiausia gero nuodėmklausio. Tai išgirdęs kun. Juozas kaipmat sutiko padėti. Tuoj visi trys sėdome į troleibusą ir atsidūrėme klinikose, bet rūbininkas nenorėjo mūsų įleisti. Gavau leidimą tik aš viena. Pasilypėjusi laiptais, staiga pamačiau ilgo koridoriaus gale kitus laiptus žemyn. Jais nulipau. Žiūriu – koridoriuje stovi mano bičiuliai. Tuoj juos pasivadinau, ir mes niekieno nedraudžiami atsidūrėme pačiose klinikose. Nuėjau pas Onutę. Abi atėjome ant laiptų ir galvojome, kaip čia viską pradėti. Kun. Juozas pamatė, kad lauko durys prie tų laiptų atdaros. Jis išsivedė Onutę į lauką, ir juodu pradėjo vaikščiodami kalbėtis. Mudvi su Antane supratome, kad tai išpažintis. Oras buvo žvarbus, bet juodu linksmi vaikščiojo, mūsų supratimu, labai ilgai. Paskui jis prisivedė Onutę prie namo kampo, ją užstojo ir įteikė šv. Komuniją. Onutė visa švytėjo. Ji buvo laiminga. Vėliau man sakė, kad tokio kunigo dar nebuvo sutikusi.

Dar kartą, jau kiek vėliau, kun. Juozą pamačiau einant į Lentvario bažnyčią. Iš jos po 11 val. Sumos ašėjau prie autobuso važiuoti namo. Staiga pamačiau priešais ateinantį žmogų. Jis man pasirodė lyg kažkur matytas. Pastebėjau, kad ir aš jam galbūt matyta, nes mūsų žvilgsniai lyg ir susitiko. Bet praėjome vienas pro kitą netarę nė žodžio. Ir tik nutolusi gerą kelio galą staiga atsiminiau, kad tai kun. Juozas Zdebskis. Bet jau buvo per vėlu, jo nepavijau.

Vilnius,

1995 09 25

Kun. Juozas labai daug laiko praleisdavo spausdinant ir rašant jaunimui. Reguliariai lankydavo savo pilsnį, ypač

Dr. ANTANĖ KUČINSKAITĖ

REKOLEKCIJOS VIENUOLĖMS

Pirmą kartą kun. Juožą Zdebskį pamačiau 1969 metais surengtose slaptose seserų širdiečių metinėse (8 dienų) rekolekcijose, suorganizuotose netoli Prienų, Andzevičių šeimos sodyboje (kaimo neatsimenu). Andzevičių sodyboje dengė mus, susirinkusias apie 20–30 seserų, gamtinės sąlygos, todėl ir baimės nejutom. Iš visų pusių krūmokšniai ir stambesni medžiai... Kun. J. Zdebskis tuo metu atliko saugumiečių skirtą bausmę – kasti griovius netoli Prienų. Jis susitardavo su darbininkais ir atkeliavdavo pas mus vesti rekolekcijų. Bent kas antrą dieną, kai brigadininkas skirstydavo darbus, kun. J. Zdebskis turėjo pasirodyti darbo vietoje...

Kun. J. Zdebskio rekolekcijomis nepaprastai žavėjomės visos – ir jaunosios, ir gerokai pagyvenusios. Neregėtas dvasingumas! Kai rytais laikydavo šv. Mišias, jo veidas skleidė nežemiškus spindulius... Tiesiog pasikeisdavo net visa jo laikysena... Mąstymai, konferencijos pataikydavo tiesiai į sielos gelmes. Kaip jis, būdamas pasaulietis kunigas (ne vienuolis!), taip sugebėdavo įsijausti į vienuolių psichiką?!

Konferencijose pabrėždavo visišką atsidavimą Dievo Apaizdai ir skatindavo nugalėti baimės jausmą, drąsiai imtis apaštalavimo darbo. Tai kas, kad pasiaukojusioms Kristaus tarnybai gali pasitaikyti ir nukentėti...

Taigi po rekolekcijų grįžom užsidedusios apaštalavimo dvasia...

Vilnius,

1995 10 25

Kun. EDMUNDAS RINKEVIČIUS

REKOLEKCIJOSE IR PRIE KLAUSYKLOS

Kunigą Juozą Zdebskį teko susitikti ne vieną kartą gyvenime. Tai buvo labai švelnus, nuoširdus, draugiškas žmogus, be jokios puikybės. Jis buvo visiškai atsidavęs savo darbui – kunigiškai tarnystei, todėl mylėjo visus vienodai.

Artimiau susipažinome bendraudami su juo per vasaros rekolekcijas. Gražus vasaros laikas, nuostabi gamta, tyla ir ramybė viešpatavo Dzūkijos žemėje. Jo žodžiai skambėjo ramiai, bet be galo įtaigiai – kiekvienas žodis smigo į sąmonę ir širdį. Šis kunigas tikrai gyveno tuo, ką sakė. Tai neeilinio, labai gilaus proto ir taurios sielos žmogus. Jo antgamčio supratimas ir mokėjimas logiškai perduoti mintis tiesiog stulbindavo mus, jaunus klierikus.

Būdamas švelnus šiaip bendraudamas su klierikais, jis visiškai pasikeisdavo klausykoje. Ten jau tapdavo negailėstingai reiklus. Mums, būsimiems kunigams, buvo sunkiai suvokiamas jo griežtumas. Dabar, padirbęs 16 metų kunigu, galiu pasakyti, kad jis matė daugiau negu jam penitentas pasakydavo per išpažintį. Todėl taip jautriai reaguodavo norėdamas padėti. Jis reikalaudavo, kad išpažintis visiškai apnuogintų žmogaus sielą, o tam reikėdavo pasirengimo. Tos rekolekcijos buvo naudingiausios mano gyvenime. Ypač naudingos buvo elementarios mąstymo pamokos.

Kun. Juozas labai daug laiko praleisdavo apaštalaudamas jaunimui. Reguliariai lankydavo savo parapijos ligo-

nus, važiuodavo ir toliau, net į miestus. Kartais matėsi, kaip jis mirtinai pavargęs, tačiau niekada tuo nesiskundė.

Jis puikiai vairavo automobilį, turėjo nuostabią orientaciją ir reakciją. Greitai važiuodamas, tiesiog kaip žuvis vandenyje nardė tiek kaimo keliukais, tiek miestų gatvėmis.

Tai buvo maldos vyras. Nors daug jėgų ir laiko atiduodavo darbui, tačiau niekada nepraleisdavo maldos. Išsisęs valandas klūpodavo prie altoriaus. Labai mėgo adoruoti Švenčiausiąjį Sakramentą savo bažnytėlėje Šlavantuose.

Džiaugiuosi, kad pagaliau rengiama knyga apie šį šviesų mūsų tautos sūnų, kunigiško pasiaukojimo ir artimo meilės didvyrį.

Užpaliai,
1995 11 21

VAIKYSTĖS PRISIMINIMAI

Su Zdebskių Juozuku susipažinau Marijampolės apskrities Naujienos kaimo pradinėje mokykloje, kuri tuo metu buvo pas Miką Paulionį: aš mokiausi ketvirtame skyriuje, o Juozukas atėjo į pirmą. Mokėmės visi kartu pas mokytojus Burdulius.

Per pertraukas Juozukas dažniausiai sėdėdavo suole, nors mes visi išbėgdavome į lauką žaisti. Kadangi jis buvo labai ramus, draugai vadindavo jį Zdebskių Juozuku. Taip jis ir liko mums visam gyvenimui Juozukas.

Baigęs keturis pradinės mokyklos skyrius, įstojo mokyti į Kalvarijos gimnaziją. Aš draugavau su Juozuko seseria Maryte, tad ir jaunystėje tekdavo dažnai susitikti. Kartu eidavome į bažnyčią už 6 ar net 11 kilometrų. Juozukas buvo iš kilnios šeimos – jų giminėje buvo kunigas.

Baigęs gimnaziją ir jis įstojo į kunigų seminariją. Mūsų keliai išsiskyrė. Tekdavo susitikti tik vasaromis, per atostogas. Atostogaudamas jis kasdien eidavo 6 kilometrus į bažnyčią. Padėdavo tėvams dirbti ūkio darbus. Vasarą man yra tekę rišti rugius, kai kirtėjas buvo Juozukas.

Būdamas kunigu jis buvo labai persekiojamas, nes buvo tikrai pasišventęs Dievui ir Tėvynei. Apie jo persekiojimus ir visas kančias sužinodavau tik iš jo mamos, nes tada jau gyvenau Kazlų Rūdoje.

Paskutinį kartą mačiau jį gyvą 1985 metų vasarą, kai per atlaidus Šeštokuose rugpjūčio 2 d. sakė pamokslą. Šio pamokslo mintis prisimenu ir šiandien. Tai buvo pamokslas

Naujienos pradžios mokykla su mokytoja Mare Burduliene.
Pirmoje eilėje septintas iš kairės – Zdebskių Juozukas.
Naujiena, 1938 m. (Iš asmeninio archyvo)

apie Kryžiaus nešimą: kryžių nešame visi ir turime jį nešti kantriai.

Atsisveikinau su Juozuku per jo laidotuves 1986 metu vasario 10 dieną Rudaminoje.

*Kazlų Rūda,
1995 10 15*

ZDEBSKIŲ JUOZUKAS

1989 05 10 kun. Juozui Zdebskiui būtų sukakę 60 metų. Netikėta mirtis nutraukė savo garbingais darbais tiek daug žadantį ir taip reikalingą mūsų tautai jo gyvenimą. Kun. Juozo Zdebskio pasišventimas ir darbai mane labai jaudino ir kėlė pasigėrėjimą.

Man buvo leista pažinti kun. Juozą nuo pat jo vaikystės. 1936 m. iš Liubavo persikėliau mokytojauti į Krosną ir apsigyvenau name prie turgaus aikštės antrame aukšte. Pirmame aukšte buvo dvi pradžios mokyklos klasės. Vienoje iš jų kurį laiką ir teko dirbti. Namu savininkas buvo Vincas Zdebskis, gyvenantis Marijampolės apskrities Naujienos kaime. Mane gyventi priėmė tame name gyvenanti Zdebskių giminaitė, labai gera ir nuoširdi tetukė J. Karalienė.

Krosnoje susikerta keturi plentai, per miestelį eina geležinkelis. Nuo Zdebskių namo apie 300 m iki geležinkelio stotelės. Čia sustodavo traukiniai, automatricos.

Sekmadienį į Krosną arkliais atvažiavo ir namo savininkas Vincas Zdebskis su žmona Ieva. Jie atsivežė du savo vaikus – Marytę ir trejais metais jaunesnį Juozuką. Pasistatę arklius kieme, užėjo pas tetukę. Tai buvo pirmoji mano pažintis su Zdebskių šeima.

Apsitvarkę ir kiek pailsėję, visa šeima išėjo į bažnyčią. Vincas Zdebskis buvo bažnyčios komiteto pirmininkas. Tuo metu Krosnoje klebonavo kun. Maslauskas. Jis dėstė mokykloje tikybą. Vikaravo kun. B. Ligeika, su kuriuo palankiau artimus ryšius. Jis buvo geras kunigas ir doras lietuvis. Vasario 16-ąją sakydamas pamokslą visuomet ant krū-

Zdebskių Juozukas. Naujiena, 1939 m.
(Iš asmeninio archyvo)

tinės būdavo užsirišęs didelį tautinių spalvų kaspina... Kun. Ligeika buvo ištremtas į Sibirą. Po keliolikos metų grįžo į Lietuvą, bet jau palaužtos sveikatos. Neilgai klebonavęs Rudaminoje pasimirė. Palaidotas Rudaminos kapinėse.

1940 m. rugsėjo 1 d. į Krosnos pradžios mokyklos IV skyrių gavau naują mokinį – Juozą Zdebskį iš Naujienos kaimo. Šis ramus ir susimąstęs berniukas jau man buvo pažįstamas. Jam sėdėti klasėje vietos nenurodžiau – pats pasirinko pirmą suolą.

Prasidėjo mokslo metai. Į naują mokinį tuoj atkreipiau dėmesį. Pamokų metu sėdi suole ramiai, atidžiai klausosi, su draugais nesikalba. Visuomet paruošia pamokas ir atlieka užduotus namų darbus, tiksliai atsakinėja į klausimus. Jo knygos ir sąsiuviniai švarūs, pats visuomet tvarkingai apsirengęs, drausmingas. Kito tokio mokinio ir per daugelį metų dirbant mokykloje nepasitaikė.

Prisimenu, kartą per pertrauką, kai buvo labai graži pavasario diena ir saulutė linksmai švietė, atsitiktinai užėjau į klasę. Klasė buvo tuščia. Visi vaikai čia pat prie mokyklos esančioje aikštelėje bėgiojo, žaidė, gaudė vienas kitą – nuo jų balsų net visas miestelis skambėjo. Klasėje radau vienin-

Mokyt. Vaclovas Bartuška prie buvusios Krosnos pradžios mokyklos, kurios IV skyrių Juozas Zdebskis baigė 1941 m. (Iš asmeninio archyvo)

telį susimąsčiusį Juozuką. Jis sėdėjo pirmame suole nejudėdamas, giliai mintyse paskendęs, žvilgsnis nukreiptas kažkur į tolį pro langą. Tas vaizdas man išlikęs iki dabar... Nustebęs ir susijaudinęs paklausiau:

– Juozuk, kodėl tu čia sėdi? Lauke taip gražu, visi vaikai linksmai žaidžia. Eik į lauką, pabėgiok!

Juozukas, kaip paprastai, man neprieštarauja: netaręs nė žodžio, keliasi iš suolo, paskubomis išeina į lauką. Išėjęs aiškutėlėje bando kiek pašokinėti: striktelia ant vienos, ant kitos kojos... Bet greitai nurimsta, pasirenka nuošalesnę vietelę ir stoviniuoja. Supratau, kad toks elgesys būdingas jo ramiam nevaikiškam būdui.

Pradžios mokyklą Juozukas baigė Krosnoje 1941 m. birželyje, prieš pat karą. Toliau mokėsi Kalvarijoje, ten baigė gimnaziją. Iš Kalvarijos savaitgaliais parvažiuodavo į tėviškę.

Zdebskių ūkis Naujienos kaime buvo nedidelis – 8 ha žemės. Gyvenamasis namas, kuriame gimė ir augo Juozukas, ir kiti trobesiai išlikę iki šių dienų, bet sodybą nupirkę ir dabar joje gyvena kiti žmonės (Paulioniai ir Staniukynienė).

Gražios Naujienos kaimo apylinkės, kur prabėgo Juozuko vaikystė. Kur pažvelgsi – neaukštos kalvelės, žemėjančios į Žaltyčio (arba Naujienos) ežero pusę. Dar vaikas būdamas Juozukas dažnai bėgdavo į Žaltytį pasimaudyti.

Ežeras siauras, bet į ilgį tęsiasi kelis kilometrus (matyt, užtat žmonės jį Žaltyčiu pavadino). Ežere dar gausu žuvų, sugaunama nemažų lydekų. Daug čia suskrenda vandens paukščių, įsikūrusi gulbių kolonija. Dabar čia įkurtas ornitologijos draustinis. Už ežero, už Marijampolės–Krosnos plento dunkso Žaliosios miškas.

Kun. Juozo sesuo Marytė pasakojo, kaip kartą Juozukas, savaitgaliui grįžęs su draugais iš gimnazijos, sugalvojo pasiirstyti po Žaltyčio ežerą. Tik nusiyrę į ežero vidurį pastebėjo, kad valtis kiaura ir į ją sunkiasi vanduo. Teko įtempti visas jėgas ir skubiai irtis į krantą. Nors į valtį sunkėsi vis daugiau vandens, bet pasiplaukiojimas baigėsi laimingai, tik su šlapiomis kelnėmis teko išbristi.

Atostogų metu Juozuko prie darbo versti nereikėjo. Paaukęs pjovė šieną, kirto rugius, prižiūrėjo gyvulius. Laikė ir rūpestingai globojo kanarėles. Juozukas buvo susimąstęs ir kiek užsidares, bet gailėstingas ir geros širdies. Kartais parodydavo ir užsispyrimo. Šis jo būdo bruožas išliko visa gyvenimą.

Jau vaikystėje išryškėjo jo pamaldumas: meldavosi rytais ir vakarais. Jo sesuo Marytė pasakojo, kad kai nuvažiuodavo Krosnon į bažnyčią, visai šeimai išėjus po pamaldų iš bažnyčios, Juozuko tekdavo palaukti: jis visuomet išeidavo iš bažnyčios paskutinis.

Kai kartą aš motinos paklausiau, kur dabar mokosi Juozukas ir išgirdau, kad įstojo į kunigų seminariją, nė nepajutau kaip išsprūdo: „Na, iš jo kunigas tai bus!”

Man išsikėlus iš Krosnos, nedažnai susitikdavau su kun. Juozu Zdebskiu, bet girdėdavau apie jo gyvenimą ir darbus. Prisimenu mūsų susitikimą Griškabūdyje per kun. J. Voveraičio laidotuves. Ir dar kelis trumpus susitikimus. Kelios dienos prieš jo mirtį buvome susitikę Kaune ūkinių prekių parduotuvėje. Jis vaikščiojo su man nepažistamu žmogumi. Rankoje turėjo nusipirkęs sunkų metalinį laužtuvą, sakė, daras Rudaminos bažnyčioje remontą.

Kun. Juozo Zdebskio gyvenimas ir darbai – tai gražus pavyzdys kiekvienam lietuviui, kaip tokiais neišsivaizduojamai sunkiais laikais reikia aukotis ir dirbti savo Tėvynei.

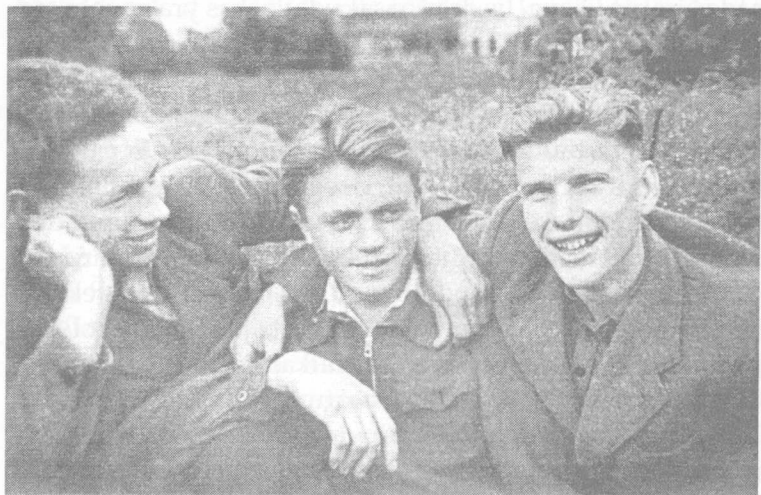
*Marijampolė,
1989*

JAUNYSTĖS PRISIMINIMAI

Baigę pradinę mokyklą 1940/41 m.m., pradėjome mokytis pirmoje gimnazijos klasėje Kalvarijos miestelyje. Ten susipažinau su Zdebskių Juozuku. Tai buvo kuklus berniukas. Visada sėdėjo pirmame suole, mokėsi gerai ir niekuo neišsiskyrė iš kitų.

Mūsų klasės auklėtojas buvo kunigas, dėstė lotynų kalbą ir tikybą – Senąjį Testamentą ir liturgiką. Auklėtojas buvo rūpestingas, lankydavo mokinius namuose, rūpinosi jų gyvenimo sąlygomis, diegė dorą ir tikėjimą. Reikalavo, kad kas mėnesį eitume išpažinties ir kad visi dalyvautume sekmadienį mokiniams skirtose šv. Mišiose. Mokiniai tai vykdė uoliai. Tai buvo vokiečių okupacijos metai ir gimnazijoje buvo griežti reikalavimai – jų neįvykdžius, šalindavo iš mokyklos. Pavyzdžiui, trimestre gavęs du dvejetus mokinsys iš gimnazijos pašalinamas. Uolesnieji mokiniai, tarp jų ir Juozukas (taip mes jį vadinome visą laiką), lankydavo bažnyčią kasdien. Tuo metu iš kitų mokinių, ypač berniukų, jis jau išsiskyrė savo pamaldumu, darbštumu. Dar jis bandė burti ateitininkų kuopas – labai uždaras, iš labai atrinktų ir patikimų mokinių. Kadangi tai buvo uždrausta, būreliai buvo suskirstyti: po kokius 7–10 mokinių sueidavom į kleboniją ir ten išklausydavom nurodymus ar paskaitą, gaudavome paskaityti religinės literatūros. Čia mokiniams vadovavo Juozukas ir dar keli iš vyresnių klasių. Taip praėjo vokiečių okupacijos metai.

1944/45 m.m. mes susirinkome į penktą klasę jau po praūžusio karo. Tai buvo labai vargana klasė. Iš žydų si-

Iš kairės į dešinę gimnazistai: Kęstutis Aneliauskas, Sigitas Babinskas ir Juozas Zdebskis. Kalvarija, 1947 m. gegužė (Iš asmeninio archyvo)

nagogos buvo atgabenta suolų, kuriuose mes sėdėjome po šešis. Knygų nebuvo, rašėm užrašus ant bloknotų, prisiunktų apkasuose, ar kitokių popierių. Vargo sąlygos buvo ir gyventi, ir mokytis. Kai buvom V–VI klasėj, dar galėjome mokytis tikybos: tie, kurie norėjo, rinkosi į bažnyčios zakristiją ir kunigas dėstė tikybą, atsakinėjo į jauniui iškilusius klausimus. Bet jau ne visi lankė šias pamokas. Atrodo, 1947 m. jas uždraudė. Tuomet mūsų aktyvusis Juozukas paragino mane, kad suburčiau būrelį norinčiųjų skaityti religines knygas, o jis aprūpinsias knygomis. Susirinkome apie dešimt mergaičių. Juozukas pristatydavo knygas, o aš buvau lyg skaityklos vadovė. Taip mes dirbome 1947 ir 1948 metais, iki baigėm gimnaziją. Toliau mūsų keliai išsiskyrė: aš išvykau studijuoti į Vilnių, o jis Kaune įstojo į kunigų seminariją.

Daugiau prisiminimų išlikę iš kun. Juozo Zdebskio kunigystės metų. Jį kilnojo iš parapijos į parapiją. Man iš kitų kunigų Juozas labai skyrėsi tuo, kad susitikus visada kal-

bėdavo apie Dievą. Jis drąsiai sakydavo, kas yra negera, nedarytina. Labai kovojo su nuodėme, nesivaržydavo ir pabarti, bet labai mylėjo visus žmones. Niekada neteko girdėti, kad jis kalbėtų apie kitą nepalankiai. Labai mokėjo išlaikyti paslaptį. Kai 1969–1970 m. kun. Juozas buvo valdžios nubaustas ir jam atimtas kunigo registracijos pažymėjimas, jis dirbo Prienuose pas mano vyrą melioracijoje eiliniu darbininku, kad jo neišdarbintų priverstinai kur nors Sibire. Čia jis turėjo laisvo laiko, todėl rengdavo uždaras rekolekcijas jaunimui ar suaugusiesiems. Tokiose trijų dienų rekolekcijose dalyvavo ir mūsų paaugliai vaikai Kęstutis ir Vytautas. Grįžę jie labai džiaugėsi, kad praturtėjo dvasia. Tikiu, kad šios pirmosios kun. Juozo vadovaujamos rekolekcijos davė impulsą mano vaikų dvasiniam (kunigystės) pašaukimui. Kai Kęstutis buvo kariuomenėje, kun. Juozas žiemą prieš Šv. Kalėdas nuvažiavo į Rusiją jo aplankyti ir dvasiškai sustiprinti.

Kun. Juozas dirbo kaip misionierius: ėjo be baimės ir skleidė Dievo žodį. Valdžia pamatė, kad jo neišveiks, ir grąžino į parapiją.

1969 m. pavasarį paruošėm Pirmajai išpažinčiai ir šv. Komunijai mūsų mažesnius vaikus – Linutę ir Agutį. Per Atvelykį buvo jų Pirmoji komunija. Tai buvo mūsų šeimos šventė namuose. Čia kun. Juozas Zdebskis ir kun. Sigitas Tamkevičius aukėjo šv. Mišias ir jau visa mūsų šeima klūpojom prie šv. Komunijos. Ta proga buvo padaryta nuotraukų. Dėl jų viešai iškilo klausimas dėl mano tikėjimo. Kun. Juozas į reikalą žiūrėjo labai ramiai ir liepė pavesti Švč. Mergelai Marijai pasirūpinti, kad mes pajėgtume įvykdyti Dievo valią. Valdžia pareikalavo, kad būčiau atleista iš darbo. Šis procesas tęsėsi visus metus. Valandėlių buvo visokių. Buvo ir abejonių. Ir nuostabiausia, kad kun. Juozas visada atvykdavo tuo laiku, kai jo labiausiai trūko. Jis visada rasdavo dvasią pastiprinančią žodį, suteikdavo jėgų, padrąsindavo, kad nereikia nieko bijoti, tik nuodėmės. Jis labai pa-

brėždavo, kad nėra didesnės palaimos, kaip nekaltai kentėti. Kiek žinau, nekaltai kentėti jam teko labai daug, nes buvo iš visų pusių apsuptas saugumo. Jį kaltino visokiomis nesąmonėmis. Viena kartą mes jį aplankėme Šlavantuose. Po šv. Mišių ir pietų dar likome pasidalyti išpūdžiais. Jis pasiguodė, kad yra nekaltai įtarinėjamas dėl santykių su mergaitėmis. Po trumpos pauzės jis iškilmingu balsu parbrėžė: „Netikėkite tuo! Niekada suteptomis rankomis nesu ėmęs Šventos Ostijos“.

Kun. Juozas labai meldavosi į Švč. Mergele Mariją ir visus ragino tai daryti. Kai tik jis važiuodavo automobiliu, savo keleivius visada ragindavo kalbėti Rožančių.

Mums Juozuko mirtis buvo netikėta. Bet manau, kad jis tai stipriai nujautė ir mirtis jam nebuvo netikėta. Kaip jis sakydavo – taip buvo numatyta Dievo planuose.

Kun. Juozas Zdebskis savo kunigyste paliko ryškų pėdsaką Lietuvoje. Jis labai mylėjo savo tautą ir jai darbavosi nepailsdamas, visomis savo jėgomis. Jis sakydavo: „Jei aš nekalbėsiu apie Dievą, tai akmenys šauks apie Jį“.

Vilkaviškis,

1995 11 21

„ATEIK, MAN NIEKAS NEUŽDRAUDĖ...”

Kun. Juozą Zdebskį pažinau 1970–1971 m., kai jis dirbo Prienuose vikaru. Rodos, kaip tik tuo metu mes, vaikai, pradėjome adoruoti per šv. Mišias. Po pamaldų sugužėdavome į patarnautojų kambarį ir laukdavome Tėvelio. Tyliai prasiveria durys ir pasirodo kun. Juozas. Prasideda trumpos vakarinės rekolekcijos. Tai pamastymai apie mūsų pareigas Dievui, Tėvynei ir žmonėms. Daug iš jo sužinojau apie mąstymo malda, apie kenčiančią Tėvynę, apie meilę priešams. Atsimenu, kaip jis pasakojo apie susivaldymo svarbą kasdieniniame vaikų gyvenime: nesuvalgyti gauto saldainio – irgi būdas tobulėti. O tai darant ir niekam nesakant, galima net šventu tapti...

Kartą stadione radom didelį portfeli. Atidarę pamatėme kunigo sutaną. Aš ant dviračio ir dumių pas Tėvelį. Kiek nuostabos buvo: pasirodo, ją ką tik kažkas nuo atvažiavusio kun. Sigito Tamkevičiaus motociklo pavogė. Visi pasijuokėm, kad vagims tokia brangenybė pasirodė nieko neverta.

Labai norėjau patarnauti per šv. Mišias. Deja, tais laikais vaikams tik iki grotelių buvo galima būti. Žinodamas mano norą, kun. Juozas tarė: „Ateik, man niekas neuždraudė“. Atėjau ir tarnavau, nors abu jautėme, kad tampome liūtą už ūsų... Per šv. Mišias, kurios būdavo kupinos ramybės, viską pamiršdavau.

Anuometinis Prienų jaunimas atsimena ir didžiąsias rekolekcijas; jos vykdavo paslapčia per mokslo atostogas mieste ar kaime. Kuo jos ypatingos buvo? Mes nesijautėme vie-

niši. Išmokome melstis, kasdien įvertinti savo dieną, drąsiau gynėme tikėjimą mokykloje. Tačiau nė vienas netapo-
me išdresiruotu fanatiku. Kun. Juozas, kun. Sigitas visada
leisdavo mums patiems kalbėti, niekad nepiršo savo nuo-
monės, norėdavo, kad mes patys suprastume Tiesą. Jau ta-
da mes pradėjome eiti į Laisvę – nebijodami būti tikinčiai-
siais, melstis už Tėvynę ir jos paklydusius vaikus.

Įsiminė mintys apie gailestį: Dievas visada atleidžia, kai
mes gailimės. Ypač svarbu paskutinę gyvenimo akimirką
sužadinti gailestį: pamatęs staiga mirštantį žmogų, suteik-
jam ne tik medicinos pagalbą. Kūnas jau miršta, o siela blaš-
kosi, ieško išėjimo. Todėl sakyk į ausį: „Dieve, pasigailėk
manęs nusidėjėlio, atleisk...” Siela džiaugiasi išgirdusi, pa-
mačiusi Šviesą.

Po dvidešimties metų gydžiau vėžiu sergantį 18-metį jau-
nuolį iš Švenčionių. Liga buvo stipresnė už mūsų pastan-
gas. Ligonis silpo, prarado sąmonę, į jokių žodžių nereaa-
gavo. Motinai patariau, kad pakviestų kunigą. Ji sutiko. Pri-
ėjau prie ligonio ir tyliai pradėjau šnekėti apie Dievą, kad
norime pakviesti kunigą. Prašiau duoti ženklą, ar jis sutin-
ka. Savo sutikimą jis išreiškė veido mimika. Tuomet vėl pri-
siminiau tėvo Juozo žodžius, kaip svarbu mirštančiajam būti
su Dievu paskutinę valandą. Neužmirškime to, gyvieji!

Sužinojęs, kad yra kur sunkiai sergantis netikintis žmo-
gus, kun. Juozas pats nueidavo jo aplankyti. Buvo metas,
kai dažnai lankė moterį, sergančią vėžiu. Daugelis žinojo,
kad ji buvo netikinti. Vieną vakarą buvau pas tėvą Juozą.
Man išeinant atėjo žmogus ir pranešė, kad ta moteris mirė.
Kunigo veidas pasidarė rimtas, susikaupęs. Po trumpos pau-
zės jis tarė: „Ji mirė su Dievu”.

Kiek pasiklydusių sielų jis surado ir išgelbėjo – vienas Die-
vas težino. Mes jų kūnams gražiausius paminklus bei kryžius
statėm, o kun. Juozas dėkojo Dievui už išgelbėtas jų sielas.

Valkininkai–Kaunas,

1995 09 08

Kun. ALFONSAS BULOTAS

„KUNIGE, REIKIA PAGALBOS...”

1971 m. rugpjūčio 25 d. į Kauno radijo ir televizijos atelję Prienų dirbtuves užėjęs žmogus perspėjo, kad neičiau pas kun. Juozą Zdebski, nes jis yra sekamas sovietinio saugumo. Šiuo perspėjimu man norėta padėti, nes jau buvau padavęs dokumentus stoti į Kauno kunigų seminariją, o bendravimas su gerais tikinčiais Lietuvos kunigais tuomet buvo vertinamas kaip nusižengimas sovietinei valdžiai ir galėjo būti kliūtis įstoti. Kadangi su kun. Juozu bendravau seniai ir nuolat, pajutau net pareigą jį aplankyti ir nelaimėje nepalikti. Be to, turėjau kunigo radijo imtuvą, kurį jis buvo palikęs patikrinti, ar ten neįmontuota pasiklausymo aparatūra. Mat kun. J. Zdebskis dažnai jusdavo, kad jo butą aplanko saugumo darbuotojai, kad jo pokalbiai namuose tampa žinomi saugumiečiams. Todėl labai dažnai tikrindavau jo radijo imtuvus, magnetofonus. Telefono aparatais jis ir pats mokėdavo pasirūpinti.

Dažnai iš savo apaštalavimo kelionių jis grįždavo labai vėlai ir norėdavo telefonu pranešti sugrįžęs artimesniems žmonėms. Deja, telefonas dažnai tylėdavo. Tuo metu Igliaukoje (netoli Prienų) dirbo kun. Alfonsas Svarinskas. Na su juo ryšys būdavo labai blogas arba ir visai nebūdavo. Vieną popietę kun. Zdebskis užėjo į Prienų centrinį paštą, tarnybinį techninį skyrių, kur ant durų užrašyta: „Pašaliniams įeiti draudžiama!“ Darbuotojai iš pradžių nepastebėjo, kaip kun. Juozas ieško savo telefono linijos. Atradęs vieną atjungtą liniją, jis kreipėsi į nustebusius čia budėjusius darbuotojus, prašydamas ją prijungti. Aišku, ryšys buvo atkurtas lai-

kinai: kunigui teko dar daug kartų eiti „tikrinti“ savo telefono linijos – telefonas veikdavo tik tada, kai ten dirbdavo sąžiningi ryšininkai.

Rugpjūčio 25 d., nunešęs radijo imtuvą į namus Gorkio gatvėje, radau kun. Juozą laukiantį ir pasirengusį netikėtumams. Palikau sutaisytą imtuvą, kunigas paskutinį kartą pasirašė ant paveikslėlio, linkėdamas gerų studijų kunigų seminarijoje, atsisveikinome. Rugpjūčio 26-ąją jis buvo suimtas Prienų milicijoje.

Tekdavo taisyti įvairią aparatūrą įvairiems žmonėms. Papasakodavo jie kartais įdomesnių detalių ir iš tardytojo pokalbio. Saugumas nelabai norėjo teisminio proceso su kunigu ir bandė jį „perauklėti“, siūlė susiprasti ir nepažeidinėti Religinių kultų įstatymo. Tačiau kun. Zdebskis nesileido įkalbamas, kadangi jam tai būtų buvęs prasižengimas savo sąžinei, savų pareigų išdavimas, neatlikimas kunigo pašaukimo. Tai siutino saugumo darbuotojus. Per kratą atimtoje užrašų knygutėje saugumiečiai rado daug dvasinio turinio minčių apie meilę artimui, auką, Dievo meilę. Jie tikėjosi rasti kunigo draugų adresų, telefono numerių, pavardžių, tad manė, jog šios citatos slepia užšifruotus kodus. Užrašų knygutė buvo parodyta saugumo patikėtiniams, kad jie iššifruotų Šventojo Rašto mintis.

Kun. J. Zdebskis niekuomet neturėdavo su savimi nieko, kas būtų galėję išduoti kitus žmones. Jo apaštalavimo principas buvo tas, kad kitam žmogui bet kuriomis sąlygomis – ligoninėje, lageryje – jis turi duoti visa, kas pridera iš dvasininko, bet nesudaryti jokių nemalonumų dėl bendravimo su juo. Kun. Juozas neretai ir mane klausdavo, ar aš nebijęs bendrauti su juo ir ar neužsitraukčiau sau bėdos. Tuometinė seminarijos vadovybė mane perspėjo: „Jei nori mokytis kunigų seminarijoje, nutrauk ryšius su kunigu Zdebskiu“. Visa laimė, šiuo atžvilgiu labai tolerantiškas buvo seminarijos rektorius kun. Viktoras Butkus. Jis įspėjo, kad

saugumas „spaudžias“ jį dėl mano draugystės su kun. Zdebskiu, bet pridūrė: „Čia tavo reikalas“.

Kad Prienų rajono valdžia buvo nepalanki kun. Juozui Zdebskiui, matyti iš 1962 m. gruodžio 3 d. Prienų rajono vykdomojo komiteto pirmininko K. Marozo ataskaitos Nr. 539 Religinių kultūrų reikalų tarybos įgaliotiniui Rugieniui.

1972 m. rugpjūčio 26 d. kun. Zdebskis grįžo iš Pravieniškių kolonijos ir vėl ėmėsi veiklos. Saugumas stengėsi jį uždaryti kokios nors sekamos parapijos ribose.

Kun. Juozą dažnai rasdavau anksti rytą savo kieme miegant automobilyje. Sakydavo, atvažiuavęs naktį, nenorėjęs žadinti, tai pasilikęs automobilyje. Taip jis saugodavosi nuo persekiojančių saugumiečių. Bendrauti jis rinkdavosi tik patikimus žmones.

Kun. Zdebskis dažnai lydėdavo iš Šiaulių su dokumentais į Daugpilį, Rygą, Maskvą vykstančią Gemutę Stanelytę. Neretai atsiveždavo jaunimo į Šiaulius tvarkyti Kryžių kalno. Iš jo tekdavo išgirsti: „Kunige, reikia pagalbos“. Nuvykdavau į jaunimo Šventojo Rašto studijas, į Eucharistijos bičiulių konferencijas, o ten kunigo Zdebskio jau viskas parengta ir suorganizuota.

Kaunas,

1995 09 05

Ses. BERNADETA TEKLĖ GADEIKYTĖ

KUNIGO ZDEBSKIO MOTINAI

(Maironio sekimas)

Oi, neverk, motinėle, kad tavo sūnus
Geležiniais vėl liko apkaltas...
Jis prisiėmė pančius kaip Dievo siųstus –
Už jaunimą, už visą mūsų tautą!

Nors jo rankos nekyla altoriaus aukoj,
Nedalina jos dangiškos manos –
Jos su Kristum Golgotos kalvos aukštumoje
Atpirkimą ir šviesą sruvena!

Nedejuoki, močiute, skaudžiai naktimis,
Tarsi Baltijos jūra audringa.
Paklausyki, kaip meldžias vaikučių širdis,
Kaip jie ryžtas gyventi garbingai!

Štai nukritusi sėkla jau skleidžia lapus,
Kurią sėjo jo rankos dosniausiai.
Jis Bažnyčios garbė, jis – tikriausias sūnus,
Švyturys mūsų kelionėj šviesiausias!

Nesvarbu jam ir Kaifas, Pilotas – visi
Neteisingi teisėjai, karaliai,
Ir erškėčiai, ir kryžiaus kelionė drąsi:
Jis tarnauja vienam Visagaliui!

Juo ir akmenys gėris Tėvynės laukuos,
Ir šermukšniai, ir sniegas sušalęs.
Jis Bažnyčios, Tėvynės garbės neišduos,
Pasirinkęs Aukščiausiojo valią!

Angelai danguje stebis, lydi malda,
Kankiniai tvirtumu jį aplanko.
Jis gyvena ne sau, bet kitiems visada, –
Vien dėl to jam ir surištos rankos!

Pasiguoskite, mama, šventųjų džiaugsmais
Ir pabūkit minutę laiminga!
Jis istorijoj mūsų šviesiausiu vardu
Pasiliks įrašytas garbingai!

Tad neverk, motinėle, kad tavo sūnus
Prie altoriaus aukoti negali...
Jis su Kristum už gročių aukojas už mus –
Neša ugnį po visą mūsų šalį.

Kaunas,
1971

VYTAUTAS MIŽVINSKAS

DĖDĖ JUOZAS

Praeitais metais buvau gavęs kelis „Katalikų pasaulio“ ir „Caritas“ numerius. Neatsimenu, kuriame iš jų perskaičiau atsiminimus apie kunigą Juozą Zdebskį. Štai kaip susikryžiuoja žmonių keliai! 1972 metais aš atlikau bausmę Pravieniškių bendrojo režimo kolonijoje. Tuo metu ten kalėjo ir Juozas, „dėdė Juozas“, kaip aš jį vadinau. Mes dirbome vienoje brigadoje, gyvenome vienoje sekcijoje, todėl ir sugyvenome labai draugiškai. Negaliu sakyti, kad tarp mūsų užsimezgė draugystė, nes neturiu jokių teisių pretenduoti į ją. Pasišnekėdavome daug, nes darbe sėdėjome šalia, darbas nebuvo triukšmingas, todėl susikalbėti buvo lengva. Tiesa, tais laikais niekuo neabejojau, niekuo nenorėjau tikėti, todėl mūsų pokalbiai dažniausiai virsdavo diskusija: yra Dievas ar ne.... Jau tada mačiau, kad dėdė Juozas labai protingas žmogus, todėl dažnai stebėdavausi, kodėl jis nesupranta tokio paprasto dalyko: Dievo nėra todėl, kad Jo ir negali būti. Taip, buvau naivus, net kartais negailestingas savo nuomone. Paskui mane išvežė į Rusiją, o dėdė Juozas greitai išėjo į laisvę. Kurį laiką mes dar apsikeisdavome laiškais, bet paskui pažintis nutrūko... Keista, jo žodžiai nenuėjo užmarštin. Gal geriausiai tai atspindėtų vienas eilėraštis, skirtas kaip tik jam.

* * *

REQUIEM

Skiriu Juozui Zdebskiui

Atleiski, Tėve, nesulaukei...

Atsišaukė tavi darbai:

Nuplėštos kreivos melo kaukės,

Šiukšlynuos rūdija stabai.

O aš, tavųjų žodžių liestas

Ir stulbintas sielos narsa,

Bandau pakelti naują miestą,

Kurį valdys širdies tiesa.

O kaip dažnai naktyse gedint

Už rėmų, kieman atvertų,

Man matos – ošiantis ten medis

Visai ne klevas – stovi tu!..

Vaidenasi, ne lapai šlama,

Į skardą beldžia ne lietus:

Tai tu žeri į seną namą

Skaudžiausių netekčių metus.

Aš dar ne tas... Dar trūksta, trūksta...

Dar atminties žaizda gili...

Bet skyla akmeninis lukštas,

Bet skverbias saulės spindulys.

Atleiski, Tėve, nesulaukei –

Tuščiai, tuščiai veriu duris;

Tokia pilka gimta palaukė

Ir liūdnas toks paežerys...

Paslysta buvo, nusivilta...
Bet pašaukti minties kilnios,
Mes žengiame per laiko tiltą:
Aš į tave, tu į mane.

Atšoko savo juodos piestos –
Lengviau gyvent, trumpiau žiemot...
...Ir kyla, kyla naujas miestas
Ant mano metų lygumos.

* * *

Apie kun. Juozo Zdebskio žuvimą žinau labai mažai ir
tos žinios miglotos. Lyg žuvo jis autokatastrofoje ir labai
keistomis aplinkybėmis. O palaidotas Rudaminos bažny-
čios šventoriuje, ar tai teisybė? Išėisiu, būtinai reikės nuva-
žiuoti prie kapo, nusilenkti ir padėkoti šiam žmogui.

Su pagarba –
Vytautas Mižvinskas

Rasų 6,
KTP – 11 kamera
2706 Vilnius.

CARITAS. 1993, balandis

Kun. J. Zdebskis su Petrute ir Antanu Preikšais.
Griškabūdis (?), 1958 m. (Iš asmeninio archyvo)

Lankant parapijiečius. Naujoji Ūta (?), 1963 m.
(Iš asmeninio archyvo)

Ses. LORETA TERESĖ (gyd. PAULAVIČIŪTĖ)

„NEGALIMA MYLĖTI TO, KO NEPAŽISTI“, –

dažnai kartodavo kun. Juozas Zdebskis pamoksluose ar platinamas religinę literatūrą bei organizuodamas jos dauginimą dar anuomet – prieš 35 metus. Noriu iš savo ilgameitės pažinties su kun. Juozu prisiminti bent dalelę jo veiklos spaudos baruose, kurioje ir man teko dalyvauti.

Kauno XII vidurinės mokyklos (Vilijampolėje) gimnazistė Stasė Sinkevičiūtė (vėliau – gyd. Belickienė) 1950 m. vienoje klasėje suorganizavo penkių mergaičių katalikių būrelį, į kurį po metų iš jaunesnės klasės ir aš buvau pakviesta. Būrelio šūkis: „Dievui ir Tėvynei“. Pareigos – būti vertomis katalikių vardo, kas mėnesį eiti išpažinties, kas sekmadienį ir šventėmis dalyvauti Mišiose, pagal galimybes nepraleisti gegužinių, birželinų ir spalio rožančinių pamaldų. Leidome mėnesinį žurnaliuką „Laimės žiburys“ – storo mokyklinio sąsiuvinio vieną rankraščio egzempliorių su piešiniais, eilėraščiais, straipsneliais ir perskaitytų religinių knygų recenzijomis. O tų knygų – tikras badas... Viena būrelio narė turėjo Džiovanio Papinio „Kristaus istoriją“ ir vieną iš Tihamer Totto knygelių jaunimui, kitos – dar kelias knygutes. Iš giminių ir pažįstamų rankiojome pageltusias, apdulėjusias, suplyšusias – kartais be pradžios ir pabaigos – prieškarines knygas. Bet rasdavome tik vieną kitą. Atsimenu, kartą susirgusi angina ir labai karščiudama svajojau: kaip būtų gera, jei mirtinai susirgčiau – tada galėčiau paprašyti pakviesti mūsų bū-

relio išpažintims pasirinktą kan. Juozapą Stankevičių ir paprašyčiau, kad duotų mums paskaityti kokių nors religinių knygų. Suprantama, ne mirties atveju tokiu klausimu kreiptis į kokią kunigą (tuo labiau – į arkivyskupijos valdytoją!) – argi tais laikais būtume išdrįsusios...

Deja, pasveikau... Ir toliau iš Vilijampolės eidavome sekmadieniais į Katedrą per Sumą klausytis Valdytojo pamokslų – tai ir buvo visas tuo metu mums prieinamas religinis lavinimasis. Netrukus mūsų būrelis iširo, nes penkios abiturientės išsiskirstė po Lietuvą. 1955 m. brandos atestatą gavau ir aš.

1956 m. mūsų būrelio vadovė Gražina (taip konspiracijos sumetimais vadinome Stasę Sinkevičiūtę) Vilijampolės bažnyčioje „atrado“ jauną drąsiai bei aktualiai kalbantį pamokslininką ir nuostabų konfesariją (nuodėmklausį) kun. Juozą Zdebskį. 1957 m. jį perkėlus vikarauti į Įgulos bažnyčią Kaune, mes nusekėme iš paskos sekmadieniais klausytis pamokslų. Paprastai per Sumą Arkikatedroje klausydavomės kan. Juozapo Stankevičiaus pamokslų. Tarsi papildymas būdavo kun. Zdebskio (kurį praminėme „Absoliutine idėja“) pamokslų ciklai, sakomi per votyvą ar vakarines pamaldas. Tai buvo nuostabūs pamokslai apie Dievo buvimo įrodymus, apie žmogaus temperamento tipus ir jų išugdymą į charakterį, apie žmonių tarpusavio santykius, apie vyro ir moters psichologinius ypatumus. Bet svarbiausia – apie meilę: ne tik Dievui, bet ir tą pasaulietinę, jauniui tokią aktualią meilę. Pamokslai atsakydavo į daugelį mums iškylančių klausimų ir visokių neaiškumų. Eiliniams žmonėms katalikiškos literatūros nebuvo beveik jokios. Kun. Juozas buvo pirmasis ir vienintelis tuo metu mūsų sutiktas kunigas, nepagailėjęs savo laiko prie klausyklos ar šalia jos pasigilinti ir padėti išsiaiškinti mums iškylančių problemų, nepabijojęs skolinti religinio turinio knygų.

Nepamirštamą įspūdį paliko iš kun. Juozo gauta pirmoji tokio pobūdžio ir aktualumo mašinraščiu dauginta kny-

ga „Organiškoji askezė“ (be autoriaus pavardės). Atradimų džiaugsmo apimta, neatsitraukdama ją perskaičiau per dvi paras, kad galėčiau duoti pasiskaityt ir kelioms draugėms. Negalėjau tverti savo kailyje: kaip gaila, kad tik vienas egzempliorius! Nors imk ir perrašinėk ranka... Bet kelių šimtų didelio formato lapų greit neperrašysi...

Netrukus po to į svečius pasikvietė „Spalio“ fabriko bibliotekos vedėja sesuo pranciškonė Benvenuta Ada Urbonaitė, dar nuo gimnazijos dienų globojusi mūsų būrelio aktyviausias skaitytojas. Savo namuose ji davė pabandyti spausdinti rašomąją mašinėlę. Keliskart apsilankiusi, išmokau barbenti vienu pirštu...

Kartą apsilankiusią Šakiuose kun. Juozas mane paklausė, gal pažįstu mašininkę, kuri galėtų skubiai perrašyti trumpam jo pasiskolintą Antano Maceinos „Jobo dramą“. Užsieny spausdintos knygos egzempliorius! Ses. Benvenuta entuziastingai ėmėsi darbo: ji spausdindavo, o kad būtų greičiau, mudvi su Gražina pakaitomis jai diktudavome. Knyga buvo išspausdinta bene per savaitę – turint galvoje tuometines sąlygas, galima sakyti, rekordiniu greičiu. Toliau, jau ne taip skubant, kun. Juozo užsakymu spausdinome Antano Maceinos knygas „Didysis inkvizitorius“, „Niekšybės paslaptis“, taip pat ir kitų autorių (dažnai – anonimų) knygas.

Bene 1960 m. pabaigoje kun. Juozas pats įsigijo rašomąją mašinėlę. Sužinojęs, kad mano mama prieš karą dirbo mašininke sekretore, kun. Juozas, 1961 m. po sunkios ligos man išėjus akademinį atostogų, parūpino mudviem su mama rašomąją mašinėlę ir atvežė darbo.

Gyvenome Vilijampolėje M. Mažvydo gatvėje mažame dviejų miniatiūrinių kambarėlių namelyje su pereinamu kiemu. Mašinraščio darbui vietos buvo tik kampelyje užkrosnyje. Vasarą dar nieko, bet žiemą prie įkaitusios krosnies prakaituodamos dirbdavome išsirengusios... Bet prakaitą atpirkdavo tų nuostabių knygų gerumas. Rašydavome po 8

ar 10 egzempliorių, kartais ant plono rūkomojo popieriaus. Popieriaus ir kalkės gauti buvo problema: parduotuvėse pirkti nebūdavo, o jei ir pasirodydavo – atsargumo sumetimais didesnę kiekį pirkti vengta. Popieriumi aprūpindavo kun. Juozas, kartais siųsdamas jo pasiimti pas kokią šimtametę senutę ar pas seseles vienuoles.

Kun. Juozas rūpinosi ir sugedusių mašinėlių taisymu: iš pradžių išveždavo taisyti, o vėliau pats išmoko ir kartais pataisydavo vietoje. Taip jis darė ilgus metus, iki pat savo mirties. Ir tik po jo mirties supratome, kokia problema tais laikais būdavo pataisyti rašomąją mašinėlę...

Kun. Juozas ne tik organizavo knygų spausdinimą plinti, bet ir mielai naudodavosi jomis kaip vienintele priemone prabilti į sielą. Tai matyti iš mūsų šeimos patirties.

Nelaimių ir ligų prislėgta mūsų nedarbinga šeima (tada dar nežinojome, kad namuose ilgus metus garuoja gyvsidabris, atėmęs sveikatą) sunkiai vertėsi iš vienintelio mamos buhalterės 70 rublių atlyginimo. Mašinraščio darbų užsakymai buvo didžiulė paspartis šiaip taip pragyventi. Taigi mano mama, nors ir nepasižymėjo gilesniu tikėjimu, nepaisydama rizikos ėmėsi šio darbo (už mašinraščio puslapį buvo mokama 15, vėliau – 20 kapeikų). Man, suprantama, svarbiau buvo pats religinio žodžio platinimas, o kartu ir proga padėti mamytei susipažinti su knygomis, kurių skaityti nebūtų turėjusi nei laiko, nei noro. Perskaičiusi kokią labai gerą ir eiliniam, menkai išprususiam tikinčiajam lengvai suprantamą knygą, kelis kartus esu prašiusi kun. Juozą, kad užsakytų ją spausdinti mano mamytei. Nė karto jis neatsakė. Netrukus pajutome šios jo geradarybės dvasinius vaisius: mano mamytė, anksčiau eidavusi į bažnyčią tik per Kalėdas, Velykas ir kelias kitas didžiąsias šventes, pradėjo ją lankyti kas sekmadienį, taip pat per gegužines, birželines bei rožančines pamaldas, praktikuoti pirmųjų mėnesio penktadienių išpažintį, o vėliau – jei tik galėdavo – ir kasdien priimti Švenčiausiąjį.

1962 m., baigusi medicinos instituto tris kursus, pradėjau dirbti felčere Prienų raj. Mackių felčeriniamė-akušeriniame punkte. Rašomoji mašinėlė liko Kaune pas mamą. Ji ir toliau darbavosi kun. Juozui. Jau perrašytas knygas iš Kauno nuveždavau kun. Juozui į Gudelius. Naujus užsakymus mamai dažniausiai atveždavo jis pats.

1962 metų „šventųjų revoliucijų“ (taip juokaudamas vadino kun. Juozas) dienomis, jo paskatinta, nutariau pirmą kartą gyvenime atlikti trijų dienų rekolekcijas, prieš tai gavusi kažkokią (jau nebeatsimenu pavadinimo) nedidelę mašinraščio knygelę. Jos mintys taip patraukė ir sužavėjo, kad, ilgai nelaukusi, nulėkiau į Gudelius pas kun. Juozą, išsipašiau, kad trims dienoms paskolintų savo rašomąją mašinėlę – man atrodė, tiesiog nuodėmė vienai sėdėti ir skaityti tokius nuostabius dalykus, kai galima per tą patį laiką perrašyti ir išplatinti kitiems! Kunigas žadėjo atvežti mašinėlę pats. O rekolekcijos – ką gi – buvo atidėtos kitai progai...

Vėlų lapkričio vakarą – arti vidurnakčio – išgirdau beldžiant į langą: tai kun. Juozas savo motociklu į Mackius atvežė kažkur gautą rašomąją mašinėlę. Ir ne kelioms dienoms, bet neribotam terminui naudoti Dievo garbei! (Šis jo apsilankymas virto anekdotišku nuotykiu. Kaime kažkas jį pastebėjo ir pažino. Po kelių mėnesių Prienų centrinės ligoninės vyr. gydytoja Giedraitienė surengė darbuotojų susirinkimą – teismą. Buvo svarstomi keli „nusikaltėliai“: Mackių felčerė Paulavičiūtė, pas kurią naktį lankėsi kunigas, ir du Šilavoto gydytojai – vyras ir žmona, kurie su savo klebonu lošia preferansą...)

Su ta mašinėle Mackiuose išspausdinau kelias puikias knygas Dievo garbei ir žmonių gerovei. 1963 m. persikėlusį studijuoti į Vilniaus universitetą atsivežiau ir kun. Juozo mašinėlę. Tiesa, studijos nepalikdavo laiko ilgiau padirbėti – per metus perrašydavau tik apie 300 puslapių (1–2 knygas). Bet užtat išsijuosusi darbavosi mamytė Kaune. Net tada, kai 1964 m. kun. Juozas buvo įkalintas iki 1965 06 04, mama

vykdė jo užsakymus per jo patikėtinius. Antai p. Anelė Pundzienė išspausdintas knygas perduodavo klierikams, o ses. Pranutė Kavaliauskaitė – kitiems kunigams ir skaitytojams.

Grižęs iš kalėjimo, kun. Juozas suaktyvino savo veiklą: gaudavome spausdinti ir naujesnių knygų – dažniausiai anoniminių autorių. Dabar jo užsakytu išspausdintas knygas iš mamos veždavau jau į Leipalingį, o nuo 1966 m. – į Kapčiamiestį. Baigusi universitetą ir 1966 m. pradžioje gavusi paskyrimą į Varėnos centrinę ligoninę, o po pusmečio pradėjusi dirbti Valkininkų apylinkės ligoninės vyr. gydytoja, suprantama, nebeturėjau laiko pati spausdinti. Rašomąją mašinėlę gražinau kun. Juozui. 1967 m. mama išėjo į pensiją ir su visa šeima (taip pat su rašomąja mašinėle) iš Kauno atsikraustė į Valkininkus. Čia ir toliau uoliai darbovosi iki pat mirties, net pusiau apakusi po gliaukomos operacijos. (Paskutinę knygą perrašė prieš susirgdama insultu 1986 m. vasarą, būdama 75 metų.)

1966 m. lapkričio mėnesį kun. Juozas iš Leipalingio buvo perkeltas į Kapčiamiestį klebonu. Kaip ir anksčiau, jis rūpinosi visais įmanomais pastoracijos ir apaštalavimo būdais, taip pat ir knygų dauginimu. Atvažiavo kartą linksmai nusiėkęs į Valkininkus, padavė didoką sunkų ryšulį ir tarė:

– Pažiūrėk, sesel, gal kas nors išeis padaryti iš šitos „makulatūros“...

Vos jam išvažiavus puoliau žiūrėti, kas čia per makulatūra. Surūšiavau, sukarpiaui, išdėsčiau, įrišau – ir išėjo 20 egzempliorių Antano Maceinos knygos „Didžioji padėjėja“! Visai kaip spaustuvėį spausdinta! Tada pirmą kartą pamačiau „Eros“ kopijavimo aparatu pagamintą knygą. Negalėjau atsistebėti ir atsidžiaugti. Ilgai nelaukdam, jau kitą vakarą po darbo nuvežiau kun. J. Zdebskiui visą tą lobį.

1966 m. lapkričio pabaiga (ar gruodžio pradžia) – mano pirmoji kelionė pas kun. Juozą į Kapčiamiestį. Autobusas iš

Valkininkų nuvežė tik iki Leipalingio. Jau tamsu. Žinoma, galėčiau pernaktvoti Leipalingyje pas buvusius kun. Juozo šeimininkus – labai gerus ir nuoširdžius žmones. Bet rytą jau turėjau būti darbe. Taigi išėjau iš Leipalingio į Kapčiamiestį pėsčia, tikėdamasi, kad pavys kokia pakeliui važiuojanti mašina. Aplink miškas, krūmai. Pasivijo „viliukas“. Bet staiga apėmė baimė: o jei kas susidomės mano „lobiu“ – jei prarasiu tokią neįkainojamą brangenybę? Ne, nestabdysiu. Taip ir nužygiavau iki Kapčiamiesčio pėsčia, slėpdamasi į krūmus, kai sužibdavo pravažiuojančios mašinos žibintai... Žinoma, kun. Juozas nepagyre už tą kelionę. Bet argi galėjau išverti tokį turtą laikydama kad ir kelias dienas, kai tiek daug kas alksta geros knygos!

Netrukus įsitikinau, kad panašiais atvejais ir kun. Juozui pakanka nutrūktgalviškumo... Gal kokiais 1967 m. vasarą pavyko kelioms dienoms gauti iš „anapus“ atkeliavusį egzempliorių knygutės apie stigmatiką tėvą Pijų. Spaustuvės egzempliorius! Tokia gera knyga! O gauta – prisaikdinus ir kaip didžiausia malonė – tik trims dienoms... Pati prarijau per vieną naktį. Tą patį rytą, mikliai susitvarkiusi ligoninėje, nuvažiavau pas kun. Juozą: jis juk visada geba rasti išeitį! Radau namie. Susižavėjęs ir jis pavartė knygelę – dar nebuvo matęs. Ką daryti? Per tris dienas neperrašysi. Kitokiai multiplikacijai reikia daugiau laiko, nes ne visad pasitaiko palanki proga (tuo metu „Era“ kun. Juozui kopijuodavo Alytaus vykdomajame komite- te...). Vienintelė išeitis – nufotografuoti, o paskui jau toliau dauginti.

Kadangi nežinojome, kaip pavyks planas, o knygos palikti negalėjau, – kun. Juozas „pasikinkė“ savo motociklą, sėdom ir nuvažiavom iš Kapčiamiesčio daugiau kaip 100 km pas kun. Sigitą Tamkevičių (berods į Kudirkos Naumies- tį). Deja, pabandžius fotografuoti paaiškėjo, kad kažkas pa- gedę. (Fotografavo išsinešę į kiemą, saulės šviesoje.)

Kun. J. Zdebskis. Pas Levuką, 1954 m.
(Iš asmeninio archyvo).

Taigi gerų norų planas nepavyko. Bet vakare jau buvau savo ligininėje. Ir knygą laiku gražinau (vėliau ji buvo padauginta kita proga, ne taip skubotai). Pasilikto atminty tas jaunatviškas kun. Juozo entuziazmas, nesiskaitymas su savo laiku ir poilsiu, su jokiais nepatogumais, jei tik pasitaiko bent menkiausia proga daryti gera. Toks jis ir liko visam laikui. Dvasiniu vadovavimu ugdydamas mano charakterį, dažnai paguosdavo sakydamas, kad ne tik mano, bet ir jo nuodėmių dauguma – *per excessum*, taigi – iš persistengimo... Dažnai primindavo, kad neturiu

ribos jausmo, pridurdamas: „Pats iš savo patirties žinau, kaip nelengva jį išsiugdyti...“ Ir man didžioji paguoda šiuo atveju buvo kun. Juozo dažnai kartojami bene šv. Pranciškaus (ar kurio kito šventojo) žodžiai: „*Meilės Dievui saikas – mylėti be saiko...*“

Tas besaikis troškimas iš meilės Dievui ir žmonėms daryti gera lydėjo kun. Juozą visą gyvenimą. Matyt, tai – ne taip jau dažnai gaunama dovana, nes paprastai jos nesuprasdavo ne tik kagėbistai, bet ir save laikantys krikščionimis (ir kitų tokiais laikomi). Ne vienam sunkiai suvokiama (matyt, jų ir telaikoma tik sąvoka) buvo kun. Juozo visa ir

visus apimanti meilė. Bet jis ryžtingai ėjo per gyvenimą vykdydamas tai, ką suprato kaip savo pareigą ir paskirtį – gal net kaip charizmą, nors taip to ir neįvardydamas.

Viena iš jo pašaukimo sričių tebebuvo spausdinto žodžio veikla. 1962 m. laiške man rašė ir susitikus kalbėjo, kad turi nedrąsią viltį esąs pašauktas rašyti – ne tik religinius moralinius veikalus, bet gal dar labiau grožinę katalikišką literatūrą, kuri būtų visiems prieinama ir suprantama – net ir tiems, kuriems neįkandami Antanas Maceina ar – juo labiau – Stasys Šalkauskis. Kun. Juozas rinko savo psichologinių stebėjimų ir turtingos konfesarijaus patirties medžiagą, rašė dienoraštį – kai kuriuose puslapiuose kaip gatavą medžiagą pateikdamas dialogus grožiniam kūriniui. Savojo parašyti romaną, kuriame per jo matytas žmonių gyvenimo tragedijas būtų parodytas kunigo – dvasios vadovo – vaidmuo įvairių sielų ir šeimų gyvenime, mąstomosios maldos ir tikėjimo reikšmė ekstremaliomis kritiškomis situacijomis, apsisprendimų kryžkelėse. Deja, rašyti nebeliko kada: visą laiką ir jėgas atėmė aktyvi ir iki kraštutinumo pasiaukojama tarnystė Dievui per žmones. Apaštalavimo darbuose ir toliau vieną iš svarbiausių vietų užėmė veikla spaudos baruose: neturėdamas galimybių pats rimčiau prisėsti prie rašomojo stalo, visais įmanomais būdais stengėsi organizuoti spaudos rengimą ir platinimą.

1969 m. Valkininkuose, nuošalioje vietoje, šalia kapinių, prie pat jauno pušynėlio, į kurią išėitų sodo varteliai, gavau sklypą namo statybai. Kun. Juozas (jis buvo virgulininkas) atvažiavęs aplankyti su gluosnio šakele nustatė – iš tiesų! – pačią geriausią vietą (ant požeminio šaltinio gyslos) šuliniui... Su juo pasvarstėme, kaip idealiai patogią vietą reikėtų panaudoti ir spaudos darbams, kokių reiktų įrengti rūšį šalia pušynėlio, kad tiktų ir „Erai“... Tačiau statybos dar tik prasideda, o dirbti spaudos darbus reikia jau dabar...

1970 m. pavasarį kun. Juozas paprašė paieškoti tinkamo nuošalaus namo ar sodybos Dzūkijos pušynuose. Teiravausi savo ligonių. Keli namai Senuosiuose Maceliuose buvo per arti plento. Pagaliau radau lyg ir tinkamą sodybą miške: pensininkė močiutė, gyvenanti Vilniuje pas vaikus, sutiko išnuomoti visą trobelę su tvarteliu „daktarams iš Vilniaus“. Su šeimininke nuvykau apžiūrėti vietos. Važiuavome ligoninės „greitosios“ UAZu ir įklimpome biriami – tarsi Palangos kopų – smėlyje neprivažiavę sodybos. Vieta ne tik nuošali, bet ir nelengvai privažiuojama...

KGB archyvuose yra labai smulkus kun. Juozo Zdebskio sekimo aprašymas tą dieną, kai jis su „nuomininku“ – Petru Plumpa – buvo atvažiavę į Valkininkus apžiūrėti tos sodybos spaudos darbams.

Tai buvo (kaip dokumentuota KGB seklių) 1970 m. gegužės 17 d. Jau grįžusią iš ambulatorijos kun. Juozas su p. Petru susirado mane prie statomo namo. Atsimenu, kai pavadiniau kun. Juozą tėveliu (taip jį visados vadindavau nuo to laiko, kai grįžęs iš kalėjimo 1965 m. vasarą jis padėjo ieškoti 1945 m. žuvusio mano tėvelio kapo), jis juokais, tarsi didžiuodamasis, pasakė bendrakeleiviui: „Matai, kaip mane vadina!“ Trumpai pasitarę ir nutarę, kad neverta imti ligoninės mašinos su vairuotoju, juodu nuėjo pas Valkininkų kleboną kun. Algimantą Keiną. Kun. Juozas iš jo pasiskolino galingą motociklą MK su priekaba, įveikiantį visus kaimo šunkelius. Kun. Juozas buvo nustebintas ir sužavėtas kun. Keinos nuoširdumo ir gerumo – neklausinėdamas, nedvejodamas ir negailėdamas jis tuoj pat išstūmė motociklą iš klebonijos garažėlio ir leido vieniems važiuoti, nors buvo tik ką susipažinę.

Sėdėdama priekaboje rodžiau kelią. Nebeatsimenu šeimininkės pavardės ir vietovės pavadinimo: tai buvo kažkur už Pošalčių važiuojant keliu į Matuizas, dešinėje plento pusėje miško keliuku pavažiavus kelis kilometrus. Deja, kai pirmą kartą buvau atvažiavusi, neatreipiau dėmesio, kad

čia nėra elektros. Taigi namas numatytam darbui netiko. Kun. Juozas su p. Petru viską atidžiai apžiūrėjo – motociklu apvažiavome net kaimynines sodybas. Pagaliau kun. Juozas nusprendė, kad ši vieta lieka kaip atsarginis variantas (juo niekad nebuvo pasinaudota).

Sugrįžome į Valkininkus po kelių valandų, visai nepastebėję, kad esame sekami. Jau buvo prasidėjusios gegužinės pamaldos. Aš nuėjau namo (gyvenome prie bažnyčios aikštės esančiame ambulatorijos name), o kun. Juozas su p. Petru – į bažnyčią. Padėkoję klebonui ir gražinę motociklą, nuvažiavo į Vilnių (čia ir toliau buvo KGB sekami).

Spaudos darbams nebuvo panaudotas ir didelis prie pušynėlio iškastas vasarinės virtuvės rūsys: man sunkiai susirgus ir išsekus finansams, sustojo platūs statybos užmojai. Reikėjo tenkintis mašinraščiu. Dėl invalidumo anksčiau išėjusi į pensiją, ir aš galėjau daugiau pastangų skirti spaudos darbams. Dabar mano užsakovas jau buvo nebe kun. Zdebskis: turėjau kitus viršininkus ir vyresniusius. Tačiau jo praktinės pamokos ateityje man labai pravertė.

1973 m. talkinau tėvui Juozui Grigaičiui MIC – padėjau tvarkyti jo raštus. Kadangi kun. Juozas tuo metu buvo sunkiau pasiekiamas, keliskart pasinaudojau proga ir su tėvu Grigaičiu išsiaiškinau mano vidinio gyvenimo klausimus. Susitikusi kun. Juoza, pasisakiau. Atsimenu, kaip kun. Juozas nudžiugo ir išreiškė didžiausią pagarbą savo buvusiam seminarijos laikų dvasios vadovui:

– Sesel, tikra Dievo malonė, kad turi progos pabendrauti su tokiu žmogumi kaip prof. Grigaitis. Tai didelė laimė. Tik žinok, kad ir mes, kunigai, nedrįstame jo trukdyti smulkmenomis. Brangink jo laiką. Pasiruošk ir susiplanuok iš anksto svarstytinus klausimus. Stenkis pasinaudoti jo dvasiniu vadovavimu. Žinok, kad tai viena šviesiausių mūsų tautos asmenybių!

Nors ir anksčiau buvo minėjęs, bet dabar kun. Juozas smulkiau papasakojo, kokią lemiamą reikšmę jo kunigystei ir apsisprendimui bei tolesniam gyvenimui turėjo tėvas Grigaitis.

Palaimingu tėvo Grigaičio dvasiniu vadovavimu naudojausi iki pat jo mirties 1974 m. liepos 24 d. Iš tiesų tai buvo didelė Dievo malonės dovana – tarsi papildymas kun. Juozo Zdebskio padėtų dvasinio gyvenimo pagrindų.

Kun. Juozas ir toliau domėjosi ne tik mūsų šeimos reikalais, bet ir mano dvasiniu gyvenimu. Su juo išsiaiškinau tuos klausimus, kuriais nedrįsdavau trukdyti tėvo Grigaičio. Taip jau buvo (ir gal ne tik mano gyvenime), kad tik kun. Juozas Zdebskis vienintelis buvo toks, kuriam nebuvo jokių problemų ar net gyvenimiškų smulkmenų, kuriomis „nedrįstum trukdyti“. Jis taip nuoširdžiai įsijausdavo į visus artimo reikalus, problemas, bėdas, o ypač nelaimes, kad dažnai nereikdavo nė sakyti. Tai buvo vienas iš nedaugelio mano gyvenime sutiktų žmonių, kuris pats neprašomas pastebėdavo esąs reikalingas suteikti kokią nors pagalbą.

Kai dėl ligos nebepajėgiau dirbti profesinio darbo ir namie sėdėdama vėl pradėjau spausdinti, kartą atvykęs kun. Juozas pastebėjo, kaip man sunku rašyti mechanine mašinėle polineurito pažeistais pirštais. Neprašomas jis parūpino elektrinę „Optimą“, kurią, man begyvenant tarp Valkininkų ir Vilniaus ir besikraustant tai į vieną, tai į kitą pusę, dažniausiai pats ir vežiojo čia pirmyn, čia atgal (mat autobusu vežti 27 kg griozdą mano rankoms ir jėgoms buvo visai nepakeliama). Valkininkuose jau turėjome dvi mašinėles, kurios dirbo visu pajėgumu (kartais po 14–16 valandų per parą).

Pati daugiausia daugindavau teologinę – originalią ir verstinę – literatūrą, padėdavau rengti teologinių studijų vadovėlius. Tai buvo jau ne kun. Juozo užsakymai. Tačiau jis, kaip vėliau juokdamasis prisipažino, parūpindamas elektrinę „Optimą“, iš anksto diplomatiškai išsiderėjo, kad jam

priklausysią po vieną egzempliorių kiekvienos knygos, kuri bus spausdinama šia mašinėle. Su tokia sąlyga sutiko ir mano vyresnieji: tos sutarties buvo sąžiningai laikomasi iki pat kun. Juozo mirties. Jis atvažiuodavo ir taisyti mašinelių arba pasiimdavo ir vėl atveždavo pataisęs.

Kai gyvenau Vilniuje, vyresniesiems leidus, kun. Juozui buvau davusi savo buto raktus, kad galėtų negaišdamas įeiti ir pasiimti, kas jam priklauso net tada, kai nebūdavau namie. Buvome sutarę slaptavietę „griešniems dalykams“ (t.y. toms knygoms, kurių neturėtų matyti atsitiktinai užklydę žmonės). Jei strigdavo mašinėlė, išeidama iš namų palikdavau raštelį, kas taisytina. Kun. Juozas žinojo, kad gali naudotis viskuo, kas yra bute, ne tik šaldytuve. Prireikus, kai grįždavo iš ilgesnių ar trumpesnių kelionių, galėdavo apnakvydinti ir savo bendrakeleivius (tuo leidimu pasinaudavo tik kelis kartus).

Kun. Juozas padėjo sutvarkyti ir dar vieną svarbų reikalą. 1980 metų vasaros pabaigoje Vargdienių seserų vienuolijos iniciatyva, pritariant ir toliau organizuojant visą vadovėlių rengimą bei mokymą tėvui Vaclovui Aliuliui MIC ir finansuojant marijonams, buvo pradėtos neakivaizdinės teologijos studijos Lietuvos moterų vienuolių magistras, vyresniosioms, katechetėms, besirengiančioms misijų darbui ir kitiems darbams Dievo garbei. Tai buvo pirmosios tokios rimtos ir kvalifikuotos studijos. Programą ir vadovėlius numatyta parengti pagal kunigų seminarijos kursą keiseriams metams (buvo numatyta 5, tačiau nesuspėjus parengti vadovėlių, taip pat dėl sunkių ano meto sąlygų studijos užsitęsė kone 10 metų). Tai be galo reikalingas – gal jau net pavėluotas – darbas rengti sąmoningas tikinčiąsias (juo labiau vienuoles).

Reikia atsiminti, kokie buvo laikai ir kaip šėtonas buvo pasijungęs KGB kovai su Bažnyčia... Žiauri gyvenimo tikrovė ir savisaugos instinktas iš prigimties į įtarumą linku-

sius asmenis pavertė itin įtariais. Suvešėjo ir žmogui įgimtas polinkis teisti, smerkti kitus – deja, ne visad pagrįstai... To neišvengė ir rimtų bei nuoširdžių (gal tik kiek siaurokai ar, kaip paprasti žmonės sakytų, davatkiškai) tikinčių žmonių šventi sambūriai. (Kaip žinome, gerų iniciatyvų duobkasiai neretai būna labai geros valios, bet nepakankamai plačios galvosenos žmonės, ypač turintys teisę spręsti ir vadovauti...) Netrukus tai patyrė ir ši iš tiesų labai reikalinga ir kilni iniciatyva.

Kadangi tėvas Aliulis buvo įkinkytas į begalę kitų Bažnyčiai svarbių darbų, apsvaustęs įvairias galimybes, jis parašė laišką jaunam ir daug žadančiam Kauno kunigui, prašydamas imtis vadovauti bent vienos šių studijų grupės mokymui. Laišką nuvežti ir smulkiau viską paaiškinti teko man. Lyg ir susitarėme. Deja, netrukus įvyko kažkoks „šventų sielų“ susirinkimas, kuriame dalyvavo ir šis kunigas. Ten jis buvo perspėtas neprasidėti su tais mokslais... Atseit tai KGB pinklės: bus sudaryti dalyvių sąrašai pavardėmis, perduoti kagėbistams ir... padarinius galima nesunkiai įsivaizduoti...

Nežinau, ar tėvas Aliulis apie tai sužinojo: bent aš, tai išgirdusi, buvau taip sukrėsta, kad nedrįsau jam nė prasižioti...

Ką daryti? Vadovėliai jau pradėti rengti, jau įvyko seserų kazimieriečių bute tėvo Vaclovo pirmasis susitikimas su būsimosiomis studentėmis... Bet aiškiai pradėtas jausti kažkoks blokavimas, įtarumas...

Ir vėl kreipiausi į kun. Zdebskį – į tą, kuriam nebuvo nieko beviltiško, kuris visad rasdavo išeitį. Jis įdėmiai viską išklausė, labai smulkiai viską išklausinėjo, vispusiškai išnarstė. Nieko nežadėjo. Kaip įprasta, ir aš nieko neklausinėčiau. Žinojau: kiekvieną gerą iniciatyvą kun. Juozas parems ir padarys viską, kas įmanoma. Tai buvo ne jo – slapti ir itin pavojingi, nes ne vien su religija, bet ir su aktyvia kova bei ryškiu patriotizmu susiję – pagrindžio spaudos

barai. Tačiau remdamasis taisykle: „Juo plačiau, juo prie tiesos arčiau“, kun. Juozas nebuvo fanatiškai siauras spaudos rėmėjas. Jis stengėsi prisidėti ir prie grožinės katalikiškos literatūros dauginimo bei platinimo, o prie teologinės – juo labiau. Žinojau: jis padarys viską.

Nežinau, kaip jis suveikė, bet į antrąjį susitikimą (jau mano bute) susirinko net aktyviausiai „gynusiosios“ jaunąjį kunigėlį nuo KGB pinklių per tėvo Aliulio „universitetą“... Vėliau į teologijos studijų darbą įsitraukė ir tuometinis Sasnavos klebonas kun. Albinas Deltuva, nuo pradžios iki pat pabaigos ilgas 8 metus vadovavęs vienai studijų grupei Kaune ir vėliau dalyvavęs diplominių egzaminų komisijoje. Iš tėvo Aliulio vėliau vieną grupę perėmė kun. Jonas Boruta SJ – irgi ištesėjęs iki galo. Studijas baigė trys grupės. Pirmoji laida oficialius diplomus gavo 1989, trečioji – paskutinioji – 1991 metais. Studijas baigė ir diplomus gavo 87 Lietuvos vienuolių seserys ir viena pasaulietė.

Taigi ir prie šio rimto darbo neakivaizdžiai buvo prisidėjęs kun. Juozas Zdebskis. Teatlygina jam Dievas amžinosiomis gėrybėmis: to jis visada maldoje po valgio prašydavo savo geradariams ir nepamiršdavo pridurti su juo susitikus: „kurie dėl Tavo (Dieve) vardo mums gera daro“.

Negaliu nepaminėti ir kun. Zdebskio kaip ligonių globėjo geradarybių, susijusių su mano ligų kryžiaus malone.

Dar dirbant Valkininkuose man prasidėjo labai stiprių skausmų priepuoliai, kurių metu sumažėdavo kraujospūdis iki neišmatuojamo – netekdavau sąmonės. Vieno tokio priepuolio metu pro šalį važiuodamas su savo mašina užsuko kun. Juozas. Ilgai nelaukęs nuvežė mane iš Valkininkų į Vilnių, pasirūpino, kad būčiau paguldyta į ligoninę.

Ligoninėse tekdamo gulėti kartais keliskart per metus. Nuo 1978 m. jau nebepajėgiau dirbti gydytojos darbo ir, gavusi II invalidumo grupę, išėjau į pensiją būdama 41 metų.

Ir dabar Tėvelis neužmiršo. Kažkokia nesuvokiama nuojauta jis tarsi pajusdavo, kada labiausiai reikalinga pagalba. Dvasios vadas buvo nebe jis, jau ir prašyti pagalbos būčiau turėjusi ką. Tačiau – prašyti... Net dabar nesuprantu, ar prašyti nediršau, ar gal puikybė neleido...

O kun. Juozo niekada nereikėdavo prašyti: jis pats pamatydavo, pats suprasdavo, pats pasiūlydavo patarnavimą – dvasinį ar kokį kasdieninį buitinį. Ir niekada neatrodė, kad jam kas būtų buvę sunku, kad neturėtų laiko, kad būtų buvęs be reikalo varginamas...

Atsimenu, kartą po mano operacijos, kai kun. Juozas užsukęs pas mamytę į Valkininkus pasisiūlė parvežti mane iš Vilniaus, o mama nedrąsiai pradėjo atsisakinėti teisindamasi, kad mums nepatogu vis jį varginti ir trukdyti, kun. Juozas labai rimtu veidu atsakė:

– Ponia, juk nekrikščioniška yra neduoti progos padaryti gerą darbą! Tai tikriausiai puikybė neleidžia nusižeminti ir priimti paslaugą iš kito...

Taip ir vežiojo (gal keliolika kartų) į ligoninę ar iš ligoninės, ne tik po operacijos, bet ir dėl ligos nebepaeinančią... Ir Šiluvoje paskutinį kartą buvau 1979 metų Šilinėse šitaip jo nuvežta su kitomis „klipatėlėmis"... Teatlygina jam Viešpats amžinosiomis gėrybėmis...

Tiesa, užvažiuodamas niekada neužtrukdavo ilgiau kaip pusvalandį. Tačiau jau nebereikėdavo nei ilgų kalbų, nei ilgų laiškų – atrodė, kad jis ne tik viską žino, bet ir kažkaip neišaiškinamai tuoj pat supranta net neprasitarus. Dabar turėjau progos pastebėti, kad labiau išryškėjo toji Tėvelio savybė, kurią jis vadino telepatija.

Nuo 1982 m. rudens trejus metus išgulėjau neišeidama iš kambario, beveik nesikeldama iš lovos. Tos sunkios ligos pradžioje sąlygos taip susiklostė, kad gyvenau viena – taigi beveik dvejus metus taip ir išgulėjau viena. Tiesa, nebuvau apleista. Tačiau tikrąją mano sveikatos padėtį, matyt, su-

prato ir žinojo tik Tėvelis, nors ir jam (kaip ir kitiems) nesi-skundžiau: jam pasakojau net mažiau negu kitiems. Bet ir čia – jis tarsi pajusdavo be žodžių...

Atsimenu, kartą labai blogai jaučiausi. Atrodė, kad mir-tis čia pat: šaltas prakaitas... silpnumas... aiškiai trinka šir-dies ritmas – netekau sąmonės... Nežinau, kiek laiko taip išgulėjau. Atsigavusi neturėjau jėgų ne tik pajudėti, bet ir atsimerkti... Išgirdau rakinant duris – įėjo Tėvelis (kaip mi-nėjau, jis turėjo mano buto raktus). Dar man buvo sunku kalbėti, bet Tėvelis be žodžių viską suprato. Paklausė, ar esu pasirengusi mirčiai. Trumpai priminė, kad nepamirš-čiau jungti visus skausmus ir kančias, gyvenimą ir mirtį su Kristaus, mirštančio ant kryžiaus, Auka. Paklausė, gal no-rėčiau, kad pakviestų artimuosius. Bet man norėjosi likti vie-nai su Viešpačiu: atlaikęs Mišias, Tėvelis paliko Švenčiau-siąjį. Tąkart atsigavau.

Tėvelis lankydavo ir vėliau – namuose ir ligoninėse, Vil-niuje ir Valkininkuose. Man gyvenant Vilniuje, Tėvelis daž-niausiai trumpam užsukdavo važiuodamas į kurią misiją kelionę ar lankyti kalinių: prašydavo remti malda, aukoti ligos kryžių. Paprastai keliolikai minučių užsukdavo ir grįž-damas: padėkoti už paramą, trumpai papasakoti apie di-desnį išpūdį padariusius įvykius.

Tas Tėvelio dėmesys, bejėgio ligonio tarsi įtraukimas į savo apaštalavimą suteikė naują prasmę ir mano gyveni-mui – padėjo lengviau pakelti ne tik fizinės kančias, bet ir tuo metu užgulusią dvasinę sausrą. Jis visados domėjosi, ar esu aprūpinta sakramentais, ar nereikia dvasinių patarna-vimų. Kada galėdamas, atvažiavęs atlaikydavo šv. Mišias, kai nepajėgdavau išeiti iš kambario.

Ne vieni metai mano gyvenime iš tiesų buvo labai sun-kūs – tiek fiziškai, tiek dvasiškai, tiek materialiai. Atslink-davo tikros nevilties valandėlių, kai atrodė, kad esu užmir-šta ne tik žmonių, bet ir Dievo. Tada tarsi šviesos spindulė-lis toje tamsoje išsilaikyti padėdavo mintis, kad yra Tėvelis,

Ses. Loreta Teresė. Vilnius, 1994 09 03
(Fotografavo Vida Šeputienė)

kad jis pajunta, kai kryžius pasidaro nebepake liamas ir atskuba padėti. Iš tiesų ne kartą jis sakė, kad turėjęs kitų reikalų, kad buvo bevažiuojęs į kitą Lietuvos pusę, bet staiga pajutęs, jog būtinai reikia aplankyti (kaip tą kartą, kai rado belaukiančią mirties).

Tėvelis ne tik pats atvažiuodavo, bet dažnai atvesdavo aplankyti ligonės ir savo bendrakeleivius. Kartais ištisais mėnesiais tai būdavo vieninteliai lankytojai (išskyrus seses, besirūpinančias buitinais ir kitais reikalais)...

Po dar vienos operacijos pradėjau vaikščioti.

1986 m. sausio 27 d. geradariai – kun. Algimantas Keina ir kun. Jonas Boruta – nuvežė mane (pirmą kartą po 4 metų ligos) iš Valkininkų į Marijampolę, į Dievo Tarno Jurgio mirties metinių minėjimą. Ten paskutinį kartą susitikau su kun. Juozu. Tuoj po Sumos pamačiau jį šventoriuje, bet, atrodė, jo laukė net keli žmonės, turintys reikalų į jį.

Prie Dievo Tarno sarkofago melsdamasi laukiau, kada būsiu vežama namo. Atėjo ir kun. Juozas. Trumpai pasimelęs, išsikvietė mane iš bažnyčios. Sustojom ant bažnyčios laiptų:

– Tai, sesel, jau vaikštai? Ačiū Dievui!

Paklausiau, kaip Tėvelį rasti naujoj parapijoj (pas jį nebuvau buvusi nuo 1977 metų). Tėvelis dar paklausė:

– Sesel, ar neišvytum, jei dabar mes atvažiuotume su centrinio šildymo įrengimo meistrų? – (Mat prieš Kalėdas ap-
lankęs mus Valkininkuose Tėvelis atkreipė dėmesį, kad namuose šalta, nes blogai šildo sena centrinio šildymo krosnis. Tada pažadėjo atvežti iš Kalvarijos gerą meistrą, kuris buvo sutvarkęs klebonijos šildymą Rudaminoje.)

Kadangi gyvenome tik iš mano ir mamos pensijų ir namuose pinigų stigo, pasakiau Tėveliui, kad sėdim ant ledo. Į tai Tėvelis atsakė, kad ledus galima ištirpdyti... Dar pasiderėjau, kad dabar žiema – nepatogu bus meistrui dirbti tokiaime šaltyje išjungus šildymą: gal geriau būtų palaukti pavasario. Tėvelis atsakė:

– Tai... pavasario dar sulaukti reikia... Taigi atvažiuosim pasitaikius progai, kai tik meistras galės.

Po savaitės, vasario 5 dieną, Tėvelis jau buvo iš šio pasaulio iškeliavęs...

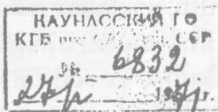
Tačiau jis liko gyvas. Gyvas ne tik žmonių atminty. Jo globa taip aiškiai jaučiama ir iš Tenai. Jis tiek daug savęs paliko žmonėms – išdalijo visą save! Gal todėl toks gyvas ir taip arti jaučiamas net ir palaidojus kūną.

Valkininkai–Vilnius,

1986–1995

Bylos t.2, l. 291, 291a, 292 – „Zdeniko“ (kun. J. Zdebskio) ir „Pigmento“ (Petro Plumpos) išorinio sekimo suvestinė

TSR
Lietuvos CCR
KOMITET
государственной безопасности
при Совете Министров Лит. ССР

291.
СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО
Экз. единствен.

7 отд-е ГО КГБ
ОТДЕЛЕНИЕ 7-го ОТДЕЛА

мая 1971 г.

Vilnius -- г. Вильнюс

НАЧАЛЬНИКУ КАУНАССКОГО ГОРОТДЕЛА
КГБ ПРИ СМ ЛССР – ПОЛКОВНИКУ

тов. ВАЙГАУСКАСУ Г.К.

СВОДКА НАРУЖНОГО НАБЛЮДЕНИЯ № 43-I

за объектом „ЗДЕНИК“ „от“ 17 „мая“ 1971 г.

по заданию „5“ отделения „ГОР.“ отдела КГБ при СМ Литовской ССР

Инициатор тов. ВИТКАУСКАС

Наблюдение начато в „6“ час. „17“ мая 1971 г.

Наблюдение окончено в „22-30“ час. „17“ мая 1971 г.

После непродолжительного перерыва был взят под наружное наблюдение объект оперативной разработки 4-го отделения Каунасского ГО КГБ по кличке „ЗДЕНИК“.

В 8 час.35 мин. „ЗДЕНИК“ вышел из дома и направился в костёл. В 9 час.30 мин. оттуда возвратился в свою квартиру, однако через 10 мин. снова прошёл в костёл.

В 10 час.05 мин. наблюдаемый вышел из костёла и прежним маршрутом возвратился домой.

В 13 час.10 мин. „ЗДЕНИК“ из своей квартиры вышел, имея в руках кожаный чем-то наполненный портфель. С ним находился объект оперативной разработки по кличке „ПИГМЕНТ“ и, разговаривая между собой, они направились по дороге в сторону Капсунаса. По пути они доходя ул.Тарибинис армией остановили грузовой попутный транспорт. Остановив машину „ГАЗ-51“ 85-09, на которой находились два человека, которых доехали только до окраины деревни Преняя на Капсукас-Алитус.

Здесь они вышли и направились в сторону Алитуса, оставив попутный транспорт. Остановив грузовую машину 71 наблюдаемые сели в кузов грузовика, на котором доехали до мес.Бальбершкис, вышли из грузовой машины, прошли автобусную остановку, сели в подошедший автобус маршрутного сообщения и в 13 час.45 мин. приехали в гор.Алитус. На окраине города они вышли из автобуса, остановили грузовую машину 87-72 и доехали на ней до автобусной станции гор.Алитус. На автобусной станции "ЗДЕНИК" пытались взять такси, однако такси свободной не было.

В 14 час.10 мин. наблюдаемые сели в автобус городского маршрута № 4 и улицами города приехали до конечной остановки, где вышли из автобуса и стали останавливать попутные автомашины, идущие в сторону реки Неман. Остановили на дороге самосвал "ЗИЛ-130", доехали на нём до асфальтного завода, вышли и снова стали останавливать попутный транспорт. Остановив грузовик, они на нём проехали около полутора километра, вышли и опять предпринимали меры по остановке проходящих машин. Остановив грузовую автомашину "ЗИЛ-" 90-73 с прицепом, наблюдаемые сели в кабину, доехали до перекрёстка Вильнюс-Вареза, вышли из машины, прошли на дорогу в сторону Вильнюса и стали ждать попутного транспорта. Остановив грузовую автомашину № 72-96, они сели в кабину и в 16 час.20 мин приехали в мес.Валькининкай. Здесь они вышли из машины и направились на прикостёльную площадь, где "ЗДЕНИК" прошёл в один из домов, а "ПИГМЕНТ" остался около костёла, осматривая площадь и костёл. Пробыв 3-4 мин. "ЗДЕНИК" вышел из указанного дома и направился в сторону шоссеиной дороги, где посетил ещё один дом-особняк. Пробыв там 1-2 мин. он вышел и быстрым шагом направился на площадь возле костёла и зашёл в дом ксендза. Через 5-7 мин. после захода "ЗДЕНИКА" в этот дом прошёл "ПИГМЕНТ".

В 17 час.20 мин. от дома ксендза "ЗДЕНИК" и "ПИГМЕНТ" выехали на мотоцикле марки K-750 № 70-15 ЛИН с

прицепом. "ЗДЕНИК" управлял указанным мотоциклом. Они поехали по просёлочной песчаной дороге к югу от местечка, углубляясь в лесной массив. Во избежание расшифровки наружное наблюдение в лесу за ними не велось, а перекрывался выезд их на Вильнюсскую дорогу.

В 19 час.20 мин. наблюдаемые со стороны леса по той же дороге приехали в Валькининкай, поставили мотоцикл около дома ксендза и прошли в костёл. В руках у "ЗДЕНИКА" находился вышеуказанный портфель. Действия наблюдаемых во дворе дома ксендза с приездом их на мотоцикле во избежание расшифровки не фиксировались.

В 19 час.40 мин. объект и "ПИГМЕНТ" вышли из костёла через служебный вход и направились на дорогу, стали устанавливать машины, идущие в сторону Вильнюса.

В 19 час.50 мин. наблюдаемые сели в подошедший автобус Капсукас-Вильнюс и в 21 час.10 мин. приехали в гор.Вильнюс. Выйдя из автобуса на пр.Красной Армии они стали устанавливать такси. С подходом троллейбуса маршрута № 12, наблюдаемые сели в троллейбус, доехали до пл.Ленина, вышли из троллейбуса что-то спросили у проходящей женщины, которая рукой показала в сторону ул.Ангаречико. После чего "ЗДЕНИК" и "ПИГМЕНТ" пересекли пл.Ленина и вышли на ул.Ангаретиса, где постояли возле дома № 1, показывая рукой на подъезд. Поговорив около подъезда 1 мин. они в 21 час.25 мин. прошли в дом, поднялись на 4-й этаж и встали возле квартиры № 15 и в течение 3-4 мин. находились на площадке о чём-то тихо разговаривая. Захода их в квартиру № 15 во избежание расшифровки зафиксировать не представилось возможности.

В 21 час.55 мин. наблюдаемые вышли из адреса и пр.Ленина пришли на центральную почту. На почте "ЗДЕНИК" заказал телефонный разговор с гор.Москвой. Заказ принят в 22 час.10 мин. на вызов РАШКИНС, 2 звонка, телефон № 1-39-34 (16) последние 2 цифры не точно.

В 22 час.30 мин. наблюдаемые были переданы под наружное наблюдение Вильнюсской разведке.

НАЧАЛЬНИК 7 ОТД-Я КАУНАССКОГО
ГОРОТДЕЛА КГБ - ПОДПОЛКОВНИК
/КРЫЛОВ/

(подпись)

(Vertimas iš rusų k.)

Visiškai slaptai

Egz. vienintelis

KGB miesto skyriaus 7 poskyris

KGB PRIE LSSR MT
KAUNO MIESTO SKY-
RIAUS VIRŠININKUI
drg. G. K. VAIGAUSKUI

IŠORINIO SEKIMO SUVESTINĖ NR. 43-1

sekamas objektas „ZDENIKAS“ nuo 1971 m. gegužės 17 d.
pagal KGB prie Lietuvos SSR MT miesto skyr. 5 poskyrio užduotį

Iniciatorius drg. VITKAUSKAS

Sekimas pradėtas 1971 m. gegužės 17 d. 6 val.

Sekimas baigtas 1971 m. gegužės 17 d. 22.30 val.

Po trumpos pertraukos buvo paimtas išoriniam sekimui
KGB Kauno-miesto skyriaus 4 poskyrio operatyvinio tyrimo objek-
tas slapyvardžiu „ZDENIKAS“.

8 val. 35 min. „ZDENIKAS“ išėjo iš namų ir nuėjo į bažny-
čią. 9 val. 30 min. iš ten grįžo į savo butą, tačiau po 10 min. vėl
nuėjo į bažnyčią.

10 val. 05 min. sekamasis išėjo iš bažnyčios ir ankstesniu
maršrutu grįžo namo.

13 val. 10 min. „ZDENIKAS“ iš savo buto išėjo, nešdamas
rankose kažko pripildytą odinį portfeli. Kartu su juo buvo opera-
tyvinio tyrimo objektas slapyvardžiu „PIGMENTAS“ ir kalbėda-
miesi jie pasuko keliu link Kapsuko. Eidami jie stabdė pravažiuo-
jančius sunkvežimius. Nepriėję Tarybinės armijos gatvės, jie sustab-
dė mašiną „GAZ-51“ 85-09, su kuria nuvažiavo tik iki Prienų pa-
kraščio prie Kapsuko–Alytaus sankryžos.

Čia jie išlipo ir pasuko link Alytaus, stabdydami pravažiuojantį transportą. Sustabdę sunkvežimį [...], sekamieji įsėdo į jo kėbulą, atvažiavo iki Balbieriškio gyvenvietės, išlipo iš sunkvežimio, atėjo iki autobusų stotelės, ėlipo į atvykusį maršrutinį autobusą ir 13 val. 45 min. atvažiavo į Alytaus miestą. Priemiestyje jie išlipo iš autobuso, sustabdę sunkvežimį 87-72 ir atvažiavo į Alytaus autobusų stotį. Autobusų stotyje „ZDENIKAS“ bandė gauti taksi, tačiau laisvo taksi nebuvo.

14 val. 10 min. sekamieji sėdo į miesto maršrutinį autobusą Nr. 4 ir miesto gatvėmis atvažiavo iki paskutinės stotelės, kur išlipo iš autobuso ir pradėjo stabdyti pravažiuojančius automobilius, važiuojančius link Nemuno upės. Ant kelio sustabdė savivartį „ZIL-130“, nuvažiavo iki asfalto gamyklos, išlipo ir vėl pradėjo stabdyti pravažiuojantį transportą. Sustabdę sunkvežimį, jie pavažiavo apie pusantro kilometro, išlipo ir vėl pradėjo stabdyti pravažiuojančias mašinas. Sustabdę sunkvežimį „ZIL-90-73“ su priekaba, sekamieji įsėdo į kabiną, atvažiavo iki sankryžos Vilnius–Varėna, išlipo iš mašinos, nuėjo į kelią link Vilniaus ir pradėjo laukti pravažiuojančio transporto. Sustabdę sunkvežimį Nr. 72-96, jie sėdo į kabiną ir 16 val. 20 min. atvažiavo į Valkininkų gyvenvietę. Čia jie išlipo iš mašinos ir pasuko į bažnyčios aikštę, kur „ZDENIKAS“ įėjo į vieną namą, o „PIGMENTAS“ pasiliko prie bažnyčios, apžiūrinėdamas aikštę ir bažnyčią. Pabuvęs 3–4 min., „ZDENIKAS“ išėjo iš to namo ir pasuko link plento, kur aplankė dar vieną namą. Pabuvęs ten 1–2 min., jis išėjo, greitai žingsniu pasuko link bažnyčios aikštės ir užėjo į kunigo namus*. Po 5–7 min. paskui „ZDENIKAS“ į tą namą nuėjo „PIGMENTAS“.

17 val. 20 min. nuo kunigo namų „ZDENIKAS“ ir „PIGMENTAS“ išvažiavo K-750 markės motociklu Nr. 70-15 LIN su priekaba. Tą motociklą vairavo „ZDE-

* T.y. kleboniją.

NIKAS". Jie nuvažiavo smėlėtu kaimo keliu į pietus nuo miestelio toldami miškų masyvu. Norint išvengti išsišifravimo, išorinis sekimas miške nebuvo vykdomas, bet buvo užblokuotas jų išvažiavimas į Vilniaus kelią.

19 val. 20 min. sekamieji tuo pačiu keliu nuo miško atvažiavo į Valkininkus, pastatė motociklą prie kunigo namų ir nuėjo į bažnyčią. „ZDENIKO“ rankose buvo tas pats portfelis. Sekamųjų veiksmų kunigo namų kieme nuo jų atvažiavimo motociklu nebuvo fiksuojami norint išvengti išsišifravimo.

19 val. 40 min. objektas ir „PIGMENTAS“ per tarnybinių išėjimą* išėjo iš bažnyčios ir pasuko į kelią, stabdydami Vilniaus link važiuojančias mašinas.

19 val. 50 min. sekamieji sėdo į atvykusį autobusą Kapuskas–Vilnius ir 21 val. 10 min. atvažiavo į Vilnių. Išlipę iš autobuso Raudonosios armijos prospekte jie pradėjo stabdyti taksį. Privažiavus 12-to maršruto troleibusui, sekamieji įlipo į troleibusą, atvažiavo iki Lenino aikštės, išlipę iš troleibuso kažko paklausė praeinančią moterį, kuri ranka parodė Angariečio gatvės link. Po to „ZDENIKAS“ ir „PIGMENTAS“ perėjo Lenino aikštę ir išėjo į Angariečio gatvę, kur sustojo prie namo nr. 1, rodydami ranką į laiptinę. Pakalbėję prie laiptinės 1 minutę, jie 21 val. 25 min. įėjo į namą, užlipo į ketvirtą aukštą, sustojo šalia buto nr. 15 ir 3–4 min. stovėjo laiptų aikštelėje apie kažką tyliai kalbėdamiesi. Vengiant išsišifravimo, jų įėjimo į 15-tą butą užfiksuoti nebuvo įmanoma.

21 val. 55 min. sekamieji išėjo iš namo ir Lenino prospektu atėjo į Centrinį paštą. Pašte „ZDENIKAS“ užsakė telefono pokalbį su Maskvos miestu. Užsakymas priimtas 22 val. 10 min. iškviečiant RAŠKINĮ, 2 skambučiai, telefonas Nr. 1-39-34(16) – paskutiniai 2 skaitmenys netikslūs.

22 val. 30 min. sekamieji buvo perduoti Vilniaus žvalgybos išoriniam sekimui.

KGB KAUNO MIESTO SKYRIAUS 7 POSKYRIO
VIRŠININKAS – PAPULKININKIS

/KRYLOVAS/

* T.y. per zakristiją.

ŠVENTAS ATKAKLUMAS

Kai buvo pradėta organizuoti nelegalūs susirinkimai, ieškodavome kunigų, kurie galėtų vesti konferencijas. Seniausiai ir geriausiai pažįstamas buvo kun. Alfonsas Svarinskas, 1964 m. grįžęs po antrojo kalinimo, todėl pirmiausia ir kreipiausi į jį prašydama pakalbėti susirinkusiesiems. Kun. Svarinskas pažadėjo supažindinti mane su kun. Juozu Zdebskiu, kuris, pasak jo, geriausiai tai atliksias.

Tada dirbau Kaune, „Šviesos“ leidyklos buhalterijoje. Kartą čia atėjo kun. Alfonsas su kun. Zdebskiu ir iškvietė mane į koridorių (negi apie tokius reikalus kalbėsi prie bendradarbių). Pamačiau stovintį kun. Zdebskį. Pirmas išpuodis buvo keistokas: stovi žmogus, atrodo, toks į kamputį išpraustas, susigūžęs, rankas laiko taip, kaip knygos viršelio nuotraukoje – suvargęs, nukankintas žmogelis, tylus, kuklus, nedrąsus, romus... Kun. Zdebskį jau pažinojau iš matymo: kai jis dirbo vikaru Kauno Įgulos bažnyčioje, buvau girdėjusi jo pamokslų, bet iš arti, civiliai kukliai apsiėngusį pamačiau pirmą kartą.

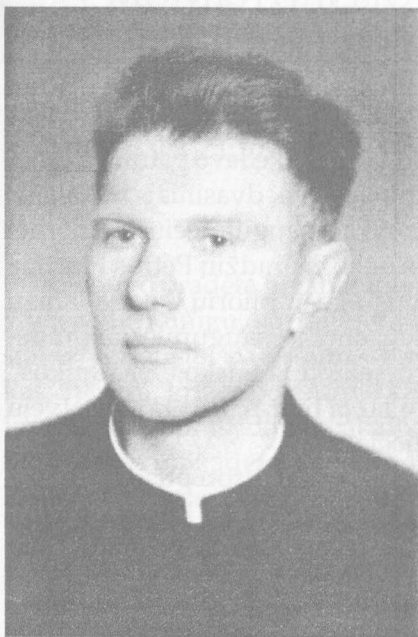
Dėl konferencijų jaunimui ir inteligentams greit susitarėme.

Į pagrindinės literatūros dauginimo ir platinimo darbą mane įtraukė studentai Algis Paliokas (kuris, baigęs institutą, vėliau įstojo į pagrindinę kunigų seminariją ir dabar kunigaikštis), jėzuitas Jonas Gudelis ir Petras Plumpa. Jie buvo pirmieji susirūpinę leisti pagrindinę katalikų patriotinę literatūrą. Pirmiausia buvo išleistas mažasis kišeninis katekizmas,

paskui J. Girniaus „Žmogus be Dievo“. Vėliau, kai į darbą įsitraukė kun. J. Zdebskis, kuris dėl gėrio galėjo eiti per ugnį ir vandenį, ėmėme gauti įvairios tematikos gerų knygų. Kun. Zdebskis buvo nepamainomas planų ir užduočių vykdytojas. Savo originaliu humoru jis labai mokėdavo patraukti žmones ir bendrauti tiek kasdieniniais, tiek dvasiniais reikalais.

Kai pradėjo eiti „LKB kronika“, saugumiečių susidomėjimas mumis dar labiau padidėjo. Iš pradžių Petras Plumpa „Kronikos“ daugindavo daug egzempliorių, kad ją labiau paskleistų po Lietuvą. Bet kai, anot jo, saugumiečiai pradėjo lipti ant kulnų, t.y. iš arti sekti iš paskos, „Kronikos“ egzempliorių pagamindavo labai mažai, kad kratos atveju jų mažiau patektų saugumiečiams.

Algio Palioko paskatinta, išitaisiau dirbti pusę etato valdiško darbo – turėjau daugiau laiko ruošti knygas įrišti. Į darbą galėjau ateiti kada noriu – iš ryto ar po pietų, mat sakiau, kad prižiūriu brolio vaikus. Kun. Zdebskis dėl to labai vargdavo manęs ieškodamas. Šventas jo atkaklumas! Jei jam reikėdavo ką nors paimti ar ką perduoti, tai jis negailėdavo laiko: nueina į leidyklą – manęs dar nėra; ateina į namus – manęs jau nėra. Taip iš Žaliakalnio į Donelaičio gatvę jis padarydavo daug reisų, bet vis tiek tikslą pasiekdavo. Pradėto žygio ar plano jis niekada neatidėliodavo kitam kartui. Užsienyje išleistas knygas – Maceinos, Brazdžionio, Ylos ir kitų – į Lietuvą atgabenti buvo ne taip jau paprasta. Bet kun. Juozas gebėdavo tas knygas surasti ir pristatyti man, o aš jas nunešdavau Petrui Plumpai, kuris daugindavo „Era“. Iš jo palaidus lapus parsinešdavau, sulankstydavau ir nešdavau įrišti į Centrinę biblioteką. Paskui kun. Zdebskis ateidavo į leidyklą su lagaminu arba tokiu dideliu bulviniu maišu: knygas susideda iš mano krepšio ir laimingas, kaip niekuo dėtas, išeina su kontrabanda... Bet kartą Centrinės bibliotekos saugumiečiai suuodė ir knygas su visu mano krepšiu konfiskavo. Tada knygrišyba persikėlė į Vilijampolę. Iš ten knygas parsigabendavau į Kapsų gatvę

Kun. J. Zdebskis. Gudeliai, 1963 m.
(Iš asmeninio archyvo)

Žaliakalnyje. Čia kun. Zdebskis ateidavo įvairiu laiku – ir dieną, ir vakare, ir naktį. Išsiima savo brezentinį maišą ir sako: „Na, sesela, krauk...”

Vieną vakarą su tokiu maišu išėjome kartu. Kun. Zdebskis pradėjo stabdyti taksistus, kad nuvežtų į užmiestį. Tuokart mums pasirodė, kad pakliuvome taksistui, kuris mus nuveš į „gerą vietą“ – saugumą... Sėdžiu ir galvoju, kad tai paskutinis pasivažinėjimas... Bet Dievo planai buvo kitokie ir viskas baigėsi laimingai.

Su keleiviniu autobusu nuvežėme maišą į Suvalkiją. Buvo jau naktis. Igliaukos klebonijoje tamsu, neprisibeldžiame. Matyt, klebonas kur išvykęs. Nusprendėme laukti. Kie-me stovėjo nevažinėjamas „viliukas“ – susėdome ir laukiame. Bet kur tau kun. Juozas nusėdės! Netrukus, žiūriu – sušvito klebonijos langai. Maniau, grįžo klebonas Svarinskas. Bet, pasirodė, tai kun. Zdebskio pokštas – išėmė lango stiklą, įlindo į kambarį ir uždegė visas šviesas kambariuose. Atėjęs pakvietė mane.

Žinoma, klebonas, grįždamas pamatęs visoje klebonijoje šviesas, pagalvojo, kad jau šeiminkauja saugumiečiai... Na, kai įžengė į kambarį, buvo gardaus juoko.

Vėliau mons. Alfonsas Svarinskas pasakojo ir apie kitas panašias kun. Juozo išdaigas. Jam dirbant Viduklėje prie

judraus kelio, kun. Zdebskis užvažiuodavo dažniausiai vidurnaktį. Kartą atvažiavęs sako, kad turi ligonį, ir... palieka prisigėrusį žmogų. Kartais naktį paskambina ir paklausia: „Ar miegi?“ Paklaustas, koks reikalas, kun. Zdebskis atsako, kad jokio reikalo neturįs, tik norėjęs žinoti, ar miega... (Taip jis, tarsi juokaudamas, norėdavo įsitikinti, ar ne-suimtas, ar viskas gerai...)

Mūsų darbas, Dievui laiminant, iki 1973 m. vyko sėkmingai. O tada užgriuvo kratos. Jos buvo daromos pas Petrą Plumpą, Juozą Gražį, Virgilijų Jaugelį, Povilą Petronį, pas mane. Visi mano bendradarbiai buvo suimti. Man buvo skirta kitokia Dievo valia. Vyresniosios Julijos Kuodytės patariamu nuvažiavau į Igliauką pas kun. Alfonsą Svarinską. Man pavyko panaikinti inkriminuojančią medžiagą ir šioje byloje buvau tik liudytoja. Buvo surengta keletas akistatų, bet per jas akiplėšiškai neigiau faktus.

Visuose geruose užmojuose kun. Zdebskis parodydavo nepaprastą atkaklumą, pasitikėjimą Dievu. Jis nesižvalgydavo į šalis, ar kas mato, stebi, ar kas net seka iš paskos. „Nieko neįvyksta be Dievo valios“, sakydavo jis. Tai didelė Dievo malonė taip įsijausti į Apvaizdos globą ir patikėti, kad nė plaukas be Dievo valios nenukrinta.

Vilnius,

1996 02 14

„VIENI NEISIME NEI Į DANGŲ, NEI Į PRAGARĄ“

Tai buvo apie 1970 metus. Išgirdome, kad Prienuose yra labai uolus kunigas. Kaip apsidžiaugėme sužinojusios, kad tas kunigas pakviestas vesti mums rekolekcijų! Su jaunatvišku nekantrumu laukėme jų. Pagaliau vieną vakarą į butą, kuriame jau buvome visos susirinkusios, pasibeldė nepažįstamas žmogus. Svečio nenorėjome įsileisti (mes tada visko bijojome ir kiekvienas nelauktas skambutis sukeldavo nerimą), bet kažkas susigriebė: gal čia rekolekcijų vedėjas?! Atidarėme duris. Nepažįstamasis įėjęs nedrąsiai atsis-tojo į kamputį koridoriuje, tiriančiai peržvelgė mus ir pa-sisakė kas esąs.

Mano nuotaika iš karto krito: mintyse buvau susidariusi visai kitokį to garsaus kunigo vaizdą. O čia stovėjo labai paprastas, iš pirmo žvilgsnio toks nedrąsus, tarsi neryžtin-gas, niekuo neimponuojantis kunigas...

Pirmieji vakaro punktai mąstymui. Svečias kalbėjo apie rekolekcijų reikšmę. Mūsų nustebimui, lyg atspėdamas klausytojų mintis, jis pradėjo aiškinti, jog rekolekcijų sėk-mė priklauso ne nuo vedėjo asmeninių savybių, jo iškalbos, žinių, o tik nuo mūsų bendradarbiavimo su Dievo malone, nuo mūsų pačių nusiteikimo. Iš rekolekcijų privalome ne kažko naujo, įdomaus laukti, bet pačios giliai apmąstyti ir aptarti su Viešpačiu tai, ką išgirstame.

Mano nuotaika išsilygino ir su malonumu nusitvėriau tos minties: „Na, taip ir bus! Kažko ypatingo neišgirsime,

bet Dievas padės – rekolekcijos vis tiek duos naudos. O žmonės... jie visada perdeda, kai pradeda ką nors ypač girti. Taip pat ir čia...”

Juo toliau kalbėjo vedėjas, juo labiau keitėsi mūsų nuotaika. Kiekvienas jo žodis buvo nuspalvintas savomis emocijomis, nuoširdumu, psichologiniu išvalgumu, subtiliai pergryventas ir perduodamas be jokio falšo:

– Jei nėra meilės didvyriškumo – dėmesio kitiems, tada nėra šventumo. Sielos išganymo sau neįvykdysime, jei neturėsime dvasios vaikų.

– Jei kas eina į pragarą, tai tik dėl to, kad kažkas paniekiną savo pašaukimą. Nes pašaukimų duota tiek, kad niekas neitų į pragarą.

– Jau vien tas žinojimas, kad vieni neisime nei į dangų, nei į pragarą, turi sukelti mums nerimą...

Pirmoji nuotaika išgaravo kaip rūkas ankstyvą vasaros rytą. Per visas rekolekcijas mes jautėme, kad jis gyvena tuo, ką kalba, ir kalba, kuo pats gyvena:

– Seselės, didžiausia nuodėmė – netikėti Dievo meile mums!

Tokių rekolekcijų tais laikais mes dar nebuvome turėję. Po mąstymo punktų man juokingai atrodydavo, kai kunigas vis primindavo: „Seselės, gerai patikrinkite, ar jūsų mintys neklaidžiojo kur nors“. Mes buvome taip uždegtos, o Dievas atrodė taip arti, kad apie išsiblaškymą nė minties nekilo. Tada pirmą kartą išgirdome apie opiausias Bažnyčios ir Tėvynės problemas. Jis – pirmasis kunigas, aiškiai pasakęs, ko mums reikia siekti, kaip reikia mylėti žmogų – draugą ir priešą, kokio apaštalavimo dabartinėje situacijoje

laukia iš seserų vienuolių Bažnyčia ir Tauta. Jis pabrėžė intensyvaus vidinio gyvenimo svarbą ir besąlygišką aukojimąsi kitiems.

Kun. Juozas ypač vaizdžiai mokėjo pateikti gyvenimo pavyzdžius, kurie uždegdavo širdis meile Kristui ir žmonėms, tarsi išaugindavo sparnus apaštalavimui. Jau pirmosios jo rekolekcijos daugeliui mūsų davė naują gyvenimo kryptį. Tuomet pradėjo vykti įvairūs jaunimo, vaikų ir suaugusiųjų sambūriai, kurių vadovas dažnai būdavo kun. Juozas Zdebskis.

Kun. Juozas – labai savita ir įdomi asmenybė. Jo pamaldumas buvo santūrus, tačiau gilus, vidinis. Klebonijos darbuotojos pasakodavo, kad ir koku laiku jis grįžtų namo – nors ir vėliausią vakarą – visuomet eidavo aplankyti Švč. Sakramento į bažnyčią (tai buvo Šlavantuose). Jei kas bandydavo atkalbėti sakydamas, jog jau labai vėlu, tamsu, jis tyliai pratarėdavo: „O Jėzus juk laukia...“ – ir išeidavo į gūdžią nakties tamsą.

Kelionėse, kad ir su kuo važiuotų, visuomet kalbėdavo tris dalis Rožančiaus ir dar vieną pridėdavo, juokais sakydamas: „Nu... dar liko miego dalis...“ Visi važiuojantys žinojo, kad po Rožančiaus dar reikia sukalbėti Šv. Juozapo, Šv. Antano, Šv. Kazimiero ir Šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresės litanijas.

Jis nuoširdžiai mylėjo, jo žodžiais tariant, ano pasaulio Draugus ir buvo jiems dėkingas už gautas malones. Kun. Juozas niekada nepravažiuodavo pro Marijampolę neapplankęs mūsų tautos pasididžiavimo – Dievo Tarno Jurgio Matulaičio, besiilsinčio Marijampolės bažnyčioje. „Juk negražu pravažiuojant neaplankyti draugų...“ – sakydavo bendrakeiviams, ir sukdamo mašiną bažnyčios link.

Kartą jis pasakojo, kaip susidraugavo su šv. Kūdikėlio Jėzaus Terese. (Tas pasakojimas dažnai būdavo kartojamas rekolekcijose.) Nuo tada kun. Juozas visokiuose rū-

pesčiuose ir nelaimėse prašydavo šv. Teresėlės pagalbos.

Kun. Zdebskis buvo be galo pakantus kitų ydoms, nieko nesmerk-davo, visuomet bandy-davo pateisinti: „Na, ne-gali būti! Gal ne taip su-pratote. Juk, rodos, toks geras žmogus...”

Sunku rasti kitą tokį kunigą, kuris taip leng-vai būtų visiems prieina-mas, stengtųsi visada padėti. Į kitus kreiptis dėl kokio menkesnio da-lyko kartais būna nedra-su. O kun. Juozas taip nuteikdavo žmogų, kad atrodydavo, jog prašan-tysis jo pagalbos tarsi su-teikia kunigui malonę padaryti dar vieną gerą darbą. Taip jo plačios šir-

dies padrašinti, visi jį išnaudodavo: kas pas ligonį už kelių šimtų kilometrų, kas kur nors pavėžėti paprašydavo, kon-ferenciją pasakyti ar senelį aplankyti. Visus sutikdavo ma-loniai šypsodamasis, o paprašius – tuoj iš kišenės traukda-vo kalendorėlį: „Nu, kaip nors čia suveiksime...” Gera darė už ačiū, nereikalaudamas jokio atlyginimo.

Šlavantų Tėvelis (taip daugelis jį vadindavo) niekada ne-praeidavo pro nelaimės ištiktą žmogų. Kartą važiuojant iš Vilniaus prie plento ant griovio kranto pamatė gulintį žmo-

Kun. J. Zdebskis. Prienai, 1971 m.
(Iš asmeninio archyvo)

gų. Kunigas tuoj sustabdė mašiną. Bendrakeleiviai bandė jį raminti:

– Tikriausiai girtas miega. Oras geras – nesusals!

– O ką gali žinoti – gal širdis sustreikavo? – nenusileido kunigas ir nužingsniavo prie gulinčio.

O tas – saulutės atokaitoje ramiausiai sau snaudė... Kunigas jį pažadino ir liepė eiti ten, kur niekas nemato, kad pravažiuojantiems nekeltų rūpesčio.

Kartą eidamas rado nugriuvusį girtą vyrą. Kunigas, kaip visuomet, nepraėjo pro šalį. Bandė vargšeliį pakelti, bet tas stoja ir vėl griūva. Galiausiai, vos ne vos išklausinėjęs kur gyvena, pradėjo tempti namo. Kelias tolokas. Kalba nesiriša. Žmogelis kažką vapalioja – kaip girtas... Kiek paėjus, lyg prablaivėjo, paskui nustebęs sušuko:

– Vaje, čia kunigėlis!

Kaip perkūno trenktas, pasipurtė, ištraukė ranką, pabandė išsitiesti ir nužingsniavo vienas nelygiu žingsniu...

Kiek tokių atsitikimų! Šimtai. Gera daryti tokiems, kurių draugystė nemaloni, kurie net neatsimins, kas išgelbėjo juos nuo peršalimo, invalidumo ar net mirties, iš kurių vietoj padėkos išgirsi tik keiksmus, ir tik amžinybėje jie sužinos, kiek kainavo jų geradariui parvesti ar parvežti namo, – jau yra visiškas savęs atsižadėjimas. Juk tuo momentu jo dažniausiai kas nors laukdavo ir, sutartą valandą nesulaukę, pasitikdavo su priekaištais ar nemalonia veido išraiška.

Jis nepraeidavo pro šalį, kur jausdavo galimą nelaimę. Kartą, važiuojant Žemaitijos keliais, pastebėjo po stipraus lietaus išgraužtą kelio pakraštį. Kunigas iš karto sustojo:

– Čia naktį, besilenkiant mašinoms, gali įvykti nelaimė... – Susirado lazdele, ant jos užrišo savo baltą nosinę ir įsmeigė prie pavojingos vietos: – Visgi bus ženklas, kol dar kas su tvarkys kelią.

Vieną dieną važiuodamas labai judriu plentu pastebėjo: visos mašinos daro posūkį ir kažką aplenkia. Privažiavo ar-

čiau. Žiūri: ant kelio guli didokas rąstas, užimdamas beveik pusę plento. Kun. Juozas nusistebėjo:

– Na, kokis galas taip galėjo padaryti? Juk čia lengvai gali įvykti avarija!

Išlipęs numetė rąstą į šalį ir važiuoja toliau. Vos truputį pavažiavus, iššoka autoinspekcija ir stabdo jo mašiną. Kunigas nustebo:

– Rodos, niekuo nenusikaltau... Ko jie kimba prie manęs?

Milicininkai mandagiai prakalbino ir paprašė teisių... Mat už kliūties pašalinimą nuo kelio (kuria autoinspekcija sąmoningai padarė, norėdama patikrinti vairuotojų jautrumą kitiems, ir kuri jau pusę dienos gulėjo ant plento nepajudinta, nors mašinos švilpė viena po kitos) norėjo įrašyti „Kelio džentelmenas“, paaiškindami, jog šis įrašas gali daug padėti, jei įvyktų koks nors nesusipratimas. Milicijos inspektorius, pildydamas reikalingą formą, paklausė „kelio džentelmeną“, kuo jis dirba. Išgirdę, jog jis kunigas, inspektoriai sutriko: baigti rašyti ar ne? Jie jautėsi nesmagiai: tik ką išgyrę vairuotojo humaniškumą, nusistebėję kitų abejingumu, negalėjo trauktis, o kunigui rašyti „Kelio džentelmenas“ – vėl nekilo ranka... Pagaliau, nors ir be entuziazmo, dokumentus sutvarkė.

Kun. Zdebskis, pats uoliai darydamas gera kitiems, nuolat ragino visus nepraeiti abejingai pro kitų nelaimę, tačiau kartu budėti, kad čia neišsuktų puikybės demonas, viską paversdamas niekais. Jei kas mėgindavo labai jam dėkoti, sulaukdavo aštrių žodžių.

Kartą po savaitės rekolekcijų seserys norėjo jam padėkoti. Momentas savotiškai iškilmingas: visos sustojo, o viena, išėjusi į priekį, pradėjo kalbėti. Dėkojo nuoširdžiai, iškeldama vedėjo nuopelnus. Kun. Juozas klausėsi rimtai, bet juo toliau, juo labiau niaukėsi jo veidas. Kai sesuo nutilo, rekolekcijų vedėjas prabilo nelauktai kietu ir griežtu tonu:

– O dabar prie visų jūsų žodžių labai tiktų atnešti tribulą ir dar pasmilkyti...

Įspūdis buvo pritrenkiantis – toks geras Tėvelis, o taip skaudžiai sujuokė mūsų tikrai nuoširdžią padėką!

Bėgdamas nuo jam rodomos pagarbos ir dėmesio, nebuvo fanatiškas. Kai 1977 m. rugsėjo mėnesį Šv. Rapolo bažnyčioje Vilniuje su kurso draugais šventė 25 metų kunigystės jubiliejų, įvairių miestų jaunimas susiorganizavo atvažiuoti jo pasveikinti, parodyti kitiems, kaip jauni žmonės myli ir gerbia tuos kunigus, kurie aukojasi dėl Bažnyčios, nepaisydami pavoju ir negailėdami savo gyvybės.

Po iškilmingų pamaldų didelis būrys jaunimo sugužėjo į zakristiją. Kun. Zdebskis, metęs žvilgsnį, tuoj suprato: čia ieško jo – veidai pažįstami. Jis greitai nėrė į tolimiausią zakristijos kampelį, norėdamas kaip nors pasislėpti. Jaunimui teko po visą zakristiją jo ieškoti.

Po kurio laiko, užsiminus apie šį jubiliejų, prasitarė:

– Aišku, tokie išskyrimai, sveikinimai – labai nemalonūs. Bet dėl bendro Bažnyčios reikalo – tebūnie...

Apie jo dvasios taurumą ir paprastumą ryškiausiai bylojo visa aplinka: paprastas butas, menki drabužiai, nuo nesibaigiančių kelionių aptrinta mašina. Įsikūnijęs altruizmas.

Kartą vėlyvą vakarą, grįždami iš tolimos kelionės po Latviją, užsukome pas vieną kleboną. Pamatęs kun. Juozą labai išvargusį, po ilgos kelionės suglamžytu ir dulkinu kostiumu, šeimininkas, ranką ant širdies padėjęs, apgailestavo:

– Kokia mums gėda! Jis visas dulkinas, išvargęs, o mes – patogiai, šiltame kambaryje įsitaisę!

Kun. Zdebskis artimai bendravo su aukštas pareigas einančiais žmonėmis, mokslininkais ir įvairių profesijų intelligentais, nuolatos buvo apsuptas jaunimo. Tačiau ne mažiau rūpinosi ir niekam nežinomais, gyvenimo nuskriaustais ar užmirštais, apleistais vargšais.

Kartą vasarą kun. Juozas pasiėmė kažką lauktuvių ir išvažiavo į kaimą. Ant kalniuko stovėjo apleista, susigūžusi sodybėlė. Įėjome į sukrypusią trobelę. Ant lovos sėdėjo senutė. Jos veidas, vargų išvagotas, raukšlėtas kaip džiovinta kriaušė. Pamačiusi kunigą, senutė džiaugsmingai sušuko:

– O, klebonėlis... klebonėlis atvažiavo! – (Matyt, jis buvo čia dažnas svečias.)

Kun. Juozas priėjo prie skurdžios lovos, apkabino senutę per pečius ir maloniai kalbėjo. Močiutė švietė iš džiaugsmo, net veidas paraudo. Išeidamas jis nuoširdžiai atsisveikino, paliko dovanėlę. Važiuodamas namo, susimąstęs tarė:

– Ar matėte, kokios laimingos buvo senelės akys?

Aplankymas, nuoširdi meilė ir palankumas – kiek džiaugsmo vienišai senatvei! Kiekvieną pirmąjį mėnesio penktadienį jis lankydavo savo parapijos senelius ir ligonius, nuveždavo jiems Švenčiausiąjį. Taigi kiek tokių džiaugsmo valandėlių suteikdavo skausmų iškamuotiems varguoliams. Jis sakydavo:

– Didysis mano parapijos turtas – ligoniai ir seneliai.

Užtat juos lankydavo, nepaisydamas blogo oro, svarbių reikalų ar sugedusio transporto. Jo jautri širdis sielojosi dėl visų, negalinčių maitintis Gyvenimo Duona. Negailėdamas lėšų, jėgų ir laiko lankydavo toliau ar arčiau tar naujančius armijoje kareivėlius. Susirasdavo juos tolimiausiuose Sibiro užkampiuose, šaltoje Šiaurėje ar nykiose Kazachstano stepėse.

Kun. Juozas dažnai lydėdavo artimuosius nežinomais keliais į lagerius pas sąžinės belaisvius, o negalėdamas gauti pasimatymo su jais, bent iš tolo siųsdavo kunigišką palaiminimą. Jis vienas iš pirmųjų aplankė Sibiro tremtyje Bogučianuose Nijolę Sadūnaite.

Kun. Zdebskis kelionėse būdavo nepamainomas pagalbininkas: kai perpildytose geležinkelio stotyse būdavo beviltiška gauti bilieta, jis kažkokiu būdu visados sugebėdavo gauti.

Kartą Maskvoje vienoje stotyje prie visų langelių buvo nutįsusios didžiausios eilės keleivių. Bilietą gauti atrodė neįmanoma. Buvo dar vienas langelis, į kurio pusę niekas nė nesidairė – prie jo kabojo užrašas: „Tarybų Sąjungos didvyriams“. Kun. Juozas priėjo prie to langelio ir paprašė bilieto. Jam šalta buvo paaiškinta, kad čia aptarnaujami tik Tarybų Sąjungos didvyriai. Kunigas šypsodamasis, tik jam būdingu didelio vaiko tonu prabilo:

– Aš ... nesu didvyris, bet tikrai tikrai pažadu, kad būsiu didvyris...

Kasininkė, tarsi užburta jo tono (o gal čia šv. Teresėlė suveikė?), ištiesė bilietą „būsimajam didvyriui“. Negana to, dar pridūrė: jei kada vėl bus bėda, kreiptis į ją.

Jis dažnai sakydavo, kad norint ką nors išprašyti reikia žmogų prajuokinti: tada šis tampa sukalbamesnis.

1984 m. kovo 4 d. per šv. Kazimiero iškilmes į Vilnių suvažiavo daug maldininkų. Didelė jų dalis, nors buvo labai šalta, išstovėjo per visas pamaldas šventoriuje. Virš durų kabėjo garsiakalbiai, bet jie neveikė. Žmonės nieko negirdėjo, negalėjo sekti nė Mišių eigos, nebuvo jokios galimybės priimti Komuniją. Kitos šv. Mišios turėjo būti lenkų kalba, tačiau ir jų jau laukė daugybė žmonių. Štai tau ir iškilmė – nei šv. Mišių, nei šv. Komunijos!

Iš bažnyčios su minia išėjo keli kunigai, tarp jų ir kun. Zdebskis. Visi susijaudinę – klebonas jiems neleido aukoti Mišių prie šv. Kazimiero karsto... Pažįstami puolėsi prie jų, išdėstė bėdas ir prašo pagalbos: reikia kažkur suorganizuoti Mišias! Bet kur? Šv. Mikalojaus bažnyčioje! Bet ar leis?

Visi patraukė į senąją lietuvių bažnytelę su viltimi – gal kaip nors susitars su klebonu. Susirinko į bažnyčią, bet niekas neina į zakristiją. Tuomet svečiai užpuolė vieną:

– Tu čia vietinė, tu geriau visus pažįsti, tai ir eik prašyti.

Ką darys, vargšelė, eina. Eidama svarsto: „Ką aš ten sakysiu? Negi kunigai patys negali tarpusavyje susitarti?!“

Pakilo eiti ir kun. Zdebskis. Įėję į zakristiją, randa daugybę žmonių: kunigai, patarnautojai, zakristijonas... Atsiųs-toji, svarstydamą, ką čia pasakius, atsistojo vidury zakristi-jos ir ruošėsi prabilti, bet... netikėtai prie jos prisigretino kun. Zdebskis ir rimčiausiu veidu iškilmingai pradėjo:

– Gerbiamas kunige klebone, mes atėjome... – Pasiunti-nė nustėrusi laukė, ką jis dabar čia pasakys, nes tokiu rimtu tonu dar nebuvo jo girdėjusi kalbant. Kunigas tęsė: – Mes atėjome susitarti dėl ... santuokos!

Pasiųs-toji sesuo nustėrusi atšoko:

– Na, kas gi čia dabar?!

Kadangi klebonas (dabar – vyskupas Juozas Tunaitis) ge-rai pažinojo kun. Juozą ir atsiųs-tąją seserį, tai tokia komiš-ka situacija sukėlė visiems skanaus juoko. O kun. Zdebskis stovėjo kaip niekur nieko ramiai šypsodamas. Sesuo, neži-nodama ką daryti, prabilo:

– Gal leisite kun. Zdebskiui atlaikyti šv. Mišias, nes mes atėjome iš šv. Kazimiero iškilmių, bet šv. Mišiose nedalyva-vome ir Komunijos nepriėmėme...

Visi dar skaniai juokėsi, o klebonas tuoj pat sutiko pa-tenkinti jų prašymą. Jis turbūt ir nesuprato, kodėl kun. Juo-zas iškrėtė tokį pokštą...

Tokiose situacijose jis taip mokėjo suvaidinti, jog net rimti pareigūnai sutrikdavo: kunigas tiesą sako ar juokus krečia?

Varėnoje vyko sufabrikuotas kun. Sigito Tamkevičiaus teismas dėl avarijos. Tikinčiųjų privažiavo iš visos Lietu-vos: pilna salė, visas būrys prie salės durų, koridoriuje ir ant laiptų. Į salę daugiau nieko neįleidžia. Ateina kun. Zdebskis. Praeina susikaupusiu veidu pro minią su niekuo nesisveikindamas ir įeina į kažkokį kabinetą. Čia jis prisi-stato kaip korespondentas, ir jį įveda į salę.

Po teismo kun. Juozas nuvažiuoja pas „nukentėjusįjį“ į kaimą (teisme buvo pranešta, kad jis serga ir negali atvyk-

ti). Neradęs namuose, grįžta į Varėną. Čia randa didžiausią triukšmą: mat prie stoties milicija ir saugumiečiai pradėjo gaudyti atvykusiuosius į teismą. Pamatęs, kas darosi, kun. Zdebskis skuba tiesiai pas rajono galinguosius. Lauke prie durų randa stoviniuojančius milicininkus ir saugumiečius. Kunigas prieina prie jų ir paprašo įleisti pas viršininką: jam reikia žinių užsienio korespondentams apie įvykį prie autobusų stoties... Visi klausiusieji apstulbsta, pritrenkti tokios drąsos. Atsipeikėję puola kunigą ir liepia kuo greičiau dingti iš akių. O tas ramiausiai nužingsniuoja į mašiną. Kai jau automobilis trūktelėja į priekį, iššoka darbuotojas, kviesdamas į vidų, bet „korespondentas“, nekreipdamas dėmesio į jo šūkalojimus, nuvažiuoja savais keliais.

Kartą per vieno iš disidentų teismą Vilniuje į Aukščiausiojo teismo salę įėjo kun. Juozas. Saugumiečiai greitai jį pastebėjo ir užsipuolė:

– O tu ko čia sėdi? Ko tau čia reikia?

Užpultasis šypsodamasis ramių ramiausiai paaiškino:

– Hm... medžiagos „Kronikai“ pasirinkti...

Galima įsivaizduoti, kaip atrodė saugumiečiai! Atsipeikėję tuoj pat išgrūdo iš salės bebaimį kunigą.

Kun. Juozas Zdebskis būdavo beveik visuose sąžinės belaisvių teismuose. Ilgiau ar trumpiau pabuvęs sakydavo:

– Tai jau turbūt užregistravo! Galima važiuoti namo.

Kun. Alfonsas Svarinskas kartą taip pasakė:

– Kai jau visi išsigąs ir niekas nedrįs net krepštelėti, kun. Juozas persižegno ir eis...

Kai buvo suimtas kun. Svarinskas ir širdyse sustiprėjo baimė, kun. Juozas ramino:

– Žiūrėkite, kaip Dievas myli Lietuvą! Anksčiau krintomės, kad Lietuva negavo kardinolo. O dabar Dievas davė daugiau negu kardinolą – davė kankinį. Lietuvai daugiau naudos turėti kunigą kalėjime, negu gauti kardinolą.

Jis visad pabrėždavo nekaltos kančios atperkamąją galią.

Visa kun. Juozo asmenybė dvelkė kažkokiu paslaptin-gumu. Apie save beveik nieko nekalbėdavo. Grįžęs iš ilgiau-sių kelionių pas kalinius ar tremtinius, net savo draugams beveik nieko nepasakodavo, nesiskųsdavo savo sveikata, savo vargais ar nesėkmėmis. Kiek buvo jautrus kitų nega-lėms, tiek nesirūpino savo sveikata, savo asmeniškais rei-kaiais. Atrodo, jis jų net neturėjo, išskyrus darbą parapijoje. Tik labai artimiems kartais pasiskųsdavo, jog sveikata visai prasta – beveik viena koja jau karste. Iš kur bus sveikatos: dieną naktį kelionėse ir kelionėse. Visi jį kvietė, nepaisyda-mi – turi laiko ar ne, jau yra pailsėjęs ar visiškai nusikamavęs. Jis nesiaiškino, kad po sunkios kelionės, kad jo laukia dar didesnis darbas. Dažnai miegodavo tik valandą kitą.

Kartą atvažiavo vesti rekolekcijų tik ankstyvą pirmadie-nio rytą. Papilkęs veidas rodė – iš kelionės. Aišku, nemie-gojęs. Pasiūlėme truputį pailsėti. Praėjo valanda, kita. Ban-dome kelti, negailestingai beldžiamė į duris – o jis miega kietai kaip akmuo, ir tiek. Pagaliau išbudo. Sakome, jau vie-nuoliktą. Tarsi nesiorientuodamas, jis klausia:

– Tai... vakaro ar ryto?

Buvau persirgusi sunkia liga ir niekaip negalėjau atsi-gauti. Reikėjo skubiai važiuoti į pagalbą kitoms. Važiuoti autobusu buvo rizikinga, todėl susitariau su pažįstama, kad ji mane nuveš. Bet atvažiavo svečių iš toli ir kunigas prikal-bino tą mano pažįstamą pavežioti juos po atlaidus, o mane pavėžėti sutiko pats.

Sutartą dieną mano sveikata visai pablogėjo – vos paėjau. Nutariau niekur nevažiuoti. Kokia iš manęs pagalbininkė?! Pa-prašiusi namiškių, kad atvažiavusį kunigą atsiprašytų ir pa-aiškintų, jog negaliu važiuoti, išėjau į bažnyčią. Buvo labai silp-na, vos paslinkau. Bažnyčioje man pasidarė žymiai geriau ir pradėjau gailėtis, kodėl taip neapdairiai atsakiau mašiną. Pa-rėjusi namo sužinojau, kad buvo atvažiavęs kun. Zdebskis ir žadėjo dar grįžti. O aš, jei norėsiu važiuoti, galiu ateiti į nuro-

dytą vietą. Labai apsidžiaugiau ir padariau, kaip buvo sakyta. Truputį palaukusi sutartoje vietoje, pamačiau atvažiuojant mašiną. Joje sėdėjo dar du keleiviai. Kai atsisėdau, kun. Juozas atsigrėžė ir įdėmiai geraširdiškai pasižiūrėjo. Pagalvojau: „Džiaugiasi, kad dar vieną gerą darbą padarys“.

Kelionėje viskas klostosi gerai. Kai grįžau namo, namiškiai pirmiausia paklausė, kaip sveikata. Pasidžiaugiau, jog netikėtai gerai jaučiuosi... Tuomet namiškiai papasakojo, kad kun. Juozas, atvažiavęs manęs paimiti ir sužinojęs, jog dėl ligos negaliu važiuoti, paslaptinai paklausė, ar tikrai man būtina važiuoti. Namiškiai patvirtino. Tuomet jis mįslingai tarė: „Aš dar sugrįšiu. Jei norės, galėsiu nuvežti“, ir pasakė, kur laukti. Supratau, kad kaip tik tuo laiku man pasidarė žymiai geriau.

Taip yra buvę ne man vienai. Kokiu būdu jis tai padarydavo – niekados nedrįsau paklausti. Visi žinojo, kad jis su vytele lengvai suranda požemines vandens gyslas, kai reikia kasti šulinį – nurodo vietą.

Jo akys buvo itin skvarbios, tačiau nekeliančios baimės ar nerimo. Buvo paprastas ir nuoširdus, bet gaubiamas kažkokio paslaptinumo. Jo išorė irgi buvo savita: tarsi plaukianti eiseną, plastiški judesiai.

Aplinkinius tiesiog žavėdavo, kaip nuolankiai jis išklauso, sykdavo jam sakomas pastabas. Dažnai vėluodavo atvažiuoti sutartu laiku: pakeliui pasitaikydavo šimtai reikalų. Jei kas pavėlavusiajam parodydavo nepasitenkinimą, jis nuolankiai, truputį susigūžęs, kalto vaiko veidu išklauso, sykdavo priekaištus. Kartą po tokių pastabų jis prabilo:

– O, kad jūs būtumėte matę, kokios laimingos buvo senelio akys!

Tačiau daugiau nieko neaiškino, nesakė, kieno nelaimės buvo privertusios jį vėluoti.

Kun. Juozas buvo kantrus ir ištvermingas kelionėse, lengvai pakeldavo (gal mokėdavo taip paslėpti?) visokius kelionių nepatogumus.

Kartą grįždami iš kalinių lankymo vėl vakarą atsidūrėme viename Sibiro aerouoste. Buvome išvargę po ilgos ke-
lionės autobusu, o mūsų lėktuvas bus tik rytą. Kur dingti?
Keleivių perpildytos visos salės, net laiptai užsėsti – vos ga-
lima praeiti siauru takeliu. Vaikštau tarp žmonių ir beviltiš-
kai dairausi, kur čia prisiglaudus. Staiga viena šeima pa-
siūlo: „Užimkite mūsų kėdes, mes greitai išskrendame”.

Tuoį pasišaukiau saviškius ir mes karališkai įsitaisėme.
Įsivaizduokite – net kėdėse! Kun. Juozas atrėmė galvą į sie-
ną ir tuoį pat užmigo. Taip jis miegojo visą naktį tarsi savo
lovoje. O mes ilgai muistėmės – čia šalta, čia žmonės šur-
muliuoja. Galiausiai pasidarė baisiai kietos kėdės... Su nuo-
staba žvelgėme į kietai įmigusį kun. Juozą ir stebėjomės jo
ištverme.

Prisiminėme jo žodžius:

– Jei nėra meilės didvyriškumo, dėmesio kitiems – tuo-
met nėra nė šventumo.

„Ką padarėte vienam iš mažiausiųjų, man padarėte”. –
Šiuos Kristaus žodžius kun. Juozas Zdebskis skelbė visu
savo gyvenimu.

Vilnius,

1986

Ses. NIJOLĖ SADŪNAITĖ

SKRYDIS IŠ BOGUČIANŲ

Kun. Juozas Zdebskis dažnai vadovaudavo seselių (taip pat ir mūsų Švč. Nekaltosios Mergelės Marijos seserų tarnaičių kongregacijos) metinėms rekolekcijoms, kurios trukdavo 5–6 dienas. Sovietmečiu tai buvo pavojinga, todėl susiburdavome nuošaliuose vietose: Svėdasuose, Tauragėje ar Molainiuose prie Panevėžio. Dieną iš namų neišeidavome, kad neatkreiptume KGB seklių dėmesio.

Kun. Zdebskio rekolekcijų mąstymai ir konferencijos būdavo gilios, pritaikytos šios dienos gyvenimui, pajvairintos gyvais pavyzdžiais. O kadangi jis pats tuo gyveno, tie žodžiai uždegdavo širdis uolumu. Rekolekcijų vedamoji mintis – Dievo ir artimo meilė, aukos dvasia ir atsakomybė už kitų likimą, atgaila kaip džiaugsmo šaltinis. Jis sakydavo: „Šiandien taip maža džiaugsmo, nes mes užmiršome atgailą, vergaujame savo igeidžiams, savo norams, kurie išsekina širdį ir sielą, atneša nusivylimą. Vaikų nelaimė, kad nebemoka klausyti ir gerbti tėvų. Visur kalta mūsų puikybė – jai sutramdyti reikalinga Dievo malonė. Ypač svarbu mąstymas, gera malda, padedanti pažinti ir pamilti Dievą“.

Kai kun. Juozas grįžo iš antrojo įkalinimo, 1972 m. pasiūlė man bendradarbiauti leidžiant pagrindinę „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kroniką“. Su džiaugsmu sutikau, nors jis šypsodamasis perspėjo, kad vienintelis atlyginimas už darbą gali būti tik kalėjimas...

1974 08 27 buvau areštuota, o 1975 06 17 nuteista LTSR Aukščiausiojo teismo 6 metams laisvės atėmimo už šešis per-

rašytus „LKB kronikos“ Nr. 11 puslapius... Trejus metus griežto režimo koncentracijos stovykloje praleidau Mordovijoje, kitus trejus – Sibiro tremtyje: 1977 09 19 buvau nuvežta į Bogučianų kaimą, 400 km į šiaurę nuo Krasnojarsko, 7000 km nuo Lietuvos. Nepaisant tokio didelio atstumo, kun. Juozas mane aplankė net keturis kartus. Išklausydavo išpažinties, kambarėlyje aukodavo šv. Mišias, priimdavau Švenčiausiąjį. Sustiprinęs dvasią, išskrisdavo kitų lankyti.

Tai būdavo ne taip jau paprasta: norint iš Bogučianų išskristi į Krasnojarską, reikėdavo jau prieš mėnesį užsisakyti bilietą, nes čia buvo vienintelis aerouostas visame didžiuliam (kaip kelios Lietuvos) plote. Kiekvieną kartą, visų vietinių nuostabai, kun. Juozas tiesiog stebuklingai išskrisdavo tą pačią dieną, pabuvęs vos keletą valandų: kartą kažkas savo bilietą gražino, kitą kartą – neatvyko keleivis ir liko vieta...

Paskutinį kartą (tai buvo 1980 m. vasarą) kun. Zdebskis atvežė politiniams tremtiniams surinktą didelę sumą pinigų. Bogučianų KGB tuo metu man rengė naują bylą, nes liepos 9 d. baigėsi mano nutrėmimo bausmė, o išleisti į laisvę jie labai nenorėjo... Todėl tą pačią dieną iš pašto išsiunčiau pinigų perlaidas dešimčiai tremtinių, kurie buvo labai sunkiose gyvenimo sąlygose. Tai atkreipė KGB dėmesį. Bet kitos išeities neturėjau, nes bet kuriuo metu – kitą dieną ar po valandos – galėjo mane areštuoti ir pinigai būtų buvę konfiskuoti.

Kai išsiunčiau pinigus ir su kun. Zdebskiu nuėjome į aerouostą, ten jau mūsų laukė Bogučianų KGB darbuotojai. Kun. Juozas priėjo prie kasos, o už jo atsistojo kagėbistas... Buvo aišku, kad geruoju nesibaigs... Bilietų kasoje negavo: jų nebuvo. Kai kun. Juozas priėjo prie manęs, perspėjau, kad seka KGB. Jis jau ir pats tai juto. Mudu stovėjome ir kalbėjomės, o kagėbistai nuėjo į šalia esantį tarnybinį kambarį pasitarti, o gal gauti nurodymų iš Maskvos... Kun. Juozas taip pat trumpam išėjo į koridorių. Po kelių minučių sugrįžęs prie kasos

nusipirko bilieta, paėmė iš manęs savo portfeli ir, kaip visa-
da, su giedra gera šypsena atsisveikino. Pasirodo, iš Krasno-
jarsko buvo atskridęs gydytojų komisijos lėktuvas, kuris jau
rengėsi išskristi ir ten buvo dar viena vieta keleiviui. Kun.
Juožas nuskubėjo į lėktuvą, o aš nuėjau į gretimą namą, ku-
rio antrame aukšte buvo paštas: iš ten gerai matėsi aerouos-
tas. Mačiau, kaip kun. Juozas, mosuodamas biuleteniu, bėgo prie
lėktuvo, nes jau kėlė laiptelius. Paskutinę minutę įsėdo, o lėk-
tuvas tuoj pat pakilo ir išskrido.

Po keleto minučių pasirodė susirūpinę kagėbistai: bėgiojo
ir šen, ir ten, bet kun. Juozo aerouoste jau nerado. Be galo
laiminga, dėkodama gerajam Dievui, sugrįžau namo.

Kun. Juozas juokaudamas sakydavo, kad jam 14 000 km
į Bogučianus atskristi ir grįžti kartais lengviau negu Lietu-
voje 200 km nuvažiuoti... Grįždamas jis užsukdavo pas Lie-
tuvos rekrūtus kareivėlius, Pavolgio vokiečius, tremtinius,
Maskvos katalikus ir kitus. Jo apaštališka širdis nenurim-
davo, kol visų neaplankydavo.

Prisimenu, kai grįžau į Lietuvą, kun. Juozas pakvietė ma-
nė į Šlavantus. Buvo 1980 m. rudenį. Po susitikimo su jauni-
mu ir vietiniais žmonėmis, po iškilmingų pamaldų bažny-
čioje važiavome į Kauną. Automobilį vairavo kun. Juozas.
Šalia jo sėdėjo pas jį viešėjęs kaunietis Arimantas Raškinis.
Už jų įsitaisė trys moterys su trimis mažamečiais Ari-
manto vaikučiais ant kelių. Kaip visada kelionėse su kun.
Juozu kalbėjome Rožinį. Greitkelyje mašina skriejo 100 km/
val. greičiu. Sėdėjau viduryje ir stebėjau kelią. Po kurio lai-
ko pavijome sunkvežimį, kurį kun. Juozas norėjo aplenkti,
nes anas važiavo lėčiau, jokių posūkio ar sustojimo signalų
nerodė. Kai kun. Juozo automobilis buvo jau netoliese, sunk-
vežimis staiga pasuko į kairę ir, užtvėręs kelią, sustojo sker-
sai greitkelio. Liko trenktis į jį ar į šalikelėje augančius me-
džius. Kun. Juozas nuspaudė stabdžius. Jo automobilis vil-
keliu apsisuko keletą kartų, ratais įrėždamas į greitkelį ap-

skritimus. Staiga, taip pat skersai greitkelio, sustojome vi-
sai šalia to sunkvežimio. Kun. Juozas išlipo, priėjo prie sunk-
vežimio vairuotojo ir, atidares kabinos duris, paklausė, ką
šis sumanęs? Užuoť atsakęs, tas idiotiškai nusikvatojo... Su-
grįžęs kun. Juozas paklausė vaikučių, ar jie labai nusigan-
do? Į tai visi trys ramiai atsakė: „Ne! Juk mes kalbėjome
Rožinį“.

Tą kartą Dievo Apvaizda kun. Juozo Zdebskio gyvybę
saugojo. Kiek žinau, tai buvo ne pirmą kartą KGB suorga-
nizuota autoavarija.

Vilnius,

1996 02 14

L. Tiesiog

Bylos t.5, l. 104-105 – kun. J. Zdebskio laiškas į Mordovijos kalėjimą
Nijolei Sadūnaitei (1976 m. kovas)

GJKr1

Tik pagalvok, sese, kos nuostabus dalykas: gavau jūsų ranka-
rašytą atvirutę! O tai visai ne tas, ką gauti linkėjimus. Tai labai pa-
našu į pasimatymą. Koki mes žmogiški, tiksliau sakant, žemiški, o dar
tiksliau sakant-kūniški. Mums vis reikia pamatyti, paliesti, paragauti,
o juk ano pasaulio gyventojas šito nereikia. Jie moka susisiekti
ir bendrauti be medžiaginio pasaulio priemonių. "Kūniškas žmogus ne-
gali suprasti nieko dvasinio". Bet žiūrėk, – ar nėra taip? – Gerasis
mūsų Auklėtojas visa taip rikiuoja, kad mes nuolat būtum auklėjami
nebūti "kūniškais" – mums nuolat ko nors trūksta, nuolat turima būti
kuo nors nepatenkinti. Ir taip visą laiką mūsų gyvenime vyksta paslag-
tingas auklėjimas, kad mes nepasidarytume visai "kūniški" visai ne-
pajėgūs suprasti ką nors dvasinio. O ši grėsmė visiems labai pavo-
jinga. Šituo būdu gali įvykti visiškai vienašalis mūsų gyvenime, o tai
atsitinka kai žmogus ima nebepažinti kitų meilės, ima galvoti, kad
jam niekas nedaro gero. Reiškia, visi tie dalykai, kuriuos mes nelai-
mām vadinam, yra ne kas kita, kaip Tėvo pamoka. Jo pastanga padaryti,
kad mes nebūtume "kūniški". Išėitų, kad kalėjimas tai speciali dvasi-
ningumo mokykla. O aš mačiau tokius jaunuosius, kurie šitoj mokyk-
loj netampa "dvasiškais". Pasirodo, ir čia reikia žmogaus bendradar-
biavimo, reikia jo intencijos. Žmogui niekas "neliapa" kas darosi prieš
jo valią. Ir tik nuo jo valios priklauso nuopelnas. Ar kaip tik ne dėl
to reikėjo, kad Jėzaus kančioj būtų Alyvų kalno valanda, kada jis iš-
tarė savo intenciją: "Tebūna ne mano, bet Tavo Valia!" Ir žmogiška
priešingybė taip jautėsi aną valandą! – "Tėve, jei galima, tepraeina
ši taurė pro mane...". Ir nuo to jaunių pasipriešinimų didumo parei-
na mūsų aukos didumas. Juk lengva atiduoti tai, ko pats turėti nenori.
"Tepraeinai" arba "vėliau". Kažkodėl dažnai ateina mintis, kaip pa-
sijuokiau, jei būtų pareikalauta gyvybės aukos? Ar tą momentą pajėg-
tum įvertinti dovanos vertę? Juk šitokis pasiūlymas tai neįkainuo-
jama dovana. Aš ir Tau, Viešpatie, kad mus kasdien mokai priimti tai,
ko nenoriu!

Per šias pamokas mums ryškesniu tampa ir nematomųjų mūsų Draugų
buvimas. – Ano pasaulio ištikimiausi mūsų draugai! Kartais Dievas
taip akivaizdžiai leidžia pamatyti nematomųjų jėgų veikimą. Vakar,
beveik galiu sakyti, mačiau stebuklą. Važiuodamas per Leipalingį už-
sukau to stebuklo pažidūrėti. Prieš pora savaitių tie, kurie neapkenčia
Dievo, bandė

padegti Leipalingio bažnyčią. Dursys apipilta benzinu ar gazoliu ir padegta. Kiaurai pradegę dursys, g t p ir grindys toj vietoj. Liepsna kilus ligi durų viršaus ir kokių stebuklų visa tai užgesę? Į mano nustebimą vienas žmogus šitaip pasakė: "Neveltui prieš bažnyčią yra koplytėlė ir ten šv. Agotos statula..." Juk per karą taip pat miestelis sudegė, o bažnyčia liko. "To žmogaus mintis vertė susimąstyti. Erisiminiau, kad aš taip pat vežiojuosi savo portfelį šv. Agotos duonos. Kai nežinau pas kurį kreiptis įvairiuose gyvenimo atvejuose, tada kreipiuosi į šv. Teresėlę. Kažkur skaičiau, rodos, Pula Horak regėjimuose, kad šv. Teresėlė turi "blatą", leidimą į visas dangaus sferas įeiti. Prašau ją, kad Ji surastų reikiamą specialistą. Ar Jūs nesijuokiate, skaitydama? O vis dėlto, taip yra. Patirtis liudija, kad šventieji turi savo žinioj savitas sritis. Na, o visų šventųjų Karalienė!

Taip norėtusi paklausti kai kurių visai nerimtų dalykų, pav.; kaip rodo pas jus termometrai? koki žmonės aplink Jus- kriminaliniai ar kitoki? Na pagaliau, ar neužmirštate, kad kiekvieną kartą, kai pasilgstat būti su juo kartu, įvyksta dvasinė Komunija, tikrai nešanti savo visą palaimą. Taip pat kiekviena galiosčio mintis už klaidas, įvykdo tikrą dvasinę išpažintį, nešančią visą savo palaimą.

Ir dar norėjau pasakyti, kad pas mane jau po 12, vadinasi, vidurnaktis. Laikas miegoti. Be to, gausiu nuo mamos bartis, kad tēršką mašina. O rytoj pas kaimyną šv. Kazimiero atlaidai. Reikės dalyvauti. Kiekvieną kartą, atsigrįžus su šv. Sakramentu laiminti būtinai nusitiesia toki toli. Būtinai ligi Permės. Ten kiek pažįstamų ir gerų draugų yra. O dabar labanakt. Tėlaimiai! Jei ką susapnuosiu, papasakosiu rytoj.

Matai, Sese, koks aš nerangus. Baigiu laišką. Jums ne "rytoj", kaip žadėjau, bet po kelių dienų. Šiandien sekundienis. Nuostabiai graai diena. Visur dar balta, sniegas, bet jau, tikriausia, neilgai jis ištvers. Aš jaučiamosi kažkuo kaitus prieš Jus. Man tai atsiųsdavot mąstymus, o aš neprisirengiu... Norisi prašyti, kad užtartum pas Dievą. Žinau, kad visi, kurie turi koki nors kryžių, yra labai galingi pas Dievą savo malda ir savo kančia. Jei aukoja ją už visų nuodėmes, jie išperka daugelį nuodėmių kitų žmonių. Kaip gerai, vis dėlto, kad galima susikeisti - vieni nusidėda, o kiti gali už juos atlikti atgailą.

Aš seniai svajoju į tą pasaulio užkampį atvažiuoti. Kažin, ar būtų kokia nors prasmė, ar galima turėti kokią nors viltį? O jeigu nieko nebūtų galima, tai bent Viešpats būtų "priverstas" artį jūsų atvirasti... Bet ką aš kalbu? - Juk jis visada yra su tais, kurie sutinka su Jųo kryžiaus keliu eiti. O kai nusibosta - ką daryti? - Ar nenorėtum šitaip klausti? Kiek žinau iš savo gyvenimo patyrimo, šitokioj nuotaikoj atsidūrus nuostabiai man padėdavo mintis, prisiminimas kad aš mirsiu! - Kaip nuostabu! Tai visticiek kartą įvyks. Ar didelis skiltumas dabar ar vėliau, gerbiamas ar paniekintas, apšmeižtas. Juk ateis laikas, kada nebebus paslėptų. Dievas juk viską žino teisingai būti pažemintais! - Šita pagybinė Jėzaus kančios žymė turi ir mūš puošti. Taip, kaip nuodėmės esmė - puikybė, taip, atpirkimas per pažeminimus aukojamus Dievui vietoj anų puikybės. Ir jeigu niekada nedėkojom Jam ir už pažeminimus, tai reiškia, kad mūsų gyvenime nėra atgailos. O juk "kūniškas žmogus negali suprasti nieko dvasinio". Reiškia, jei nedėkojom ir už kančią, negalim suprasti nieko dvasinio, ką Dievo meilė nori, kad supragtum. Nepamiršk, kad Velykos šiais metais balandžio 18d. Sese, už viską ašiu Dievui!

✠ Tamsy

Gyd. BIRUTĖ ŽEMAITYTĖ

AUKOS MOKYTOJAS

Kun. Juozas Zdebskis nuostabiai suvokdavo, kas žmogui tinka, kas ne. Mylėjo tvarką ir švarą. Kartą prasarė:

– Nešvara labiausiai atstumiantis reiškiny, ypač jei tai būdinga mergaitei.

Jis troško, kad meilę jaustų visi visiems. Šiai meilei skleisti ir nešti jam pritrūkdavo dienos valandų – reikdavo skolin-tis iš nakties poilsio. Jo akys dažnai būdavo paraudusios nuo nesibaigiančių kelionių nuovargio ir nemigos.

Jis nekeldavo balso ginčams, savęs teisinimui ar artimo smerkimui. Artimo klaidas stengėsi pateisinti, atleisti. Bet ten, kur jautė grėsmę jausmų labirinte pasiklydusiai sielai, kun. Juozas buvo ne vien gerasis ganytojas, bet ir tikras so-dininkas, apvalantis kiekvieną šakelę, kad ji duotų gausės-nius vaisius.

Tėvus jis mokė mylėti savo vaikus ne pataikaujančia, bet reikalaujančia meile ir ši dėsni taikė sielovadoje. Dažnai kar-todavo:

– Tėvai, kurie myli savo vaikelius pataikaujančia meile, atima iš jų aukščiausios rūšies džiaugsmą – džiaugsmą ne sau gyventi – ir pasmerkia juos absoliučiai vienatvei.

Kun. Juozas – nuolat mąstantis ir besimeldžiantis žmo-gus. Savo ilgoje kelionėse jis kontempliuodavo Dievą kaip Kūrėją, žavėdamasis gamtos grožiu.

Jis labai mylėjo Jėzų Eucharistijoje. Sakydavo:

– Nueik į tuščią bažnytelę, atsiklaupk prieš Švenčiausiąjį ir tyliai klausykis: praeis 5 – 10 – 15 ar daugiau minučių, ir tu

išgirsi savo širdyje tylų Viešpaties prakalbinimą, tu pamatysi, kaip nuostabiai Jis įsijungia į pokalbį, širdies mintis.

Jo meilė kenčiančiam ant kryžiaus Išganytojui buvo be-saikė iki herojiškumo, paremta ir įvykdyta praktine artimo meile:

- jis visuomet ten, kur sunku, kur rieda ašaros;
- kur vargas, skurdas (kūno ar sielos), kur kenčia ligonis;
- kur mirštantis žengia į Anapus, sustingęs savo abejingume.

Tai gali paliudyti jo buvusių parapijų ir kitų Lietuvos kampelių ligoniai. Vienus lankė kiekvieną pirmąjį mėnesio penktadienį; kitus surasdavo įvairiuose miestuose, kaimuose, ligoninėse arba skurdžiose lūšnelėse. Ne vien pats juos lankė, bet ir jaunimą, vaikus pratino mylėti kenčiantį žmogų veiklia, kūrybinga meile.

Nemanykim, kad kun. Juozas užgimė šventuoju. Teisingai sakoma, kad visi dideli šventieji buvo didžiųjų, bet apvaldytų aistrų žmonės. Ir jam teko kovoti nugalint save, tobulinantis. Jis turėjo ugningą, galingą, net kerštingą prigimtį. Iš atsitiktinių posakių buvo galima suprasti, koks jis buvo staigus, net kerštingas iš prigimties. Per išpažintį dažnai klausdavo: „Ar neteko stipriau supykti?“

Kartą prasitarė:

- Kai buvau kalėjime ir neturėjau galimybės aukoti šv. Mišias, buvau bepradedas elgtis kaip kiti kaliniai, manyje virė siaubingas pyktis. Bet, ačiū Dievui, susidarė galimybė aukoti šv. Mišių Auką – nuo to momento visa nuėmė kaip ranka. Be Dievo pagalbos gyvenime būčiau galėjęs tapti neeiliniu nusikaltėliu...

Dažnai kartodavo Evangelijos posakį: „*Kūniškas žmogus negali suprasti nieko dvasiško*“.

Kartą pasakė:

- Jei žmogus mane gyvenime apvylė, parodė didelį nepasitikėjimą arba įtarinėjo ar įskaudino, aš jam atleidžiu iš vi-

sos širdies, bet to jau neužmiršiu iki mirties. Žmogus iš mano elgesio nieko nesupras, bet aš jo atitinkamai saugosiuos.

Kitą kartą kalbėjo:

– Žinai, dažnai mane aplanko tokia mintis: kuo tu gyvenime mane iškaudinsi?.. Man gyvenime jau taip sekasi: kuo labiausiai pasitikėjau, kam daugiausiai esu atvėręs širdį, kas buvo mano geriausias ir didžiausias draugas, dar nėra buvę beveik nė vieno atvejo, kad jie nebūtų manęs išdavę, labai iškaudinę...

Kun. Juozo nuostabi dorybė – jis niekad, niekad, niekad nesiteisindavo. Daugelis žino, kiek jam gyvenime teko iškentėti netiesos, įtarinėjimų, šmeižtų, nepasitikėjimo... Ir į visa atsakymas – nuoširdi tylą, maloni šypsena net tiems, kurie aptaškė purvu, sutrypė gerą vardą, išmeigė į pačią širdį skaudaus nepasitikėjimo spyglius.

Jisai sakydavo:

– Jei pačiam Viešpačiui sakė: „Tu velnio apsėstas“, tai ko gi norėti mums, nuodėmingiems žmonėms?!

Šio didžio meno – tylint ir mylint pakelti pažeminimo kančią – mokė ir mus, savo dvasios vaikus. Kai buvau įtartinėjama, kaltinama, labai norėdavau pasiaiškinti, pasiteisinti, bet prieš tai paklausiau kun. Juozą, ar galima. Atsakė:

– Vaikeli, o Jėzus ar teisinosi? Jei teisinsies, pripažinsi, kad puolėjų pusėje tiesa. Tu privalai nuoširdžia tylą pridengti visas neteisybes. Privalai susitikusi kaltinančius žmones būti su jais miela, nuoširdi ir nė mažiausiu gestu neparodyti jiems nepalankumo. Kai būsi jiems nuoširdžiai gera ir miela, jie patys supras savo klaidą – tai bus didysis priekaištas jų sąžinei.

Sielos painiavos

Norėdama gelbėti žmogų, patekusi į gyvenimo sūkuri, pati į jį patekau, blaškiausi, sielojausi, bandžiau gelbėtis – ir vėl pagaudavo jausmo bangų verpetai...

Pas kun. Juozą priėjau išpažinties iš visų metų. Tai buvo atvira išpažintis. Išgirdau griežtus išpėjimo žodžius:

– Nutrauk – ir tai nuo šiandien – visus savo susitikimus su juo. Jei toliau susitikinėsi, atliksi šėtono gundytojo vaidmenį. Dievas pakankamai galingas pagalbą suteikti kitu būdu. Jei reikės, Jis atsiųs savo Angelą ar Arkangelą ir padarys tai, kas reikalinga. Jo akyse turi likti mergaitės idealas. Tik tokia parama jam bus naudinga. Tauta žūsta neskaistumo nuodėmėse... Tegul tavo gyvenimas bus auka už juos. Žinau, tai padaryti tau bus sunkiau už mirtį, bet tik tokia auka laimėsi jo sielai šviesą ir malonę. Kaip tik tame sunkume yra skaistumo įvykdymo didybė. Nepabūk aukos – ir turėsi ramybę. Gyvenime pasistenk naudoti sau prievartą – atgailą. Tik tiek kito žmogaus sielai padarysi gero, kiek sutiksi pakelti kančios. Žodžiai čia neturi reikšmės. Kiek kartų teko mirštančiam žmogui kalbėti apie Dievo gailestingumą, o jis pamėlusiomis lūpomis kartoja: „Nenoriu! Ne-reikia man!“ Reiškia, ne žodžiai veikia, bet kažkieno laisvai pasiimta kančia ir atgaila. Klusnumo ribose gali sau ir atgailą užsidėti. Šios rūšies pagundos nugalimos pasninku ir malda. Tave kažkas, matyt, ypatingai užtaria pas Dievą, kad gauni ne vien atleidimo, bet ir ramybės – nusižeminimo malonę. Atsakyk man atvirai: ar nėra širdyje kokio slapto kampučio, kuriame galvotum kaip nors apeiti šį reikalavimą ir vėl su juo susitikti? Ar tiki, kad būtinai reikalinga ši atsižadėjimo auka? Tegul Dievas tau padeda suprasti, kad tai gal paskutinis išspėjimas, kurio nepaklausiusi pradėsi slysti žemyn. Aš maldauju tave, suprask šį Dievo meilės reikalavimą ir paklusk jam. Išpėju: jei neklausysi, negausi daugiau išrišimo tol, kol bus įvykdytas šitas reikalavimas. – (*Iš dienoraščio, 1978 09 15*).

Išspėjimas mane pritrenkė tarsi žaibas – lyg ir nubudino iš kažkokio letargo. Aš išsigandau...

Kada įvykdžiau viską, ko buvo reikalaujama (nors ir šiaurėsi visi jausmai), staiga, vienu momentu, tarsi raištis nukrito nuo akių: viską aiškiai suvokiau protu, nurimo audra, grįžo ramybė ir džiaugsmas. Aš tapau laisva!

Iki mirties ir amžinai būsiu dėkinga kun. Juozui, kad jis, kaip tikras ganytojas, vadavo avelę iš erškėčių...

Kunigo motinos liga ir mirtis

Kun. Juozo motina sunkiai sirgo kepenų akmenlige ir gelta. Buvo operuota 1977 m. gegužę, bet būklė pamažu blogėjo, kol visiškai atgulė. Sūnus ją apsupo nuoširdžia globa. Parvežė nuostabiai gerą slaugytoją Linutę, kuri ją rūpinosi negailėdama gerumo ir šilumos.

Mamutė, buvusi valdinga, griežta, darėsi vis ramesnė, tylesnė, nors dažnai iš jos lūpų išsprūsdavo priekaištai sūnui, kad nepabūna namie. O jis, lyg nusikaltęs vaikas, nuleidavo galvą, nusišypsodavo, delnais suėmęs jos skruostus, pabučiuodavo į kaktą ir sakydavo:

– Mamut, pasitaisysiu...

Mama atsakydavo:

– Žinau aš tavo pasitaisymą! Pasitaisysi iki kito karto...

Taip ir būdavo: numigs sūnus porą valandų, ir vėl išvyksta. Mama priekaištauja, kad baldosi vidurnakčiais, gali negrižti... Bet sūnus, paglostęs jos galvą, atbulas išslenka pro duris...

Motinos jėgos eina silpnyn. Oda pagelto kaip klevo lapas rudenį, vargina siaubingai kankinantis viso kūno niežulys nuo geltos. Reikalingi labai brangūs deficitiniai vaisiai, kuriuos galima gauti tik Maskvoje, Sveikatos apsaugos ministerijoje.

Sūnus vyksta į Maskvą, susiranda reikiamą vietą. Koriidoriuje žmonių tokia eilė, kad sulaukti beveik nėra vilties. Bando gudrauti. Gretimai pamatęs praviras duris, įeina į kabinetą, kur sėdi dvi moterys.

Vėliau vienos rekolekcijose pasakojo:

– Įėjęs kukliai stoviu, nutaisęs kalto vaiko miną... Moterys susidomėjo išibrovėliu, sužiuro į mane smalsiomis akimis ir klausia, ko reikia. Atsakiau maldaujančiai: „Moja mama bolejet“ [„Mano mama serga“], ir parodau vaistų pava-

dinimą. Jos tuojau sukrunta, kažkur išbėga. Po kurio laiko grįžta, pasitaria ir vėl išeina. Pagaliau jų rankose receptas su visomis rezoliucijomis. Nurodo gatvę ir vaistinę, kurioje reikia atsiimti vaistus. – Nuvykstu į nurodytą vietą. Vaistinė nepanaši į kitas – kažkokie rūmai. Įeinu. Čia tuoj prisi stato durininkas, pagarbiai nusilenkęs paprašo nusirengti, pakabina mano apsiaustą, paprašo atsisėsti ir truputį palaukti. Baltai apsirengusi vaistininkė paima receptą ir dingsta už gražių durų. Netrukus grįžta su vaistais. Ir vėl – pagarbiai išleidžia palinkėdami sėkmės ir sveikatos ligoniui. Nustebau dėl šio nepaprasto mandagumo. Supratau: čia speciali Maskvos įžymybių vaistinė. Džiugia ir dėkinga Dievui širdimi vykstu namo pas mamutę. Triumfuodamas įteikiu vaistus ir prašau, kad juos gertų, nes tikrai palengvins – sumažins baisų niežulį, kuris neduoda ramybės nei dieną, nei naktį. Mamutė kurį laiką vaistus vartoja, bet neužtenka ištvėrmės, kadangi jie labai bjauraus skonio. Vieną vakarą mamutė išeina pro duris ir, stovėdama ant laiptų, supykusi sviedžia tuos mano sunkiai gautus vaistus į patvorį. Jie išlaskioja į visas puses...

1979 m. sausis. Mamutė visai nebesikelia iš lovos. Teko laimė pabudėti prie jos kančių patalo: pamačiau ir išmokau, kaip reikia rengti ligonį pasitikti Mirtį.

Kun. Juozas ir pats budėdavo prie savo mirstančios motinos. Sūnus klausdavo:

– Mamute, ar sutinkate visus savo skausmus, siunčiamus gerojo Dievo, priimti kaip atgailą, vienybėje su Jėzaus kančia ant kryžiaus, už savo, mūsų, visų žmonių nuodėmes, už dieviškos Meilės paniekinimą?

– Sutinku...

– Mama, Viešpats nori, kad savo meile ir kančia apimtumėte visus milijardus gyvenančiųjų žemėje, skaistykloje esančias sielas, kad būtumėte ne vien man, bet ir joms motina... Ar sutinkate?

– Taip, sutinku.

– Mama, ar sutinkate iš visos širdies atleisti visiems, kurie gyvenime kada nors iškaudino? Ar neturite širdyje kokių nors nuoskaudų, priešiško, neapykantos? Ar atleidžiate visiems?

– Atleidžiu iš visos širdies!

– Mama, turėkim nuolankią viltį, kad Dievas bus mums gailestingas. Melskime: „Viešpatie, Tu myli mane, atleisk man. Mes vertai kenčiame už savo darbus, bet būk mums Tėvas, ne Teisėjas. Duok jėgų ir meilės visa, kas sunku, pakelti kaip Tu ant kryžiaus“.

Atleidimo reikalas kun. Juozui buvo toks svarbus, kad jis nepasitenkino motinos atsakymu, bet prašė manęs:

– Vaikeli, mano mama tave myli, todėl tu turi galios į jos širdį. Kai liksite vienos, pabandyk praverti jos sielos dureles ir maldauk, kad ji atleistų visiems, kad neišeitų iš šio pasaulio, turėdama neapykantą bent vienam vieninteliui žmogui...

1979 metų sausio 22 diena. Artinasi Išvadavimas. Dejonės retesnės. Mama paskutinį kartą priėmė Švenčiausiąją kaip Viatiką. Sūnus suteikė Ligonių patepimą. Susijaudinę, paveikti didžiosios Valandos didingumo, visi meldėmės, kalbėjome Rožančių, mirštančiųjų maldas.

Buvo vidudienis. Mirštančios motinos krūtinė sunkiai kilnojosi, kvėpavimas gilėjo, retėjo, širdis vos plakė. Rankose uždegta žvakė. Šalia lovos klūpo jos sūnus, kunigas Juozas, vienydamas savo motinos gyvybės auką su mirštančio ant kryžiaus Išganytojo Auka...

Mamutę aprengėm, parengėm šarvoti bažnyčioje. Ryte po šv. Mišių išlydėjom į Mindaugų parapijos kapines, kur ant gražaus kalnelio palaidoti kun. Juozo tėvas ir jauniausioji sesutė Zitutė. Ant paminklo užrašas: „Tikiu amžinąjį gyvenimą“.

Šitas dalyvavimas motinos ligoje ir merdėjimo valandoje man buvo didelė Dievo dovana, nes iš kun. Juozo išmokau, kaip reikia parengti ligonį Išvykimui, kaip reikia ipras-

minti svarbiausią gyvenimo momentą – perėjimą į Anapus. Tai, ką išmokau, stengiausi pritaikyti savo darbe reanimacijos skyriuje (žr. kn. Birutė Žemaitytė. „Palydėsiu į Tėvo namus“. 1995).

Po motinos mirties kun. Juozas kartą prasitarė:

– Kai mama iškeliavo pas Dievą, mudu su ja tapome gesni draugai. Žemėje gyvendama ji dažnai manęs nesuprato. Užtat dabar ji visada su manimi mano kelionėse, kovos ir darbo baruose, žodžiu – visur... Dabar ji mane supranta ir savo motiniška palaima lydi kiekvieną žingsnį. O koks nuostabus, vaikelį, šventųjų bendravimas! Jie virpa noru mums padėti – mums tik reikia juos nuolankia širdimi maldauti...

Pagrobimas

Prisimenu, 1980 m. spalio 8 d. rytą dalyvavau Mišiose Šv. Antano bažnyčioje Kaune. Išeidama iš bažnyčios sužinojau, kad kun. Juozas paguldytas Kauno klinikų nudegimų skyriuje, nustačius nudegimų ligos diagnozę.

Nerimo kupina širdimi nuskubėjau į klinikas. Įeinu į palatą. Kun. Juozas guli lovoje prie lango: kojos per kelius sulenktos, veidas kiek paburkęs, akys liūdnos. Sunkiai atsidusęs ir šyptelėjęs sako:

– Tai va, vaikelį, šiandien aš dar laisvas. Rytojus gali atnešti negrižtamus pokyčius mano gyvenime. Jie turi planą padaryti mane veneriniu ligoniu... Nusigręš tuomet nuo manęs visi draugai, nes ir dabar yra abejojančių. O tada, kai bus parašyta juodu ant balto, nusigręš dar daugiau. Kas gi patikės, vaikelį, kad aš nekaltas?!

Ką daryti? Pasiūliau bėgti – būtinai bėgti: kitos išeities nėra! Kun. Juozas pasižiūrėjo į mane geromis liūdnomis akimis ir tarė:

– Bandyk, sesel... Teįvyksta Viešpaties valia, nes aš šioje situacijoje esu bejėgis...

Išėjusi iš palatos, pirmiausia iš patikimų žmonių sužinojau, kad tie įtarimai turi realų pagrindą. Citologinės laboratorijos gydytoja A. Kregždienė man pasakė:

– Vakar iš nudegimų skyriaus atnešė tepinėlį be pavardės ir tarė: „Šitas tepinėlis turi būti teigiamas“. Aš atsiskaičiau tai padaryti, bet patikėk – atsiras kas padarys tą tepinėlį teigiamą venerinės ligos požiūriu... Reikia ligonį kuo skubiau paimti iš ligoninės, nes jie įvykdys savo planą...

Keli žmonės – Vytautas Vaičiūnas, Arimantas Raškinis ir aš – pasitarėme, kaip viską sutvarkyti pagal juridinius reikalavimus. Arimantas tarėsi su patikimu juristu.

Ligos istorijoje dermatovenerologo įrašas ligoniui dar palankus: išvadoje nurodomas II–III laipsnio nudegimas. Patariama ištirti kraują ir dėl venerinės ligos, nors šiuo metu duomenų apie šią ligą nėra.

Pasitarus su juristais, ligos istorija nunešama kun. Juozui į palatą. Jis įrašo, kad dėl šeimyninių sąlygų atsisako stacionarinio gydymo ir išvyksta į namus.

Po to, nutaikius progą, ligos istorija vėl paimama iš gydytojų kabineto ir išvežama į miestą pas gyd. Julijos Kuo-dytės seseris. Tenai kiekvieną puslapį nufotografavus, ligos istorija skubiai gražinama į nudegimų skyrių. (Fotografuota dėl to, kad nuotrauka būtų tikras įrodymas, jei kas sugalvotų ką papildomai įrašyti po išvykimo.)

Beliko aptarti patį pagrobimo planą. Reikia drabužių, automobilio, bet labiausiai – laikytis kuo didžiausio atsargumo. Kai kas svyravo: girdi, nepatogu – tiek pastangų, kol paguldyta... gal rytoj, vėliau... Pagaliau, ačiū Dievui, viskas nuspręsta, sutarta, suplanuota. Belieka palaukti vakaro. Visa diena praėjo tvarkant įvairius formalumus, parengiamuosius reikalus.

Temsta. Dviese įeiname per polikliniką, sėkmingai praeiname visas sargybas. Su inžinieriumi Vaičiūnu einame tuščiais tuneliais. Paspaudžiu lifto signalą: dureles atidaro pažįstama liftininkė. Su ja susitariame: kai reikės, ji uždarytomis durimis lauks mūsų nudegimų skyriaus aukšte. Pasiekiame nudegimų skyrių. Mano palydovas pasislepia su rūbais tualete. Ieškau budinčio gydytojo.

Skyriuje tylu. Laiks nuo laiko šmėkšteli budinčios seselės siluetas. Koridoriuje protarpiais dejuoja ant minkštasuolio gulintis nudegęs žmogus. Praveriu gydytojų kabineto duris. Ačiū Dievui! Budi kardiochirurgas Rimantas Žebrauskas, pažįstamas nuo tų laikų, kai dirbau sanitarė klinikų citologinėje laboratorijoje. Sakau jam:

– Daktare, man labai reikia šį vakarą iš nudegimų skyriaus paimti kunigą Juozą Zdebskį.

– Gerai, aš paskambinsiu skyriaus vedėjai Merkštaitienei ir galėsi paimti.

– Daktare, jokių būdu! Subyrės visas mūsų planas! Supraskit, aš negaliu jums visko pasakyti, bet labai reikia ligonį išsivežti.

Truputį patylėjęs, jis tarė:

– Suprantu, kad čia kažkoks rimtas reikalas. Tuomet aš pasiimu istorijas, išeinu į kardiochirurgijos skyrių ir nieko nežinau...

Ačiū Dievui, svarbiausias barjeras įveiktas!

Grįžtu į palatą. Atsargiai išvedu ligonį ir nuvedu į tualetą, kur užsidaręs sėdi inžinierius Vaičiūnas. Perduodu jo globai, o pati surenku kun. Juozo daiktelius. Varganomis sąlygomis ir didelėmis pastangomis ligonis persirengia tualete. Paėmusi jo pižamą ir kitus ligoninės rūbus, nunešu į palatą ir pasakau, kad šitas ligonis į palatą nebegriš.

Bėgliai pasiruošę laukia ženklo. Nutaikę progą, tuščiu koridoriumi nuvedame kun. Juozą į laukiantį liftą, nusileidžiam į ligoninės pusrūsį. Vėl aidi žingsniai nykiais tuneliais. Kiekvienas kun. Juozo žingsnis baisiausiai skausmingas, bet jis palengva ryžtingai žengia pirmyn. Užlipame laiptais ir per priėmimo skyrių išeiname į tamsią naktį. Prasi-veria kieme laukiančios mašinos durelės.

Įsėdė ir pasimeldė Angelui Sargui, sukalbėję „Tavo apgynimo“, skubame visu galimu greičiu. Iš pradžių dar nežinome kur. Pakeliui sutariame: vyksim į Viduklę, pas kun. Alfonsą Svarinską, nes rytoj, paaiškėjus pagrobimui, kils

samysis, ligonio ieškos. Reikia, kad kas kompetentingai kovotų.

Kun. Juozas visą kelią tylus, ramus. Toli liko Kauno žiburiai – pasiliko pažeminimų Golgota... Viduklėje kun. Juozas buvo paguldytas saugiausiame kambaryje ir slaugomas.

Pasigailėtinais atrodė nudegusios vietos:

- nudegimo paviršius apėmęs tas kūno dalis, kurios lietsi su automobilio sėdyne;

- nudegimo plotas baigiasi šlaunų užpakaliniame paviršiuje – kiek siekė mašinos sėdynės kraštas;

- nudegimas ne visur vienodo laipsnio: atokesnėse vietose I–II laipsnio, centrinėse – III a, vietomis – III b laipsnio;

- pažeista oda cianotiškai raudona su gausiomis sutrūkusiomis pūslėmis, kurių dugnas murzinai raudonas, o netrūkusios pūslės pripildytos gelsvai gintarinio skysčio;

- nudegę audiniai labai smarkiai patinę – audinio struktūra padidėjusi kelis kartus;

- gyjant pasiliko ryški odos pigmentacija.

Kokia didelė žmogaus niekšybė, jei ši tvirtą vyrą paverė silpnu kūdikiu, reikalingu absoliučios globos!

Kun. Juozu pasirūpinti gavau tik tą pagrobimo vakarą ir kitą dieną. Reikėjo atsivežti reikalingiausių vaistų, medicinės technikos priemonių, suderinti savo darbo grafiką. Kai grįžau po dienos, ligonio jau neberadau. Niekas nieko man nepaaiškino. Tepasakė: „Išvežė kitur toliau gydyti“.

Kaip toliau ligonis buvo gydomas, rašoma kitų. Vis dėlto ten, kur jis buvo paslėptas, man teko pabudėti vieną naktį: tėvelis Juozas pasikvietė per gyd. Genutę Drąsutytę.

Visi žino, kad gerų rankų ir gailestingų širdžių slaugomas kun. Juozas pasveiko ir toliau tęsė kovotojo dėl tiesos veiklą.

Kyla klausimas, kuo buvo padarytas šitas cheminis apnuodijimas? Panašiausia, kad kun. Juozas buvo sužalotas kovinėmis cheminėmis medžiagomis (ipritu, liuizitu), pažeidžiančiomis odą, tiksliau – įsiskverbiančiomis pro odą į

visą organizmą. Cheminiai junginiai, patekę ant odos, nekrozuoja viršutinį odos sluoksnį, o išsiskverbę į organizmą sukelia bendrą intoksikaciją.

Kun. Juozo nudegimų ligos simptomai labai panašūs į sierinio iprito sukeltą kliniką. Ipritas, patekęs ant odos, greitai rezorbuojasi. Iš pradžių nieko nejaučiama. Slaptasis (latentinis) periodas trunka 1–12 valandų: kuo daugiau nuodingosios medžiagos patenka, tuo greičiau pasireiškia simptomai. Pirmiausia pažeistose vietose parausta oda, po to susidaro pūslės. Joms sutrūkus, pasilieka gilios opos, pripildytos žuvusių audinių masės. Per 2–3 mėnesius opos sugyja randėdamos. Gilūs randai trukdo arčiau esančių sąnarių funkcijai. Ilgus mėnesius lieka tamsiai ruda pigmentacija.

Išsiskverbę į organizmą nuodai sutrikdo centrinės nervų sistemos, širdies ir kraujagyslių sistemos, inkstų, virškinamojo trakto veiklą. Simptomai: didelis bendras silpnumas, nejudrumas, lėta kalba; sutrinka kvėpavimas, virškinimas, sumažėja kraujospūdis, gali ištikti kolapsas.

Tačiau KGB galėjo panaudoti ir kitas priemones, kokias – sunku nustatyti neturint archyvinių dokumentų (o jų, jei dar yra išlikę, tikriausiai reiktų ieškoti tik Maskvoje).

Kun. Juozas Zdebskis ir šiuo sunkiausiu savo gyvenimo laikotarpiu buvo tikras aukos ir kančios mokytojas, kantriai pakėlęs savo kryžių, vienydamasis su Išganytojo kryžiaus Auka.

Alytus,
1986–1995

Ses. MONIKA GENOVAITĖ (gyd. DRĄSUTYTĖ)

„KAD GYVENIME NEPRITRŪKTŲ KANČIOS...”

Tėvelis... Taip pasakius, daugelis suprasdavo, apie ką kalbama. Kun. Juozo Zdebskio tėviškas gerumas, nuoširdumas visada spindėjo jo veide. Jo kuklumas ir paprastumas suteikdavo drąsos ateiti pas jį slegiant įvairioms negandoms, bėdoms, neišsprendžiamiems klausimams. Nuostabiai atidžiai, labai susitelkęs, įdėmiai išklausydavo ir paprašęs kartu pasimelsti, kad būtų suprasta ir įvykdyta Aukščiausiojo valia, patardavo, ką reikėtų daryti.

Dvasios vadas

Tėvelis nuolat kartodavo, kad kiekvienas žmogus – pats nuostabiausias Dievo kūrybos šedevras.

Jo dvasinis vadovavimas buvo labai savitas, išmintingas, išradingas, nepakartojamas, priderintas prie charakterio savybių, gyvenimo aplinkybių. Jis kantriai ir išmintingai, rikiuodamas pagrindžiamuosius ir prieštaraujamuosius motyvus, darydavo išvadas. Patardavo dar kartą pasimelsti, neskubėti:

– Dievas prakalba per žmones ir gyvenimo aplinkybes, – sakydavo kun. Juozas.

Apie du dešimtmečius Dievas man leido patirti jo dvasinį vadovavimą. Jis nuostabiai subtiliai, negailėdamas aukos ir kančios, vedė į laimės žiburį – Dievą. Pats matydamas Dievą kiekviename žmoguje, mokė mylėti kitą dėl Dievo, padėti malda, auka ir darbu kiekvienam gyvenimo kelyje sutiktam žmogui. Dievo garbė, sielų gelbėjimas, kad ir kokia kaina – tam, kad būtų laimėta kuo daugiau sielų Dievui!

Jis mokė vertinti gyvenimą, pažinti tikrąjį Dievo vaikų džiaugsmą darant gera kitiems žmonėms. Kiekvieną dieną įprasmingi mažomis aukomis, kasdienybę paversti gražiausia malda Dievui. Kasdien, pasitelkiant didžiąją Dievo dovaną – protą, pamąstyti, „užmegzti pokalbį su Dievu“: ką Dievas nori tuo pasakyti? Kodėl taip, o ne kitaip turėčiau pasielgti? Vakare paklausti save, ko nepadariau, nors galėjau padaryti. Už klaidas atsiprašyti, ryžtis pasitaisyti. Vengti klaidų ir progų, vedančių į nuodėmę.

Pats labai mylėdamas Dievo Motiną, jai besąlygiškai pasiaukojęs, ragino kuo nuoširdžiausiai ir kitus pasiaukoti ir to nepamiršti kasdien – visą gyvenimą.

Bėgant metams, įprasminęs savąjį gyvenimą Kryžiaus kančios aukoje, klausdavo:

– Vaikeli, ar visus kasdienius nepatogumus išnaudojai aukai? Nė vienos ašaros, nepaaukotos Viešpačiui! Nė vienos dienos be sąmoningos aukos! Jei labai lengvai bėga dienos, jei nėra prieštaravimų, tai, matyt, kažkas yra ne taip – ne pagal Viešpaties planą... Peržvelk, ar gyvenimas nepakrypo savo norų, o ne Dievo valios vykdymo link?..

Labai dažnai primindavo, kad reikia laikytis dienotvarkės, neleisti veltui laiko – tos didžiausios Dievo dovanos, už kurią griežtai reikės atsiskaityti:

– Gudriausias šėtono linkėjimas – daug laiko ir pinigų!

Jis niekada nieko nesmerkė, neniekino, o jei kas imdavo kalbėti apie nesančius, kalbą nukreipdavo kitur, stengdamasis visus ir visada pateisinti: „Tegul Dievas būna jiems ir mums gailestingas...“

– Vaikeli, ar turi priešu? Ar už juos meldiesi? Jėzaus bičiuliui negali būti nė vienas žmogus, kuris nesutinka, kad nė vieno negalima laikyti savo priešu, – dažnai kartodavo Tėvelis.

Kun. Juozas vis tvirtindavo, kad Dievui negalime niekada nieko atsakyti. Nuolat primindavo, kad kasdien būtina atgaila.

– „Jei nedarysite atgailos, visi pražūsite“, – tai Kristaus įspėjimas.

Jis mokė Dievui dėkoti ne tik už džiaugsmą, bet ir už skausmą. Neprisimenu šventės, kurioje jis viešai ir asmeniškai nebūtų linkėjęs kančios, skausmo:

– Iš visos širdies meldžiu Viešpatį linkėdamas, kad jūsų gyvenime būtų kančios, o ypač pažeminimo skausmo! Kitaip gyvenimas neturėtų prasmės.

Jam patarnaujant – pavežant ar namuose padedant – teko stebėti, kaip ne kartą buvo pasinaudota jo gerumu, paprastumu, prieinamumu – jis be svarbių priežasčių buvo tampomas visur, kur reikia ir nereikia. Tai sudarė sąlygas jo asmenybės menkinimui, net šmeižtams. Tai itin paranku buvo „visažiniui ir visaregiui“ saugumui. Tėvelis visada likdavo ramus, tik kiek surimtėdavo, susikaupdavo. Jis ėjo aukos keliu: Dievo meilė ir garbė, sielų gelbėjimas – „padėti Kristui mirti ant kryžiaus“.

Tylus gerumas ir kančia padėjo suprasti ir atgauti didžiąją gailestingąją Meilę daugeliui gyvenimo klystkeliuose paklydusių sielų, kurioms jis dvasiškai vadovavo. Su ramiu atlaidumu ir šventu abejingumu žvelgdavo jis į žmonių nuomonę, apkalbas, šmeižtus. Nuoširdžiai tikėjo ir pasitikėjo Dievu, vykdė Jo valią visai negalvodamas, ką žmonės pasakys. O sužinojęs, kad yra visaip šmeižiamas, niekada nesiaiškino, nesiteisino – visa aukodavo Dievui kaip permaldavimo – atsiteisimo auką už savo, viso pasaulio žmonių klaidas ir skaistykloje kenčiančias sielas. Tai daryti mokė ir savo dvasinius vaikus.

Apie mirusiuosius sakydavo:

– Jie virpa troškimu mums padėti... tik laukia mūsų prakalbinimo. – Tai buvo raginimas bendrauti su kenčiančios ir triumfuojančios Bažnyčios sielomis: – Praplėskime savo širdis, kad meile apimtume visame pasaulyje gyvenančiuosius, skaistykloje esančias sielas ir tuos, kurie jau laimėjo pergalę Amžinybėje, – nuolat primindavo kun. Juozas.

Niekada neteko Tėvelio matyti pikto, suirzusio, nuliūdusio. Jis buvo visada malonios, giedros nuotaikos, niekuo nesiskundė net sunkiai sirgdamas, saugumo nuožmiai persekiojamas, šantažuojamas; nekėlė griežtų reikalavimų, bet niekam ir nepataikavo.

Iš savo dvasios vaikų reikalavo išsiugdyti tvirtą valią. Jis pats griežtai laikėsi taisyklės: „Būtina, naudinga, malonu. Kuo mažiau pažadų, kuo daugiau gerų darbų!”

Jis niekada nesigirdavo, labai mažai kalbėdavo apie save, nieko – apie kitus žmones. Net juokaudamas dažnai pasakydavo gilią mintį, kuri priversdavo susimąstyti. Tačiau mokė, kad kiekvieną sutiktą žmogų būtina pirmiausia taip įvertinti: ką jis blogo gali man padaryti? Tokią išvadą jis padarė iš savo gyvenimo patirties.

Jis nuolat primindavo, kad didžiausia geradarybė ištarti mirštančiam: „Dieve, teįvyksta Tavo valia! Tu myli mane, atleisk mano nedėkingumą, kuri parodžiau savo nuodėmėmis”. Taip pat – nepraleisti progos mirties pavojuje esančius vaikus pakrikštyti.

– Silpnumas, nuolankumas duoda stiprybės, nes tada pasitikime Dievo visagalybe ir sudaroma galimybė didžiausiam Malonės veikimui. Tarnas nėra didesnis už Mokytoją, – primindavo, kai gyvenime ištikdavo nesėkmės, kančia, persekiojimai, kai reikdavo nekaltai nukęsti.

– Niekio didelio pasaulyje neįvyko be pažeminimo ir kančios, ypač nekaltos kančios, – skausmo valandomis sakydavo Tėvelis.

Jis nė vienam nieko niekad nėra atsakęs: nei aukos, nei laiko, nei patarnavimo. Dėkojantiems už patarnavimą jis šypsodamasis sakydavo:

– Dėkokite Dievui! Tik Jis vienas geras. Išmok didžiojo gyvenimo meno: pereik per gyvenimą tyliai darydamas gera, tyliai lengvindamas kitų dalį, tyliai vykdydamas Dievo valią, tyliai artindamas sielas prie Dievo, tyliai nešdamas su Jėzumi kryžių, ypač pažeminimo kryžių...

Jis visada būdavo arčiausiai tų, kurie tuo metu buvo nelaimingiausi dvasiškai ar fiziškai. Niekada nepamiršdavo ligonių, apleistųjų, vienišųjų:

– Čia gyvena aklas senelis. Aplankykime jį, suteikime jam ir sau tikrą džiaugsmą. Jei mes neaplankysime, gal niekas į jo gyvenimą neįneš meilės kibirkštėlės. „*Broliai Kristuje... Nešiokite vieni kitų naštas... iš to pažins, kad esate mano mokiniai*“, – tai gyvosios Evangelijos žodžiai, – nuolat žodžiais ir darbais kartodavo Tėvelis.

Kartais jis pasvajodavo, kad būtų gera įkūrus įstaigą tarp miškų, kur nelaimingos apviltosios mergelės rastų Dievą ir globą, o jų kūdikėliai, kuriuos jos ketino pasmerkti nematyti saulės, išvystų dienos šviesą, begalinį gamtos grožį, Dievo gerumą:

– Jei Dievas leistų, Amžinybėje norėčiau būti mergaičių, ypač nelaimingųjų, globėju. Iš jų vaikelių tikriausiai išaugtų ne vienas šventasis, didvyris... Aš taip kasdien meldžiu šito!

Neįkainojamos Tėvelio pastangos, maldos, aukos dėl kiekvienos sielos, tarp jų – ir dėl mano amžinojo likimo. Tik vienas Dievas težino ir įvertins jo kunigišką auką, viso gyvenimo auką didelės kitų laimės vardan. Jo gerumas, pasiaukojimas, patarimai ir kantrybė grąžino pasitikėjimą Dievo gerumu ir gailestingumu:

– Atsimink visam gyvenimui, kad Dievo meilės ir gailestingumo paniekinimas yra pats didžiausias nusikaltimas. Dievo meilės artumoje nusižėminusi prašyk Viešpatį, kad Jis pats sukurtų sieloje tai, ką rasti nori... Tavo pašaukimas – auka Dievui. Tau dar daug teks pakovoti dėl sielos laisvės, – tai Tėvelio testamentiniai žodžiai, pasakyti man šv. Išpažintyje 1986 m. vasario 2 d. (trys dienos prieš jo mirtį).

Dėkoju Dievui ir Marijai, kad Viešpats leido patarnauti kun. Juozui ir jo motinai, kai jis grūmėsi už Dievą ir Tėvynę tais gūdžiais bedievybės laikais.

– Žinok gerai, kad valdžia nepagirs... Tavo mašina važiavo kaip tankas pro juos, – juokavo Tėvelis, grįžęs iš ke-
lionių.

– Reikia nuvežti „sprogstamąją medžiagą“... Po pusva-
landžio išskrenda lėktuvas... Ar negalėtum nuvežti? – ne
kartą jis tyliai, nuolankiai prašydavo.

Dažnai kviesdavo pas sergančią mamą, kuriai daugiau
už vaistus padėdavo išklausymas jos negalių ir rūpesčių dėl
to, kad sūnus kunigas nuolat valdžios persekiojamas, tero-
rizuojamas. Tėvelis labai norėjo, kad su jo motina ir seseri-
mi Maryte būtų kuo daugiau pažįstamų: matyt, kad, išti-
kus nelaimei, daugiau žmonių apie tai sužinotų ir galėtų
joms pranešti. Deja, kai taip įvyko, tik po dviejų dienų se-
suo sužinojo: Tėvelis žuvo trečiadienį, o tik penktadienio
popietę man teko pranešti apie tai kun. Juozo seseriai, kai
važiuodama į Rudaminą užsukau pareikšti užuojautos...

Mirties artumoje

Apvaizdos lėmimu du kartus teko grumtis dėl kun. Juo-
zo gyvybės ir sveikatos.

1973 m. gegužės 20 d. Tėvelis paprašė nuvežti į Prienus
ir Simną. Grįžtant mašinos nebegalėjo vairuoti, nes ėmė
skaudėti ir svaigti galva, dvejinosi akyse.

– Ką tu darytum, jei aš numirčiau mašinoje? – pajuoka-
vo kun. Juozas.

Namuose laikydamas šv. Mišias paprašė kėdės, o atsisė-
dęs nukrito ant grindų: išnyko pulsas, konvulsiškai įkvėpė,
sumažėjo kraujospūdis. Negi mirtis?..

Širdies masažas, vaistai. Šamoną atgavo po 4–5 valandų
ir tik iš dalies. Kadangi išryškėjo smegenų patologijos simp-
tomai, nuvežiau į Kauno klinikas neuropatologo konsulta-
cijai. Įtarus meningoencefalitą, paguldytas Kauno infekci-
nėje ligoninėje. Gegužės 24 d. buvo atlikta lumbalinė punk-
cija – likvoro rasta kraujo. Diagnozė: subarachnoidalinė he-
moragija. Paskirtas griežtas gulimasis režimas ir gydymas
medikamentais. Po savaitės perkeltas tirti ir toliau gydyti į

Kauno klinikinės ligoninės nervų, o po to – į neurochirurgijos skyrių. Iš čia išrašytas liepos 5 dieną. Daug konsultuotas, atlikti sudėtingiausi tyrimai, taikytas gydymas, o išrašant prof. Klumbys tepasakė: „Kartais gydome ir nežinome ką gydome... Ar kalėjime nebuvote kameroje vienas? Nepaveiktas radiacijos?.. O gal buvote sumuštas?..“ (Tikrai prieš savaitę Marijampolėje naktį buvo gatvėje sumuštas iki sąmonės netekimo.)

1980 m. spalio 4 d., šeštadienio vakaras. Marijampolės centre kunigo sesers Marytės anūkėlis laukia ši vakarą suteikiant jam amžiną Dievo vaiko gyvenimą. Jau 21 val., o kunigo vis nėra. „Tikriausiai kur užtruko, teikdamas dvasinę pagalbą nenumatytais atvejais...“ – garsiai pasakė vienas giminaitis. Pusę dvyliktos kieme suburzgė mašina. Susirinkusieji susižvalgė: mašina įvažiavo be žibintų ir buvo pastatyta į patį kiemo kamputį, kad nesimatytų einantiems gatve. Taip kun. Juozas elgdavosi, kai sekdamas „uodega“. Kaip visada, jis įėjo ramus, nuolankiai besišypsantis, gal tik kiek pablyškęs. Kadangi buvo vėlus metas – mažasis žmogutis jau miegojo, – nedelsiant buvo atliktos Krikšto apeigos. Kai giminės kvietė prie vakarienės stalo, kunigas delsė, lyg abejojo, pagaliau atsisėdo. Po pusvalandžio pakilo, o ant sofos užtiesalo liko kraujo dėmių...

– Kažkas negero, gal nedidelis odos uždegimas, – paaiškino kun. Juozas ir išėjo važiuoti į Šlavantus, kviesdamas ir mane palydėti, nes jį šianakt seka dvi mašinos.

Jis vairavo savo mašiną, o aš savo. Supratome: vyksta kažkas paslaptingo. Įvažiavus į plentą, prisidėjo tos dvi mašinos palydovės: viena važiavo priekyje, o kita mus lydėjo. Retkarčiais pirmoji sustodavo, mūsų mašinas praleisdama, o antroji pralenkusi tapdavo pirmąja. Kuo šis žaidimas baigsis, buvo neaišku. Viena tikra – Dievas su mumis!

Laimingai pasiekėme Šlavantus 2.30 valandą. Kun. Juozas iš mašinos išlipo labai išblyškęs, išpiltas šalto prakaito,

eidamas svyravo. Pulsas labai pagreitėjęs, vos užčiuopiamas. Kraujospūdis kritęs. Sėdmenų, šlaunų, nugaros srityse difuzinis odos paraudimas, patinimas, didžiulės pūsliųs, pripildytos serozinio ir kraujingo skysčio, kai kurios trūkusios – matyti atviros žaizdos, prie jų prilipę rūbai. Suleidau vaistų. Nudegimų šoko gydymas užtruko apie porą valandų. Visą šį laiką kun. Juozo sąmonė aiški. Jis ramus, pasitikintis Dievo ir Marijos globa, nė vieno skundo:

– Visa, kas įvyksta mūsų gyvenime, Apvaizdos yra duota kaip geriausias atvejis mūsų išganymui ir amžinajai laimei, – atsidusęs tyliai ištarė.

Išaušo sekmadienio rytas. Turėjau grįžti namo pasiimti vaistų, tvarsčių. Reikėjo spręsti, ką toliau daryti. Iš Valkininkų atvežiau gydytoją Modestą Juozaitį, kad patartų. Padarėme bendrą išvadą, kad esant tokiam dideliame, giliam nudegimui ir sunkiai ligonio būklei būtinas stacionarinis gydymas Kauno klinikų nudegimų skyriuje.

Važiudami keliose bažnyčiose prašėme, kad atvyktų kunigas atlaikyti šv. Mišių, bet nė vienas neturėjo galimybių. Sutiko tik Kučiūnų klebonas. Bažnyčioje parapijiečiai meldė Dievą sveikatos savo klebonui, nuliūdę ir susitelkę laukė namuose. Visuose keliuose, kuriais buvo galima išvažiuoti iš Šlavantų, budėjo specialios mašinos...

Kun. Juozą nutarėme vežti mano mašina. Joje, be kun. Juozo, važiavo sesuo pranciškonė Asunta ir inžinierius Vytautas Vaičiūnas. Vos tik išvažiavome į plentą, atsirado ir mašinos palydovės. Tik šį kartą ne dvi, o trys. Jos tęsė jau žinomą aplenkimo–sustojimo–praleidimo manevrą.

– Kaip gera visada jausti šalia esant mylintį Dievą, Dievo Motinos globą, Angelo Sargo artumą, – pasakė kun. Juozas, kai buvo sukalbėta „Tavo apgynimo“, „Dievo Angele“, Skausmingoji Rožančiaus dalis, maldos į šv. Teresėlę, šv. Kazimierą.

Krosnoje palydovai mus sustabdė. Ką jie sugalvojo? Mūsų mašinos keleiviai susitelkė: „Teįvyksta Tavo, Dieve, va-

lia..." Civiliai apsirengęs asmuo su eismo reguliuotojo lazdele davė ženklą sustoti. Patikrino mano – vairuotojo – ir mašinos dokumentus. Svarbiausia, prožektoriumi apšvietęs mašinos vidų, patikrino, ar tikrai vežamas kun. Juozas.

Pirmą valandą nakties trumpo poilsio sustojome mano namuose. Buvo pakeisti tvarsčiai, suleisti vaistai ir paimtas kraujas Vasermano reakcijai. Visi nujautėme, kad vyksta paslaptingas suplanuotas spektaklis, norint apšmeižti, sunaikinti kunigą kovotoją už Dievą ir Tėvynę. Kraujas kita parvardė (J. Martinėno) buvo pristatytas ir ištirtas Kauno odos ir venerinių ligų dispanserio laboratorijoje. Vasermano reakcija neigiama. Išvada: prieš apdeginimą venerine liga užkrėstas nebuvo.

Rytą kun. Juozas, klūpodamas seserų pranciškonių namelyje Nasturtų 7, atlaikė šv. Mišias. Visi mes, savo skausmą, kančią, nevertumą sujungę su Kristaus Auka ant kryžiaus, paaukoję už savo ir visų klaidas, už priešus, už Tėvynę, pasistiprinome Gyvąja Duona. Iškvietėme greitąją med. pagalbos mašiną ir sesuo pranciškonė Teresė palydėjo į Kauno klinikas. Tuoj pat buvo pakonsultuotas odos ligų gydytojo ir Tėvelio prašymu paguldytas į Kauno klinikų nudegimų skyrių. Diagnozė: II-III laipsnio sėdmenų, šlaunų, nugaros sričių nudegimas.

– Ar tik ne į verdančio vandens puodą atsisėdai? – paklausė konsultavęs gydytojas dermatologas.

Tai buvo spalio 6 d., pirmadienis – konstitucijos šventė. Spalio 8-ąją, Dievui leidus, sužinojome, kad kagėbistai reikalauja diagnozuoti venerinę ligą ir kad kun. Juozas būtų perkeltas gydyti į odos ir venerinių ligų dispanserį.

Kun. Juozo prašymu nutarta kuo greičiau jį išvežti iš ligoninės. Gyd. Birutė Žemaitytė ir inžinierius Vytautas Vaičiūnas nuėjo paimti kun. Juozo iš palatos. O aš savo mašinoje laukiau bėglių ir prašiau Dievą pagalbos, kad suteiktų jėgų kun. Juozui tą sunkią valandą. 22 val. visi buvome mašinoje ir vienbalsiai nutarėme, kad geriausiai juo pasirūpins

ir apgins kun. Alfonsas Svarinskas, kuris tuo metu dirbo Viduklėje.

Čia tikrai jis buvo sutiktas su nuostabiu, tėvišku gerumu, dėmesiu ir rūpesčiu. Kun. Juozas aprūpintas viskuo, kas tuo metu buvo būtina: slauga, medikamentais, tvarslia, bet svarbiausia – meile ir pasitikėjimu. Slaugyti liko gyd. Birutė, aš turėjau pakeisti ją penktadienį.

Vyksta kova už gyvybę, pradėjo trikti širdies ritmas. Reikėjo ieškoti saugesnės vietos ir tęsti ilgą komplikuoatą gydymą. Spalio 12 d. kun. Svarinskas pasakė:

– Štai kovos laukas – nuo šiandien privalai tęsti pradėtą kovą už gyvybę... Ar gali išeiti iš darbo, palikti namus?

– Taip. Dievui padedant, stengsiuosi. Reikės konsultacijos, vaistų...

Kun. Juozas atliko išpažintį, jam buvo suteiktas Ligonių sakramentas. Vėlų sekmadienio vakarą vėl naujas kryžius – sunki kelionė į nuošalų Kauno rajoną, pranciškonių butą Eidukevičiaus gatvėje.

„Ar pakels?“ – visų bendra mintis. Bet kitos išeities nebuvo. Kun. Juozas išblyškęs, susitelkęs, įtempęs visas jėgas, vos girdimu balsu kartoja: *„Šventoji Marija, Dievo Motina, melsk už mus, nusidėjėlius, dabar ir mūsų mirties valandą“*. Antrą valandą nakties laimingai pasiekėme Kauną. Sesuo Teresėlė parengė kambarį. Suleidome vaistus. Ligonis pavargęs užmigo.

Pasitarėme dėl gydymo, konsultacijos, slaugos. Svarbiausia, kad kuo ilgiau nesužinotų saugumiečiai... Gerosios nakties „fėjos“ – seserys pranciškonės Teresėlė ir Asunta – atnešdavo vaistų, tvarsliaivos, maisto. Dieną jokio vaikščiojimo, durų darinėjimo. Neatsiliepiame į telefono skambučius, kurie taip dažnai skamba... Spalio 14 d. neakivaizdinė prof. A. Marcinkevičiaus konsultacija. Kun. Svarinskas atgabeno naujausių ir geriausių vaistų.

Kun. Juozas ramus, bando šypsotis, niekuo nesiskundžia, tyli, mąsto, iš rankų nepaleidžia rožančiaus. Sunkiausia au-

koti šv. Mišias – jas gali laikyti tik gulėdamas. Visos sielos ir kūno jėgos įtemptos, kad tik nenualtų. Taip sudabartinama Kryžiaus Auka – tikroji Kristaus ir Jo Kryžiaus auka sujungiamą ir aukojama už visus Bažnyčios ir Tėvynės reikalus, už keturis milijardus žemėje gyvenančių, už skastyklos sielas. Po šv. Mišių nurimsta, skęsta Dievuje, Jo begalinėje meilėje. Bet, praėjus valandėlei, skausmas primena save ir iš žvilgsnio galima suprasti, kad būtina pagalba. Tačiau nė karto skausmą slopinančių vaistų nepaprašė, o duodant juos sakydavo:

– O ką Dievui šiandien paaukosiu? Juk dabar aš nieko gero kitiems negaliu padaryti... Negalima veltui eikvoti laiko. Reikia kaip žvakei sudegti iki galo...

Diena prasidėdavo 5 val. ryto, baigdavosi 2 val. nakties. Kun. Juozas kasdien kalbėjo Rožančių, Švč. Mergelės Marijos, Šv. Juozapo, Šv. Teresėlės, Šv. Antano litanijas, maldas į šv. Kazimierą ir šv. Antaną. Ilgai ilgai mąstydavo, prašydavo paskaityti Šventąjį Raštą. Mažai tekalbėjo – pagal savo įprotį tuščiai nekalbėti. Kiekvienas jo pasakytas žodis versdavo susimąstyti. Savo kryžių ir kančias aukėjo už kitų išganyką, už „ištikimuosius draugus“ – taip vadino skastyklos sielas.

Jis mylėjo Kristų vienodai tiek laimėje, tiek kančioje. Kančioje jis kaupė Dievo malonių gausą, kad galėtų kitiems dalyti, kad galėtų puolantiems padėti keltis ir žengti į išganykmo kelią. Pabūti toje kančios mokykloje man buvo didžiausia brangenybė.

Slinko dienos – ramios, sunkios, vienodos. Netrukus Dievas atsiuntė naują bandymą jam ir mums: spalio 21 d. pasiekė žinia, kad gauta prokuroro sankcija kun. Juozą ir dvi moteris suimti ir paguldyti į odos ir venerinių ligų dispanserį. Visi karštai meldėme Dievą, kad ši nauja kančia, jei negali būti atimta, tai nors būtų kuo toliau atidėta, idant kun. Juozas dar kiek apgytų ir sustiprėtų. Priešingu atveju, neprižiūrimas supus – prisidės kraujo užkrėtimas ir nutrūks

žemiškos gyvybės siūlas... Kankinys didžiausiame pažemime...

O kaip draugai? Ar jie pajęgs patikėti jo nekaltumu?

Pradėjome novelą: „Dievas mūsų prieglauda ir stiprybė... varge – ištikimiausia pagalba. Todėl nebijome, kad ir žemė drebtų ir grimztų kalnai į jūrų gilybes. Galybių Viešpats mus gina, mus Visagalis Dievas globoja”.

Turbūt niekada taip nebuvo tikėję visagalio Dievo globa, kaip tomis dienomis. Dievas iš tikrųjų globojo! Nesiliovė nuolatiniai telefono ir durų skambučiai – mes meldėmės, tikėjome, pasitikėjome Dievu ir tylėjome...

Stai mažas epizodas iš Dievo globos pasireiškimo.

Naktį, tuo laiku, kai atnešdavo maistą, suskambėjo durų skambutis. Pažadinta iš miego, pažvelgiau pro durų akį. Pasirodė lyg ir pažįstamas veidas, bet niekaip negalėjau atrakinti durų. Pagaliau pravėriau, bet prieš tai buvau uždėjusi grandinę. Išvydusi nepažįstamą vyrą, staigiai užtrenkiau duris. Jis prašė, kad įleisčiau paskambinti telefonu... Taip Dievas ištaisė mano neatidumą!

Kauno Prisikėlimo bažnyčioje kun. Juozas Indriūnas, o kitose bažnyčiose kiti drąsieji kunigai prabilo apie saugumo kėslus ir priemones, kurių jis imasi prieš kun. Juozą.

– Ačiū Dievui, pavojus praėjo! Jie mūsų nebelies, nes klasa atskleista, – pasakė Tėvelis.

Labai pamažu, bet sveikata gerėjo. Žaizdos lėtai gijo. Kun. Juozą lankė artimiausi kovos draugai: kun. Sigitas Tamkevičius, kun. Alfonsas Svarinskas, inž. Vytautas Vaičiūnas, Arimantas Raškinis ir kiti, kurie suteikdavo jam daug džiaugsmo, gydančio kūną ir sielą labiau negu vaistai.

Į dienotvarkę buvo įtrauktas Kryžiaus kelio apmąstymas su ilgesniu sustojimu ir įsigiliniu į vieną (kasdien kitą) Kryžiaus kelio stotį.

Visų Šventųjų šventė. Vėlinės. Kun. Juozas laiko šv. Mišias jau klūpodamas. Pradedą vaikščioti: kasdien 2–3 kartus pereina per kambarį.

– Melskimės į savo ištikimuosius Draugus: jie niekada mūsų neapvils, neužmirš, o užtars mus, mūsų reikalus pas Viešpatį, – kartodavo kun. Juozas.

Lapkričio 5–10 dienomis žemę apgaubė rūkas, šerkšnu pasipuošė medžiai. Temperatūra krito žemiau nulio. Viena dieną kun. Juozą prislėgė nelaukta žinia: dalis bendražygių patikėjo KGB klasta – jie suabejojo...

Šis smūgis, kaip Kryžiaus kelio VII stotyje, kun. Juozui atėmė fizines jėgas. Sutriko širdies ritmas, jis vėl atgulė.

Pati užrašiau EKG. Dėl širdies konsultavausi su kardiologais iš Kauno klinikų, su gyd. Modestu Juozaičiu. Vėl naujas gydymo kursas.

Kasdien po šv. Mišių atkalbėdavome taikos maldą: „Viešpatie, padaryk mane savo taikos įrankiu. Ten, kur viešpatauja neapykanta, leisk man skelbti meilę, kur skriauda – teisingumą, kur abejonė – tikėjimą, kur nusiminimas – viltį, kur tamsa – šviesą, kur liūdesys – džiaugsmą. Dieviškasis Mokytojau, suteik, kad aš ne tiek sau ieškočiau suraminimo, kiek kitus raminau, ne kad būčiau suprastas, bet kad kitus suprasčiau, ne kad būčiau mylimas, bet kad visus mylėčiau, nes tik duodami gauname, dovanojant mums atleidžiama, tik per mirtį gimstame amžinajam gyvenimui“.

Per kelias dienas grįžo dvasinė ramybė ir fizinės jėgos. Begalinis Dievo gerumas leido sulaukti Jo Ekselencijos vyskupo Vincento Sladkevičiaus aplankymo. Nušvito veidas, grįžo šypsena ir didžiulis dėkingumas Dievui už visas suteiktas malones: už džiaugsmą, bet ir už skausmą; už sėkmes, bet ir nesėkmes; už sveikatą, bet ir už ligą; už garbę, bet ir už pažeminimą; už gyvenimą, bet ir už mirtį.

Kun. Juozas į Šlavantus grįžo 1980 m. gruodžio 5 d. Dar mėnesį užtruko fizinė terapija gydymo kursas namuose – profilaktikai, kad būtų išvengta randų susidarymo, taip pat viso organizmo stiprinantis gydymas.

KGB pinklės

1983 m. kovo 20 d., sekmadienis. Bičiuliai, giminės, parapijiečiai susirinko šv. Mišioms į Šlavantų bažnytelę, o jaunimas rengėsi pasveikinti kun. Juozą jo Globėjo dienos proga. Šv. Mišios Šlavantuose turėjo prasidėti 14 val., nes klebonas vadovavo rekolekcijoms Rudaminoje. Taip pat aptarnavo ir Kučiūnų parapiją.

Jau 16 val., o klebono vis nėra – matyt, įvyko kažkas neeilinio. Susiorganizavome ir mano mašina išvažiavome jo ieškoti – išsiaiškinti, kas gi atsitiko. Nuvykus į Kučiūnus paaiškėjo, kad ir ten šv. Mišių nebuvo. Rudaminoje iš parapijiečių sužinojome, kad kun. Juozas iš Rudaminos išvažiavo 11 valandą. Viena išvada: kunigas sulaikytas saugumo.

Prie Lazdijų vidaus reikalų skyriaus radome pastatytą Tėvelio mašiną (matyt, tie pamiršo paslėpti). Įėjau ir paklausiau, kur yra Šlavantų parapijos kunigas klebonas. Į klausimą milicininkai neatsakė, priešingai – ėmė visaip tyčiotis iš kunigo, šv. Mišių, kurių nebuvo dviejuose parapijose. Staiga visi dingo. Visos durys buvo užrakintos.

Grįžę į Šlavantus, papasakojome, kas nutiko. Ir kiti panoro vykti į Lazdijus ir reikalauti, kad pasakytų, kur padėjo kun. Zdebskį. Mūsų susirinko per penkiolika. Staiga visas kiemas prigužėjo uniformuotų ir neuniformuotų pareigūnų, o į gatvę atvažiavo apie dešimt jų specialiųjų mašinų. Matyt, norėta mus išgąsdinti. Ėmė tyčiotis, užgaulioti, bandė išvaikyti. Kun. Juozo bičiuliai buvo santūrūs, susitelkę, paskendę tylioje maldoje. Visi nerimavo, kur yra klebonas, kas bedievių sumanyta jam padaryti.

Apie 20 val. milicininkai pradėjo suiminėti „nusikaltėlius“ ir kišti į rūšį. Kai visi buvo išsklaidyti, apie 22.30 val. atvažiavo prie bažnyčios sutana apsirengęs kun. Juozas. Pamatęs mano mašiną, suprato, kad čia kažkas vyksta.

– Jie tik dabar mane atvežė iš Vilniaus, – susitikęs aiškino. – Ten vyko tardymas dėl kun. Alfonso Svarinsko. Po tardymo įsakė staigiai dingti. Iš jų sutrikusių veidų

supratau, kad čia kažkas įvyko...

Visi vėl susirinkę dalijomės išpūdžiais. Iš rūsio dar nepaleido dviejų žmonių. Nutarėme niekur nesitraukti, kol jų nepaleis. Nuvažiavome prie milicijos būstinės jau dviem mašinomis.

Vieną „nusikaltėlį“ – Romutę Tamašauskaitę – pavyko išvaduoti, kito – mokytojo Antano Grigo – nepavyko. Kun. Juozas buvo apstumdytas, sumuštas. Priešais jį užtrenktos durys, kad neįeitų į vidų.

Melsdamiesi grįžome į Šlavantus. Kun. Juozą jo šv. Globėjo dienos proga pasveikino me 24 valandą. Buvo atlaikytos Mišios. Su ašaromis akyse meldėme Dievą, kad įvyktų Jo valia.

Pamokslėlyje kun. Juozas kalbėjo:

– Dievas pažymi kančios antspaudu tuos, kuriuos skiria dideliems darbams. Didžios sielos yra degančios – netelpančios savyje, stengiasi išsiveržti iš savęs, nušviesti, sušildyti visą aplinką. Yra didis menas pastebėti dar nepasirodžiusias ašaras, laiku padrašinti ir suraminti kenčiantį. Kol tautoje nors vienas kenčia, tol ji gyva. Jei nebūtų buvę Didžiojo penktadienio, nebūtų buvę nė Velykų džiaugsmo... Senujų išmintis, jaunųjų energija – tautos gyvybės šaknis, – baigė kun. Juozas.

Gyd. Genutė Drasutytė
Vilniaus geležinkelio stotyje
(Fotografavo KGB sekliai)

1985 m. liepos 12–16 d., kai buvo remontuojama Rudaminos bažnyčia, o Tėveliui atimtos vairuotojo teisės, per atostogas teko man pavairuoti mašiną ieškant statybinių medžiagų.

Vėlus vakaras. Sušvytruoja reguliuotojo lazdelė. Sustojame. Autoinspektorius, patikrinęs mano vairuotojo pažymėjimą ir Tėvelio automobilio dokumentus, kreipiasi į kun. Juozą:

– Tai kodėl neateini pasiimti teisių? Jau seniai būtume atidavę!

„Kur čia šuo pakastas? Kodėl siūlo?“ – mąsto klebonas.

Kitą dieną per techninę apžiūrą praleido – pačią pirmutinę – visai neparuoštą, net nenuplautą mašiną. Ką tai reiškia? Iš kur tas jų gerumas? Ką jie rengia? – svarstė kun. Juozas.

Tėvelis prisiminė, kad ir prieš keletą metų buvo sumanyta klasta:

– Važiuojant iš Lazdijų, – pasakojo jis, – sustabdė vos ant kojų pastovintis milicininkas ir nuvedė į vidaus reikalų skyrių. Čia sėdėjo viršininkas ir kitas neuniformuotas asmuo. Viršininkas ištraukė iš spintos dvi taures, butelį konjako ir sako: „Ką čia su tavim pyksiesi – išgerkim po taurę, ir atiduodu dokumentus...“ Kokia būtų buvusi puiki nuotrauka: sutana vilkintis kunigas laiko pakėlęs konjako taurę... – ironizavo kun. Juozas. Ir susimąstęs pridūrė: – Jie savo tikslams naudoja įvairiausias situacijas ir progas.

Tai keletas pabirų prisiminimų iš kun. Juozo gyvenimo. Tėvelis Juozas buvo persiėmęs Kristaus dvasios, siekė tobulos meilės Dievui ir žmonėms. Jis rinko visų naštas ir nešė jas Aukščiausiam, kad būtų sutaurinta, perkeista, paaukota Dievui. Nuo pat vaikystės buvo paženklintas kryžiumi – ypač pažeminimo kryžiumi, kuris jo nepaliko iki pat mirties. Tą kryžių jis nešė kantriai, nesiskųsdamas, su meile ir viltimi, kad tai daugeliui padės laimėti pergalę prieš pragaro galybę. Jo plati veikla plaukė iš karštos meilės Dievui ir Tėvynei. Jis dažnai sakydavo:

– Meilę įrodo auka – kiek pakelta skausmo! Malonę prarandam kasdien mažiau mylėdami... Didžiausia dovana Jėzaus Motinai buvo ta, kad leido Jai stovėti po kryžiumi Golgotoje.

– Tu ant kryžiaus, Viešpatie, mirei iš meilės man, už mano nedėkingumą – Tavo meilės paniekinimą. Pasigailėk manęs nusidėjėlio... – taip kun. Juozas mokė baigti kiekvieną dieną.

Labai dažnai primindavo mums šv. Teresėlės paprastumą, jos vaikišką meilę gailestingajai Meilei: „*Ar gali būti didesnis džiaugsmas, kaip kentėti dėl Viešpaties Jėzaus meilės?! Juo kentėjimai didesni ir kitų mažiau pastebimi, juo jie mums naudingesni, teikia džiaugsmą Tau, o mano Tėve! Mano siela pažino daug bandymo rūšių. Aš daug kentėjau savo vaikystės dienomis nuliūdusi, o šiandien kenčiu linksma, nes pažinau kančios vaisių*“.

Tėvelis netgi dėkoti mokė pabrėžiant dėkingumą Dievui ir amžinųjų vertybių mastu:

– Viešpatie, atlygink amžinuoju gyvenimu tiems, kurie dėl Tavo vardo mums gera daro!

Mirusieji negali būti blogesni negu buvo gyvendami žemėje, nes gerumas ir dėkingumas nemiršta tuose, kurie gyvena Dievuje.

Tėveli, būk ir toliau didysis patarėjas sunkiose gyvenimo valandose! Padėk gyvenimo audrose nepaklysti, pasiekti laimingą Amžinybės krantą.

Veiveriai,
1986–1995

Kun. JUOZAS ZDEBSKIS

KRYŽIAUS KELIAS, MĄSTYTAS SKAUSMO DIENOSE PO NUDEGINIMO

I

Kokia liūdna ceremonija, kai nusikaltėlis, daug blogo visuomenei padaręs, pripažįstamas, jog yra nevertas ir pavojingas būti tarp garbingųjų. Jis išvedamas į nuošalią vietą ir sunaikinamas...

Bet koks baisus apsirikimas, kai Gyvybės Davėjas išbraukiamas iš gyvųjų! Kokia baisi puikybė, neleidusi Jo atpažinti! Jie pavydėjo Jam populiarumo miniose, Jo doktrinos pranašumo. Jie negalėjo pakešti, kam Jis taip aiškiai demonstravo jų klaidas, jų veidmainiavimą. Lengviau pasmerkti kitą mirčiai, negu pripažinti kaltą save.

O baisioji demono žymė – puikybė, neleidžianti nieko gerbti, nieko šalia savęs pripažinti esant aukštesnį!

O Dievo išminties ir meilės didybė net šitokią žmogaus laisvės įvykdytą blogį gebanti panaudoti savo planams vykdyti ir dar daugiau meilės mums suteikti!

II

Prasideda Tavo kryžiaus kelias. Tik kančioje išryškėja meilės didybė. Tos kančios Tu troškai, norėdamas pareikšti meilę Tėvui už visų žmonių nedėkingumą. Žinojai, kad čia glūdi visų laimė. Šito troško ir Tavo – ir mūsų – mieloji Motina!

III

Tu klumpi, Viešpatie!.. Piktos širdys džiūgauja: „Še Tau!..“ Kaip įvairiausi dalykai teikia žmonėms džiaugsmą! Nes ir patys žmonės labai įvairūs...

Tai buvo silpnumas iš meilės mums. Ar nors šiandien tai suprantame?!

IV

Turbūt didžiausia kančia – žinojimas, kad dėl tavęs dar kas nors kenčia.

Viešpatie, Tu galėjai neleisti, kad Tavo (ir mūsų) Šventoji Motina bent tomis dienomis būtų buvusi Jeruzalėje... Bet ar galėjai neleisti mielajai Motinai to, kas nuostabiai spindės Jos ateities garbės aureolėj – neleisti tų aplinkybių, kur Ji galėtų parodyti, kad Jos meilė begalinė? O juk tai paaiškėja tik tada, kai ir kančioj pajėgiame pratarti: „*Tebūnie Tavo valia...*“ Tai paklusnumas. Laisvas paklusnumas ir yra meilė. Ar galėjai mielajai Motinai neleisti būti mūsų laimės kūrimo dalyve? Tai buvo Jos begalinis skausmas, kuriame gimė Tavo mistinis Kūnas – Šventoji Bažnyčia – mes visi, kuriuos Tu vadinai savaisiais, šakelėmis, išaugusiomis iš vynmedžio kamieno. Tai buvo Jos skausmas, kuriame Ji tapo mūsų mieľoj Motina.

Ar pajėgsime visada su kančios Motina ištarti: „*Tebūnie*“?

V

Minios seka, bet kryžiaus bijo. Meilė ir neapykanta eina iki begalybės. Jie norėjo, kad Jis būtų išniekintas iki galo – prikaltas ant kryžiaus. Jie surado padėjęją Jo paskutinėj kelionėj, kad tik Jis pajėgtų įkopti į kalną...

Tai jų kerštas. Kam Jis nepripažino jų aukštesnių už save?! Ir demonas kartą Jam siūlė: „Aš visa Tau atiduosiu, jei parpuolęs pagarbinsi mane...“

VI

Kokia drąsi ir galinga Veronikos meilė! Ji galingesnė už mirties baimę, pajuoką, kareivių minią. Nušluostyti Tavo kruviną veidą, užjausti kenčiantį... Savo miela paslaptinga būtybe naikinti skausmą.. O jei negalima, – kentėti su kenčiančiu...

Kurios šitai moka – aukotis kaip Veronika, – tos žino gyvenimo prasmę.

VII

Žmonės, dėl kurių Tu aukojaisi, kaip piktadari, kaip šiukšlę išmeta Tave iš miesto, kaip nevertą būti tarp garbingųjų. Miestas, kurį Tu norėjai priglausti kaip paukštė savo mažylius po sparnais... Dvasinė kančia kartais atima kūno jėgas labiau negu fizinė...

Tu suklupai vartuose, vejamas iš nedėkingo miesto. Jei kas būtų žvelgęs Tavo širdin tada, būtų nustebęs: kokia didelė meilė!

VIII

Jos verkė, bet jų ašaros Tavęs neguodė... Turbūt dar didino Tavo skausmą. Jos verkė išorinio Tavo vaizdo. O ar suprato jos ką apie nematomą Tavo kančią ir jos priežastis? Ar suprato jos, kad tai jų ir jų vaikų nuodėmės?.. Tu joms švelniai priminei, ko jos pačios nesuprato. Juk tai ir mūsų nuodėmės...

Kaip daug ašarų žemėje būna visai veltui – ne tam, kam jos turėtų būti skirtos! Kiek daug motinų net savo motiniškos širdies gilybe nesupranta Kristaus! O kaip lengvai joms tai pavyktų, jei dėtų bent kiek pastangų, jei prisiverstų susikaupti ir apie Jį pagalvoti kartais...

IX

Didžiausia jėga ir didžiausias bejėgiškumas! Tavo dinamika glūdi atominės energijos baisybėj!

O jie save laikė galingesniais už Tave... Jie džiaugėsi, ma-

nydami Tave įveikę. Jiems rodėsi, kad Tu bejėgis, apalęs, prislėgtas kryžiaus...

Kaip baisiai apakina puikybė! Ir dabar daug kam atrodo, kad Tu bejėgis...

X

Jie susiginčijo, kuriam turi rūbas tekti... Taigi jie tą valandą daugiau galvojo apie Tavo rūbą, apie naudą, negu apie Tave... Tu gi galvojai apie juos, o ne apie save.

Viešpatie, dėl rūbo, dėl pinigų, dėl malonumo ir dabar stengiamasi negalvoti apie žmogų, jo gyvybę, jo garbę, jo laimę... Koks baisesnis nuogas materializmas!

Kokia didybė žmogaus ir koks pasibaisėtinas jis tapti gali! Šitai pareina nuo to, kuri jėga dominuoja pasaulyje, širdy: materialinė (ginklai, kariuomenė, jėga, nauda, malonumas) ar dvasinė (pagarba Kūrėjui, žmogui, sau, dvasinėms vertybėms, tiesai, grožiui, meilei, savo laime laikant kito laimę)...

XI

Yra širdžių, galinčių kalti vinis į žmogaus kūną lygiai taip, kaip stalius kala į medį... Yra širdžių, kurios tai darydamos gali nematyti skausmo ir Motinos šalia...

O juk kiekvieno – ir mano – širdis gali būti jautri bent kiek panašiai kaip Prikaltojo ir Jo (ir mūsų) Motinos ir ne-jautri dar labiau negu tu, kurie Jį prikaltė...

XII

Tu leidai siausti neapykantai, leidai naikinti savy tai, kas materialu, kad parodytum pasauliui, jog yra kita jėga, galingesnė už materialinę, prieš kurią nėra ginklų – meilės jėga. Meilės net tiems, kurie nieko nepajėgia mylėti: nei Tave, nei žmonių, nei žmogaus, nei grožio, tiesos, kilnumo...

Mokytojau, ar mes turime bent lašelį Meilės jėgos? O! Išmokyk mus! Tebūna ir mūsų kančia kaip įrodymas paklusnumo, net nesuprantant iki galo Tavo begalinės išminties ir meilės planų. Tebūna kaip atgaila už nedėkingumą –

savo ir kitų. Tebūna ta pati intencija kaip ir Tavosios kančios! Juk Tu kenti savo mistiniame Kūne – visuose jo nareliuose, visuose mumyse, įvairiausiais būdais ligi pasaulio pabaigos atpirkdamas. Taip kaip ir nuodėmė, nedėkingumas tęsiasi ligi pasaulio pabaigos. Šalia šitos kančios – Tavo ir mūsų – nešančios atpirkimą, įrodančios meilės didybę, yra tik pragaro kančia ir jos įžanga žemėje – beprasmybė.

Kaip neįprasta mums, Viešpatie (atleisk, jei mes kartais nesuprantam...): užuot perkūnais nutrenkęs nusikaltėlius, Tu į skriaudžiamųjų šauksmą atsiliepi pats atsistodamas tarp pažemintų ir nuskriaustųjų...

XIII

Mes įpratę sakyti mirusiems: „Tavęs jau nebėra...” – Žinome, kad tai netiesa, bet kaip tai sunku! Ir kaip brangu visa, kas siejasi su mūsų mylimaisiais...

Ir Tu glaudei Jo kūną, nuimtą nuo kryžiaus – tą įnagi, kuriuo naudojosi žemėje Tavo Mylimasis Sūnus...

Duok, Šventoji Motina, ir mums dalelę tos pagarbos ir meilės, kurią jauti viskam, kas siejasi su Jo Vardu, Jo Asmenu. Ypač pagarbos ir meilės Jėzui šv. Komunijos paslaptį.

Kely nuo miesto ligi kalno susitiko dvi priešingybės: didžiausia meilė ir didžiausia puikybė. Kas laimėjo? – Pilotui pranešė, kad Jis mirė... Kokia nesąmonė! Meilė nemiršta kaip žmonės.

Ta kova vyksta kiekvienoj širdy, visais amžiais. Meilė kovoja ieškodama kitų, puikybė – ieškodama savęs. Kas laimės?

XIV

Šventoji Motina, turbūt tose valandose Tu išgyvenai kažką panašaus, ką išgyvena visos širdys, tarp daugelio žmonių nerasdamos vieno...

Bet Tu žinėjai, kad Jis nėra miręs. Žinojai, kad Jis netrukus tai įrodys. Visa Jo (ir mūsų) kančia turi prasmę tik dėl pergalės – dėl Prisikėlimo.

Pasakyk, Švenčiausioji Mergele, visoms ilgesio kankina-

moms širdims, kad tik Jis vienas tā ilgesī visiškai patenkinti gali ir Jis tikrai tā padarys! O kaip sunku mums šitai suprasti ir kaip neturime kantrybės laukti! Būki mums Mokytoja, Švenčiausioji Mergele, padėk suprasti ir įvykdyti Jo valią. Tik tada mes laimės žiburį surasim žemėje. O kaip daug kelių mums siūloma! Tavo, Dangaus ir Žemės Karaliene, gyvenimas tebūna mums įrodymas, kad į mūsų laimę tik vienas kelias veda – suprasti ir įvykdyti JO VALIĄ, pasitikint Jo Meilės ir Išminties gilybę!

*Gudeliai–Šlavantai,
1962–1980*

Ses. TERESĖ PALMIRA BESECKAITĖ

„TEBŪNA DIEVO VALIA“

Apie kunigą Juozą Zdebskį galiu pasakyti: tai buvo Dievo žmogus. Tarsi antrasis apaštalas Paulius, jis buvo visiems viskuo – jautrus, rūpestingas ir savęs atsižadėjęs visada ir visur – visiems jis aukojosi dėl Dievo, visiškai atiduodamas save, padarydamas tai, ką padarytų gera motina savo vaikui.

Noriu papasakoti, kiek žinau, apie tą įvykį, kai 1980 m. rudenį kun. Juozas Zdebskis buvo nudegintas.

Vieną spalio rytą (datos neprisimenu) suskambėjo durų skambutis. Atidariau duris ir įėjo kun. Zdebskis, lydimas greitosios pagalbos darbuotojos Marytės Vitkūnaitės ir gyd. Genutės Drasutytės. Jo laikysena ir veidas rodė didžiulę kančią. Sukaupęs jėgas, atsiklaupęs atlaikė šv. Mišias. Po to lydėjau juos į Kauno akademinių klinikų polikliniką. Budinti gydytoja apžiūrėjusi nustatė nudegimą ir nusiuntė į odos ir venerinių ligų dispanserį. Ten budintis gydytojas sutiko ligonį paguldyti į ligoninę. Kun. Juozo paklausiau, ar norėtų čia, ar į klinikas. Jis pasakė, kad geriau į klinikas. Telefonu paprašiau, kad priimtų į klinikų nudegimų skyrių. Priėmimo kambary į ligos istoriją įrašė, kas ligoniu rūpinsis. Kadangi dirbau tose pačiose klinikose neurochirurgijos skyriuje, užsirašė mano telefoną. (Dėl to vėliau buvau pakviesta pas vyr. gydytojo pavaduotoją, kuris mane klausinėjo, iš kur pažįstu kun. Zdebskį. Kai po kelių savaitių vyko medicinos seserų egzaminai dėl I kategorijos, manęs nenorėjo leisti laikyti egzaminų. O ir kai buvo leista, nors viską atsakiau, I kategorijos negavau.)

Ligoninėje kun. Juozui buvo iškviestas gydytojas iš odos ir venerinių ligų dispanserio. Kilo įtarimas, kad kažkas rezgama. Kitą dieną kun. Juozas pasakė: „Reikia bėgti!“ Aš buvau sumišusi ir nežinojau, ką sakyti, bet jis vis kartojo, kad reikia bėgti. Tą naktį ir buvo išvežtas pas kun. Svarinską į Viduklę. Kadangi ten nebuvo sąlygų slaugyti (šilto vandens ir kitų patogumų), buvo atvežtas į Kauną, į S. Žukausko (buv. Eidukevičiaus) gatvėje esantį vienos mūsų pranciškoninių sesers butą. Čia jį gydė gyd. Genutė Drasutytė. Maisto ir vaistų atnešdavau ankstyvais rytais ir vėlyvais vakarais. Tėvelis Juozas buvo atsargus ir išmintingas, tad elgiausi taip, kaip jis pamokydavo. Nuo visų – net geriausių žmonių – buvo slepiamas adresas, o vaistus ir kas ką perduodavo – priimdavau iš visų.

Vieną dieną sužinojau, kad yra nutarta kun. Zdebskį jėga išvežti į venerinių ligų skyrių. Bijoju sakyti tėveliui Juozui, pirmiausia pasakiau gyd. Genutei, bet ji patarė pasakyti ir Tėveliui. Išgirdęs tai, jis rimtai ir ramiai atsakė: „Tėbūna Dievo valia“. Paklausiau, ką daryti, kuo padėti. Jis tarė: „Reikia, kad visuomenė sužinotų“.

Tą pačią valandą išvažiavau pas kun. Sigitą Tamkevičių į Kybartus ir viską jam papasakoju. Kun. Tamkevičius tuoj pat paskelbė per pamokslą. Kaune Prisikėlimo bažnyčioje apie kun. Zdebskio padėtį viską aiškiai ir tiesiai per pamokslą paskelbė kun. Juozas Indriūnas, o vėliau – ir kiti uolūs Lietuvos kunigai. Tai sužinojęs, tėvelis Juozas pasakė: „Dabar jie manęs nebelies“.

Labai pradžiugino Tėvelį, kai jį aplankė gerieji draugai, ypač kai atvažiavo vysk. Vincentas Sladkevičius. Pavojus jau buvo praėjęs. Palengva ir liga traukėsi. Apie Kalėdas kun. Juozas Zdebskis grįžo į savo parapiją, į Šlavantus.

Kaunas,

1995 09 20

Gyd. IRENA BARTUSEVIČIENĖ

STIPRESNIS UŽ LIGĄ

Kun. Juozas Zdebskis – tai žmogus legenda. Didelė Dievo malonė man buvo suteikta, kad keliolika metų turėjau galimybę bendrauti su tuo nuostabiu kunigu. Jis tikrai buvo atspindys Kristaus asmens. Net ir sirgdamas ėjo per gyvenimą kaip gėrio, meilės, patriotizmo ir aukos vedlys. Jo veide atsispindinti kančia buvo slepiama po švelnia ramia šypsena. Iš prigimties jis buvo stipraus cholereiško būdo, labai stiprios valios. Bet gebėjo savo charakterį apvaldyti ir nugalėti taip, kad atrodė kaip ramus ėriukas, nesuprantantis pažeminimo, įžeidimų ir paniekos. Net tragiškiausiose situacijose ištengdavo šypsotis. Kuo sunkesnė būdavo padėtis, tuo ramesniu ir švelnesniu tonu jis sakydavo: „Vaikeliai... paaukokime viską Viešpačiui“. Savotiškas šiltas jo balso tembras patraukdavo kiekvieną žmogų, jo pamokymai būdavo lengvai įsimenami.

Jo nedomino turtas ar prabanga. Turėjo vieną tikslą: kaip geriau ir švenčiau atlikti savo pareigas žemėje, kad būtų didesnė garbė Dievui ir nauda Tėvynei, jos engiamiems vaikams. Kaip jis mylėjo vaikus, jaunimą ir visokius dvasios ar kūno varguolius! Matydamas, kad reikia jiems padėti, eidavo, važiuodavo, visiškai atsižadėdamas savęs, skatinamas vieno žodžio: „Reikia!“ Daugiausia sudėtingesnių kecionių ir darbų atlikdavo naktį, nes visą gyvenimą buvo persekiojamas ir sekamas „kagėbių“ (kaip jis sakydavo). Nepykė jis ant tų savo persekiotojų: buvo išmokęs pagal Evangeliją mylėti ir priešus.

Nuolatinis mano bendradarbiavimas su kun. Juozu prasidėjo nuo to laiko, kai jis po įkalinimo grįžo iš Pravieniškių 1972 metais. Atsitiktinai man teko dalyvauti jaunimo susibūrimė Gerdašių miškuose. Čia buvo ir kun. Zdebskis, neseniai grįžęs iš kalėjimo. Atrodė ligotas ir išsekęs. Pastebėjau, kad pakalba pusvalandį ir nuvargsta, eina ilsėtis. Mums beišskylaujant miške, kun. Juozas dingo... Ieškojome visi. Po poros valandų radau jį gulintį žolėse leisgyvį. Pratarė tik tiek: „Daktare, palikite mane... juk Dievulis šaukia...”

Žinoma, nepalikau. Nugabenome į Gerdašių kleboniją. Išsiaiškinau, kad sutrikęs virškinimas, yra kraujavimo iš žarnyno požymių. Atsigėręs žolelių arbatos atsigavo. Nedejavo, nesiskundė skausmu, nors visi matėm, kaip jis kenčia.

Kun. Pranciškus Račiūnas paprašė mane, kad gydyčiau kun. Zdebskį. Sutikau. Kai ruošėmės vežtis jį į Paluobius (aš buvau su savo automobiliu), vėl kažkur dingo. Pagaliau suradome kažkokiam bažnyčios užkabory atliekantį išpažintį pas kun. Lionginą Kunevičių.

Baigiant maldas, vėl jam pritemo sąmonė. Paguldėm, vėl girdėme klijingom tyrelėm. Suleidau kraujavimą stabdančius vaistus ir vitaminą C. Po 20 min. atsigavo, pradėjo kalbėti ir vis prašė niekur nevežti: esą beprasmiška, „nes Dievulis šaukia...” Šiaip taip įkėlėm į automobilį ir išvažiavom į Paluobius. Ten tėvo Račiūno globoje buvo sudarytos visos reikiamos sąlygos ligonį slaugyti ir atitinkamai maitinti, kol bus galima vežti. Po dviejų parų kiek atsigavęs jis buvo slapčia atgabentas į Kauno onkologinį dispanserį mano budėjimo metu. Buvo atlikti visi klinikiniai tyrimai. Paaikšėjo, kad žarnynas išopėjęs ir kraujuoja... Kun. Juozas buvo nugabentas į mano bičiulių butą toje pačioje Maironio gatvėje, kur buvo dispanseris. Ištisą mėnesį ten buvo gydomas: atliekamos visos reikalingos procedūros kaip ir stacionare. Buvo taikoma atitinkama dieta ir režimas.

Kun. Juozą ir vėliau man teko matyti įvairiausiose būsenose, bet šventesnio, kuklesnio ir tauresnio dvasininko nesu sutikusi. Pasigydęs vėl jis ėjo, važinėjo, skraidė, kur tik buvo paprašytas arba kur buvo reikalas. Dažniausiai pervargęs, po keletą parų nevalgęs ir nemiegojęs. Paaiškėjo: jei per parą pamiega 2–3 valandas – tai jau gerai... Turint galvoje, kad sirgo lėtiniu žarnyno išopėjimu, galima suprasti, kokios stiprios valios jo būta. Pervargus ir pabadavus kartodavosi priepuoliai, pritemdavo sąmonė. Tačiau ryžtas suteikdavo jėgų visą savo energiją panaudoti kūrybingam pasiaukojamam darbui.

Kartą ir man teko pakliūti į tokią jo darbo dieną. Anksti rytą važiuodama į Druskininkus užsukau į Šlavantus. Kun. Juozas pasakė: „Daktare, reikia dirbti“. Na ir dirbome. Vėžiojau skersai išilgai, laukais ir pievomis, be kelio be takelio: tik parodys ranka kryptį, ir viskas. Važiuodamas nuo vieno pas kitą ligonį jis meldėsi. Aplankėme 27 sodybas. Jau sutemo, turėjau grįžti į Kauną. O jis dar septynis aplankė pėsčias.

Pamenu, po vienos kratos Kauno mieste iš daugelio patriotų buvo atimtos rašomosios mašinėlės. Gal po savaitės vieną dieną ateina pas mane į namus kun. Juozas – pajudęs, suvargęs, nemiegojęs, keletą dienų nevalgęs. Sako: „Reikia kai kuriuos daikčiukus nuvežti iš vienos vietos į kitą...“ Ir po poros dienų vėl atsirado kuo spausdinti draudžiamą literatūrą... Kun. Juozas niekada nesiaiškindavo, kur važiuoja, ką daro: pasako „reikia!“ – ir viskas. Matant tokį jo pasiukojimą, atsisakyti neįmanoma.

Kartą buvau nuvykusi į atlaidus Paluobiuose. Anksti sekmadienio rytą einu į bažnytelę. Staiga per tvorą priešais mane peršoka kun. Juozas. Akys paraudusios, išblyškęs, bet patenkintas. Išsitraukė iš ančio pluoštą prirašytų lapelių. „Šios nakties grobis“, – tepasakė. Ir paknopstom puolė praustis, nes po 5 min. prasidės šv. Mišios...

Jaunimą patraukdavo savo asmenybe. Jam išsipasakodavo ir vaikai, ir paaugliai, ir vyresni mokiniai apie jiems „kagėbių“ spendžiamas kliūtis. Savo išradingumu ir nuoširdumu kun. Juozas ne vienam yra padėjęs iš jų ištrūkti.

Dar viena kun. Zdebskio savybė – gebėjimas pajusti ir nustatyti kai kuriuos gamtos reiškinius. Su žilvičio šakele surasdavo požemines tuštumas, vandenį – pati esu mačiusi tokias jo paieškas. Jis tyrinėjo mineralus, akmenis. Surasdavo paslėptus tauriuosius metalus – auksą, brangakmenius (akivaizdžiai tai įrodė mano bute). Rinko įvairius akmenis, juos kataloguodavo, tyrinėdavo su mikroskopu, iš užsienio gautais lėšiais, aprašinėjo. Deja, po jo mirties bute rastus akmenis laidotuvių dalyviai išsinešiojo kaip suvenyrus... Auksinę virgulę jis laikydavo automobilyje prie vairo. Po avarijos ir ta buvo konfiskuota...

Kun. Juozui buvo būdingas toks jautrumas, kad važiuodamas pro bažnyčią širdimi pajusdavo, ar yra ten Švč. Sakramentas.

Kiekvieną reiškinį, gal kitiems ir keistą, kun. Juozas Zdebskis mokėjo paaiškinti kaip Viešpaties valią. Todėl niekada nepyko, nesierzindavo, nuolankiai priimdavo jam rodomą dėmesį, pagarbą ar... panieką.

Per netrumpą savo amžių esu sutikusi labai daug įdomių žmonių, bet tokio fenomeno kaip kun. Juozas Zdebskis dar ilgai neišaugins Lietuva. Esu tikra, kad po keliolikos ar keliasdešimt metų jis sulauks altorių garbės.

Vilnius,

1996 02 14

Inž. REGINA ŠALNAITĖ

MEILĖS KIBIRKŠTYS

Dėkoju Viešpačiui, kad gyvenimo kelyje teko sutikti kun. Juozapą Zdebskį. Išdalijęs meilę mums, tesidžiaugia jis dabar Viešpaties artumoje ir toliau mus tegloboja.

Štai keletas prieš akis iškilusių vaizdelių.

Kai su juo susitinki, atrodo, jog jis niekur neskuba, kad svarbesnių už šį susitikimą tikslų neturi. Daug nekalba, bet tarsi užmiršęs save mato tik sutiktąjį, stebi ir pastebi, ką jam skauda, kuo džiaugiasi. Žiūri ir geranoriškai šypsosi: „Kas gero?“ Po valandėlės gavęs atsakymą ir taręs: „Tepadeda Dievas“, jis nueina, palikdamas vidinę ramybę, džiaugsmą.

Jeigu ko nespėja aplankyti dieną, aplanko naktį. Pažadina skambutis kokią 2–3 val. nakties. Prieinu prie durų, klausiu: „Kas čia?“ Išgirstu pažįstamą pokštą: „Vagis!“

Bet neilgam šis svečias: nepasilieka jis nakvoti, nereikia jam vaišių – sakosi pavalgęs. Pabuvęs kiek, pripildęs aplinką gerumo, meilės, aukos dvasios, išeina, nes jam „dar reikia kitur“.

Pora savaičių prieš žuvimą. Atsitiktinai susitinkame gatvėje. Sujungėme rankas broliškam pasisveikinimui. Taip ir pasiliko mano ranka jo rankoj tą keletą minučių, kol išsiskyrėm. Keletas nereikšmingų žodelių. Dainos žodžiais pakviečia apsilankyti jo parapijoje. „Kaip gyvena pažįstami? Linkėjimai jiems“, – priduria.

Ką galima pasakyti per trumpą akimirką? Kiekvienas skubėjome savais reikalais. Bet ir per tą trumpą akimirką jis davė tai, ką žodžiais sunku nusakyti. Pasijutau lengva, tar-

si pakilusi dvasios sparnais, gavusi tyrumo, skaistumo, broliškos meilės dovaną.

(Jis turėjo įprotį palaikyti ranką. Gal šiuo nebyliu ryšiu jis pajusdavo kito žmogaus dvasinę būseną ir kartu duodavo tai, ko tam žmogui labiausiai reikia.)

Be reikalo nekalbėjo, bet su kiekvienu sutiktu žmogum dalijosi viskuo, ką gero turėjo: išmintimi, supratimu, meile ir pavyzdžiu. Jo pasakyti žodžiai, pamokymai giliai įsiskverbė į širdį, protą ir atmintį: visad mokausi iš jų mylėti, atleisti, aukotis ir kentėti.

Jis sakydavo:

– Atsimink, kad kiekvieną žmogų, kurį sutinki savo gyvenimo kelyje, sutinki ne veltui – turi jam ką nors duoti, o gal iš jo gauti.

Norėdamas sužinoti apie kitą žmogų, mažai klausinėdavo, bet stengdavosi įvairiais būdais pats išsiaiškinti.

Kartą jis paprašė mane parodyti tėvelio nuotrauką. Bevertant albumą paklausė, ar galiu pažinti žmogų iš nuotraukos. Nedrįsau jo klausti, bet man tada pasirodė, kad jis tikrai geba ir iš nuotraukos pažinti žmogų.

Kartą Kūčių išvakarėse prikalbinau pernaktvoti nutylėdama, kad tą vakarą pas mane susirinks nemažas būrys artimųjų. Jutau: ir jam rūpėjo kaip nors atsidėkoti, dalytis, atiduoti viską, ką turi geriausio.

Triūsiau virtuvėj, o jis įėjęs švelniai:

– Ar galima, noriu pažiūrėt, kas gi šaldytuve paslėpta?

O Broli, tu pamatei – atsargos nedidelės, bet kasdieninės duonos sočiai! Sėdėjai su visais prie vakarienės stalo ir drąsiai ėmei duonos riekę. Kiek broliškos šilumos ir jaukumo tu atnešei mums visiems tą vakarą!

Naktį, kai visi sumigo, jam nesimiega: galvoja, kokios išminties trūksta mūsų jaunimui? Pamatęs, kad virtuvėj dar šviesu, ateina ir klausia:

– Iš ko galima suprasti, ar tave myli, ar ne? Jei žmogus sako: „Myliu, kad be tavęs gyvent negaliu“, – tai jis nemyli tavęs, o myli save. Tai egoistinė meilė. Jei jis mylėtų tave, tai pirmiausia pagalvotų, ar tu gali gyventi be jo. Meilė yra kantri. Ji nieko nereikalauja iš kito, o pati stengiasi duoti.

Ir dar vieną tiesą atskleidžia:

– Jeigu nori, kad tave mylėtų, pirmiausia pats turėk daug meilės. Čia tinka fizikos dėsnis: veiksmas lygus atoveiksmiui.

Už kiekvieną jam padarytą paslaugą jis stengdavosi atsilųginti. Jei tiesioginiu būdu neišeidavo, tada netiesioginiu – malda. Kiek kartų teko važiuoti kartu, visada buvo kalbamas Rožančius ir Marijos litanija. Prieš tai atsiklausdavo keleivių:

– Dar šiandien liko mano nekalbėta, gal padėsit?

Po vienos tokios kelionės (tada jam buvo atimtos teisės dirbti laisvai), jis dėkoja vairuotojui, kuris vežė, ir duoda pinigų sakydamas:

– Nors už benzina... – Kai šis atsisakė priimti, kun. Juozapas pasakė: – Gera daryti galima dėl trijų dalykų: pirma – už atlyginimą, antra – turint kokį nors tikslą, trečia – taip, kaip Kristus mokė: *„Mylėkite vieni kitus, iš to pažins, kad esate mano mokiniai“*. Norėčiau, kad čia būtų tas trečiasis atvejis...

Neteko girdėti, kad jis ką nors pasakotų apie save. Paklaustas, kaip sekasi, nusišypso ir taria:

– Reikia aplankyti ir pamatysit.

O kartą aplankę radom gulintį lovoj. (Ką tik buvo grįžęs iš ligoninės po nudeginimo cheminėmis medžiagomis.) Fiziškai kenčia, o veide lyg atsiprašanti šypsena.

– Kaip jaučiatės? – klausiam.

– O kaip atrodo?..

Gydytoja darė viską, kad atgaivintų fizines jėgas, palengvintų kančias. Štai ji turi atlikti jam nemalonus procedū-

ras. O jis šypsosi, lyg nieko čia baisaus, nepatogaus. Kaip kūdikis su motina. Pagalvojau: „Kaip lengva, gera slaugyti tokius ligonius!“

Lyg atspėjęs mano mintis, grįžęs po procedūrų, paaiškino:

– Kiekvienam žmogui gyvenime pasitaiko sunkių įpareigojimų ar susitikimų su nepažįstamaisiais. Ir jaudinasi žmogus, vargina save: ką kalbėsiu, kaip kalbėsiu. Galima išvengti šito. Visada reikia galvoti ne apie save, o apie kitą žmogų: ko tam žmogui reiktų? Kaip suteikti džiaugsmo, kad jam būtų gera? Tada viskas išeis savaime: ir pasakysi, ką reikia, ir padarysi.

Tuo vėliau pati įsitikinau.

Šlavantai. Iškyla prieš akis vaizdas bažnyčioje. Dar jėgų nėra. Drebančia ranka palaimina vaikelius, pirmą kartą priėmusius Jėzų į savo širdes. Kreipiasi į tėvus:

– Šiandien jūs laiminat savo vaikelius tyrus, nekaltus. Bet pažadėkit, kad ir kas gyvenime jiems atsitiktų, niekada jų neprakeiksit.

Akys drėgnos. Jas tokias, kenčiančias, matydavom visada, kai kalbėdavo apie Meilės paniekinimą, apie Kristaus auką, kai paėmęs į rankas baltą duoną ant patenos, nuo altoriaus atsisukęs į mus, paaiškina aukos, kančios prasmę. Balsas ramus, duslokas. Pauzės iškalbingai byloja apie visa, ką jis nori mums pasakyti.

Jei ir kalbėdavo apie blogį žmonių širdyse, niekada neprasiverždavo piktumo gaidelė: tik didelė kančia ir meilė nelaimingiems žmonėms. Jis išmokė mus matyti ne blogą žmogų, o blogį žmoguje ir kaip atsilyginti už blogį geru.

Jis sakydavo:

– Pasaulyje turi būti pusiausvyra. Jeigu yra tiek blogio, tai Dievas duos ir tiek kančios, kuri, Viešpačiui kantriai paaukota, atsvers tą blogį.

– O jei Dievas man nesiuncia kančios, ką turiu daryti? – paklausiau.

– Tada, – atsakė jis, – kiekvieną dieną pasitik tokia mintimi: „Aukoju Tau, Viešpatie, mano šios dienos būsimus darbus ir rūpesčius, džiaugsmus ir kančias kaip pelnytą bausmę už mano, mano brolių ir visų žmonių nuodėmes ir už skaistykloje kenčiančiuosius“.

Šitos mintys pasiekė ir mano tetą. Buvo likę jai tik trys dienos gyventi, kai aplankiau ligoninėje. Vėžio ligos išskankinta, ji meldėsi:

– Viešpatie, aš vertai kenčiu, priimk mano kančią ir mirtį už mano ir mano vaikų nuodėmes...

Tą dieną prisiminėm ir kitų mūsų artimųjų gyvenimą ir mirtį. Kaip gera buvo šalia jos, taip kantriai kenčiančios!

Vieną vėlyvą rudenio naktį važiuojant atrodė, kad kun. Juozapas snūduriuoja (turbūt dažnai tai buvo visas jo poilsis – miegas važiuojant). Staiga ramiai paprašo vairuotoją sustoti. Išlipa, prieina prie gulinčio šalikelėje žmogaus ir, nutempęs į netoliese esančią autobusų stotelę, pasodina užuovėjoj. Grįžęs sako:

– Būta žmogaus... Gal laukia kas nors – žmona, vaikai, o jei sušals... Per degtinę ką padaro žmogus iš savęs: panieki-na pačią brangiausią Dievo dovaną žmogui – protą.

Sunku žodžiais papasakoti apie žmogų, kuris veikė kitus ne išoriniais veiksmais, o tiesiog savo buvimu, visus apimančia meile.

*Kaunas,
1986*

Kartą apie tai prasitarau kun. Jui. Jis, atsisėdęs, klausė, ar jo pašmatymo su tuo mano gimnaziū: nors vėlyvą dieną jis tvirtai ir užsispyręs laikėsi savo ištikimybės taisyklę: juozo žvilgnį netaislaikė – išėjo kaip ledas. Šeštąs grįžo prie tikėjimo, ėmė lankytis bažnyčia ir mirties

B.STEPONAITIENĖ

SUSITIKIMAI

Ypač gyvas prisiminimas liko iš pirmojo susitikimo su kun. Juozu Zdebskiu. Atvėrusi kambario duris, pamačiau stovintį žmogų. Jo akių žvilgsnis buvo toks geras, toks nuoširdus: atrodė, kad jis žmogų permato kiaurai, kad jis mato žmogaus sielą. Toks geranoriškas jo veidas: atrodo, nori žmogui tik gero, tik gera nori daryti. Aš tuomet pamaniau, kad jis į mane žvelgia Kristaus akimis.

Nors nedaug teko su šiuo kunigu susitikti ir bendrauti, bet jo pamokymai, jo kalbos visuomet būdavo įdomios, įsimintinos. Kalbėdavo labai nuoširdžiai, maloniai. Po tokių nors ir trumpų susitikimų išeidavome labai pakilios nuotakos. Tiesiog atsigaudavome dvasia. Norėdavosi greitai kažko griebtis, kažką daryti kitam gera. Gera būdavo eiti gatve, lengviau būdavo pamiršti visas negeroves, sunkumus, melą ir neteisības, Bažnyčios ir dvasininkų šmeižimus, tuo metu skambėjusius per radiją, televiziją ir žmonių kalbose.

Kai sužinodavau, kad atvažiuos kun. Juozas, tos dienos laukdavau tarytum kokios šventės, nes žinojau, kad pasakys ką nors įdomaus, naujo, galėsime laisvai pasikalbėti krikščioniškomis temomis. Kun. Juozas Zdebskis mums buvo tarsi šviesa, švyturys mūsų sunkiame kelyje. Dar ir šandien, prabėgus tiek laiko nuo jo netekties, skamba ausyse jo švelnus balsas, geri žodžiai.

Marijampolė,

1995 09 20

DAR VIENA LAIMĖTA SIELA

Kun. Juozas Zdebskis buvo drąsus kovotojas dėl gėrio, sumanus ir veiklus pagrindininkas. Jam buvo brangi kiekviena siela. Bet ypač mėgo jaunimo draugystę, mokėjo saugoti ir padrašinti jaunuolius, kad išliktų tvirti prieš okupantus. Tai buvo žmogus, apdovanotas ypatingomis Dievo malonėmis. Jis bemat pažindavo žmones, kuris geras, kuris blogas. Mudu su kun. Zdebskiu buvom niekad nesimate, visai nepažįstami, bet jis išdrįso pas mane išsinuomoti kambarį. Buvo labai pastabus ir sumanus, visad pasiekdavo savo tikslą. Gebėdavo patraukti prie savęs žmogų, atkreipti į jį dėmesį, niekam nedarydavo nemalonumo ar skriaudos.

Esu girdėjusi, kad kun. Zdebskis turėjo kažką panašaus į hipnotizuojančią galią. Manau, kad čia yra tiesos.

Buvo vienas tolimas 70 metų mano giminaitis, tikrai doras žmogus, bet nuo pat vaikystės visai nemaldingas. Dar jam vaikui esant jų šeima buvo negailestingai nuskriausta ir išmušta iš vėžių, nutolo nuo bažnyčios, nuo maldos. Jam toji skriaudos žaizda, matyt, pasiliko visam gyvenimui: bažnyčių griaut nėjo, kunigų į kalėjimus nekišo, bet kunigo vengė iš tolo.

Kartą apie tai prasitariau kun. Juozui. Ir tereikėjo tik vieno jo pasimatymo su tuo mano giminaičiu: nors visą gyvenimą jis tvirtai ir užsispyręs laikėsi savo įsitikinimų, bet prieš ramų kun. Juozo žvilgsnį neatsilaikė – ištirpo kaip ledas. Senukas grįžo prie tikėjimo, ėmė lankyti bažnyčią ir mirė

su visais bažnytiniais patarnavimais. Tai grynai kun. Zdebskio dar viena laimėta siela dangui.

Kun. Juozas dažnai būdavo mūsų namuose, nes pas mus gyveno jo artimi žmonės ir jis mus visus čia lankydavo. Turėjau progos įsitikinti jo telepatinėmis savybėmis. Kartą man besidarbuojant virtuvėje atėjo tokia labai gera mintis, bet garsiai jos nebūčiau išdrįsusi pasakyti. Tik strakt nuo kėdės kun. Juozas ir vykdo močiutės užgaidas...

Ne kiekvieno mintis skaitė kun. Juozas, bet tik tų, su kuriais buvo kažkokia sielų giminystė – dviejų sielų rezonansas.

*Kulautuva,
1995 12 08*

Ses. ALDONA RAIŽYTĖ

ĮSGYVENIMAI TĖVELIO APLINKOJE

Pirmasis susitikimas su Tėveliu Juozu buvo keistokas. Apie 1970 metus vyko jo vadovaujamos uždaros rekolekcijos. Buvau pakviesta ir aš, bet eiti nenorėjau, nes nepažįstama aplinka. Tik vidinis balsas vertė eiti.

Tos rekolekcijos man buvo lemtingos: į gyvenimą pradėjau žiūrėti rimčiau. Per rekolekcijas Tėvelio paraginta taip pat abstinente. Už visas didžiausias gyvenimo vertybes, kurias gavau per žmones, labiausiai esu dėkinga Tėveliui. Gal dėl to, kad jis buvo pirma mano sutikta tokia didi ir graži Asmenybė.

Netrukus po to Prienuose jis buvo suimtas už vaikų katekizavimą. Tėvelio areštas mane labai sukrėtė: nors artimiausio jo dar nepažinojau, bet jau daug buvau iš jo gavusi. Nors turėjau ir tėvą, ir motiną, tačiau atrodė, kad apnikus nežinojimui ir abejonėms nebus į ką atsiremti. Man buvo sunku suvokti, kaip tokiu baisiu metu, kai tauta neteko tokio kunigo, žmonės dar gali linksmintis, juokauti?! Pagaliau viena geraširdė moteris man paaiškino:

– Vaikeli, tau dabar baisu, o mes pripratę prie baisenybių. Užėjus rusams, kasdien po nakties dingdavo geriausi žmonės ir nežinojom kur – be to, ir baisu buvo jų ieškoti...

Per Tėvelio teismą didelėje minioje buvau ir aš. Įsivaizdavau, kaip Kristų veda teisti, ir gaudžiai pravirkau. Tuoju prie manęs priėjo du milicininkai, mus abi su seseria nuvedė į mašiną, pilną prikimštą žmonių, ir nuvežė į miliciją, po to pasiuntė tardyti. Tai buvo pirmasis krikštas.

„Sugauti“ katekizuojant bažnyčioje. Prienai, 1971 m. vasara
(Fotografavo KGB sekliai)

Kai Tėvelis grįžo iš kalėjimo, pasitaikė proga pažinti jį asmeniškai. Jis visada buvo kaip geras tėvas. Mačiau jį visokių situacijose, bet visada ramų, susikaupusį, labai mylintį.

Mačiau, kaip jis džiaugėsi, kai jo kunigystės jubiliejui jaunimas jam kaip dovana – ir kartu kaip atsiprašymą už apšmeižimą (apšaukus girtuokliu ir už tai atėmus vairuotojo pažymėjimą) – sukūrė jaunųjų abstinentų būrelį. Visa Lietuva, o ypač jaunimas, gerai žinojo, kad Tėvelis abstinentas ir pats labai sielojosi dėl tautos girtavimo. Jis sakydavo:

– Maža tauta bus nugirdyta stiklėlyje!

Mačiau, kaip jis džiaugėsi, kai jo klebonijoje Šlavantuose buvo pirmosios abstinentiškos vestuvės. Per sutuoktuves pasakytame pamoksle jis kalbėjo apie svarbią tėvų pareigą šeimoje.

Mačiau, koks jis būdavo laimingas susitikdamas su jaunimu. Jis norėjo į kiekvieno širdį įlieti tikrą gyvenimo prasmę. Mokė pažinti aukščiausią džiaugsmą, o tai pajunta, kai aukojiesi už kitą. Jis liepdavo savo širdį ir malda

plėsti iki begalybės – melstis už viso pasaulio žmones ir už skaistykloje esančias sielas. Mokė gerai suprasti Mišių Auką, pritaikyti ją gyvenime, susieti su gyvenimu. Mokė pažinti didžiąsias gyvenimo vertybes, jas saugoti, dėl jų kovoti. Visada jaunimą saugojo nuo puikybės, tuštybės ir kitų ydų. Mokė išdrįsti atsiprašyti ką bloga padarius. Aiškino, kaip blogai elgiasi tėvai lepindami savo vaikus, nemokydami iš mažens atsiprašyti. Tokie vaikai gyvenime tampa nelaimingi savo norų tenkintojai, egoistai. Jie niekada negalės pajusti aukščiausio džiaugsmo, bet kentės patys ir kankins kitus.

Jo dažnai kartojamos mintys:

- Laimingi tie, kurie išmoks kentėti už kitus!
- Nežus nei paskiras žmogus, nei tauta, jeigu bus žmonių, kurie sutiks už juos atlikti atgailą.
- Kentėti, kad kitiems nereiktų kentėti per amžius!
- Nė vieno žmogaus nelaikyti savo priešu!
- Dievas labai vertina pažemintą ir nekaltą kančią. Blogi nugali meilė!
- Duok, Viešpatie, visa, kas sunku, pakelti kaip Tu ant kryžiaus, už savo ir savo tautos nuodėmes, už Tavo meilės paniekinimą!

Primygtinai reikalavo ir prašė laikytis šios taisyklės:

- Kad nepraeitų nė viena diena, kurios vakare nepaklaustume savęs: ar visa padariau, ką gera padaryti galėjau?

Po išpažinties garsiai sužadindavo gailestį už padarytas nuodėmes. Mokė melstis:

- Viešpatie, Tu pats mano širdyje sukurk tai, ką rasti nori!

Kokie turiningi būdavo susitikimai su Tėveliu! Kiek jis suteikdavo džiaugsmo, kai po rimtų konferencijų ar rekolekcijų eidavo su jaunimu pažaisiti! Jis taip mokėjo vaikiškai džiaugtis, kad ir mus užkrėsdavo tyru džiaugsmu.

Kartą (1978 08 18) per jaunimo rekolekcijas, kurios vyko pas Tėvelį Šlavantų parapijoje, jis mus tik globojo, šefavo maistu ir kitais reikmenimis. Rekolekcijoms vadovavo kitas kunigas, todėl nuolat Tėvelio su mumis nebuvo. Pasišaukė jis mane ir pradėjo aiškinti, ką reikės daryti, kai atvažiuos saugumiečiai. Atmintyje išliko keli pamokymai:

– Nenusigąskite, nes nieko nusikalstamo nedarome. Paprašykite atvykėlius prisistatyti. Tegu parodo pažymėjimus. Gera išsižiūrėkite pavardes ir pareigas. Jei norėtų kurį vieną vežtis – neduokit: verčiau tegu veža visus.

Po ilgų aiškinimų pasakiau, kad gali ir neatvažiuoti. Tėvelis atsakė:

– Atvažiuos, tik dėkis viską į galvą!

Nuojauta Tėvelio neapgavo. Netrukus pasirodė saugumiečiai, su jais buvo milicininkas ir girininkas.

Lynojo lietus, mes visi, sulindę į didelę palapinę, rengėmės Mišioms. Tėvelis buvo ką tik atvažiavęs ir stovėjo prie palapinės.

Saugumiečiai įžūliai paklausė:

– Kas čia per stovykla?

Tėvelis trumpai atsakė:

– Vasarojame!

– Prašom pavardes! – pareikalavo saugumietis ir milicininkas.

– Tai kad jūs pas mus atvykote, o ne mes pas jus, todėl ir privalote prisistatyti, – kuo ramiausiai atsakė Tėvelis.

Prisistatė tik girininkas. Tėvelis išsitraukė užrašų knygutę ir paprašė prisistatyti kitus. Bet šie pasišiaušė:

– Kas jūs toks?

Tėvelis labai mandagiai, bet ryžtingai prisistatė:

– Šlavantų parapijos klebonas kunigas Juozas Zdebskis.

Po ryžtingo Tėvelio atsakymo mes visi gerokai padrąsėjome: kelios net išdrįsime išlįsti iš palapinės. Į visus saugumiečių klausimus stengėsi atsakinėti pats Tėvelis, o mes, matydami, kad turime tvirtą užnugarį, darėmės vis drąsesni. Tėvelis į viską atsakinėjo įprastai juokaudamas – atrode, tarsi vyksta eilinis pokalbis. Tai mus vis drąsiau nuteikė. Tėvelis mūsų pavardžių jiems rašyti neleido:

– Viena, jūs patys neprisistatėte, tad negalite primygtinai reikalauti vaikų pavardžių. Antra, aš prisistačiau jums: esu vietinis klebonas, čia mano svečiai, ir esame savoje parapijoje. Jeigu jums kas bus neaišku, prašom kreiptis į mane. – (Žinau, kad ir tą kartą Tėveliui už jaunimą teko skaudžiai nukentėti.)

Pasibaigus rekolekcijoms, Tėvelį paklausiau:

– Jei jūs žinojote, kad saugumiečiai atvažiuos, tai galėjome prieš tai pabėgti iš čia!

Tėvelis atsakė:

– O kodėl bėgti? Kaip kitaip jus įpratinsi?!

Visais sunkiais gyvenimo momentais bėgome pas Tėvelį, nežiūrėdami – diena ar naktis.

Kartą po vakarinių pamaldų sužinojome, kad milicija naktį vers mūsų prieš tris dienas pastatytą kryžių. Nespėję nė tėvams pasakyti, bėgome ginti kryžiaus. Sutemus versti kryžiaus atvažiavo saugumiečiai, kelios mašinos milicininkų ir keli (kaip vėliau sužinojome) apgauti darbininkai. Mūsų buvo tik saujelė prieš juos. Iš pradžių bandėme aiškintis ir gėdyti juos, ypač nugirdytus darbininkus. Bet greitai milicininkai, čiupę aukščiausius vaikinukus ir vieną mamą, spardydami nutempė į mašinas. Mus visus mažuosius keikdami ir mušdami pradėjo varyti nuo kryžiaus.

Skaudžiausia, kad netekome savo draugų: nežinojome, kur juos nuvežė ir kas bus su jais. Ypač bijojome pranešti vieno vaikinuko motinai. Visi susispietę išverkėme visą naktį nežinodami, ką daryti. Auštant skambiname motinai: tik

paklausėme, ar jo nėra namie, o pasakyti neišdrįsime. Viena viltis – Tėvelis! Susiradome mašiną ir nuvažiavome į Šlavantus. Visą kelią ašaros temdė gražų vasaros rytą.

Tėvelis dar miegojo. Šeimininkė sakė, kad neseniai atsigulęs. Bet mes laukti negalėjome.

Tėvelio ilgai žadinti nereikėjo. Jis neparodė jokio nepasitenkinimo. Trindamas paraudusias akis, maloniai paklausė:

– Tai kas atsitiko, vaikeliai?

Mes vienas per kitą aiškinome savo nelaimę. Visus išklauses, Tėvelis ramiai pasakė:

– Tai gerai, vaikeliai! Ko jūs jaudinatės? Labai gerai, kad Dievas jums leido pakentėti už Jo kryžių. Džiaugtis reikia! Dėkokite Dievui, kad pasirinko jus. Einam, pavalgysit, ir viskas bus gerai.

Jo tvirtas paaiškinimas iš karto nudžiovino ašaras. Man net pasidarė gėda, kad taip ilgai verkiau – o čia, pasirodo, tik džiaugtis reikia...

Važiavome namo jau visai kitos nuotaikos. Apgalvojo me, kaip pagal Tėvelio aiškinimą nuraminti mamas.

Vienose primicijose primiciantą sveikino daug kunigų, visi linkėjo gražios ateities. Atsistojo ir Tėvelis:

– Tegu tavo gyvenime niekada nepritrūksta skausmo! – Ir taip tęsė toliau apie tikro gyvenimo turinį.

Iš karto perėjo šiurpas, bet greitai pajutome, kaip iš lengvos, beveik banalios nuotaikos perėjome į rimtį ir begalinį gylį.

Štai jo rekolekcijos dvasinio luomo asmenims. Mąstymas apie artimo meilę, apie didįjį reikalą tarnauti žmonėms. Pagaliau labai rimtai, net griežtai pasakė:

– Ką jūs darysite savo tuščiose šventovėse, jei mūsų broliai eis į pragarą?!

Taip pasakęs, išėjo: paliko susimąstyti.

Kartą lankėme našlaitį kareivį. Po šv. Mišių Tėvelis pasakė:

– Matote, vaikeliai, koks geras Dievas! Jis net sutinka su mūsų norais. Kaip jis nusižemina dėl mūsų! Mes jį galime nešti į visokias pašiūres... Ir, neduok Dieve, jei mums kiltų noras viens prieš kitą didžiūotis, kažką rasti mažesni už save!

Buvome labai pavargę, nemiegoję, o jau vidurnaktis. Tėvelis vėl sako:

– Vaikeliai, bet dar visos trys dalys Rožančiaus!

Man net silpna pasidare: aš sau būčiau lengvai leidusi eiti miegoti, bet Tėvelis – ne.

Tėvelis niekada negalėjo praeiti pro pagalbos reikalingą žmogų. Nors kartais, atrodo, šitie žmonės pagalbos nebuvo verti. Jis nesivadovavo žmonių praktiškumu: verta – neverta! Jam viskas buvo verta, kur tik galėjo patarnauti. Tačiau kartu buvo ir geras psichologas.

Kartą jaunimo būrelis lydėjo į Šiluvą savo naująją paprašyti jam ištvermės ir Švč. Motinėls Marijos palaimos. Kartu, kaip visuomet, buvo ir mūsų bičiulis – Tėvelis.

Išėję iš koplyčios, vaikinai pamatė besivoliojantį girtą žmogų, kuris niekaip negalėjo atsikelti. Jie tuoj pat nusukbėjo jam padėti, bet niekaip nesisekė: pastatytas ant kojų, jis vėl griūdavo. Tėvelis visus peržvelgė ir griežtokai pasakė „girtajam“:

– Eik greitai ir pasakyk tiems, kurie tave siuntė, kad čia niekas nieko nedaro!

Keistas reginys: „girtasis“ išsitiesė ir normaliai nukulniavo. Tėvelis pradėjo juoktis:

– Matot, ko reikia: nė nesvyruoja!

Kelionėse Tėvelis būdavo be galo kantrus. Ne tik ramiai, bet ir su šypsena pakeldavo visus kelionių nemalonumus. Stengėsi, kad kitiems būtų gera. Jam niekada nebūdavo sunku. Sakydavo:

– Apsimoka ir dėl vieno žmogaus pervažiuoti per visą imperiją.

Taip ir darydavo.

Jo žodžiai, ypač kilnus pavyzdys, pasiaukojanti meilė liks mano ir mano draugų atmintyje visada. Duok Dieve, kad pajėgtume jo pavyzdį ir žodį pritaikyti savo gyvenime!

Kun. Juozas Zdebskis buvo didi asmenybė ir labai mylintis Tėvas. Ko mokė mus, tuo pats jau gyveno. Visus traukė ir žavėjo jo pamokslai, bet pirma jie buvo jo paties išgyventi. Tėvelis sakydavo:

– Jei nori patarnauti Bažnyčiai ir Tėvynei, turi savo asmeniniame gyvenime kuo tobuliau diegti šiuos bruožus: pirma, nekaltai kentėti ir, antra, priimti pažeminimus. Tai labiausiai atitinka Kristaus kančios bruožus.

Tuos bruožus kun. Juozas tobulai ugdė savyje, savo kasdieniniame gyvenime. Jis dėkodavo Dievui už kančią ir pažeminimus. Dievas jam ir nepagailėjo nei kančios, nei pažeminimų. Kentėjimai ir pažeminimai buvo jo gyvenimo kasdieniniai palydovai.

*Kaunas,
1986 04 21*

„NEPALIK TU JŲ...”

Pirmą kartą kun. Juozą Zdebskį pamačiau, kai jis buvo Gudelių klebonas (apie 1963 m.). Marijampolės ligoninės chirurgijos skyriuje gulėjo jo parapijietė. Lankymo metu į medicinos seserų kabinetą, kurio durys buvo atdaros, įėjo vyriškis – kuklios išvaizdos, pilka paprasta storos medžia-gos eilute, labai mandagiai pasisveikino ir paklausė, kurioje palatoje guli ponias X (pavardės neatsimenu). Seserys su nuostaba pažiūrėjo į tokį mandagų, labai švelnaus dvasin-go balso lankytoją ir nurodė klausiamos ligonės palatą...

Po poros dešimtmečių mes, marijampoliečiai, jau ne kartą keliavome į Šlavantus ieškoti dvasios peno, pasisemti jėgų kovai su ateizmo nuodais, pasiklausti apie tikrąsias vertybes ir jų grožį. Būdavo tik paraginu:

- Na, jaunime, – važiuojam sekmadienį prie ežero!
- Prie ežero – tai gerai!
- Bet užeisime ir į bažnyčią, dalyvausime šv. Mišiose. Kas turi savo mašinėlės, važiuokit su savo. Gerai?
- O gal bus dar laisva vietelė?
- Bus! Mudu su žmona, sūnus ir dar du galėsime paimti... – siūlėsi vienas per kitą.

Susitardavom susitikti prie kapinių aikštelės. Ten atvažiavę lankyti savo kapų daug kas pasistato automobilius. Atvažiuoja mašinėlė, įsodinam tuos, kurie atėję pėsti, ir tuoj išsiunčiam mums žinoma kryptim. Toliau kitą, ir dar kitą, taip kiekie 10 ar 12 „Žigulių“, „Moskvičių“ išskrenda Lazdijų kryptimi. Kartais laibesniusius susodinam gale ir po keturis.

Kai nuvykstam į Šlavantus, dar būna anksti. Kai kas bėga prie ežeriuko pasimaudyti. Bet dauguma sueina į bažnyčią. Daug kas nori priėti išpažinties pas kun. Juoza, kuris visų kantriai klauso, ilgai moko: atrodo, kad jam niekas nerūpi, tik tie susirinkę žmonės. Paskui būna šv. Mišios, pamaldos, konferencija ilgoka, nes visi iš toliau atvykę trokšta ką nors daugiau išgirsti. Prieš šv. Mišias mergaitės pakviečiamos apsirengti tautiniais rūbais, berniukai – kamžomis ir – prie altoriaus. Po pamaldų klebonijos kieme išsitiesiam ant žolės staltiesės, visi išsiima iš krepšelių valgius ir laukiam ateinant Tėvelio – palaiminti stalo.

O mūsų Tėvelis turi šimtus reikalų. Įvairūs interesantai, svečiai – kiekvienas nori atrasti sau vietos kun. Juozo laike ir širdyje. Ir jis, tarsį plėšydamas po gabalėlį, dalija kiekvienam savo meilę. Laukiam, nekantraujam. Tėvelis dar neiš-eina iš klebonijos. Einu ieškoti. Šeimininkės nori, kad Tėvelis pavalgytų – nors truputį, nors ir skubėdamas. Tačiau pavalgius reikia ir pasimelsti. Atvykę svečiai žino Tėvelio mėgstamą giesmę: „Būk palaimintas, dangaus Kūrėjau...”

Pagaliam ir mes sulaukiam. Jis visada šiltas, mielas ir labai paprastas. Pasisotinam. Diena slenka vakarop. Dar visi einame į bažnyčią, susėdam į suolus ir klausomės, klausomės... Jis jau nelipa į sakyklą – stovi žemai prieky, kartais šone suolų, ir kalba:

– Tai ko jūs čia atvažiavote? Ko jūs bėginėjate, ko ieškote? Gražių ežerų, romantikos? – lyg priekaištas, lyg pabarinimas... Bet ir pagiria: – Jei jūs šitokiu laiku pajėgiate šitiek žmonių susiburti, mūsų tauta dar nežuvus!

Jau prieblanda leidžiasi pro medinės bažnytėlės langus, įsiviešpatauja tyli ramuma. Begalinė tylą – ne tik išorėje, bet ir viduje. Tai matyti iš susimąsčiusių jaunų veidų, iš žvilgsnių, nukreiptų į vieną tašką... Ir nesisinori išeiti iš čia...

Sugrižę namo, parsivežame norą būti geresni, parsivežame nors truputį supratimo apie tikrąją laimę, apie nuolankumą ir viltį, kad gal „tauta ant Nemuno krantų“ (kun.

Zdebskio žodžiais) dar nebus nušluota nuo žemės paviršiaus. Grįždami beveik niekas negalvojame apie ežerų grožį: kiekvienas širdyje permąstome girdėtas mintis ir jų stiprų poveikį mūsų sielai.

Vieną kartą į Šlavantus suvažiavo itin daug mašinėlių. Apstojo visą šventorių. Kada po visko žmonės skirstėsi, Tėvelis stovėjo ant kalnelio ir tarsi pats sau kartojo:

– O kaip dūksta dabar kagėbiai, matydami tiek privažiavusių!

Ilgainiui marijampoliečių tradicija tapo švęsti mokslo metų pradžią paskutinį rugpjūčio sekmadienį.

Kartą Tėvelis pasiūlė antrą konferenciją daryti išvykoje. Per šv. Mišias Šlavantų parapijos vaikučiai ėjo prie Pirmosios komunijos. Sustoję per bažnyčią pulkas vaikelių baltais rūbeliais, o šalia jų tėveliai. Viena su mumis atvažiavusi mokytoja atsivežė į Šlavantus savo dukrelę prie Pirmosios komunijos. Mergaitė balta suknele išimaišė į šlavantiškių būrelį.

Išvykome po šv. Mišių, papietavę. Pirmoje mašinoje sėdėjo Tėvelis ir rodė kelią. Tėvelis mus nuvežė prie didžiulio (25 ha) Veisiejų ežero, kurio šiaurinėje dalyje viduryje yra sala, o pakrantėje – Paveisininkų piliakalnis. Pastačius

Po Pirmosios komunijos. Prienai, 1971 m. (Iš asmeninio archyvo)

Kapčiamiesčio hidroelektrinę, piliakalnis atsidūrė pusiasalyje, į kurį iš sausumos galima patekti tiktaisiauru keliuku. Apžiūrėję piliakalnį, iš jo viršūnės pasigrožėję nuostabiomis apylinkėmis, per aukštas žoles ir brūzgynus nubrido prie uždarytos mažos Paveisininkų bažnytelės. Sustojome ratu, o Tėvelis prislėgtu balsu pasakojo:

– Štai šita bažnytelė uždaryta tarybinių mokytojų pastangomis: kai KGB įsakė ją uždaryti, tai mokytojai nusivedė vaikus ir iš bažnytelės viską išnešė, išmėtė...

Atsitarė medinės duris (jos buvo neužrakintos) ir suėjome į vidų. Visur voratinkliai, dulkės, sulaužyti bažnytiniai daiktai... Kun. Juozas užtraukė giesmę „Marija, Marija...“ Giedojome su ašaromis akyse.

Paskui visi vėl grįžome prie ežero ir valtimis kėlėmės į salą. Berniukai irklavo. Garsiai skambėjo ežere: „O Kristau, tą patį kelią reikia man nueiti taip kaip Tu, o Kristau, pakelsiu viską, jeigu būsi su manim kartu...“

Grįžome į krantą temstant. Mačiau, kaip Tėvelis valčių savininkui bruko į rankas pinigų, bet šis purtėsi ir neėmė. O mums nė vienam neatėjo į galvą už šią paslaugą žmogui atsilyginti...

Uždaryta, išniekinta graži šventovė visiems paliko sukrečiantį išpūdį: reikėtų susiruošti ir atvykus ją bent kiek išvalyti. Praėjo rugsėjis, baigėsi spalio. Paskutinė spalio diena, atrodo, šeštadienis. Iš Marijampolės susitariam dvi mašinėlės, prisikraunam reikalingų priemonių ir išvykstam į Paveisininkus.

Diena buvo lietinga. Tačiau, besitartinant prie Veisiejų ežero apylinkių, dangus nusiblaivė, sušvito danguje saulutė, vėjas gainiojo baltus debesėlius. Sustojom prie Paveisininkų bažnytelės. Visi dešimt žmonių buvom susitarę, jei kas klaustų, iš kur mes, atsakyti: čia mes vieni iš kolūkio, kiti iš Kauno...

Pasiskirstėme darbus: su šepečiais ir šluotomis valėm dulkes, kurių pakilo baisūs debesys; vaikinai kibirais nešė

iš ežero vandenį, o mergaitės plovė grindis. Viskas buvo išplauta, išvalyta. Kęstutis su Robertu ištraukė katafalką, apdaužytas vazas. Marytė su Daina, užlipusios ant buvusių vargonų vietos, ten nušlavė. O klausyklas, sakyklą ir altorius valė Antanukas.

Kai tik pradėjom tvarkyti bažnytelę, iš kažkur atsirado du vyrai. Nelabai buvo jauku, nes jų žvilgsniai mums neatrodė draugiški. Jie akimis pervedė mus visus, įnikusius į darbą. Matyt, pagalvojo, kad esame iš kažkur siūsti. Vienas paklausė, gal čia Vėlinėms ruošiamės?..

Iškuopę purvą, bažnytelę papuošėm: altorius uždangstėm atsivežtais užtiesalais – nors ir ne per puikiausiais. Į stiklines ant altorių primerkėm atsivežtų baltų chrizantemų, sustatėm žvakes ir didžiajame altoriuje pakabinome didelį drobėje tapytą Jėzaus Širdies paveikslą, į vazas prie katafalko pamerkėm egliašakius.

Visi, sustoję prieš padabintą altorių, užsidegę žvakes, pasimeldėm ir susirengėm grįžti, palikdami drėgme ir egliašakiais kvepiančią suvargusią Dievo šventovę. Pasiėmiau dar šiandien tebesaugomą sudaužytą šv. Mišių ampulę, matyt, numestą, kai buvo niekinama bažnytelė.

Kabinant paveikslą, Žukauskų Antanukas labai aukštai buvo užlipęs ir kenčiau baimę, kad jis nenukristų, nes nebuvo į ką įsitverti. Antanukas po dienos kitos turėjo išeiti į kariuomenę. Jis nė vieno vakaro nepraleisdavo Rožančiaus pamaldų, ir tą dieną mama buvo prisakiusi būtinai grįžti vakaro pamaldoms. Aš prižadėjau, bet dabar pamačiau, kad per daug užgaišome ir nespėsime.

Kai pamatėm, kad nespėsime parvažiuoti Rožančiaus pamaldoms, kažkas pasiūlė užsukti į Šlavantus. Taip ir padarėme. Berniukai, apsilikę kamžas, patarnavo šv. Mišioms, sukalbėjome Rožančių ir po to visi sugarmėjome į mažą medinį namelį – kleboniją. Mus visus klebonas Juozas susisodino prie stalo. Buvo ten ir daugiau viešnių – vienuolių. Po vakarienės tėvas Juozas, mus visus sugraudindamas, pa-

laimino Antanuką – neaukštą tamsiaplaukį berniuką, suklupusį prie jo kojų. Paskui jaunimas ėmė traukti lietuviškas dainas. Dainavo su džiaugsmu, pakiliai. Į Marijampolę grįžome vėlai, apie 23 valandą. Tėveliai buvo susirūpinę, bet paskui džiaugėsi jų vaikų rankomis atliktu patarnavimu Dievo garbei.

Tolesnio bažnytelės likimo nežinau, nes kelerius metus buvau išvykusi iš Tėvynės. Girdėjau, kad žmonės pradėjo rinktis ten melstis.

O Antanukas išėjo dvejiems metams į sovietinę armiją. Grįžęs įstojo į Kauno kunigų seminariją. Dabar iš sakyklos moko tikinčiuosius Dievo meilės Pilviškių parapijos bažnyčioje. Gal tada, kai jis valė Paveisininkų bažnytelės apdaužytos sakyklos kraštus, ir įvyko didysis pašaukimas... Ir Kęstutis Žemaitis Kristaus buvo pašauktas į Jo vynuogyną. Kokie nuostabūs Dievo keliai! Gal Viešpats, norėdamas parodyti dėkingumą už išniekintosios šventyklos sutvarkymą, ir apdovanojo tuos jaunikaičius pašaukimo malone...

Vienais metais Tėvelis užsiminė, kad Gerdašių klebonas Pranas Adomaitis švenčia savo kunigystės 50-ties metų jubiliejų. Visi nuvažiavom į Gerdašius. Viešnagė su Tėveliu paliko didelį įspūdį. Trumpai pasimeldę vainikais padabintoje bažnytelėje, klebonijoje pasivaišinę, grįžome.

Dar kitais metais Tėvelis pasiūlė vykti į Kryžius. Tai buvusios bažnytelės vieta ant Dusios ežero kranto, tačiau nugriauta taip, kad jokios žymės nebelikę. Tėvelis pakalbėjo, paskui visi pagiedojom, padainavom. Labiausiai įsiminė dainos „Balnokit, broliai, žirgus“ paskutinis punktelis, kurį visi choru kartojom begales kartų: *„O toj mažoj širdelėj visa Lietuva... o toj mažoj širdelėj visa Lietuva...“*

Kelias į Kryžius buvo kalnuotas. Tėvelį vežėmės savo mašinoje. Nuo kalnelio pakalnėn visa vora automobilių tarsi bangavo. Tėvelis, su nuoširdžiu džiaugsmu stebėdamas šį vaizdą, pasakė:

– Kad neužtvertų kur kelio: manys, kad vestuvė važiuoja!

Po giesmių ir dainų jauna Reginos ir Tomo mama pasakė:

– Jaunime, rytoj rugsėjo 1-ma! Eisit į mokyklą ir visi nešit mokytojams gėlių. O vakare ateikit su uniformomis į šv. Mišias ir atsineškit gėlių padėti prie altoriaus!

Kitą vakarą į šv. Mišias sugužėjo daugybė unformuotų gimnazistų su gėlėmis. Kai baigėsi šv. Mišios, jie nešė ir klojo gėles prie altoriaus laiptų. Jaunimas pabiro po visą šventovę. Prieblandoje žvilgėjo baltos mergaičių apykaklaitės, berniukų marškiniai su kaklaraiščiais.

Apsisukau ir aš eiti. Žiūriu, bažnyčioje kun. Juozas – kaip paprastai prie Dievo Tarno Jurgio sarkofago. Su džiaugsmu ir nuostaba žiūrėdamas į bėgančias iš bažnyčios unformuotas figūrėles paklausė, kas tai, kas čia atsitiko. Paaiškinau, kad tai pirmoji mokslo metų diena...

Kaip iš purvinos žemės pražysta gražiausi žiedai, taip ir ateizmo purve bei kagėbistų šiukšlyne anuo laiku Marijampolėje stiebėsi į dievišką Saulę širdys kilnių jaunuolių. Kilo mintis juos suburti, palaikyti, pastiprinti, nes aplink slankiojęs šėtonas kėsinosi juos praryti. Paprašytas kun. Juozas mielai sutiko padėti. Kartkartėmis jis atvykdavo pas mus. Rinkdavomės visi kartu arba atskirai – vienos mergaitės, vieni berniukai.

Jaunimas susirinkdavo tai pas Užupius, tai Urniežienės trobelėje ar Brusokų bute Mokuluose, pas Straušus, o dažniausiai, ypač kai būdavo vieni berniukai, Majakovskio gatvėje pas Montvilus. Buvo didelė rizika, nes mokytojas Montvila dirbo pedagoginėje mokykloje, žmona – gydytoja. Tačiau jie nebijodami rizikos priimdavo pas save, nes matė ir suprato, kokią dvasinę naudą jaunimui atneša šie susitikimai, o Montvilų juk buvo du sūnūs ir dukra. Mama susirūpinusi sakydavo, kad kitur vaikai gali ir nenuieiti, o namie viską girdės – visa labai naudinga.

Kartą prieš Velykas susirinkus ir belaukiant kun. Juozo, atvažiuoja jis, trumpam išlipa iš mašinos ir net neįėjęs į kambarį pasako, jog vadovauja rekolekcijoms ir nebegali pasi- likti: atvažiavo tik pranešti, kad negali. Mums buvo labai gaila, kad Tėvelis tokį kelią važiavo. Sakom, nereikėjo va- žiuoti: būtume palaukę ir išsiskirstę.

Sykį buvo labai nesmagu, nes iš 20-ties pakviestų pas p. Straušus susirinko tik septyni. Kitiems kažkas sutrukdė: vie- nas turėjo išvykti, antras kraustėsi į kitą butą, trečias į Kau- ną turėjo išvažiuoti, dar vienam galvą skaudėjo... Buvo skau- du, kai atvažiavo Tėvelis ir rado tik tiek jaunimo. Bet jis gan linksmai liepė susėsti aplink stalą ir sako: „Kaip gerai šito- kie maži būreliai! Galima geriau, atviriau pasikalbėti“. Nei jis pyko, nei sutriko.

Kai pasakiau, kad dėl tų kelių jaunuolių gal neapsimoka jo varginti, jis pažiūrėjo į susirinkusiuosius ir pašnabždom tarė:

– Nepalik tu jų...

Prie nuolatinių berniukų vis prisidėdavo ir kitų. Visada būdavo Petras su Paulium, Rimas su Valdu, Arūnas (dabar diakonas), Saulius, Benas, Juozukas, vienas ir kitas Tomas, Vytukas, Zenius (dabar kunigas). Iš to būrelio berniukų Arū- nas ir Zenius pasirinko kunigystę, o Saulius, Juozukas, Be- nas, Rimas sukūrė geras katalikiškas šeimas. Iš jų nė vienas nesusiviliojo turtais, alkoholiu ar klaidžiais šunkeliais...

Kai vykdavo jaunuolių susikaupimai pas Montvilus, bai- gę visi pereidavom į didįjį kambarį jų nuosavame tvarkin- game sename name. Šeimininkai vaišindavo obuoliais, sul- timis, namie keptais įvairiais pyragėliais, sausainiais. Kam- baryje visi būdavom stati, nes per konferencijas išsėdėjus porą valandų norėjosi pastovėti. Montvilų šeima paprašyta surengdavo mums koncertą. Tėvas pūsdavo fleitą, vyriaus- sias sūnus Petras grieždavo akordeonu, jaunesnis Pauliu- kas – smuiku, dukra Sigutė skambindavo pianinu, o mama

Kun. J.Zdebskio Bičiuliai prie vaišių stalo. (Iš KGB archyvo)

mušdavo būgnelį. Grieždavo liaudies dainas. Labiausiai įsiminė daina „Ko liūdi, berželi“. Ja visada būdavo pradeda-
mas šis šeimyninis koncertas. Kun. Juozas džiaugsmingai
šypsodamasis klausydavosi muzikos. Kartą paklausė:

– Na, kieno vestuvės? Muzikantai jau yra!

Po kun. Juozo mirties jo šeiminkė man pasakojo, kad
jis, grįžęs iš įvairių žygių, niekada nieko nepasakodavo. Bet
apie Marijampolę, kur griežia visa šeima, visada papasako-
davo su pasigėrėjimu.

Tėvas Juozas išmokė mus girtuoklio dainą – tokią ilgą, se-
novišką, kurią juokais pavadino „blaivininkų himnu“ – gal
kas atsimena žodžius, aš pamiršau, tik atsimenu:

*O tu, kiaule, tu degloji,
tu pijokus ratavoji.
Ratavoki ir mane,
kai gulėsiu purvyne...*

Visada rinkdavomės švęsti Kalėdų ir Naujųjų metų. Kartą
gražiai sutikom Naujuosius metus mokytojos Liudos Pen-

čylienės naujai pastatytame name (ten kun. Juozo nebuvo). Po šv. Mišių, konferencijos jaunimas vaišinosi, šoko. Viskas būtų buvę gerai, bet mergaitės liko nepatenkintos, kad berniukai nešoko: jos turėjo šokti viena su kita. Pasakiau: susirinkę visi išsiaiškinsime, kodėl berniukai nėjo šokti. Kitą kartą, susirinkus berniukams konferencijai, ir sakau tėvui Juozui: tegul berniukai pasiaiškina, kodėl jie nėjo šokti. O Tėvelis juokiasi:

– Na, toks pasiaiškinimas – tolygu susideginimui!

Kartais būdavo nuostabių minčių sutapimų: labai reikia Tėvelio, reikia susitarti, kad atvyktų į berniukų susikaupimo valandas. Einu Izabelės Laukaitytės (dabar Petro Armينو) gatve susirūpinusi, ką čia pasiūsti, kaip pagauti Tėvelį. Tik štai ties manim sustoja automobilis: kun. Juozas, pasimeldęs prie pal. Jurgio, kažkur važiuoja... Ir taip buvo daugybę kartų.

Kartą jis gulėjo Kauno Raudonojo Kryžiaus ligoninėje: pirmąjį mėnesio penktadienį motociklu važiuodamas pas ligonius, išsinarino peties sąnarį. Aplankau jį. Iš ses. Mortos nuvežu nemažai apelsinų – kun. Juozas mielai paima. Duodu jam dar 30 rublių, nes žinau, kad pinigų prie savęs jis beveik niekad neturi. Padėkojęs paima.

Griždama namo susitinku pažįstamą, man skolingą 60 rublių, kurių jau nesitikėjau atgauti. Atsiprašinėdama ji sako, kad ir likusius atiduos, o dabar gražinanti man 30 rublių. Taigi lygiai tiek, kiek buvau davusi kun. Juozui...

Kartą užbėgu į vieną šeimą, kuri kartu važiavo į Šlavantus. Mama namie viena ir štai ką papasakojo. Jos dukrelė mėgstanti pasisavinti ką nors svetima. Atėjusi kaimynė sako – ant laiptų radusi žiedą, ir klausia mergaitės, ar tai ne jos. Mergaitė patvirtina: tai jos žiedelis. Motina nustemba: ji dukrai nepirkusi. Mergaitė sako, kad žiedą jai davusi draugė. Matyti, kad duktė meluoja. Nusiminusi mo-

tina su ašaromis meldžiasi: po tokios gražios kelionės, tokių Tėvelio minčių, auklėjimo... Ir štai rezultatai... Staiga mergaitė įbėga iš kito kambario, padeda ant stalo diržą ir sako: „Mamyte, mušk mane, aš melavau...“ Motina verkdamą apsikabina dukterį: „Vaikeli, niekur tu nenuėisi su melu – visada sakyk tiesą. Aš daugiau iš tavęs nieko nenoriu – tik šito...“

Kartą nuvykome su jaunimu į Šlavantus (atrodo, buvo šiokiadienis). Tėvelis paklausė:

– O šv. Mišias aukoti kokia intencija?

Mes pasakėme:

– Jei galima, tai mūsų.

– Gerai, – atsakė.

Kai skirstėmės po šv. Mišių (prieš tai buvo konferencija), Tėvelis ėmė rengtis dar vienoms Mišioms: pasirodo, keli žmonės buvo užsiprašę ir laukė. Mums pasidarė nesmagu:

– Kam mums, Tėveli, nepasakėte: būtume prisidėję prie tų šv. Mišių.

O jis, kaip paprastai, šypsojosi ir buvo ramus bei mielas.

Kartą Tėvelį po pokalbio su jaunimu Marijampolėje vežėme pas jo seserį, kur jis buvo palikęs automobilį ir vairuotoją. (Kun. Juozui dažnai vis būdavo atimamos vairuotojo teisės – taip saugumas norėdavo jam sutrukdyti apaštalauti – todėl turėdavo ieškoti, kas jį pavežtų.) Privažiavę didelį namą mikrorajone sustojom, bet kun. Juozas dar ilgai sėdėjo mūsų mašinoje ir kalbėjomės... Jis neskubėjo. Mums buvo gera su juo pabūti, bet ir gaila jo brangaus laiko. Tik atsisveikindamas jis mums pasakė, kad jį atvežęs žmogus yra labai išvargęs. Todėl ir neskubėjo, o migdė jį kaip gera motina savo vaiką...

Kartą tėvas Juozas atvyko į konferenciją pas Vargdienių seseles, gyvenančias Marijampolėje Kalvių gatvėje. Ma-

šiną vairavo inžinierius Vytautas Vaičiūnas. Ką daryti? Ar kviesti vidun mums nepažįstamą vairuotoją? Visur reikia atsargumo...

– Nebijokite, – atspėjo mūsų abejones Tèvelis, – juo galima pasitikėti labiau negu manimi!

Kai Veisiejuose klebonavo kun. Stanislovas Mikalajūnas, per atlaidus atvykęs kun. Zdebskis neturėdavo laiko laukti, kol visi sės prie iškilmingo stalo. Jis ateidavo pas šeimininkes į virtuvę ir paprašydavo:

– Duok, sesele, ko nors užvalgyti... – ir stačias užkandęs greit išvykdavo.

Kun. Zdebskis, nors ir labai užsiėmęs, bet visada turėjo laiko nors trumpam užsokti pas daugelį metų gulintį patalę rusų kareivių peršautą kun. Pranciškų Šulskį. Paskutinę vasarą prieš savo mirtį kun. Juozas net nuvažiavo prie Latežerio, netoli Druskininkų, kur kun. Pranciškus poilsiovo palapinėje. Ses. Valė pasakojo, kaip jis išsitiesęs atsigulė ant žemės šalia ligonio sudedamosios lovelės, o ji pasakiusi:

– Na, jūs kaip miręs...

Kun. Juozas atsakė:

– Mano lavonas bus labai negražus...

Po kun. Zdebskio mirties teko girdėti rimto žmogaus (be-
rods kunigo) žodžius, kad kun. Juozas yra sakęs:

– Rudaminoj bus paskutinė mano stotis...

Kun. Juozas būdavo labai prastai apsirengęs. Tačiau pro jo skurdžius drabužius dvelkė kažkoks nenusakomas dvasingumas. Jis buvo labai pamaldus. Kun. Petras Našlėnas (tuo laiku dirbęs pogrindyje) dažnai pavaduodavo kun. Juozą Zdebskį Šlavantuose, kai šis dėl sielų išvykdavo į tolimesnes keliones. Atėjo laikas, kai čia vienoje, čia kitoje bažnyčioje būdavo išplėšiamas tabernakuliš, išniekinamas Švenčiausiasis. Kunigams (žinoma, neviešai, gal ir ne vi-

siems) buvo įsakyta atsargumo dėlei Švenčiausiąjį nakčiai dėti į seifą. Kun. Našlėnas pasakojo, kad kun. Juozas nunešęs ir įdėjęs Švenčiausiąjį priglusdavo prie to seifo zakristijoje, apkabindavo jį, tarsi atsiprašydamas už tokį Gyvojo Jėzaus kalėjimą...

Tėvelis labai pamaldžiai visad pagerbdavo ark. Jurgį Matulaitį. Daugelio pasakojimu, jei iki Marijampolės Tėveliui būdavo kokie 20 km, tai toks atstumas jam ne „iš kelio“ – visada užsukdavo. Dažnai, kaip esu minėjusi, šiokiadieniais rasdavau jį, savo prasta eilute vilkinti, suklupusį prie pal. Jurgio sarkofago (prie sienos dešinėje pusėje). Ses. Loretai Teresei kun. Juozas yra sakęs, kad pravažiuodamas niekada neaplenkdavo trijų šventų Lietuvos vietų: Vilniuje Aušros Vartų ir šv. Kazimiero karsto ir Marijampolėje – Dievo Tarno Jurgio sarkofago. Ses. Stasė Jakubėnaitė, gyvenanti Vargdienių seserų bute greta Aušros Vartų koplyčios, pasakojo, kad ne kartą labai vėlai vakare pažvelgusi pro antro aukšto langą matydavo gatvėje prie kolonos klūpantį ir besimeldžiantį kun. Juozą Zdebskį...

Kai iš Putnamo (JAV) atvykdavo mūsų seserų, kun. Juozas stengdavosi su jomis susitikti. Paruošdavom jam kokią nežymią vietelę – sakysim, porą kartų prie kapinių, apšepusioje mano sesers Onos Urniežienės trobelėje. Kartą buvo atvykusi jauna sesuo Stasė, tai jiedu netrumpai kalbėjosi. Kai ši išėjo, kun. Juozas pasakė: „O, ką reiškia gyventi laisvėje – visai kitas žmogus! Kad visos tokios būtų seselės!“

Kadangi Nekaltojo Prasidėjimo seserys „Immaculata Press“ spaustuvėje Putname spausdino „Kronikas“ ir vertė jas į anglų kalbą, jos viską žinojo apie kun. Juozą Zdebskį. Ses. Palmira Kavaliauskaitė, atvykusi antrą kartą, su kun. Juozu irgi susitiko Urniežienės trobelėje. Ji kun. Juozą apkabino, priglaudė ir kartojo: „Tai jūs tas kun. Zdebskis – apie jus mes daug žinome!“

Kai kun. Zdebskis 1971 m. buvo teisiamas Prienuose už vaikų katekizavimą, ant plono popieriaus išspausdinome rašomąją mašinėlę jo kalbą teisme. Iš Putnamo atvykusi ses. Eugenija sutiko tą kalbą nuvežti į Ameriką. Nors Maskvoje ir labai kratydavo, bet „siuntinį“ laimingai pavyko nugabenti – seselės buvo sugalvojusios susukti sukarpytą skersai lapą į rutuliukus ir įsiūti į apsiausto siūles.

Kun. Juozas ko nors prašomas sielų naudai niekam neatsakydavo. Jis nemiegojo naktimis, kartais neduodavo ir kitiems ramybės – daug kas dėl to pykdavo.

Kartą Rumbonyse buvo švenčiamos Joninės (šventę su jaunimu parengė klierikas Gražulis ir sesuo Romutė). Stai ga iš už krūmų pasirodė kun. Juozas. Šypsodamasis jis kurį laiką stebėjo ieškančiuosius paparčio žiedo. Tačiau jo veide šmėkščiojo kažkoks rūpestis. Jautei: jis pakviestas atvyko, bet jo mintys kitur. Ir tikrai, pamatęs, kad viskas čia eina reikiama vaga, pamažu išslinko atbulas, dangstydamasis krūmų šakelėmis... Vienas Dievas žino, kokios sielos laukė jo tą tylią šv. Jono naktį...

Kitąkart Rumbonyse buvo žymimas klebono kun. Juozo Gumausko kunigystės 50-mečio jubiliejus. Po visų iškilmių, maldų, vaišių daugelis išsiskirstė. Tik tada, saulei nusileidus, atvyko kun. Zdebskis. Dar buvo kiek jaunimo. Visi susėdo palapinėje prie stalų. Nuo lubų sviro žemyn žalios medžių šakos. Paskutinės žaros buvo užgesę, patekėjęs mėnuo melsvai nušvietė prie stalo sėdinčiųjų veidus. Buvo nuostabiai tylu. Rodos, galėjai išgirsti širdžių plakimą... Tėvelis pradėjo:

– Kai jaunimas grįžta iš kokio renginio, nebuve klausia: ar smagu buvo? Bet ne visada būna smagu!

Ir papasakojo baisų atsitikimą, kaip kelios mergaitės dalyvavo pokylyje, kur buvo „labai smagu“, ir dingo. O po kiek laiko buvo rastas vienos lavonas...

Daug ką tą nurimusį šventą sekmadienio vakarą pasakojo Tėvelis... Liūdnais ir susimąstyti verčiančiais pavyz-

džiais jis mokė jaunimą nenuklysti į šunkelius. Bet šventę užbaigė pakiliai – švelniomis lietuviškomis dainomis.

Rumbonyse vykdavo ir seselių rekolekcijos. Atsimenu, 1977 m. rugsėjo vėjas barbeno lietaus lašais į senos klebonijos langus, o Tėvelis Juozas mums ilgai ilgai kalbėjo. Ilgai ir turiningai, graudžiai ir sielvartingai... Sakė, jog namas stauga nesugriūva: kažkur pamatuose, sienose be atvangos vyksta puvimas, pamažu puvėsiai pagrauzia pamatus... Taip ir žmogaus siela. Pašaukimas irgi prarandamas ne staiga: lėtai koks nors vėžys ėda sielos pašaukimo sieną, kol vieną dieną – viskas griūva...

Kartą su kun. Juozu stovėjom gatvėje Marijampolėje ir aš jam su širdgėla pasakojau, kad viena gera mergina laukiasi kūdikio. Mama ją purto, bara. Ji labai graužiasi. Aš kiek galėdama ją raminu. Tėvelis Juozas pasakė:

– Bet jei ji nenužudė kūdikio – ji narsuolė!

Kartą geraširdė Kubilienė į Šlavantų bažnytelę atsivėdė už rankutės kokių 7 metų berniuką. Aš parodžiau Tėveliui:

– Šita moteris pasiėmė tą vaikelį iš internato...

Kun. Juozas įdėmiai pasižiūrėjo, šypsodamasis palingavo galvą ir pasakė:

– Kaip kartais ir dvasininkams reikėtų pasimokyti iš pasauliečių...

Tėvelis turėjo kažkokių nuostabių galių. Po jo mirties Kauno gydytoja Irena Bartusevičienė, kuri dažnai vežiojo kun. Zdebskį su mašina, pasakojo, kad tie jo stalčiuose sudėti akmenėliai nebuvo šiaip sau: jie ypatingi, Tėvelis gebėjo jausti tų akmenėlių galią. O kai kartą miške ji pametusi savo sutuoktuvių žiedą pasiguodė Tėveliui, šis tik išklausinėjo, kurioje vietoje tai įvyko, nuėjo ten ir surado...

Paskutinį kartą su kun. Juozu Zdebskiu susitikau 1986 m. vasario 4 d., jo mirties išvakarėse. Reikėjo susitarti, kad jis atvyktų pas berniukus, bet vis nebuvo progos. Prasitariau apie tai tuometiniam pagrindžio kunigui Ričardui Repšiui. Jis pasakė, kad irgi turi reikalų ir sutiko nuvežti savo automobiliumi. Kadangi jis skubėjo, važiavom greitai. Buvo labai daug prisnigta balto puraus sniego – vietomis mašina vos traukė.

Nuvažiavę kun. Juozą radome bažnyčioje: buvo atlydėtas numirėlis, jis giedojo egzekvijas, bet dar Mišių nebuvo. Kun. Ričardas, neturėjęs laiko laukti, nuėjo į zakristiją. Palikęs numirėlį, Tėvelis išėjo ant šventoriaus su kamža, nors lauke buvo nešilta, ir sutarėme dėl savo reikalų. Jis buvo linksmas.

Žmonės laukė kunigo ir pamaldų tęsinio, o jis visai neskubėdamas kalbėjosi su mumis. Dar prašė būtinai jam pranešti, kai atvyks iš Amerikos seselė viešnia. Aš jaudinuosi, sakau:

– Ačiū, Tėveli, ten jūsų laukia...

O jis neskubėdamas linksmi šypsodamasis sako:

– Tas, kur karste, jau niekur neskuba...

Palydėjo mus iki šventoriaus vartelių ir grįžo į šaltą ledinę bažnyčią tęsti pamaldų už mirusįjį.

Po kelių dienų ir jis toje pačioje bažnyčioje gulėjo niekur neskubėdamas – atidavęs Dievui ir artimo tarnybai ne tik visą savo gyvenimą, bet ir gyvybę...

Marijampolė,

1995 09 08

„KRONIKA“ SALDAINYJE

1985 m. gegužę atvykau į Lietuvą. Slapta nuvažiuoju į Marijampolę pas Vargdienių seseris. Seselės parodė kaimynų namą, iš kurio antro aukšto langų „angelai sargai“ stebėjo, kas čia vyksta.

Paskui nuvedė į mažą namelį kitame miesto kvartale. Greit prasmukusi pro keletą durų, užėjau į kambarį, kur manęs jau laukė kun. Juozas Zdebskis. Pirmiausia jis patikrino mane aparatu, ar nesu paženklinta daikto, kuriuo mane sektų KGB. Nieko neaptikęs, kun. Zdebskis paminėjo, kad yra jautresnių aparatų ir jis yra prašęs kun. Pugevičių, kad tai jam parūpintų.

Kun. Zdebskis paklausė, ar aš tikiu, kad viskas gyvenime išeina į gera. Apstulbau nuo šių žodžių: žinojau, kiek jis yra kentėjęs, ir dar taip giedrai, tikėjimo akimis geba žiūrėti į gyvenimą. Jis parodė man Eucharistijos bičiulių ženklą, kuris buvo įsegtas jo švarko atlape. Papasakojęs, kaip jaunimas meldžiasi ir atgailauja, tą ženklą man padovanojo (laikau jį kaip relikviją).

Paklausė, ar aš nebijau rizikuoti pervežti „Kroniką“? Patvirtinau, kad sutinku. Kun. Zdebskis apsidžiaugė ir padavė maišelį saldainių: čia buvo 3 ar 4 popierėliuose suvynioti saldainiai, vienas iš jų – „Kronika“, apklijuota vašku.

Kun. Zdebskio akyse aš atrodžiau trykštanti laisve, ir jis buvo sujaudintas iki ašarų. O man brangiausias prisiminimas Lietuvoje liko šis susitikimas su tikėjimo milžinu.

Putnamas (JAV),

1995 10 15

Gyd. EMILIJA MONTVILIENĖ

JAUNIMO SUSIBŪRIMAI

Man labai malonu prisiminti kun. Juozą Zdebskį. Su juo teko bendrauti, klausytis jo išmintingų minčių katalikiško jaunimo ar šeimų susibūrimuose. Stagnacijos laikais tai buvo dvasinis penas, padėjęs išsaugoti viltį, sulaukti tikėjimo laisvės laisvoje Lietuvoje. Mūsų šeima su dideliu dėkingumu ir pasididžiavimu prisimena jaunimo susibūrimus mūsų namuose. Labai įdėmiai klausydavomės kun. Juozo Zdebskio minčių apie žmogaus gyvenimo prasmę, atsakomybę, apie jaunuolių elgesį, apie ištikimybę Dievui ir Tėvynei. Džiaugiausi, kad augantys mano vaikai ir kiti jaunuoliai galėjo išgirsti daug naudingų pamokymų, patarimų. Atmintyje įstrigo kun. Juozo mintis, kad vaikino elgesį su mergina lemia mergaitės laikysena, apsirengimas, žvilgsnis.

Marijampolė,
1995 10 15

TIE AKMENĖLIAI...

Maniau, kad gerai prisimenu kun. Juožą Zdebskį. O štai dabar, kai noriu parašyti kažką konkretaus, pasirodo, ne taip jau lengva... Nors šio kunigo įtaka mano gyvenimui tikrai neabejotina.

Iš kun. Zdebskio esu sulaukusi moralinės paramos. Kai buvo sušlubavęs mano tikėjimas, jis mokėjo padrąsinti ir paguosti. Negaliu prisiminti, ką jis sakė, tik tarsi matau, kaip laiko mano ranką savojoje ir meldžiasi. Tai buvo būtent tai, ko reikėjo, nes išėjau iš šio susitikimo kupina ryžto.

Prisimenu, žiemą jis atvažiavo rengti (kaip visuomet) konferencijos mūsų jaunimui. Buvo labai šalta. Pastebėjau, kad kunigas labai menkai apsirengęs ir pagalvojau, kad jis turbūt labai sušalo važiuodamas. Bet kun. Zdebskis tik šypsojosi. Aš jį prisimenu visad besišypsantį.

Tos savaitės, kai žuvo kun. Zdebskis, šeštadienį turėjo įvykti eilinis mūsų jaunimo susitikimas su juo. Sužinojusi apie šią avariją pagalvojau, kokia tai nelaimė ir kaip viską sugadino. Šiandien manau kitaip. Tokie darbai, kuriuos dirbo kun. Zdebskis, nenutrūksta su mirtimi. Ši nelaimė tarsi pažadino visus ir vėl su nauja jėga visus subūrė. Prisimenu, kaip visi tiesiog veržėmės dalyvauti laidotuvėse, nors žinojom, kad tai nėra saugu. Ir pačios laidotuvės buvo kitokios nei įprasta. Buvo kažkokia visus jungianti gija. Tuomet nesuvokiau, kas buvo ta gija, o šiandien tai aiškiai suprantu: Dievas, Bažnyčia ir Lietuva. Mes visi tuo gyvenome, tuo alsavome patys to nežinodami. Čia didelis

kun. Zdebskio nuopelnas: uždegti kitus tuo, kuo pats gyveni, o pačiam likti lyg šešėlyje, lyg visai nesvarbiam. Visi mūsų vadovai buvo tokie.

O dar tie akmenėliai... Kun. Vincentas Jalinskas dalijo Lietuvos keliuose kun. Zdebskio surinktus akmenėlius ir vis ragino: „Jaunime, užauginkite ir pražydinkite juos!“

Tai buvo tikras raginantis šauksmas, kurio tada irgi ne-supratau, bet ir aiškintis drovėjausi. Ir šiandien turiu šiuos akmenėlius, tačiau manau, kad prakalbinau juos. Kartą į tai atsiliepė Šventojo Rašto žodžiai: „Jei jūs tylėsite, akmenys šauks!“

Nežinau, kaip visa tai suprato kiti. Man tai buvo raginimas, žadinimas. Taip žadina kun. Juozo Zdebskio surinkti akmenėliai.

*Marijampolė,
1995 10 29*

Inž. JUOZAS KADUSAUSKAS

JAUNIMO KONFERENCIJOS

Su kun. Juozu Zdebskiu teko susitikti uždarose jaunimo konferencijose, kurias išradingai surengdavo ses. Verutė Beišytė. Iš laiko perspektyvos žiūrint ir prisimenant anų dienų nuotaikas reikia pasakyti, kad tie uždari susitikimai buvo labai svarbūs visų mūsų gyvenime. Pirmiausia tai buvo dvasios atgaiva, nes tokiose konferencijose, susitikimuose tiesiogiai iš jo, taip pat iš nukopijuotų Antano Maceinos, Juozo Girniaus knygų gaudavome žinių apie dvasinius dalykus.

Iš kun. J. Zdebskio konferencijų prisimenu, kad jis dažnai minėdavo šėtono dvasią egzistuojant beveik materialiai, prisidengus įvairiomis apgaulės priedangomis. Ir tas tamsybių kunigaikštis nuolat kovoja, kad sužlugdytų, pasiglemžtų naujas sielas. Tuo laiku tokia šėtono dvasios išvalga man atrodė lyg perdėta. Bet kaip JAV prezidentas Ronaldas Reiganas buvusią SSRS yra pavadinęs blogio imperija ir tai buvo tikra tiesa, taip ir kun. J. Zdebskis pažino tamsybių kunigaikštį be priedangų...

Nuolat save pagaunu besigailintį, kad šiandien, kai taip sunku, negalime klausytis tėvelio Zdebskio pamokslų, konferencijų...

Privatus artimesnis mano susitikimas su kun. Zdebskiu įvyko 1984 m. vasarą. Po pasišnekėjimo ir šv. Mišių Šlavančiuose išvažiavome į Gerdašius, kur buvo švenčiama kun. Prano Adomaičio kunigystės 50 metų jubiliejus. Kelionėje apie daug ką kalbėjomės. Kadangi tuo metu dirbau Kaune „Elekt-

ronikoje", kalbėjom apie techninius dalykus: ar galima kokiomis nors priemonėmis aptikti pasiklausymo aparatus. Konkretaus nieko patarti negalėjau. Geros techninės priemonės aptikti pasiklausymo technikai mums buvo neprieinamos. Dabar galima nusišypsoti dėl anų laikų įpročių: pradedant ką slapta kalbėtis paleisti radiją, televizorių. Tokios priemonės tik šiek tiek gali sutrukdyti pasiklausymą...

Grižti iš Gerdašių teko vėlai vakare. Buvo jau visai sutekę. Aš buvau naujokas vairuotojas ir man tokia kelionė jau buvo per ilga, be to, neturėjau tinkamų akinių. Įsivaizduoju, kiek kantrybės reikėjo tėveliui Zdebskiui, patyrusiam vairuotojui, važiuoti su tokiu geltonsnapiu. Jis nuolat mane tiesindavo, nes, blogai matydamas, vis palinkdavau prie vairo. Netoli Dusios ežero per vėlai pastebėjau ant kelio stovinčius motociklininkus. Pradėjau stabdyti, kad nepartrenčiau jų. Tėvelis Zdebskis griebė vairą ir pasuko į kairę. Viskas baigėsi laimingai.

Avarijoje su kun. Juozu Zdebskiu žuvo mano bendradarbio sesuo Čeikaitė. Bendradarbis pasakojo, kaip saugumiečiai kišosi į laidotuves, reikalavo apie viską pranešti, žiūrėti, kad per laidotuves nebūtų „netinkamų“ prakalbų. Per apklausas saugumiečiai jam kaišiojo kažkokius kun. Zdebskio skolos raštus, klausinėjo, ar ką nors apie juos žinaš.

Marijampolė,

1995 10 12

ALBINAS RUTKAUSKAS

„KAD ŠVIESTUMEI TAMSYBĖSE“

*„Reikia turėti šviesą su savimi, iš savęs,
kad šviestumei tamsybėse visiems ant kelio sto-
vintiems, kad jie išvydę patys rastų šviesos sa-
vyje ir eitų savo keliu“ (M. K. Čiurlionis).*

Kunigas Zdebskis man ir yra ta šviesa, nenusakoma žo-
džiais, kuri apšviečia niūriausią valandą mano širdies kam-
pelius, suteikia jėgų kantriai iškęsti skausmą, neviltį, ap-
gaulę, nerimą dėl tautos likimo – tiesioginio jos naikinimo.
Siandien aš didžiuojuosi, kad likimas lėmė man apie 8-erius
metus bendrauti su kun. Zdebskiu.

Kartą, prasidėjus šalčiams, vidurnaktį prižadino durų
skambutis. Atidaręs sutrikau: prieš mane stovėjo du vyriš-
kiai. Prisistatė: vienas – kun. Zdebskis ir antras – inžinie-
rius iš Kauno. Matydami mane tokį sutrikusį, paaikškino, ko
atvykę ir kad rekomendavo kun. Alfonsas Svarinskas, dir-
bęs tuo metu Viduklėje.

Mano abejonės išsisklaidė. Klebonas kun. Svarinskas dau-
gelį metų dirbo Igliaukos parapijoje ir mūsų šeima artimai su
juo bendravo, mano tėvelis buvo bažnyčios komiteto narys.

Nakties svečiai išvyko, palikę pataisyti lengvąjį automo-
bilį „Žiguli“ VAZ 1102. Po savaitės automobilis buvo sure-
montuotas ir kun. Zdebskis jį pasiėmė.

Po kun. Zdebskio apsilankymų pas mane, žiūrėk, ir už-
eina koks netikėtas svečias. Kitą kartą atvykusiam kun.

Zdebskiui pasakiau, kad mus kažkas seka. Reikėtų apžiūrėti garažo vietą, kur remontuoju mašinas: gal ten kas padėta? Kunigas pasakė, kad tai galima patikrinti. Jo rankose pamačiau nediduką prietaisėlį su antena. Kun. Zdebskis perspėjo: jei bus kas padėta, antena-rodyklė atsisuks ton kryptin. Neradę nieko įtartina garaže, išėjome į kiemą. Netrukus kun. Zdebskis pasakė, kad esu sekamas kaimyno.

Vieną rudenį buvau nuvykęs į kun. Svarinsko jubiliejinę šventę Viduklėje. Grįžęs tais pačiais reikalais susitikau su kun. Zdebskiu. Jis perspėjo, kad mano mašinos užpakalinis dešinysis sparnas ir vieta, kur sėdi vairuotojas, supilta cheminėmis medžiagomis: kagėbistams lengva stebėti tokią mašiną.

Kun. Zdebskis žinojo, kaip atskirti nuo KGB mašinos sekamąją. Jis galėjo nustatyti daug žmonių, kurie dirbo KGB. Jis žinojo ir kokias priemones bei būdus KGB naudodavo savo darbe. Kun. Zdebskis patarė, kaip padaryti nekenksmingus radioaktyviomis medžiagomis paženklinytus daiktus ir lengvąjį automobilį. Davė ir daugiau praktiškų patarimų. Papasakojo, kaip kagėbistai jam bevažiuojant sudarydavo avarines situacijas, atsukinėdavo ratų veržles. Aš saugojau jo mašiną. Už atliktą darbą pinigų nenorėdavau imti, – sakydavau, kad Dievas man atlygins. Bet kun. Zdebskis atsiskaitydavo pinigais, kiek buvo vertas darbas.

Kun. Zdebskis manimi pasitikėjo. Su juo bendraudamas aš sustiprėdavau dvasiškai. Jis atvažiuodavo su inžinieriumi iš Kauno, su greitosios medicininės pagalbos felčere, su dviem vienuolėmis. Vardų ir pavardžių nesakė, aš ir neklausiau: supratau, kad dėl atsargumo taip geriau, nes buvau įsitikinęs, kad kun. Zdebskis vadovauja „Kronikos“ leidybai. „Kronikos“ skaityti jis man nedavė, nes buvau sakęs, kad gaunu iš kitų šaltinių.

Su savo lengvąja mašina esu pavežęs kun. Zdebskį į Šakių rajoną ir ten palikęs. Aš jį vadindavau dvasios Tėvu. Tai buvo didis žmogus.

Kun. Zdebskis daug dirbo, būdavo labai išvargęs: net nenusirengdavo pailsėti. Apsirengęs sėdomis pamiegodavo keletą valandų, kol aš pataisydavau mašiną, ir vėl skubėdavo į kelionę. Bendraudami mes daug kalbėdavome apie KGB. Važiuodami meldavomės, kalbėdavome Rožančių. Niekada nepamiršiu jo dvasinės stiprybės, nuoširdumo, tvirtumo. Nesvarbu, kad kiekvieną minutę tykojo pavojai, kagėbistų persekiojimas: kun. Juozas Zdebskis kantriai dirbo savo šventą darbą mūsų Tėvynės labui.

Gavęs žinią apie kunigo Zdebskio mirtį, iš karto supratau, kad kunigo mirtis – tai kagėbistų tiesioginis susidorojimas su juo. Kitos minties neturiu ir šiandien. Tuo metu mane kankino nemiga. Namuose vengdavau kalbėti apie politiką. Pabūgau ir į laidotuves nenuvykau: bijojau panašios lemties... Negaliu dovanoti sau – graužia sąžinė...

Kiekvienos su kun. Zdebskiu praleistos akimirkos prisiminimai mane atgaivina – tarsi nuplauna sielą švėstu vandeniu, kad galėčiau dirbti taip, kaip mokė jis – mano dvasios Tėvas – didis Žmogus.

*Marijampolė,
1995 11 13*

„ARGI MUDU NE JAUNI?!“

Kun. Juozas Zdebskis – kažkokia paslaptis.

Kun. Vincentas Jalinskas pasakojo: dažnai, kai kun. Juozas pakeldavo telefono ragelį, tai padainuodavo kokią nors melodiją, o jis jam sakydavęs: „Laudetur Jesus Christus!“ Po kun. Zdebskio mirties, kalbėdamas su Ardzijauskais, kun. Vincas yra sakęs: „Kaip daug kur aš apsirikau, kaip aš jo nesupratau!“

Kun. Zdebskis pas mane atvykdavo pasitaisyti mašinos važiuodamas iš kokios tolimos kelionės. Dažnai būdavo taip: pažvelgęs pro langą matau kieme stovint kun. Juozo automobilį. Kada jis buvo atvažiavęs, nepastebėdavau. Vos įvažiavęs į kiemą, jis tuoj mašinoje užmigdavo ir taip miegodavo. O aš išeidavau ir apžiūrėdavau, ką reikia taisyti. Dažniausiai jis būdavo grįžęs iš toli. Pabudęs ir jis padėdavo. Išgerdavo ten pat kieme pieno (mes laikėme karvę). Visus įrankius automobiliui taisyti jis vežiodavosi savo. Kartais mašiną tekdavo taisyti ir naktį, iki kokios 2 val. Sakydavau, užtenka, reikia eiti ilsėtis. Bet jis liepdavo man eiti, o pats dirbsias toliau. Tada likdavau ir aš. Kartą baigėme taisyti automobilį tik 4 val. ryto.

Didžiajame mūsų kambaryje kun. Juozas keliskart aukojo šv. Mišias. Buvome pasikvietę ir kaimynų. Kai jo automobilis būdavo nesutaisytas, tai savuoju veždavau jį į Šlavantus pamaldoms. Skubėdavau važiuoti, kad jis spėtų reikiamą valandą būti namuose. O jis man kartą sako:

– Juozai, ko taip skubi? Vakare į šv. Mišias ateis tik viena moteris. Ji palauks. – Ir tikrai taip būdavo.

Per diena dažnai jis nuvažiuodavo 300–400 kilometrų. Per metus – 100 000 kilometrų. Kartą tą pačią dieną iš Šlavantų į Žagarę (pas vysk. Julijoną Steponavičių) suvažinėjo du kartus.

Kai važiuodavom su kun. Juozu, visada sekdamas mašina: iš priekio arba iš užpakalio. Kun. Juozas sakydavo:

– Žiūrėk, dabar jie mus arba pralinks, arba toliau atsiliks.

Ir tikrai taip būdavo. Automobiliuose visada sėdėdavo pora vyrų.

Už mašinos pataisymą pinigų neimdavau, tačiau jis visada juos kur nors palikdavo. Dažnai prisimenu kun. Juozą linksmą. Kartą, išlipęs iš mašinos ir į ją atsirėmęs, juokdamasis man tarė:

– Juozai, argi mudu ne jauni?!

Marijampolė–Mokolai,

1995 11 10

2023.10.2

С П Р А В К А

о встрече с агентом "Гранитас"

12 октября с.г. в г.Вильнюсе была проведена встреча с агентом "Гранитасом", находящимся в командировке по служебным делам.

/.../ Источник из встреч с капсукскими евхаристами пришел к выводу, что ими руководит монахиня 55-60 летнего возраста, худощавая, темная, высокая, проживающая в г.Капсукасе. Она лично занимается и с детским хором.

С Ардамяускасом Гедиминачасом источник уже давно не встречался. С ним встретиться думает 12 октября с.г. вечером, поэтому ему поручено:

1. В непринужденной беседе выяснить, чем он намерен заниматься в будущем и в случае если он подтвердит, что на работу устраиваться не намерен, усомниться в правильности такого решения и высказать что работать целесообразнее.

2. Расскажите о поездке в Шлавантай и озеру и попытайтесь выяснить нашел ли его ксендз Здебскис и чего он хотел.

3. Покажите "Хронику КЦД" № 54 и при желании оставьте ее ему. Договоритесь о возвращении непосредственно Дозасу. При этом уточните не будет ли она возвращаться через Валайтиса Антанаса.

4. В беседе постарайтесь выяснить не намерен ли возобновить свою враждебную деятельность. В положительном случае поговорите чтобы еще не спешил бы делать и повременил, а возможно и вообще от нее отказался, так как после предупреждения могут осудить.

Примечание: 1. "Хроника КЦД" 54 номер проверен в ОТО и возвращен агенту.

2. Ксендзы Тамкивичус, Здебскис и Йлс, являются объектами оперативных дел.
3. Ардзияускасу Гедиминасу в мае месяце с.г. за анти-советскую деятельность объявлено официальное предостережение.
4. Ардзияускас Бозас объект ДОР Капсукского ГО КГБ.
5. Проходящая монахиня по приметам схожа с объектом ДОН Капсукского ГО КГБ - Бейшитей Вероникой.
6. О Григасе Робертасе действительно в "Хронике КЦД" № 54 помещена статья под названием "Крестовые дорожки литовца - католика в Советской Армии".

Ст. оперуполномоченный 3 Отдела
5 Службы КГБ Лит.ССР
подполковник

A. Karpius
А. Карпавичус

Пр. копию сообщения направить в Каунас и
в дело _____
Радзявичус 15.10.82г.

И в дальнейшем внимательно наблюдать за поведением Ардзияускаса. Не исключено, что он может включиться в активную враждебную деятельность, а финансировать его будут ксендзы.

Вайгаускас

Читали: Гудас 13.10.82г.
Реминский 18.10.82г.

21 октября 1982г. Грабисас сообщил, что Ардзияускас Гедиминас приглашал Здебскиса, чтобы тот обследовал со своей аппаратурой квартиру Гедиминаса на предмет обнаружения возможных политических агентов КГБ и предпринимать радикальные действия.

LS

(Vertimas iš rusų k.)

PAŽYMA

apie susitikimą su agentu „Granitu“

Š.m. spalio 12 d. Vilniuje įvyko susitikimas su agentu „Granitu“, esančiu komandiruotėje tarnybiniais reikalais.

[...]

Šaltinis [t.y. agentas. – L.T.] po susitikimo su Kapsuko eucharistiečiais padarė išvadą, kad jiems vadovauja 55–60 metų liesa, tamsiaplaukė, aukštaūgė vienuolė, gyvenanti Kapsuke. Ji vadovauja ir vaikų chorui.

Su Gediminu Ardzijausku šaltinis jau seniai nesimatė. Su juo susitikti ketina š.m. spalio 12 d. vakare, todėl jam pavaista:

1. Pokalbyje išsiaiškinti, kuo šis ketina užsiimti ateity. Jeigu jis patvirtintų, kad nesiruošia įsidarbinti, suabejokite, ar teisingas toks sprendimas, ir išsakykite nuomonę, kad dirbti yra tikslingiau.

2. Papasakokite apie kelionę į Šlavantus prie ežero ir pasistenkite išsiaiškinti, ar susirado jį kunigas Zdebskis ir ko jis norėjo.

3. Parodykite „LKB kroniką“ Nr. 54, jei pageidautų, palikite jam. Susitarkite, kad ji būtų gražinta pačiam Juozui [Ardzijauskui. – L.T.]. Kartu išsiaiškinkite, ar nebus ji gražinta per Antaną Valaitį.

4. Pokalbyje pasistenkite išsiaiškinti, ar jis neketina atnaujinti savo priešiškos veiklos. Jei taip, tai patarkite, kad dar neskubėtų to daryti ir palauktų, o gal ir visai to atsisakytų, nes po perspėjimo gali nuteisti.

Pastaba: 1. „LKB kronika“ Nr. 54 patikrinta OTO [KGB operatyviniame techniniame skyriuje. – L.T.] ir gražinta agentui.

2. Kunigai Tamkevičius, Zdebskis ir Ylius yra operatyvinių bylų objektai.
3. Gediminas Ardzijauskas š.m. gegužės mėn. už antitarybinę veiklą buvo oficialiai perspėtas.
4. Juozas Ardzijauskas yra KGB Kapsuko miesto skyriaus DOR [operatyvinio tyrimo bylos. – L.T.] objektas.
5. Pranešime minima vienuolė pagal aprašymą yra panaši į KGB Kapsuko miesto skyriaus DON [operatyvinio stebėjimo bylos. – L.T.] objektą Veroniką Beišytę.
6. Apie Robertą Grigą „LKB kronikoje“ Nr. 54 tikrai yra straipsnis, pavadintas „Lietuvio kataliko kryžiaus kelias Tarybinėje armijoje“.

Liet. SSR KGB 5 tarnybos
3 skyriaus vyr. oper. įgaliotinis
papulkininkis

A.Karpavičius

Pranešimo kopiją pr. nusiųsti į Kauną,
į bylą_____.

Radzevičius 82.10.15

Ir toliau įdėmiai stebėti
Ardzijausko elgesį. Visai įmanoma,
kad jis gali įsijungti į aktyvią
priešišką veiklą, o finansuos ją
kunigai.

Vaigauskas

Skaitė: Gudas 82.10.13
Remiševskis 82.10.18

(Ranka rašyta):

1982 m. spalio 21 d. „Granitas“ papildomai pranešė, jog Gediminas Ardzijauskas kvietėsi Zdebskį, kad jis su savo aparatūra ištirtų Gedimino butą ieškodamas vietų ir daiktų, kuriuos KGB organai galėjo paženklinti radioaktyviosiomis medžiagomis.

(Parašas neįskaitomas)

ADELĖ ARDZIJAUSKIENĖ

DOVANOTA NOSINĖ

Kartą su jaunimu nuvykom po pamaldų į Veisiejų ežero salą ties Paveisininkais. Niekada neužmiršiu, kaip tada kun. Zdebskis dainavo kartu su visais, pats pirmas užtraukęs Baranausko dainą „Kalnai ant kalnų, o ant tų kalnų kalnai ir maži kalneliai...”

Kai kun. Juozas žuvo, tą šaltą žiemos dieną nepaprastai norėjau nuvykti į Rudaminą atsisveikinti su juo, nors gripavau ir turėjau didelę slogą. Ryžausi važiuoti. Štai nemaloni smulkmena: pamiršau nosinę, o nosis teka ištisai... Suėjom į šaltą bažnyčią, kur gulėjo pašarvotas sustingęs mūsų karžygys. Atsiklaupiau ant grindų. Žiūriu – šalia manęs... nosinė! „Ačiū, Tėveli!” – pasakiau mintyse už taip būtiną man šiuo metu daiktą, kartu dėkinga už tą materialų ženklą, kad jis tebėra šalia mūsų....

Marijampolė–Mokolai,

1995 11 10

Mokyt. ANTANAS GRIGAS

TAUTOS GAILESTINGASIS SAMARIETIS

Šio gyvenimo kelyje man teko trumpiau ar ilgiau būti drauge, bendrauti su tokiais žmonėmis, apie kuriuos galiu ir turiu pasakyti: *matau ir girdžiu kaip gyvus*. Tai tėvai, kai kas iš artimųjų, bendradarbių, draugų. Vienas iš tokių žmonių – prieš devynerius metus į Amžinybę iškeliavęs kunigas Juozas Zdebskis – Šlavantų Tėvelis, tėvelis Juozas, kaip jį vadindavo jaunimas ir vyresnio amžiaus žmonės.

Vieną sekmadienį (apie 1980-uosius metus) iš Leipalingio, kur gyvenau ir mokytojavau vidurinėje mokykloje, atvažiavau į Šlavantus – mažą bažnytkaimį Lazdijų apskrityje, ir įėjau į bažnytelę. Taip prasidėjo mano pažintis su kun. Juozu. Prie altoriaus ir iš sakyklos išgirdau jo žodžius, trykštančius iš meilės kupinos širdies – meilės Dievui, Tiesai, lietuvių tautai ir visiems žmonėms.

Pasibaigus šv. Mišioms, kažkaip labai norėjosi dar pabūti su juo, pasikalbėti. Užėjau į zakristiją. Ten su kun. Juozu buvo gal vargonininkas, zakristijonas, inžinierius iš Kauno (dabar kunigas Vaičiūnas), gal dar kas. Pasveikinau visus:

– Atvykau į svečius!

– Iš kur svečias? – paklausė kun. Juozas.

– Iš Leipalingio, toks Antanas Grigas.

Buvau pakviestas į bendrus pietus. Kun. Juozo balse, veido išraiškoj pajusdavai tokį nuoširdumą, tokį tikrą lietuvišką vaišingumą, kad kviečiamas negalėjai atsisakyti. Visi nuėjome į kleboniją. Pietūs buvo kuklūs, kaimiški. Tokios ma-

lonios, neužmiršamos vaišės būdavo tik tėviškėje (ir dabar būna lietuvių tautininkų vakaronėse). Pas kun. Juoza pietus pradėjome ir baigėme gražia prasminga malda.

Po šio pirmojo apsilankymo buvo daug daug kitų. Šlavantai tapo lyg mano parapija – važiuodavau ten beveik kiekvieną sekmadienį. Bendraujant su kun. Juozu, klausantis jo pamokslų, matant, kaip jis, nepaisydamas savęs, nuolat stengėsi pagelbėti įvairiems nelaimingiems žmonėms ir visai mūsų Tautai, mano sieloj susidarė ir lig šiol išliko nuostabiai ryškus, gražus ir didingas šio Kunigo paveikslas. Žvelgdamas į jį – tada ir dabar – tariau: tai mūsų Tautos Gailėstingasis samarietis pačia tikriausia ir gražiausia šių žodžių prasme.

Kun. Juozo pamokslai – tai viešas, drąsus stojimas už Dievą ir lietuvių tautą, tai Tiesos liudijimas. Labai dažnai ir stipriai jis kalbėdavo prieš abortus, juos vadino tikroju vardu: lietuvių tautos žudymu ir žudymusi. Kun. Juozas išgelbėjo nuo sunaikinimo išvežtą į sovietinės armijos vergiją mūsų sūnų Robertą, o drauge ir mus.

Nuo to laiko, kai pradėjau dalyvauti gražioje be alkoholinių gėrimų vaišėse pas kun. Juoza, kai jaunimas ir visi dalyvaujantys dainuodavome lietuviškas dainas, ėmiau laikytis blaivybės savo gyvenime. Stengiuosi ir kitiems padėti laikytis tokio nusistatymo.

Buvau rūkalius apie trisdešimt metų. Kun. Juozo dėka įveikiau ir šį blogą įprotį.

Kartą po šv. Mišių kun. Juozas turėjo važiuoti į Vilnių. Aišku, ir aš sėdau važiuoti iki Leipalingio. Automobilio langelis atidarytas (tikriausiai buvo šilta). Užsidegiau cigaretę ir pasakiau maždaug taip:

– Langelis atdaras, dūmai išplauks.

Kun. Juozas tarė:

– O kad taip atsisakytumėt šio įpročio, tai būtų jūsų auka už kenčiantį sūnų. – (Mūsų sūnus Robertas tuo laiku dar buvo rekrūtas Kazachstane.)

Užgesinau cigaretę, gal ištariau ir koki pasižadėjimą. Atvažiuoju į Veisiejus. Kunigas sustabdė automobilį ir nuėjo į parduotuvę. Likęs vienas, išlipau. Senu įpročiu išsiėmiau cigaretę ir jau ruošiausi užsirūkyti, bet staiga – lyg kas neleidžia, lyg sako: „Tu gi pasižadėjai nerūkyti!“

Atvažiuoju iki Leipalingio. Kunigas, išleidęs mane, nuvažiuo link Merkinės, o aš nužingsniavau namo. Eidamas vėl pakartoju tą patį veiksma: išsiėmiau cigaretę, ruošiausi uždegti – ir neuždegiau. Tas pats dar pasikartojo gal du kartus namuose. Vėliau pamažu potraukis rūkyti praėjo. Žalingas įprotis buvo įveiktas. O ligi tol kelis kartus vis nesėkmingai buvau bandęs mesti rūkyti: iškęsdavau daugiausia nuo pusryčių iki pietų.

Vieną 1983 m. kovo sekmadienį aš su žmona nuvykome į Šlavantus pasveikinti kun. Juozo vardinių progą. Jo neradom. Ne tik mes, bet ir kiti žmonės gana ilgai laukėme bažnyčioje. Negrižo. Kažkas pasakė, kad jis išvykęs į kaimyninę parapiją. Vienas pakvietė: „Važiuokim ieškoti!“ Nuvažiuoju į Lazdijus ir pamatėm Tėvelio automobilį prie milicijos. Užėjome paklausti, kur kun. Juozas Zdebskis. Milicininkai ėmė šaipytis iš mūsų ir Kunigo, liepė laukti. Laukėme. Aš vaikščiojau gatve. Po kiek laiko priėjo prie manęs milicininkas ir tarė:

– Jums, atrodo, čia labai patinka, tai galėsit ilgiau pabūti.

Paėmė už parankės, nuvedė į miliciją. Buvau uždarytas penkiolikai parų. Kai atsėdėjęs paras grįžau, žmona papasakojo, kad kun. Juozas tada buvo nuvežtas tardyti į Vilnių. Po kiek laiko jis buvo parvežtas. Žmona ir kiti jam papasakojo, kad aš esu uždarytas. Kun. Juozas susirūpino:

– Žmogus niekuo nenusikalto. Einam, gražiai paprašysim, ir paleis.

Jis nuėjo prie milicijos durų, pabeldė. Išėjo kažkoks milicininkas. Kai Tėvelis pradėjo kalbėti apie mane, milicininkas trenkė jam kumščiu į veidą. Matė tai žmonės labai pasipiktino milicininko elgesiu. O Tėvelis, ramiai nusišypsojęs, tarė:

– Pasimelskim už juos...

Dievas težino, kaip esu dėkingas brangiajam Tėveliui už šį užstoįmą...

Kaip būtų reikalingas kun. Juozas – ir dar daug tokių kaip jis – šiuo metu, kai visu smarkumu vyksta lietuvių tautos dvasios, dorovės, kūno ir lietuviškojo tautiškumo žudymas, nė kiek ne mažesnis kaip sovietmetyje vykęs Tautos naikinimas!

Melskime kun. Juozą – brangųjį Šlavantų Tėvelį – kad užtartų pas Dievą nelaimingąją mūsų Tautą, kad išmelstų jai mūsų Visagalio Tėvo pagalbą.

*Leipalingis,
1995 07 30*

JIS BUS PASKELBTAS ŠVENTUOJU

Kun. Juozą Zdebskį pažinojau nuo 1966 m. – tada jis buvo mūsų parapijos vikaras. Tuometinei valdžiai labai nepatiko religinės apeigos – jungtuvės, krikštynos bažnyčioje. Ypač mokytojams tai buvo griežtai draudžiama. Mano vyras buvo mokytojas, todėl jaunesnįjį sūnų krikštijome namuose. Po gegužinių pamaldų kun. Juozas pasi-vaikščiodamas atvyko į mūsų gatvę ir, nutaikęs proga, kai gatvėje nebuvo žmonių, užėjo pas mus. Po krikšto ilgai kalbėjomės. Šis jaunas kunigas paliko nepamirštamą dvasinio peno lobį. Išvykus kun. Juozui iš mūsų parapijos į Kapčiamiestį, dažnai prisimindavau tada jo sakytus žodžius. O artimiau pradėjome bendrauti nuo 1975 metų. Jis turėjo nepaprastų gabumų bendrauti su jaunimu, vaikais. Visus mokėjo įtraukti į bendrą malda, giesmę, dainą. Jam nebuvo blogų, išdykusių vaikų: jo švelnus žvilgsnis, šypsena sutramdydavo nenuoramas.

Kun. Juozui klebonaujant Šlavantuose, šis užkampis – maža kukli bažnytelė – tapo ne tik Dzūkijos, bet visos Lietuvos švyturys. Čia atvykdavo ne tik jaunimo, bet ir įvairaus amžiaus žmonių iš Kauno, Vilniaus, Vilkaviškio, Kybartų – visų Lietuvos kampelių. Tikslas vienas: gauti daugiau religinių žinių, supratimo, meilės Dievui, Tėvynei, artimui, net priešui. Kun. Juozas aiškino, kaip reikia aukoti pažeminimus, skausmus, kančias už savo ir visos tautos nuodėmes, kaip elgtis persekiojimų, tardymų metu. Jis sakydavo:

– Niekada neparodykite priešams baimės ir ašarų, nes jie tik džiaugsis.

Jis mokėjo nekreipti dėmesio į šmeižtus, pažeminimus ir to mokė visus. Niekam nekeršijo, visiems atleisdavo. Kun. Juozas be galo pasitikėjo Dievu. Šis pasaulis jam buvo niekas: svarbiausia buvo kuo daugiau gero padaryti kitiems. Jis buvo ten, kur sunku, kur skauda, kur abejojama, svyruojama. Vaikai, jaunimas nepaprastai mylėjo šį kunigą. Jie suprato, ko iš jų norima ir kiek daug jie iš jo gauna. Jo žodžiai buvo šventi, paprasti, visiems suprantami.

Ypač jis globojo nuskriaustus netikinčių šeimų vaikus. Juos mokė katalikiškai sveikintis, pagarbiai elgtis einant pro kryžių, įėjus į kapines, bažnyčią, rengė juos Pirmajai išpažinčiai ir komunijai.

– Vaikeliai, be maldos nė žingsnio, – sakydavo kun. Juozas.

Džiaugsmo ašaros riedėdavo ne vienam, kai Šlavantų bažnyčioje Gavėnios metu vaikai, paaugliai, jaunimas eidavo Kryžiaus kelią, kai prie vaišių stalo meldavosi, giedodavo, dainuodavo, dalydavosi kas ką turi: visi buvo broliai sesės be jokio „mano-tavo“. Tai kun. Juozo nuopelnas.

Kas nedalyvavęs kun. Juozo vadovaujamuose susibūrimuose, sunkiai gali įsivaizduoti, kaip šis Žmogus gebėjo tarsi apjuosti meilės, gerumo, draugiškumo juosta Lietuvos ateitį – jaunimą ir visus žmones, iš kur turėjo tiek ištvermės, ryžto!

Štai kartą pas mus susirinkus jaunimui kun. Juozas klausia:

– Vaikeliai, koki išipareigojimą, pasižadėjimą šiandien priimsim? – Ir nelaukdamas atsakymo siūlo: – Yra daug kenčiančių, vargstančių, nutolusių nuo Dievo. Jūsų nekaltų širdžių malda, auka jiems gali daug padėti. Tad kas einate šventų sakramentų, pasižadėkite keletą mėnesių kiekvieną sekmadienį paaukoti šv. Komuniją, kiekvieną dieną atkalbėti bent dalį Rožančiaus. Nepamirškite pasimelsti rytą vakarą, nors ir labai būtumėt pavargę.

O mažieji patempę lūpytes aiškinasi kunigui, kad jie dar to nemoką: kaip jie galėtų padėti? Kun. Juozas nusišypso ir klausia:

– Ar jūs visada klausote tėvelių? Ar nezyziate, kad nupirktų žaisliuką, ledų, neklausdami, ar turi tam pinigų? Atsižadėkite kurį laiką šių malonumų sau. Dievulis ir tėveliai labai džiaugsis.

Kun. Juozas gebėjo ugdyti ir mažų vaikų sąvaldumą (sivaldymą).

– Na, vaikeliai, kaip sekasi pildyti pažadus?

Meluoti niekas nedrįso – visi pasisakydavo tiesą.

Vaikai, jaunimas, pagyvenę žmonės – visi kun. Juozą vadino Tėveliu. Iš tikrųjų šis vardas jam labai tiko.

O kiek kun. Juozas mokėjo senoviškų dainų, kurių mokė ir mūsų atžalyną! Po atlaidų jauni žmonės niekad neskubėdavo namo (nors būtų buvę ir iš toli atvykę). Visi vaišindavosi klebonijoje prie bendro stalo. Klausimai ir atsakymai, geri patarimai reikalingi visiems, o ypač jaunimui.

Prisimenu, per vienus atlaidus bažnyčioje, šventoriuje – daugybė žmonių, ypač jaunų, studentų iš visur. Po šv. Mišių kun. Juozas išeina, šventoriuje sveikinas su atvykusiais iš arti ir iš toli, sakydamas:

– Šiandien vaišinsimės kaip pirmieji krikščionys.

Visi kas ką atsivežęs, ką paruošusi kunigo šeimininkė atsineša į šventorių prie atdarų bažnyčios durų. Išsirikiuojame ratu keliomis eilėmis. Jaunimas visus vaišina sumuštiniais, gaiva, saldumynais. Mums kyla klausimas, kodėl ne klebonijos kieme, kaip visada?

Saugumas labai sekė visų mylimą ir gerbiamą kunigą. Bet jis turėjo nepaprastą intuiciją. Kaip vėliau paaiškėjo, tą kartą buvo numatyta suimti aktyvesnius jaunuolius ir patį kunigą Juozą. Bet iš bažnyčios ar šventoriaus – dar nedrįso. Dažnai keletas vaikinių po tokių renginių likdavo nakvoti, kad kun. Juozas neliktų vienas.

Kun. Juozas buvo visiškai atsidavęs kitiems. Į save nekreipė nė menkiausio dėmesio. Nemigo naktys – kiek jų prabėgo kelionėse pas kalinius, tremtinius, kareivėlius! Kiek jų prabėgo jaunimo susirinkimuose įvairiuose Lietuvos kampeliuose. Nepaisydamas ilgų kelionių nuovargio, jis skubėdavo į numatytą jaunimo susibūrimą, kur su malda džiaugsmingai aiškindavo apie meilę, dorumą, sąžiningumą. Poilsui laiko nelikdavo: pertraukėlės metu nusnaus valandėlę ir vėl, kaip jis sakydavo, – pirmyn!

Niekas negirdėjo jo kalbant nemandagiai, nematė susierzinusio, pikto. Jo šypsena išsklaidydavo visokią neapykantą. Kas bendravo su kun. Juozu, tas moka nuoširdžiai melstis, nukęsti, atleisti. Kun. Juozas jau vaikams ugdė meilę tiesai, gėriui, mokė nenusilenkti blogiui. Rodos, ir šiandien girdžiu jo patarimus jaunimui:

– Vaikeliai, kur tik būtumėte, kas atsitiktų – niekada nepamirškite Dievo ir Tėvynės. Jis vienintelis mums padės, be Jo mes – niekas.

O kokie būdavo rekolekcijų pamokslai! Kas suskaičiuos šio kilnaus žmogaus pasėtą gėrio sėklą?

Paaugo vaikai, bendravimas su Tėveliu suaktyvėjo. Su baime (tada buvo draudžiama) išleisdavau juos į keliones – į Šiluvą, Žemaičių Kalvariją, Kryžių kalną. Kartu ir džiaugiausi, kad, bendraudami su tokiais žmonėmis kaip kun. Juozas, nematys girtavimo, negirdės keiksmų, melo.

Nors saugumas labai sekė, bet ne visada sužinodavo, kur vyksta susirinkimai. O kun. Juozo buvo visiems paaiškinta: „Jeigu užkluptų saugumas, sakykite, kad švenčiate kurio nors gimtadienį ar vardadienį“.

Po vieno tokio susirinkimo Vilkaviškyje grįžta vaikai, pasakoja, kad visus „susėmė“ saugumas, nuvežė į miliciją. „Bet Tėvelį spėjom paslėpti“, – priduria laimingi. Vaikai visai neišsigando, nes kaip tik prieš tai kunigėlis kalbėjo, kad taip gali atsitikti. Saugumas vienus tardė, o kiti, laukdami eilės,

milicijos laukiamajame garsiai kalbėjo Rožančių. Tai labai piktino pareigūnus.

Kai vyresniajam sūnui Robertui teko atsisveikinti su institutu (nors iki tol gavo padidintą stipendiją, bet buvo pašalintas „kaip nepažangus“), reikėjo ruoštis atlikti karinę tarnybą.

Na, ir prasidėjo nervų karas. Sūnus labai nenorėjo tarnauti sovietinėje armijoje, o to išvengti nebuvo galima. Tomis dienomis kun. Juozas buvo vienintelis patarėjas. Su jo palaiminimu 1982 m. gegužės 13 d. išlydėjome sūnų į nežinomybę.

Į išleistuves susirinko Eucharistijos bičiuliai, draugai, giminės. Išleistuves pradėjome šv. Mišiomis. Visi meldėsi, aukojo šv. Komuniją už būsimą kareivėlį. Po to namuose dainavo, šoko. Visi linkėjo laimingai atitarnauti.

Išleistuvėse dalyvavo kun. Ignas Plioraitis, kun. Konstantinas Ambrasas ir kun. Juozas Zdebskis. Aniems išvykus, kun. Juozas paprašė leisti jam pakalbėti. Kalbėjo ilgai. Pasiūlė, kad šis jaunimas mintyse pasižadėtų už kalinius, kareivėjus, nutolusius nuo Dievo, aukotis pasninku, Rožančiaus malda, kad sekmadieniais aukotų šv. Komuniją, atsižadėtų, ko labai norisi. Visi mielai sutiko.

Tarnaujant sūnui kariuomenėje, sekmadienį nuėjusi į ankstyvasias Mišias, pamačiau būrelį Eucharistijos bičių. Maniau, kad pravažiuodami užsuko į bažnyčią. Po šv. Mišių paaiškėjo, kad jie (dabartiniai kunigai Gintas ir Vytas Sakavičiai, Alma Žibūdaitė, Ramanauskaitė ir kiti) nutarė pėsti ateiti į mūsų bažnyčią. Visą kelią meldėsi, Mišiose aukojo šv. Komuniją, kad Dievas palengvintų sunkią Roberto dalį, kad jis ištvirtų nepalūžęs.

Ačiū Tau, kunige Juozai, už taip išauklėtą jaunimą! – Jie keliavo 18 km melsdamiesi už draugą, turėdami intenciją palengvinti jo rekrutišką gyvenimą. Ir tai buvo ne pirmas ir ne paskutinis kartas.

Iš pradžių visai negaudavome iš sūnaus laiškų. Vėliau sužinojome, kad jis yra mušamas, niekinamas. Tada

kun. Juozas dažnai lankydavo mus. Ypač kai būdavo labai sunku, kai kankino nežinia – žiūrėk, pasibeldžia su grupele jaunimo 2–3 val. nakties, nuramina ir, rodos, kurį laiką lengviau...

Kun. Juozas nujausdavo, kada ką reikia daryti. 1982 m. rugpjūčio pradžioje atvykęs pradėjo kalbėti, kad reikėtų aplankyti Robertą. Aš nustebau:

– Kunige, tai neįmanoma. Šitoks kelias! Be to, jis ten taip skriaudžiamas, – (nes nepriėmė priesaikos), – niekas neleis su juo susitikti.

Kun. Juozas pareiškė, kad reikia pabandyti. Nors buvo labai sekamas, ryžosi padėti. 1982 m. rugpjūčio 8 d. išvykome į Kazachiją, į Badamą, kur tarnavo Robertas. Kas supras mano džiaugsmą, kartu ir baimę: o jei sūnaus jau nebėra gyvo?.. Nes paskutiniame laiške – labai suglamžytame, purviname, matyt, rašytame skubant, – parašyta: „Nepergyvenkite, žemė visur ta pati ir šventa, taip įvyks, kaip Viešpats norės“. Jei jau šitaip rašo, tikriausiai kažkas baisaus!

Važiuojame iki Vilniaus kun. Juozo automobiliu kaip visuomet melsdamiesi. Vilniuje mašiną paliekame saugojimo aikštelėje. Taksi nuvažiuojam į aerouostą. Įlipame į lėktuvą TU–134. Vėl pasimeldžiam. Kun. Juozas snaudžia. O mane kamuoja mintys: jei nerasim, jei neleis susitikti? O gal jau nebėra gyvo?.. Taip spaudžia širdį. Rodos, ir lėktuvas lėtai skrenda... Kad tik greičiau galėčiau pamatyti, sužinoti! Kun. Juozas pramerkia akis, lyg išgirdęs mano mintis (nors ašarotą veidą slėpiau), ir sako:

– Nesikrimsk, mamyte, viskas bus taip, kaip Dievas norės.

Pirmą kartą gyvenime sutikau tokį valingą žmogų. Aš kelionėje, kamuoju baimės ir nežinios, negaliu užmigti. O kun. Juozas sako:

– Dabar reikia pamiegoti, nes Dievas žino, kada ką pasieksim, – ir vėl tuoj pat užmiega.

Pagaliau Čimkentas, o nuo jo apie 50 km iki Badamo. Pasisamdom taksi ir važiuojam: galgi pamatysiu... Širdis daužosi, rodos, plyš krūtinė, kamuoja baimė.

Prieiname prie žaliai dažytų aukštų vartų. Per vidurį – didžiulė penkiakampė žvaigždė. Čia budėtojas paklausė, ko norim. Pasakom, pas ką atvažiavome. Aš pirmiausia paklausiau, ar toks čia yra. Atsakė, kad yra. Dėkui Dievui! Prieš nueidamas pas viršininkus, budėtojas pasakė, kad čia siaučia vidurių šiltinė, todėl nieko neleidžia lankyti. Vėl smūgis į širdį...

Ilgokai palaukus, sugrįžta budėtojas, veda mus per karėvinių kiemą. Nieko nekalba, nors ir kalbinam. Viršininkai nustebę, sutrikę: kaip mes čia atsidūrėme? Prieš tai buvo Robertą sumušę, uždare į karcerį, „auklėdami“, kad priimtų priesaiką, o štai dabar susirgo dizenterija. Matyti, kad viršininkams nemalonus mūsų vizitas.

Aš tuoj pat prašau parodyti, kur sūnus. Kunigą Juožą palaikė Roberto tėvu: dokumentų netikrino, taip ir neaiškinom. Taigi ir „tėvas“ griežtokai paklausė, kur sūnus. Viršininkai sunerimę delsia, bet galop pasako, kad sūnus ligoninėje Kzyl Ordoj, už 400 kilometrų. Kun. Juozas rūščia veido išraiška klausia, ar galime aplankyti sūnų ligoninėje. Viršininkas, matyti, sunerimęs, kodėl mes iš taip toli atvažiavome, ir nežino, kaip pasielgti. Pareiškia, kad, jei gydytojais leis, tai galėsime aplankyti. Bet pataria nevažiuoti: nieko baisaus nėra, pasveiks.

Man nelieka vilties, tik skausmas, kad sūnaus tikrai nėra gyvo. O kun. Juozas ramina sakydamas, kad rasim, nors jie ir labai to nenori. Štai kaip jis jautė momentą, kada reikia vykti pas Robertą – pačiu kritiškiausiu jam momentu, kada gyvybei grėsė pavojus!

Naktis. Autobuso nėra, tik pravažiuojantis traukinys, bet į jį bilietų neparduoda. Man atrodo beviltiška. O kun. Juozas, kaip visada, sako:

– Pasimelskim ir laukim. Svarbu, kad jis čia sustoja.

Atvažiavo traukinys. Mes su krepšiais prieinam prie vie-
no vagono. Palydovė be bilietų neleidžia. Prie antro – taip
pat. Prie trečio vagono durų nieko nėra. Įlipame. Traukinys
turi tuoj pat išvažiuoti. Kun. Juozas sako, kad reikia eiti kuo
toliau nuo durų: svarbu, kad traukinys pajudėtų. Aš drebu
iš baimės: mes be bilietų, kas bus? O kun. Juozas šypsosi.

Dar traukiniui nepajudėjus, atskuba palydovė ir pra-
deda šaukti: „Kas jūs tokie? Greitai išlipkit!“ Kun. Juozas
lėtai eina prie toli esančių durų. Man rodo, kad neskubė-
čiau, o palydovei aiškina, kad mes iš kosmoso. Palydovė
pakviečia miliciją, bet traukinys jau važiuoja. Milicininkai
labai mandagūs, patikrina dokumentus. Kun. Juozas pa-
aiškina, kur mes važiuojam. Jiems atrodo, kad mes užsie-
niečiai. Kunigas tai patvirtina, ir riedam toliau. Vėl rožan-
čius rankose.

Apie pietus atsiduriame Kzyl Ordoje. Susirandame in-
fekcinę ligoninę. Aš, kaip medikė, be leidimo nenoriu eiti į
skyrių, o kun. Juozas tuoj užlipa į antrą aukštą. Robertas
palatoje automatiškai atsisuka į duris ir, kaip vėliau pats
pasakojo, lyg sapne pamato kun. Juozą.

Susirandame skyriaus vedėją – labai maloni rusė, bet aiš-
kina, kad infekcinėmis ligomis sergančiųjų išleisti negali.
Pasakau, kad pati esu medikė ir elgsimės pagal visas tai-
sykles. Tada išleidžia. Infekcinio skyriaus seselė sutiko mus
priglausti savo bute. Po gero pusvalandžio mes jau visi kar-
tu mažame iš molio drėbto namelio kambarėlyje, netoli li-
goninės. Bet Robertui tas kelias buvo ilgas ir sunkus, pa-
vargo. Seselė mus palikusi išėjo į darbą.

Truputį pailsėję, einame prie svarbiausio: išpažintis, šv.
Mišios, Komunija. Klūpom abu su sūnum prieš nuostabų
Dievo tarną, kuris į šią dykumą atvežė Kristų. Robertui klū-
pant per veidą rieda didžiuliai prakaito lašai. Sverduliuoja,
nes labai išsekęs, iškankintas, bet meldžiasi, meldžiasi...

O aš melstis negaliu, tik ašarodama galvoju: „Viešpatie,
koks Tu geras! Aš savo maldose prašydavau, kad bent sū-

naus kapą turėčiau, o Tu suteikei malonę jį pamatyti gyva, priglauti prie taip kenčiančios širdies! Ačiū Tau, Viešpatie, ir Tavo tarnui kunigui Juozui!”

Po šv. Mišių padėjau Robertui atsistoti, nes buvo labai nusilpęs. Viešpatie, niekas nesupras motinos džiaugsmo, o kartu ir skausmo matant tokį savo vaiką! Suspausta širdimi žiūrėjau į sūnų – atrodo, vien oda ir kaulai – ir galvoju: „Mamos, močiutės, kaip mes augindamos mylim savo vaikus, kaip juos saugojam! O štai ką iš jų padaro nužmoginimo mašina – sovietinė armija!” Vėliau, prisiiminusi šį reginį, apraudodavau kiekvieną vaikina, išeinantį į armiją. Ypač buvo gaila motinų, nes jos nežinojo, į kokią pragarą pateks sūnus – ar ištvers, ar parves cinkuotame karste...

Sėdom valgyti. Pasimeldėm, kun. Juozas palaimino mūsų vaišių stalą ir sako:

– Pamatysite, kaip greitai Robertas atgaus jėgas!

Kun. Juozas trumpam paliko mane su sūnum pasikalbėti, o pats vaikščiojo kieme su rožančiumi rankose ir meldėsi.

Susitikusi sūnų, nežinojau, nuo ko pradėti kalbą. Atrodė, įvyko stebuklas. Būnant kartu, valandos virto minutėmis. Kaip bijojau tos atsisveikinimo valandos, kuri taip greit artėjo! Norėjau likti šalia sūnaus, padėti jam nešti tą sunkią našta. Bet tai buvo neįmanoma.

Kun. Juozo prašymu Robertas nieko neslėpdamas papasakojo viską, nes gal ir pats negalvojo, kad grįš į Tėvynę gyvas ir sveikas. O kun. Juozui tai buvo labai svarbu.

Kun. Juozas stebėjo mus abu ir gebėjo taip psichologiškai paveikti, kad atsiskyrimas nebuvo toks tragiškas, kaip įsivaizdavau. Kiekvienose šv. Mišiose pamokslėlis, kuris paveiktų kiekiausią širdį, nuramintų sunkiausiai kenčiantį, primindamas kančios, aukos prasmę – apie kenčiantį Kristų ant kryžiaus, Jo Motiną.

– Jei Dievas su mumis, tai kas prieš mus?! – sakydavo kun. Juozas.

O pastebėjęs ašaras, kartą pasakė:

– Mamyte, savo skausmą, kančią aukok už tuos, kurie kankina tavo sūnų. O dabar sukalbam dalį Rožančiaus...

Štai kas davė jėgų sūnui ištverti, nepalūžti, o man – nepatekti į beprotnamį... Pasitikėjimas Dievo valia, kančios prasmė stiprino tada ir dabar. Sunkiomis gyvenimo valandomis prisimenu kun. Juozo žodžius: „*Leisk, Viešpatie, kas man sunku, pakelti taip, kaip Tu ant kryžiaus...*”

Ši kun. Juozo sėjama gėrio sėkla dygo ne tik Lietuvoj, bet ir taigoj, Altajuj, Sibire ir daug kur. Nerasi su kun. Juozu bendravusio žmogaus, kuris nesivadovautų jo patarimais įvairiose situacijose.

Kun. Juozas kelionėms rengdavosi ilgai: reikėdavo nustaikyti momentą, kada kasoje dirba patikimas žmogus (mat bilietus reikėdavo įsigyti iš anksto). Būdavo, atvažiuos ir sako: „Dabar dar važiuoti negalim“. Ir žinok, žmogus, kodėl? Tik vėliau pasako: „Jaučiau, kad gali nepavykti”.

Dar prieš važiavimą supažindina, kas laukia mūsų kelyje:

– Jei mane sulaikytų, nesijaudinkite, važiuokit – bilietai yra, neprapulsite. Bet tikėkim ir prašykim Dievą, gal viskas bus gerai.

Stotyje, traukinyje, lėktuve milicijos pilna. Aš drebu, dairausi kaip didžiausias nusikaltėlis: gal seka, gal areštuos... O kun. Juozas ramus.

Kartą, grįžtant iš Roberto, aerouoste, laukiant lėktuvo (bilietus jau turėjome), kun. Juozas užmigo. O aš, skausmo suspausta širdimi, kad nežinomybėj palikau sūnų, dairausi į tą įvairiaspalvę žmonių minią, kurioje daug ir uniformuotų. Girdžiu, lyg šaukia kažkas kun. Juozą pavarde. Tuoj pat ji pažadinu ir pasakoju, ką girdėjau – gal eikim iš čia... Kun. Juozas nusišypso ir sako:

– Čia nervinė įtampa ir baimė kankina, nusiraminkite.

Jei šiandien pamatyčiau tokį sūnų, kaip tada, numirčiau iš sielvarto. O tuo laiku šalia buvo kun. Juozas, kuris stipri-
no dvasiškai, kelionėms rengė psichologiškai.

Sužinojome, kad su Robertu ruošiamasi morališkai ir fi-
ziškai susidoroti. Kun. Juozas pareiškė: dabar jį išgelbėti gali
tik viešumas. To aš nepaprastai bijojau.

Po kiek laiko išgirstame per Vatikano radiją apie sūnų,
jo persekiojimus, kankinimus. Viešpatie, rodos, iš kailio iš-
sinersiu! Dabar tai viskas – tikrai sūnaus nebematysiu! Daž-
nai prašydavau Dievą, kad suteiktų galimybę nors kūną
parsivežti, kad nors kapą turėtume, o po išviešinimo, ma-
nau, ir to nebebus...

Naktį, kaip dažnai mėgdavo, atvyko kun. Juozas. Džiaug-
damasis ramino mus, kad nesikrimstume: dabar nedrįs su-
naikinti Roberto, nes apie jį žino visas pasaulis.

Kun. Juozo dėka nepaprasta meilės, gėrio globa apsiau-
tė mus, kai mums buvo labai sunku ir liūdna. Nuolat lankė,
guodė, drąsino mus kun. Juozas, Eucharistijos bičiuliai ir
laiškai iš visai nepažįstamų žmonių su dvasinės ramybės,
stiprybės linkėjimais. Atrodė, kad visa Lietuva suklupus
maldai už mūsų sūnų ir visus rekrūtus. Dėkui Dievui ir kun.
Juozui už mūsų sūnaus ir daugelio jaunuolių apsaugojimą
nuo mirties.

Pas sūnų Robertą Kazachijoje su kun. Juozu buvau tris
kartus ir visada pastebėjau nenusakomą jo gebėjimą paveikti
žmones. Viršininkai, kurie iš pradžių pasirodydavo tokie
visa galintys, nieko nebijantys, po pokalbio su kunigu tap-
davo maži ir išsigandę. Štai ką gali Tiesa!

Kelionėse, ypač grįžtant atgal, dažnai kildavo įvairių kliū-
čių: tai nėra bilietų į lėktuvą, tai vietų autobuse. Nusiminu-
si slūkinu nuo kasos langelio, o kun. Juozas nenusimena:

– Nueisiu, gražiai paprašysiu, ir atsiras. Nejau mes čia
kelias paras sėdėsime?!

Vėl po kiek laiko eina prie kasos. Klausau, kas bus, o jis:

– Ar tikrai neturite poros bilietų?

Kasininkė supyksta, barasi, o jis:

– Nepykite, mums labai reikia, – ir paduoda pasą su 25 rubliais.

Kasininkė pasižiūri, nusišypso ir išrašo bilietus. Rodos, jokios vilties nebuvo, o čia – lyg stebuklas! Kun. Juozas sakydavo:

– Darant gerus darbus negalimų dalykų nebūna.

Paskutinį kartą į Kazachiją pas sūnų su kun. Juozu važiavau 1984 m. gegužę. Nors padėtis jau buvo pagerėjusi, bet kun. Juozas jautė, kad dabar, tarnybos pabaigoje, ypač bus norima Robertą palaužti. Todėl jam reikia moralinės ir dvasinės paramos. Be to, nebuvo aišku, kas jam bus padaryta pasibaigus tarnybos laikui. Nes lankantis antrą kartą viršininkas man aiškino, kad jei Robertas nepriims priesaikos, jis bus pasiųstas į Afganistaną, o iš ten, neaišku, ar sugrįš. Kun. Juozas atsakė, kad mums, katalikams, mirtis nebaisi: svarbu, už ką numirsi. Sūnus ramiai šypsojosi, o man buvo labai baisu išgirdus žodį „Afganistanas“. Bet baimės irgi neparodžiau, nes viršininkai stebėjo, kaip į tai reaguosime.

Paskutinį kartą nuvykus, iš kariuomenės teritorijos mums nebuvo leista išeiti. Apsistojome šalia kareivinių pas civilius darbuotojus. Naktį kun. Juozas atlaikė šv. Mišias ir suteikė rekrūtui sakramentus.

Rytojaus dieną vaikščiojom po dykumą Badame. Kun. Juozas su Robertu norėjo pasikalbėti be manęs ir dykuma nuėjo tolyn. Man buvo sunku, kad greitai vėl reikės skirtis. Bet dėkojau Dievui ir kun. Juozui, kad vėl pamačiau savo vaiką. Nežinau, ką kun. Juozas su Robertu vaikščiodami taip ilgai kalbėjo. Bet atsisveikinant sūnus buvo linksmas, ramus. Ir aš tvardžiausi, neparodžiau ašarų.

Artėjo vidudienis. Nakčiai Robertui reikėjo eiti į darbą. Kitą dieną dar būtume galėję pabūti su juo. Bet kun. Juozas kažkodėl nutarė, kad, nieko viršininkams nesakius, reikia dingti. Vėliau Robertas laiške rašė, jog viršininkai bu-

vo nepatenkinti, kad be jų žinios išvažiavome. Juolab kad dar visą dieną būtume galėję pabūti. Kun. Juozas važiuojant juokavo:

– Jie dabar suks galvas, kodėl taip pasielgėme. O jei būtume laukę rytojaus, jie būtų ką nors sugalvoję...

Birželio pabaigoje Robertas grįžo. Dėkui Dievui, Eucharistijos bičiuliams, Lietuvos žmonėms, kurie meldėsi už jį. Nuoširdžiausiai ačiū Dievo tarnui kun. Juozui ir dabartiniam vyskupui Sigitui Tamkevičiui, kad turiu gyvą sūnų. Dėl kunigų Juozo Zdebskio, Sigitos Tamkevičiaus, Roko Puzono įtakos mano sūnus tapo kunigu.

Kun. Juozo kai kas nesuprato, daug kas smerkė dėl keilionių. Net kunigai sakydavo: kodėl jis tiek daug važinėja?! Tačiau jo pagalbos, išgelbėtų sielų neįmanoma išvardyti. Jo nuopelnai neįkainojami – atlyginti tegali vienas Dievas.

Netikėta ir baisi žinia apie kun. Juozo mirtį apskriejo Lietuvą, ir net toli už jos ribų. Minios žmonių, ypač jaunimo, per visas dienas budėjo prie kun. Juozo karsto Rudaminos bažnyčioje. Su gedulo drabužiais, gedulo juostelėmis Eucharistijos bičiuliai, jaunimas, vaikai. Kiek maldų, giesmių, ašarų atsisveikinant! Kiekvienas norėjo ko nors paprašyti, atsiprašyti, padėkoti už gautą patarimą, pritarimą, pamokymą, pagalbą.

Minint kun. Juozo mirties metines, visad susirenka daug jį pažinusiųjų ir nepažinusiųjų jo pagerbti, pasimelsti, paprašyti – kaip ir tada – šį Lietuvos dvasios galiūną patarimo. Jaučiame, kad jis ir iš Anapus mums padeda.

Kun. Juozas tarnavo tiesai ir gėriui. Skaitantys šiuos prisiminimus, tikiu, supras, kas buvo ir yra kun. Juozas Zdebskis ir kad jo auka, jo kančia – neįkainojamos žemėje. Kun. Juozas Zdebskis tikrai bus paskelbtas šventuoju!

Leipalingis,
1995 07 27

Bylos t. 1, l. 180 – Agentūrinis pranešimas apie kun. J.Zdebskio kelionę
į Vidurinę Aziją pas Robertą Grigą

180.

Отдел КГБ Лит.ССР по гор.Каунасу

АГЕНТУРНОЕ СООБЩЕНИЕ

"БРОНИС"
ШАРКАНАС

27481 24 декабря 1982

Источник сообщает, что на днях в гор.Каунасе встречался с ксендзом Юзасом ЗДЕБЕКИСОМ – настоятелем Шлаватайского прихода, который только что был вернувшимся из Средней Азии, где выезжал навестить какого-то мальчика, который служит в армии и как источник понял, из рассказа ксендза ЗДЕБЕКИСА, не принял присяги. Говорил, что возможно будет больше подобных ему в будущем.

24.12.1982 г.

БРОНИС

Справка: Проходящий по аг.сообщению ксендз ЗДЕБЕКИС известен органам КГБ.

Задание: Источнику необходимо через своих родственников выяснять деятельность и связь ксендза ЗДЕБЕКИСА.

СТ.ОПЕРУПолномоченный 2 ОТДЕЛЕНИЯ ОТДЕЛА КГБ
ЛИТССР ПО ГОР.КАУНАСУ – ПОДПОЛКОВНИК –
А.ШАРКАНАС

Справка:

В Средней Азии, в Казахстане
служит Юнас Роберта, который
не принял присяги.

(Vertimas iš rusų k.)

Lietuvos SSR KGB Kauno m. skyrius

AGENTŪRINIS PRANEŠIMAS

Šaltinis „BRONIUS“
Priėmė ŠARKANAS

ag. Nr. 27481 1982 m. gruodžio 24 d.

Šaltinis praneša, kad šiomis dienomis Kauno mieste buvo susitikęs su kunigu Juozu ZDEBSKIU – Šlavantų parapijos klebonu, kuris tik ką buvo grįžęs iš Vidurinės Azijos, kur buvo išvykęs aplankyti kažkokį vaikinuką, kuris tarnauja armijoje ir, kaip iš kunigo ZDEBSKIO pasakojimo suprato šaltinis, nepriėmė priesaikos. Jis sakė, kad ateity galbūt bus daugiau panašių į jį.

1982.12.24

BRONIUS

Pažyma: Ag. pranešime minimas kunigas ZDEBSKIS yra žinomas KGB organams.

Užduotis: Šaltinis privalo per savo gimines išaiškinti kunigo ZDEBSKIO veiklą ir ryšius.

LIETUVOS SSR KGB KAUNO MIESTO SKYRIAUS 2 PO-
SKYRIO VYR. OPER. ĮGALIOJIMAS –PAPULKININKIS
A.ŠARKANAS

(Ranka rašyta):

Pažyma:
Vidurinėje Azijoje, Kazachstane,
tarnauja Grigas Robertas, kuris
nepriėmė priesaikos.

V.Galiauskas

1983.02.08

„DIEVAS KIEKVIENĄ ŽMOGŲ VERTINA“

Esu savamokslė – dėl ligos neturėjau galimybių lankyti mokyklos. Tačiau negaliu nepapasakoti, kiek gero patyriau iš kun. Juozo Zdebskio, per kurį Dievas man suteikė tiek malonių ir padarė lengviau pakeliamą negalios kryžių. Už tai dėkosiu Dievui ir Jo tarnui kun. Juozui Zdebskiui ne tik šiame gyvenime, bet ir Amžinybėje.

1973 m. spalio 14 d. mirė mano Mamytė. Kaip tik nuo tos skaudžios valandos mane pradėjo lankyti kun. Juozas Zdebskis. Jis buvo ką tik paskirtas klebonu į Šlavantų parapiją, jis ir palaidojo mano Mamytę... Sužinojęs, kad likau tokiam liūdesy, lankė mane stiprindamas šventaisiais sakramentais. Tos liūdesio valandos pasidarė lengvesnės: su Dievu maldoje visuomet buvau arčiau Mamytės.

Taip ir slinko mano gyvenimo dienos. Tik dabar dažnai jas nuskaidrindavo mūsų brangusis Kunigas. Jis dažnai lankė mane pirmaisiais mėnesių penktadieniais ir visomis gražiausiomis šventėmis. Ir aš jo laukiau kaip didelio svečio, kuris man nešė tikėjimo šviesą ir Dievo meilę, teikiančią jėgų. Visuomet laukėme visi – ir mano namiškiai – tai buvo mūsų gyvenimo šviesa.

Praslinkus žiemai, atėjo gražus pavasaris ir vasara. Tada gerasis kun. Juozas mane kvietė jau į gamtą. Jis troško, kad ir mano gyvenimas būtų įdomesnis. Iki tol mano draugė buvo tik lova – aš nieko gyvenime nebuvau mačiusi. Gerasis kun.

Zdebskis kviečia mane ir klausia, kur aš norėčiau važiuoti. O aš su baime galvoju, kad esu tokia bejėgė – man reikia rankų, nes aš kaip kūdikis (esu nevaikščiojanti pirmos grupės invalidė). Kas gali su manim vargti?! Prisiminiau, kad atvažiuos atostogauti mano sesutė, tai gal ir padės...

Taip ir paskiriam dieną. Man lieka tik pasakyti, kur aš noriu važiuoti. Kunigas taip gražiai juokauja:

– Gal nori, Izabeliuke, į kiną ar teatrą? Gal kur į svečius? O aš sakau:

– Tėveli, aš labai noriu į bažnyčią, nes gal tik maža buvau, visai neprisimenu. Buvau mačiusi tik iš paveiksliukų...

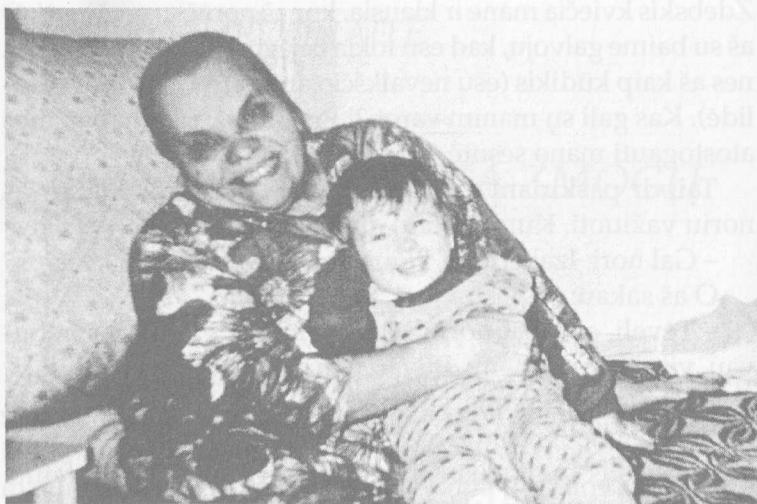
Kaip norėjosi pamatyti bažnyčią – Dievo namai! Ir štai mano svajonė išsipildė: mes bažnyčioje. Imu šv. Komuniją per Mišias iš brangaus Kunigo rankų. Dieve, kokia laimė mano gyvenime! Jei tai būtų dabar, tai aš tarčiau Aukščiausiajam prie švento altoriaus: „Dieve gerasis, duok daugiau tokių kunigų, kaip kun. Juozas Zdebskis!“ Tik gaila, kad tuo metu mano neužgrūdinta širdelė negalėjo visko suprasti: visas maldas aš skyriau tik amžinatilsį Mamutei.

Iš bažnytėlės išėję lankėm kapelius, važiavom prie Šlavantų ežero. Tą dieną kun. Juozas Zdebskis man norėjo parodyti viską, kas tik buvo įmanoma mano silpnutėms jėgoms... Aš buvau labai laiminga, dėkojau Dievui ir gerajam Kunigui, kad pavėžino. Ir nuo tada pradėjau jį vadinti Tėveliu. O jis mums sakydavo:

– Ačiū, kad važiavote...

Kun. Zdebskis mūsų parapijoje dirbo labai uoliai. Mokėjo jis bendrauti su visais, mylėjo vaikučius, jaunimą ir ligonius. Šlavantų parapijoje jų buvo nemažai. Visus kunigas lankydavo pirmaisiais mėnesių penktadieniais, nors tai buvo nelengva: rudenį – purvai, žiemą – sniego pusnys. Kai keliai būdavo užpustyti, kunigas eidavo pėsčias pas ligonius. Sakydavau:

– Tėveli, Jumi sunku...

Izabelė Medonaitė su brolio anūkėle Ievute. Gudeliai, Šlavantų parapija, 1995 m. (Iš asmeninio archyvo)

O jis man atsakydavo:

– Ko Jėzus Kristus nori, niekas negali būti sunku. Viešpačiui negalimų dalykų nėra.

Bėgo mūsų gyvenimas, skirtas Dievo garbei ir žmonių išganymui, papuoštas gražiausiom svajonėm. Tėvelis į bažnyčią mane kviesdavo dažnai. Aš važiuodavau jau nebijodama, nes pasitikėjau Dievo galybe. Kunigas padėdavo padrašindamas mane ir mano namiškius. O kartais, kai trūkdavo rankų, mūsų gerasis Kunigas imdavo mane ant savo rankų ir nešdavo iš automobilio į bažnyčią. Kartais padėdavo ir inžinierius Vytautas Vaičiūnas, kuris irgi dažnai atvažiuodavo pas mus. Jis buvo geriausias kun. Juozo Zdebskio draugas. Tai ir pasiliko mano prisiminimuose tie gerieji žmonės, kurie suprato, kad žmogui reikia ne tik duonos, bet ir dvasiško peno – reikia meilės ir žmogiškos šilumos.

Kun. Juozo Zdebskio širdies šilumą ir meilę jautė kiekvienas vargstantis šios žemės vargus. Gerasis Kunigas mums

tiesė savo rankas negailėdamas savęs, viską – ir savo gyvenimą – paskirdamas Dievo meilei ir žmonių gerovei. Jo kelias nebuvo rožėmis klotas – tai buvo erškėčių kelias...

1976 m. kovo mėn. (neprisimenu dienos) kun. Juozas Zdebskis vežė mane su mano tėveliu į Vilnių, norėdamas man parodyti Aušros Vartų bažnyčią, kad prie stebuklingojo Marijos paveikslo galėčiau padėkoti už vargus ir džiaugsmus. Deja, Aušros Vartų mes nepasiekėm... Netoli Vilniaus mus sustabdė kelių milicija ir pradėjo kaltinti kun. Juozą, kad jis girtas. Dieve brangus, kokia neteisybė! Kokia tų žmonių sąžinė! Aš juos mažai ir prisimenu, man taip buvo skaudu, širdis skendo sielvarte... Maniau, gal ir aš kuo kalta... Tėvelis Juozas mane ramino, kad šitas planas iš anksto sugalvotas. Ką padarysi... Prašiau gerąjį Dievą visur padėti, nes nieko daugiau nebeliko ir nieko nepakeisi: tik atsiduoti Dievo valiai – ar lydi džiaugsmas, ar skausmus kenti...

Mūsų gerasis Kunigas dvejiem metams paliekamas be varavimo teisių: dabar mus, ligonius, jis lanko su dviračiu. Mūsų neužmiršta, nors labai nepatogu: po visą parapiją rudenį keliai purvoti – iki kelių jis brenda, kaip Kristus, gaivinantį mūsų pavargusias sielas. Visada jis su Dievu, giedro veido, niekada nepavargstantis, stiprus prieš visus gyvenimo sunkumus. Kartais padeda jo draugai, pavairuoja jo mašiną. Per tuos dvejus metus, gal kartais ir labai pavargęs, vis lankė ligonius, kurių vis daugėjo... Jis gyrėsi, kad to turto turi nemažai...

Parapijos gyvenimas greit bėgo. Mūsų klebonas Juozas Zdebskis dažnai išvažiuodavo toli nuo Tėvynės. Lankė jis ir kalinius, ir kareivius. Visiems jis buvo palankus ir visų laukiamas. Ir mes labai jo laukėme sugrižtančio iš tolimų kelionių, į kurias palydėti kun. Juozas paprašydavo malda ir gyvenimo kryžiaus paaaukojimu. Pamoksluose dažnai minėdavo lagerius ir tolimus nežinomus kraštus.

Kai tėvelis Juozas atgavo teises, dažnai gražiomis šilto-
mis vasaros dienomis jo rūpesčiu būdavau nuvežama į baž-
nyčią, dažnai būdavau ir prie gražių ežerų. Mano gyveni-
mas buvo gerokai praturtėjęs. Mūsų kelionėms kartais pa-
dėdavo mergaitės – Marytė, Teresėlė ir Genutė.

Prisimenu, vieną gražią gegužės dieną buvo mūsų ispū-
dinga kelionė prie Dusios ežero, kur stovėjo atnaujinti kry-
žiai. Tos gerosios mergaitės mane nešė ant rankų, nes ten
prie kryžių privažiuoti nebuvo kelio, o Tėvelis man norėjo
parodyti tą neapsakomo grožio gamtovaizdį. Ten iš mūsų
širdžių liejosi giesmė: „Marija, Marija, skaisčiausia lelija...”

Kaip tikras tėvas, kun. Juozas Zdebskis turtino mane vi-
sapusiškai: buvau apdovanota ir gėlėmis, ir knygomis, ma-
no kambarėlį papuošdavo ir šv. Mišių Auka.

Kai Šlavantų parapijoje darbavosi kun. Juozas, bažnyčia
buvo išpuošta, prisirinkdavo daug jaunimo. Tai buvo tik-
ras gyvybės medis, kuris brandino Dievui tikėjimo vaisius.
Visa tai labai nepatiko bedieviams. Dažnai jie darydavo vi-
sokias kliūtis ir mūsų kunigą visaip vargino.

1980 m. spalio mėn. pirmąjį sekmadienį grįžusi iš baž-
nyčios brolienė pasakė, kad mūsų kunigas jau ligonis – jis
nudegintas. Jinai jį aplankė klebonijoje, jis gulėjo lovoje vi-
sas pabalęs, apie tai niekam nieko neprasitaręs...

Dieve, jis taip mylėjo ligonius! Juos lankė negailėdamas sa-
vęs. O ką mes, bejėgiai, galim jam padėti? Tik malda į Dievą –
meldžiamės, kad pasveiktų mūsų gerasis Kunigas. Prisimenu,
tai buvo liūdnas ruduo. O tie persekiotojai – Dieve, atleisk jiems,
nes jie nežino, ką daro... Mes ašarotom akim maldaujam Aukš-
čiausį, kad mūsų kunigas dar sugrižtų pas mus.

Mūsų gerasis kun. Juozas, pats būdamas ligonis, siųs-
davo kitus kunigus, kurie pirmaisiais mėnesių penktadie-
niais mus lankydavo su šventaisiais sakramentais. Kun.
Zdebskis gerai suprato mūsų sielvartą, nes buvo visuo-
met drauge maldoje. Dažnai kartodavau, kaip jis išmokė:

„Viešpatie, duok jėgų visa tai, kas sunku, pakelti kaip Tu ant kryžiaus pakėlei už visų nuodėmes ir už Tavo meilės paniekinimą...”

Prisimenu, prieš Šv. Kalėdas tėvelis Juozas sugrįžo ir tuoj pat aplankė ir mus. Visi džiaugėmės, dėkojom gerajam Dievui už visas malones, kad leidžia kentėti ir džiaugtis. Su Kristaus gimimo diena atėjo ir tikras džiaugsmas: mūsų Tėvelis, kaip mes vadindavom kun. Zdebskį, gyvas ir sveikas! Taip reikia, kad mus gaivintų tikėjimu ir meile, nes jis mylėjo kiekvieną žmogų, kad ir kokių pažiūrų šis būtų. Kun. Zdebskis sakydavo:

– Dievas kiekvieną žmogų vertina.

Tie jo pasakyti žodžiai pasiliko mano atmintyje, stiprinami ir keldami dvasią. Kai nusiveždavo į bažnyčią, meldamasi dėkodavau Dievui, kad galiu pajusti tokią laimę. Tai buvo geriausi mano jaunystės metai.

Kun. Juozo rūpesčiu man taip gražiai ir iškilmingai buvo teikiamas Sutvirtinimo sakramentas, kai buvo atvažiavęs Vyskupas Tremtinys Vincentas Sladkevičius, dabartinis mūsų Kardinolas. Neapsakomą išpūdį man paliko toji diena. Sužibo Šlavantų bažnyčios altoriai, kai mūsų mažai grupelėi žmonių iš jų šventų širdžių liejosi graži malda: *„O Dvasia Viešpatie, nuženk, savųjų sielose gyvenk...”* Tai buvo Sekminių šventė. Aš tapau tvirta Katalikų Bažnyčios nare. Ir prašau Dievą, kad duotų man stiprybės ir tvirtą tikėjimą. Ir dar prašau Lietuvai daugiau tokių kunigų, koks buvo kun. Juozas Zdebskis.

Išbuvusį 12 metų Šlavantuose mūsų gerąjį Kunigą iškėlė į Rudaminą. Nors iki Rudaminos apie 20 km, bet jis mūsų, ligonių, neužmiršo: vis lankė pirmaisiais mėnesių penktadieniais. Sutarto laiko neturėjom – laukdavome ištisą dieną. Į mūsų namus įžengdavo nešdamas Dievą.

1986 m. kaip tik vasario mėn. pirmojo penktadienio išvakarėse sužinojome skaudžią žinią, kad kun. Juozas Zdebskis

žuvo. Man atrodė, kad nieko nebeliko: nei saulės, nei žvaigždžių, nei mėlyno dangaus... Gyvenimą apgaubė tamsi naktis ir šaltas snieguotas vasaris, nudažytas kankinio krauju...

Žuvo brangus Lietuvos sūnus, kuris taip mylėjo Dievą ir Tėvynę, žadino ją iš letarginio miego. Jau taip netoli buvo Lietuvos atbudimas. Bet Dievo planai kitokie. Kun. Juozas Zdebskis dabar žadina iš Anapus – žadina mus visus, savo bendraminčius ir visus buvusius draugus: „*Pakilkite šviesai ir meilei Dievui ir Tėvynei Lietuvai*“.

Taigi neužmirškime jo kelių ir takelių, kuriais jis mylėjo vaikščioti. Neužmirškime ir amžinos jo poilsio vietos šalia Rudaminos piliakalnio, netoli Lazdijų.

O man belieka tarti ačiū, kad prisimenate...

Šlavantų parapija,

Gudelių kaimas,

1995 09 25

LIGONIŲ GLOBĖJAS

Kun. Juozą Zdebskį gerai pažinau kviesdama jį pas ligonius. Jei ligonis sutikdavo atlikti išpažintį, tai aptarnaudavo parapijos kunigas, ir kun. Juozo nekviesdavau. Jį prašydavau tik tada, kai ligonis atsisakydavo bažnytinių patarimų, o mes nesugebėdavome jam išaiškinti sakramentų svarbos.

Pirmą kartą kun. Zdebskį kviečiau pas ligonį 1984 m. rudenį. Tada gulėjau ligoninėje. Netolimoje palatoje irgi gulėjo man matytas žmogus. Kai kas jį vadino stribu, todėl jo kiek privengdavau. Jis buvo gana stiprus ir dar vaikščiojo. Šalia manęs gulėjo to vyriškio bendradarbė. Stribo žmona, lankydama vyrą, užsukdavo ir pas jį. Kai vieną kartą atėjo, jo bendradarbė – mano kaimynė – jau buvo išrašyta. Atėjusi moteriškė pradėjo verkti. Pasirodo, jos vyrui plaučių vėžys ir jis staiga pradėjo blogėti: pakilo temperatūra iki 41° C, kliedėjo.

Man kilo noras pasiūlyti jam kunigą, bet nediršau. Paskambinau jo bendradarbei, kad užeitų: gal jai patogiau pasiūlyti kunigą ligoniui, nes pažįstama. Tačiau nei žmona, nei ligonis nesutiko (gal jis kliedėjo ir gerai nesuprato). Ką daryti, į koki kunigą kreiptis? Kas turės drąsos tokiam žmogui kalbėti apie Dievą? Kaip vesti kunigą, jei ligonis neprašo? Gal iškeiks, išvys ar iš viso nekalbės?..

Pasitaikius progai, nuvažiavau pas kun. Zdebskį ir viską papasakojau. Jis nė nesuabejojęs sutiko ir išvažiavome. Tarėmės, koku pretekstu užeiti pas ligonį. Mačiau, kad kunigui buvo nelengva. Betėjo, nes sielas mylėjo labiau negu

savo ramybę. Kunigas įėjo į palatą, o aš, stovėdama už durų, meldžiausi ir drebėjau iš susijaudinimo – labai puikiai atjaučiau jo padėtį...

Išėjęs iš palatos, kunigas papasakojo, kad ligonis tarpais prarasdavo sąmonę, tik retkarčiais ištardavo Dievo vardą. Vieną kartą ligonis pasakęs, kad yra Dievas. Kunigas sakė, kad ligonis į jį žiūrėjęs labai geromis akimis: jam atrodė, kad šitas vadinamasis „stribas“ tikrai nori susitaikyti su Dievu. Kadangi nebuvo matyti jokio prieštaravimo, kun. Zdebskis jam suteikė Ligonių sakramentą.

Besirūpindamas ligoniais, kun. Juozas nepaisydavo paros laiko. 1984 m. žiemą vėl buvau nuvažiavusi kviesti kun. Zdebskio pas ligonį, bet neradau namie. Paprašiusi šeimininkę, kad pasakytų klebonui, jog buvau atvažiavusi, išvažiavau namo. Vėlai vakare, jau po 22 val., pasigirdo skambutis. Atidariusi duris ir įsileidusi vėlyvą svečią, ne be priekaišto jam tariau:

– Kodėl taip vėlai? Kas mus dabar įleis į ligoninę?!

Bet jis nieko neatsakė, tik kaip visada nusišypsojo. Greitai apsirengiau ir išvažiavome. Laimingai nuėjome iki palatos. Paaiškinau, kurioje lovoje guli ligonis ir įleidau į palatą, o pati pasilikau už durų, nedrįsdama įeiti, nes ligonis buvo atsisakęs kunigo patarnavimo. Koridoriuje pamačiau budinčią pažįstamą seselę. Mano siaubui, ji pasakė, kad ligonis perkeltas į kitą lovą. Sunerimusi seselė įėjo į palatą ir pamatė tamsoje prie mano nurodytos lovos klūpantį kunigą... Išėjęs iš palatos, su didžiausiu nuolankumu šypsodamasis jis tepasakė: „Pasiklydom!“ Kunigas nepyko, nepriekaištavo, bet ramiai vėl nuėjo prie nurodytos lovos.

1985 m. lapkritis. Vėl teko gydytis ligoninėje. Netolimoj palatoj gulėjo dėstytoja, kurios sveikata staigiai blogėjo – vėžys... Pasiteiravus, ar ji tikinti, atsakė, kad netikinti. Vis dėlto išdrįsau pasiūlyti kunigą. Ji atsakė, kad tik ką buvęs

(nors lankė tik namiškiei). Klausimą vėl pakartočiau. Ligonė nieko neatsakė. O kai vėliau dar bandydavau ta tema kalbėti, dėstytoja iš karto nukreipdavo kalbą kitur.

Kenčiau baime, kad tik nepavėluočiau. Staiga prireikė lovos ir mane išrašė viena diena anksčiau. Iš karto nuvažiavau pas kun. Zdebskį. Kadangi jis grįžo labai vėlai, tai turėjau nakvoti. Anksti rytą išvažiavome iš Rudaminos. Kunigas išsirengė iš karto pas šešis ligonius.

Pirmiausia sustojome Kalvarijoje, bet čia į ligoninę neįleido – buvo nelankymo metas. Kun. Juozas tos ligonės nepaliko likimo valiai: nuvažiavęs susitarė dėl jos su vietiniu klebonu.

Paskui nuvažiavome pas minėtąją dėstytoją. Ėjome nelankymo metu bijodami, kad jos motina mūsų neišprašytų (kunigas buvo siūlomas ir per motiną, bet ši numojusi ranka pasakė, kad nereikia). Pas ligonę radome tik kaimynę ir giminaitę. Jos neprieštaravo, gal manydamos, kad kunigą pakvietė kas nors iš namiškių. O gal ir pačios buvo tikinčios, nes neatrodė, kad tos dėstytojos šeimoje Dievas būtų buvęs nežinomas: buvo jaučiama tik pagieža. Kunigas paliko joms rožančių (jis dažnai taip darydavo), paprašė mels-tis už ligonę. Priminė, kad labai gerai, kai prie mirštančio yra koks pašventintas daiktas. Dėstytoja buvo aprūpinta Ligonių sakramentu ir tą pačią dieną mirė.

Tada važiavome dar pas vieną ligonę į namus. Ji irgi buvo atsisakiusi kunigo, net pakartotinai pasiūlius. Šeima netikinti: mat jų giminėje yra aukštų pareigūnų. Vėl pabijojau, kad manęs neišvytų, todėl nėjau su kunigu į vidų, o likau automobilyje. Čia buvau ne viena, todėl garsiai kalbėjome Rožančių. Grįžęs kunigas papasakojo, kad jei būčiauėjusi, tai vyras, ko gero, būtų mane išprašęs, nes sutiko labai nepalankiai, bet kunigo išvaryti nedrįso.

Lankydamas tokius ligonius, kun. Juozas nepuldavo tuoj klausyti išpažinties. Iš pradžių pakalbėdavo apie kančios patikėjimą: per šią kančią ligonis suarteja su visais krikščioni-

mis. Ligoniuui sakydavo: „Mums labai reikia jūsų pagalbos... Mes norime būti su jumis draugai...” Konkrečiai nurodydavo, prašydavo, kokia intencija aukoti savo kančias.

Taip buvo ir ši kartą. Ligonė labai susidomėjo jo aiškinimu ir, kai jis jau norėjo eiti, prašė dar pabūti. Sugrįžęs kunigas mums pasakė, kad iki išpažinties dar toli. Tokius ligonius, su kuriais jam iš karto nepavykdavo susikalbėti, jis lankydavo pakartotinai.

Iš šios ligonės vėl sugrįžome į ligoninę pas vieną senuką. Jau buvo lankymo metas. Šiam senukui jo sutikimu buvau kvietusi mūsų parapijos kunigą. Iš pradžių tą kunigą nuvedžiau pas kitą ligonę, o pati nuėjau pas senuką. Radau jį ramiausiai bevalgantį kompotą, nors buvau jam priminusi, kada ateis kunigas. Pasakiau, kad kunigas jau atėjo. Paskubomis aptvarkiau. Bet kai grįžom su kunigu, senuką sutikome koridoriuje einantį „pasivaikščioti“. Paprašiau kunigą nušaliai palaukti koridoriaus gale, kur buvo kėdė. Bet jis vaikščiodamas garsiai barėsi, kad su Švenčiausiuoju po koridorių ligonio nesivaikys, ir išėjo. Nežinojau, ar tam senukui tikrai reikėjo eiti, ar jis bėgo nuo kunigo... Beliko kreiptis į kun. Zdebskį. Jis tikrai viską iškęs ir nuo ligonio nepabėgs.

Kai kun. Zdebskis nuėjo pas senelį, šis vėl pakilo eiti. Kunigas jį palydėjo, o paskui paprašęs seselės nusivedė jį į greta esantį kambarėlį. Išpažinties metu senelis vėl keletą kartų kėlėsi eiti, bet kunigas pats jį palydėdavo ir vėl atsi-veddavo. Senukas atliko išpažintį ir buvo labai patenkintas. Pasirodo, jis ne nuo kunigo bėgo, bet tik reikėjo kantrybės su juo, ligos varginamu.

Tą dieną iš Marijampolės dar važiavome į Kauną pas ligonį, kuriam irgi buvome kvietę jo parapijos kunigą, bet jis labai greitai išėjo su priekaištu: „Jei ligonis neprašo, tai kam kviečiate?!“ Kun. Zdebskis važiavo ir pas jį: „O gal ir pasiseks susikalbėti?“

Ligoninėje teko gulėti su viena moterimi, visą gyvenimą išgyvenusia be Santuokos sakramento. Ligonė sirgo kepe-

nų ciroze ir buvo jau silpna. Jai daug kalbėjau, raginau susitaikyti su Dievu, bet veltui. Kun. Zdebskį nuvedžiau jau į namus. Jis su ligone ilgai kalbėjo ir ji pažadėjo atlikti išpažintį. Kai kitą kartą vėl ją aplankė, ji jau buvo priėmusi sakramentus.

Ligonių lankymo kun. Juozas niekada neatidėliodavo. Kiek kartų teko kreiptis – kad ir ką jis būtų susiplanavęs, kiek reikalų būtų turėjęs, viską palikęs pirmiausia skubėdavo pas ligonį. Nesvarbu, ar kas tuo metu jo laukė, gal net konkrečiai sutaręs laiką, ar kas pyko ir priekaištavo... Visus šiuos nemalonumus jis ramiai nukęsdavo, nesiteisindavo ir niekada nerodė nekantrumo ar susierzinimo. Jo meilė artimui neturėjo ribų. Jei kas paprašydavo, jis pats veždavo ligonį į ligoninę, nežiūrėdamas į atstumą – Kaunas, Vilnius...

Esu pati mačiusi, kaip kun. Zdebskis rūpinosi visokiais vargšais. Jis nepravažiuodavo pro girtą žmogų, jei šiam reikėjo pagalbos. Kartą žiemą, grįžtant į Rudaminą, Lazdijuose pamatėme, kaip gatvė ejo su ramentais girtas žmogus ir pargriuvo. Buvo slidu ir labai šalta. Kun. Zdebskis liepė sustoti, išdino girtąjį į savo vietą, o pats įsispraudė ant galinės sėdynės, nes automobilis buvo pilnas. Girtuoklis paprašė parvežti namo į Šventėžerį (visai į priešingą pusę). Parvežė...

Kun. Juozas Zdebskis nevengė jokių sunkumų, pavojų ar aukos. Net numatydamas tikrą pavojų, niekada nesitraukė. Kad ir kas atsitiktų, visur kur matė Dievo valią. Niekada nepasidavė baimei, nenuleido rankų paniekintas, nepalūžo net draugų nesuprastas. Nors tai išgyveno labai skaudžiai, bet nesiskundė, tik sakydavo:

– Viskas, ką Dievas leidžia, naudinga mūsų išganymui.

Čia paminėjau vieną kitą atvejį. Kiek kun. Juozas Zdebskis aplankė ir paruošė mirčiai ligoniu, kurie buvo atsisakę religinių patarnavimų, sunku ir išvardyti. Jų buvo labai

daug. Žiūrėk, ligoninės sesutės jau ir prašo, kad pasiūlyčiau čia vienam, čia kitam silpnam ligoniui kunigą. Dažnai būdavo, kad atsisako. Šiais atvejais drįsdavau kreiptis tik į kun. Zdebskį. O jis nė karto neatsisakė. Kai nuvažiavau pasukutinį kartą, jis sutiko mane klausimu:

– Sesel, kas vėl miršta? Su jūsų pasirodymu vis kas nors miršta!

Po poros dienų iškeliavo ir jis pats... Nuėjau pasakyti sėsitei, kad mūsų geradarys žuvo, kad neturėsime ką kviestis pas tuos ligonius, kurių nesugebame prakalbinti. O ji mane prašo, kad pasiūlyčiau kunigą vienos gydytojos motinai, sergančiai vėžiu...

Nuėjau. Atsakymas trumpas: „Nereikia!“ Ką daryti? Į ką kreiptis? Ir vėl – į kun. Zdebskį, tik dabar jau malda. Ir štai po dienos kitos ji pati paprašė pakviesti kunigą. Taigi kun. Zdebskis, savo pasiaukojimu ir nusižeminimu laimėjęs daug nuopelnų pas Dievą, iš Amžinybės ne mažiau gali padėti vargšams ligoniams...

*Marijampolė,
1986*

Med. ses. ALBINA STRAUŠIENĖ

IR NAKTĮ PAS LIGONIUS...

Intensyviosios terapijos palatoje gulėjo beviltiškas ligonis. Jo giminaitė norėjo, kad jis susitaikytų su Dievu prieš mirtį. Tačiau jis pats ir jo sūnūs buvo priešingai nusistatę. Ne kartą pasikalbėti su šiuo ligoniu ateidavo kun. Juozas Zdebskis, nors būdavo sunku patekti į palatą pro budėtojus. Viena naktį į tą palatą konsultuoti kito ligonio atėjo chirurgas. Visi jau miegojo. Uždegiau šviesą – prie silpnojo ligonio lovos klūpojo kun. Zdebskis ir kalbėjosi. Žvilgtelėjau į laikrodį – buvo 1 val. nakties. Žinau, tas ligonis prieš mirtį susitaikė su Dievu. Girdėjau, kad ir namiškiai pakeitė savo galvosena.

Kitą kartą – irgi vėlyvą žvarbų žiemos vakarą – pamaciau kun. Zdebskį skyriuje. Buvo ramybės metas. Pasinaudodama kun. Zdebskio buvimu, susitariau su dviem sunkiais ligoniais, kad jie pasikalbėtų su kunigu, nors sakramentų jie buvo atsisakę. Ilgi pokalbiai davė rezultatų: abu ligoniai atliko išpažintį. Vienas pusamžis vyras buvo nebuvęs išpažinties bene 30 metų, gyvenęs ne su viena žmona, sėdėjęs kalėjime, tačiau atrodė geranoriškas. Kita moteris – stačiatikė. Abu ligoniai sunkūs. Suprato kunigas – ryto laukti negalima. Naktis. Kur gauti Švenčiausiąjį? Svarstė, kad į mūsų bažnyčią kreiptis beviltiška... Nuvažiavo į Sasnavą.

Kokie buvo laimingi abu mano ligoniai! Moteris dar ilgokai kankinosi, o vyriškis netrukus mirė...

*Marijampolė,
1995 10 15*

RAMUTĖ AUGUSTINAVIČIENĖ

„DUOK JĖGŲ, VIEŠPATIE...”

1973 m. vasario mėnesį Vilniaus I klinikinėje (dabar Šv. Jokūbo) ligoninėje man buvo padaryta dešinės kojos klubo operacija. Gulėjau gipse kaip kosmonautas, vien vartoma, atsisėsti negalėjau. Ligoninėje išbuvau 5 mėnesius.

Kaip apsidžiaugiau, kai mane aplankė kun. Juozas Zdebskis! Dovanų man atnešė storą sąsiuvinį raudonais viršeliais ir sako: „Rašyk!“ Bet sunku buvo susikaupti, nes mūsų palata didelė – gulėjome 13 moterų.

Dar vienas džiaugsmas – gavau kun. Juozo laišką:

[1973 m. birželis]

Gerb. Ponia,

Jei pamatytumėt, kur aš šį momentą sėdžiu, tikriausiai norėtumėt ir Jūs atsirasti prie tokio didelio atviro lango nuostabų vasaros vakarą. Už lango žemai slėny teka Neris, o už jos Vilijampolės dangoraižiai, o dar toliau horizonte tik ką pasislėpė saulė.

Deja, tas langas yra Kauno klinikų trečiam aukšte... Jau turbūt mėnuo kaip čia gyvenu. Iš karto ir man reikėjo ramiai gulėti panašiai kaip Jums, bet dabar jau bėginėju po visą didžiulį rajoną, ir ateinančią savaitę žada paleisti į laisvę.

Žinoma, turbūt nė iš tolo negaliu lygiuotis su Jūsų dalia, bet buvau bent liudytojas daugelio gyvenimų pačių rimčiausių momentų. Čia beveik nebūna dienos ar nakties, kad kas nors į amžinybę neiškeliautų.

Štai kada pasirodo žmogaus gyvenimo kryptis! Tie, kurie visada gyveno tik savo norams, ir šitokį momentą stengiasi neprisi-

minti ir apie tai negalvoti. Vargšai! Kaip jie turi nustepti, kai amžinybės šviesa pradeda šviesti, pamatę visų vertybių, kurių jie siekė, visai kitą kainoraštį!

Labai ryškus faktas, kad tie, kurie kasdien neprisimena paties svarbiausio, nepajėgia apie tai galvoti ir paskutinį momentą.

Kokia keista seka išvada! – Mes turime neįkainojama geradarybe pripažinti ligas, nelaimes, tai, ką visi nelaimėm vadina, jei visa tai mus bent kiek priverčia būti žmonėmis, kurie galvoja! Juk negalvojant, kas apsispręs skausmą pakelti taip, kaip Jėzus ant kryžiaus – už visų nuodėmės (ir už tuos, kurie skaistykloj!).

Kokia laimė priimti skausmą, kančią, visa jungti su Jėzaus kančia ant kryžiaus, aukoti už savo ir kitų nuodėmės! Dabar tas ligoninėje praleistas laikas atrodo kaip sapnas. 1973 m. birželio pabaigoj išrašė mane namo: uždėjo tokį „mažą“, vos pakeliamą gipsą, rankose ramentai – ir eik. Su tokiu gipsu grįžau namo. Dar du mėnesius turėjau taip vaikščioti. Namuose dažniausiai būdavau viena, nes vyras dirbo. Aplankydavo draugės, giminės. Ir vėl džiaugsmas! Namuose aplankė kun. Juozas! Kaip paprastai, jo vizitas trumpas. Paklausė, kaip sekasi, ar nenuobodu vienai namie. Aš ir sakau:

– Labai liūdna: ir skaitau, ir mezgu, bet vis viena ir viena...

Kun. Juozas sako:

– Juk jūs ne viena. Pagalvokit: Jėzus su jumis. Jis visada su jumis – su jūsų skausmu, kančia. Paveskite visa Jam. Liga tai laimė, kai gali kentėti drauge su Jėzumi.

Palinkėjęs kantrybės, sveikatos, atsisveikino.

Po metų (dirbau optikoje vedėja) vėl tekdavo susitikti su kun. Zdebskiu: važiuodamas pro šalį, užsukdavo į optiką akinių.

Šiandien, prisimindama tas skausmo, kančios dienas, tuos susitikimus su kun. Juozu, galiu tik džiaugtis.

Marijampolė,

1995 09 17

Gyd. BIRUTĖ ŽEMAITYTĖ

MISIŲ KELIONĖS

Misių kelionių kun. Juozas Zdebskis yra atlikęs daugybę – visų niekas niekad nė nesužinos... Man teko keliose dalyvauti, todėl pabandysiu vieną kitą prisiminti, pasinaudodama tų dienų savo dienoraščiais. Kad susidarytų pilnesnis pačių misių ir jų aplinkos bei darbo sąlygų vaizdas, trumpai papasakosiu ne tik apie kun. Juozo kaip misionieriaus darbą, bet ir apie pasirengimą kunigo atvykimui.

I kelionė (1979 m. rugsėjis)

Buvo naktis. Kun. Juozas mudvi su ses. Vale Grincevičiūte nuvežė į geležinkelio stotį. Susikraustėme su lagaminais į placartinį vagoną. Pro langą dar matėme, kaip kun. Juozas mus peržegnojo dideliu kryžiaus ženklu ir pranyko iš akių.

Dundėjo mūsų traukinys iki ryto, kol pasiekėme Maskvą. Tuoj pat nuvažiavom į kitą stotį. Deja, bilietus gavome tik kitos dienos rytui.

Ir vėl traukinyje, kuris per pusantros paros nuveš iki Pavolgio. Pagaliau praneša: „Stancyja Avilovo“. Išpūskavom iš vagono su visais nešuliais, tiesa, truputį lengvesniais...

Pamačiau: iš abiejų geležinkelio pusių krūmai, skurdūs medžiai, menka geležinkelio stotelė... Apsikarstėm savo sunkiais nešuliais ir einam. Paėjom keliasdešimt žingsnių – pavijo berniukas su dviračiu. Jis susikrovė mūsų nešulius ant dviračio ir nugabeno iki vietos.

Paskui keliavome be nešulių dar kokius tris kilometrus. Vaizdas neiįprastas lietuvio akims: pilki parudavę laukai, – žemė apaugusi sausomis smilgomis ir kitokiomis sudžiūvusiomis žolėmis, kur ne kur medelis, bet ir tas nedidukas. Lygumos lygumos... Jose matyti dideli šiaudų kūgiai, kažkokios fermos, o už jų – kaimas. Dulkės. Karštis. Einame keliu, vingiuojančiu per plikus laukus. Koks ten kelias – nuvažinėtas sunkvežimių pėdsakas, ir tiek...

Akys glosto kaimelį... Novaja Nikolajevka – tai mūsų tikslas! Dėl jo gyventojų atvykome – vis kas nors mus priims... Jei nenorės priimti, eisiu per kaimą gydydama ligonius – gal tokiu būdu pasisėks ką nors padaryti. (Vėliau pamačiau: nei jie čia gydosi, nei labai serga...)

Ruduose laukuose pabirę baltai dažyti namukai. Vieni iš molio nudrėbti, kiti iš kažkokių rąstų surešti: medžio griaučiai prikrėsti molio. Vieni nameliai didesni, kiti visai maži. Visų mėlynos langinės. Prie namo didokas kiemas, ištryptas karvių, iškapstytas vištų, paženklintas žasų pėdsakais. Viename kiemo šone stovi kupetos pašaro, viršuje kažkuo pridengtos. Čia nėra kluonų. Prie tų kupetų stovi tvartai, teisingiau pasakius – kiekvienos rūšies gyvuliui kažkoks būstas, nepanašus nei į tvartą, nei į būdą. Prie tų „tvartų“ yra gyvulių kiemas. Prie vadinamojo švaresnio kiemo yra lauko virtuvė, kurioje gaminamas valgis. Kadangi ji netoli gyvulių patalpos, tai mūsų tokia gausybė, kad vos begali atpažinti: kur arbūzas, kur blynas ar kotletas... Na ir kas: nuvaikei mūsų spiečių, ir valgyk kas liko – jei jau lauko virtuvė, tai visų...

Gyvenamieji namai viduje atrodo neblogai. Tvarka kaip ir pas mūsų žmones: vienur tvarkinga, kitur ne. Langai nuo saulės uždengti pageltusiais laikraščiais. Palangėse nėra darželių, tik kur ne kur kokia žydinti gėlėlė. Murzini, bet linksmi vaikai. Yra aštuonmetė mokykla. Tikras rusiško skurdaus kaimo vaizdas; jo kultūros centras – šokių salė ir kinas. Žmonės, tapę gyvais darbo įrankiais, dirba nuo

ankstyvo ryto ligi vėlaus vakaro, dažnai be jokių poilsio dienų. Laisvalaikį leidžia šnekėdamiesi. Moterys paprastai susirenka ir susėdusios plepa. Jos nemoka jokių rankdarbių – plepa, ir tiek.

Pavolgio kaimai tautiniu atžvilgiu nevienalyčiai: dominuoja rusai, vokiečiai. Vokiečių šeimose vaikai jau kalba rusiškai, dauguma nemėgsta darbo, netvarkingi. Suprantama, yra ir labai tvarkingų šeimų.

Mus pasitiko senutė vokietė sūnaus namuose. Namas panašus į visus kitus. Iš trijų kambarių viename gyvena toji senutė su dviem dukraitėmis. Mergaitės užleido mums savo vietą.

Šioje šeimoje pasaulį išvydo 15 vaikų. Graži šeima, bet tikėjimo atžvilgiu skurdi. Senutė stengiasi įskiepyti vaikams tikėjimo pradus, bet dažnai netenka kantrybės. Vaikai melstis nemoka.

Prasidėjo darbas. Čia nesusirinko būriai vaikų, nežibėjo jų akelės dideliu troškimu žinoti. Reikėjo pralaužti barjerą, bet jis neišnyko visą mūsų buvimo laiką. Tenai nėra jokios galimybės tuojau pamatyti rezultatus: reikia kantrybės, kantrybės... Reikia sėti gerąją sėklą...

Pirmomis dienomis vaikų buvo šešetas. Jiems nelengva ištrūkti, nes mokykloje – mokslas, namuose reikia padėti tėvams sutvarkyti gyvulius. Tik po to atbėgdavo. Kai kurie rodė didelę ištvermę, norėjo daugiau sužinoti apie gerąjį Dievą. Viena mergaitė ateidavo su maža sesute ant rankų ir mokėsi ją supdama.

Pamokoms vadovavo ses. Valė, o aš stebėjau ir mokiausi. Dieną ses. Valė su didele kantrybe rašė ir rašė vaikams maldas, svarbiausias tikėjimo tiesas. Juk vaikai nemoka gimtosios kalbos: vokiškas maldas jiems reikia rašyti rusiškomis raidėmis ir šalia – vertimą į rusų kalbą.

Kiek likdavo laiko, padėjau ir aš, nors buvau užsiėmusi namų darbais: tvarkiau kambarius, nešiojau vandenį, skal-

biau mažųjų drabužėlius ir pan. Visa tai dariau todėl, kad jautėsi nuolatinė įtampa: šeimininkai mūsų nepageidavo – paprasčiausiai jie mus tik pakentė. Todėl stengėmės būti kuo mažesnė našta. Kiekvieną dieną jautėme, kad šeimininkai laukia mūsų išvykimo. Ką gi... Dedamės nesuprantančios ir dirbame toliau...

Vakaraais vėl aiškiname tikėjimo tiesas. Ses. Valė moko vaikus giedoti. Daug ji rodo ryžto ir aukos dvasios. Aiškino visiems bendrai, aiškino kurį pasičiupusi atskirai. Galop net išdykęs murziukas Peteris panoro išmokti persižegnoti... Ir išmoko, tik kažin ar ilgam, nes jo tėvai nesusdeda rankų maldai.

Prasidėjo ir nesėkmės. Dvi mergaitės susirgo, trečia nustojo lankytis pabūgusi brolio grasinimų. Beliko trys su puse mokinio. Ką padarysi... Ses. Valėėjo ir pas sergančias mergaites ir ten mokė, kiek leido mergaičių sveikatėlė.

Artinasi laikas, kada turi atvykti kun. Juozas, bet jo kaip nėra, taip nėra... Šeimininkai visai nesirengia Viešpaties sutikti. Todėl, pasiraikiusi rankoves, pradedu švarinti kambarius. Ant kelių išvaikščiojau visus kampus, išvaliau daugybę šlamšto, išploviau grindis, koridorių, laiptus. Skęsdama dulkėse, iššlaviau nelabai poetišką kiemą... O kun. Juozo vis nėra... Ką daryti? Mūsų niekas nepageidauja šioje pastogėje...

Persikeliam į kitą šeimą. Iš ten motociklu mane nuveža į gretimą Petro Valo miestą, kur tikimės gauti telegramą. Deja, nėra... Telegrafu išsiunčiu užklausimą, bet... nėra jokio atsakymo.

Į kaimą apie 14 kilometrų, autobusai nekursuoja. Pareinu pėsčia. Nejauku vienų vienai eiti geležinkeliu, iš abiejų pusių apaugusiu dideliais krūmais ir medžiais... Einu kalbėdama Rožančių – Marija gelbės! Kelionė baigėsi sėkmingai – temstant jau buvau kaime.

Kitą rytą apie 4 val. mus abi motociklu nuveža į rytinį traukinį. Išvykstam į Petro Valą. Dar lauksime tenai. Vėl siunčiame telegramą.

Ses. Valė pavargo, ji nori grįžti Tėvynėn. Ką daryti? Sutarime, kad ji vyksta, o aš pasilieku dar laukti, nes liko geras gabalas atostogų. Reikia laukti: kitaip mūsų vaikai išbėgios.

Pas tetulę Rožą Belman maža vietos, o taip norisi pasimelsti, susikaupti. Ji nuveda mane pas mielus senukus, kur laikomas Švenčiausiasis. Bet, pasirodo, gražusis Viešpaties namelis tuščias: iš Alma Atos buvo atvykęs kažkoks griežtas kunigas ir atėmė Švenčiausiąjį (jau 20 metų pas juos būdavo paliekamas šis nuostabus Gyventojas...)

Kitą rytą, nuėjusi melstis pas geruosius senukus, senutė radau sėdinčią lauke ir pjaustančią obuolius. Nusišypsojusi ji ištraukė iš prijuostės kišenės telegramą ir tarė:

– Skaityk!

Telegramoje buvo patys gražiausi žodžiai: „*Sročno prijedu.* [Skubiai atvažiuosiu.] *Juozas.*”

Vakare pas tetulę Rožą žiūrėjome televizijos filmą. Kažkas pabeldė. Koks džiaugsmas: atvyko kun. Juozas! Tą patį vakarą nuvykom į kaimą, kur buvo mokomi vaikai. Kitos dienos rytą prasidėjo darbas.

Didžioji Auka pirmiausia buvo paaukota vienos sunkiai sergančios ligonės namuose. Aprūpino ją sakramentais. Po to pašventino kaimo kapines. Koks skurdus kapinių vaizdas! Kapai apaugę žole. Vėjo judinami barška metalinių vainikų lapai. Kapinėse nėra jokio medžio, nė gėlių. Tik sudžiūvusios žolės. Paminklai kuklūs: daugiau kryžiai, bet nemaža ir penkiakampių.

Grįžus iš kapinių, prasidėjo darbas tuose namuose, kuriuose buvo mokomi vaikai. Kun. Juozas klausė išpažinčių. Su kiekvienu vaikeliu darėme sąžinės peržvalgą, žadino me gailėstį. Kiekvieną palydėdavau iki durų, už kurių buvo klausoma išpažinties. Vaikai įeidavo drebedami, bet grįždavo džiaugsmu spindinčiais veideliais.

Po to – Krikšto apeigos: krikštijosi visas būrelis. Po krikšto buvo aukojamos šv. Mišios. Mergaitės apsivilko baltas suknytes, ses. Valės atvežtas iš Lietuvos. Giedojome jos išmo-

kytas giesmes. Rankose laikomos degančios žvakės buvo papuoštos skurdžiomis to krašto gėlytėmis. Mergaičių kojelės basos, kai kurių net murzinos. Manau, panašūs buvo Palestinos vaikučiai, kuriuos Jėzus glaudė prie savo mylinčios Širdies.

Pasibaigus Mišioms šiuose namuose, buvo aukojamos trečios Mišios dar vienoje vietoje. Ten išpažinties priėjo dvi sergančios mergaitės ir jų broliukas. Dvi mamos pareiškė norinčios priimti Krikštą. Kun. Juozas joms kantriai aiškino pagrindines tikėjimo tiesas, paskui krikštijo. Mamos priėjo išpažinties, priėmė Švenčiausiąjį – trys sakramentai iš eilės...

Darbas baigėsi vėlai vakare. Po vakarienės trumpas poilsis ir šeimnininkas apie 5 val. ryto motociklu mus nuvežė į Petro Valą. Ten anksti rytą ėmė rinktis žmonės. Vėl iš eilės – krikštai, išpažintys, šv. Mišios, ligonių lankymas.

Mane paliko pas geruosius senukus, pas kuriuos vėl apsigyveno Švenčiausiasis, o kun. Juozas išvyko į gretimą Kotovo miestelį. Ramiausiai miegu. Ankstų rytmetį girdžiu beldimą į langą. Kun. Juozas, atlėkęs kažkokia pravažiuojančia mašina, ragina:

– Greitai renkis. Mašina laukia gatvėje. Važiuojam. Ten, sako, yra vaikų – reikia su jais susipažinti ir pradėti darbą.

Greitai apsirengiau ir, atsisveikinusi geruosius senukus, išvykau. Tame mieste vėl susirinko žmonių, bet jaunų nebuvo nė vieno.

Po pamaldų su teta (irgi Roza) svarstėme, kaip mokyti vaikus. Dar turėjau porą savaitių atostogų ir būčiau galėjusi pasilikti. Bet kadangi prasidėjo mokslo metai, sutarėme, kad geriau atvyksiu per vaikų žiemos atostogas, o šiai keľionei pakaks.

Kun. Juozą žmonės vežė į Smorodino kaimą. Jis grįžo pavargęs tik paryčiu.

Iš Kotovo vykome į Volgogradą. Iš Volgogrado mūsų kelionė prasitęsė į Sibirą – į Bogučianus, pas Nijolę Sadūnaite. Čia ji aukėjo gyvenimo auką už Tėvynės laisvę, už jos prisikėlimą.

Gyd. Birutė Žemaitytė – viršutinėje eilėje ketvirta iš kairės – su jaunimu prie Šlavantų bažnyčios (Iš KGB archyvo)

Grįžus į Lietuvą, Aušros Vartuose kun. Juozas aukojo padėkos Mišias, vienydamas su Kristaus Auka tų vargo žmonių sunkią dalį, kad Viešpats pasigailėtų jų – neturinčių tėvynės, laisvės, bažnyčios ir vadų, vedančių per dykumas į Pažadėtąją Žemę.

II kelionė (1979 m. gruodis – 1980 m. sausis)

Reikėjo daug dirbti, kad užsidirbčiau laisvų dienų. Keliauvau vienu viena – tai pirmoji savarankiška kelionė.

Į Maskvą atskridau lėktuvu. Į Volgogradą bilietą gavau tik kitai dienai. Ryto teks laukti aerouoste. Iš kun. Juozo patyrimo žinojau, kad daiktus reikia visus jausti. Todėl užmigau juos susidėjusi po galva. Toks ten ir miegas: girdėti skelbiami reisai, žmonės šurmuliuoja kaip skruzdėlyne.

Nuostabi kelionė lėktuvu: kaip gražu pakilus virš debesų – kiek ten saulės, erdvės! Po poros valandų lėktuvas nusileido Volggrade.

Nuvykau į autobusų stotį. Iš ten ilgai ilgai važiuoju, kol pasiekėme Kotovą. Suradau reikiamą gatvę, namą, nuo praėjusio karto jau pažįstamus žmones. Pavalgydino. Šiuose namuose didelėje pagarboje laikomas Švenčiausiasis.

Labai rūpėjo atvykimo tikslas, todėl nedelsdama paklausiau, ar bus vaikų, kiek jų surado teta Roza Dilman. Susižvalgė senukai ir išlemeno:

– Vaikų nėra ir nebus. Visi įbauginti, mokytojų ir kitų pareigūnų įspėti, kad nebūtų auklėjami religine dvasia. Taigi visi bijo... niekas nenori rizikuoti. Kiekvienas mokys savuosius kaip pats išmano...

Še tau, kad nori! Norėjome Viešpaties šviesą įžiebtį, bet jie nenori... Kaip sunku buvo užsidirbti laisvas dienas! O kelionė! Vykti tiek tūkstančių kilometrų... Bet svarbiausia – koks jų neryžtingumas ir šaltumas tikėjimui! Jų sielos skęsta tamsoje, nežinojime, o bijo pajudinti pirštą, kad išeitų iš šios būsenos.

Šventas pyktis užvirė manyje. Griežtu tonu pareiškiau:

– Ne! Aš nekelsiu kojos iš čia, kol man nesurasit vaikų! Nesąmonė! Vokiečiai, o neturi vaikų!..

Nutilau. Širdis smarkiai plakė. Šventoji Dvasia, apšviesk jų protus ir širdis!

Matyt, pataikiau į vokišką charakterį. Žmoneliai tik susižvalgė ir sukruto, ėmė tartis. Senukas Konradas išėjo kažkam skambinti. Grįžęs ėmė raminti:

– Nenusimink, palauk valandėlę – gal kas išeis...

Gerai. Laukiu. Nuėjau pas Viešpatį melstis. Iš širdies plaukė graudi malda:

– Viešpatie, Tu matai, kokios vargingos žmogaus pastangos! Tū pats veik savo gailestingumo ir tiesos galybe... Tai, ko mes nepralaužiame, Tu lengvai gali atlikti vienu momentu savo atsikvėpimu... Siųsk savo Dvasią, kad Ji padvelktų į jų širdis atgimimo pavasariu...

Vakare atvyko dėdė Josifas ir sutarėme, kad iš pat ryto vyksim ieškoti vaikų. Nuėjau ilsėtis, bet širdį vis tiek labai

Kun. J. Zdebskis ir (iš kairės)
gyd. Birutė Žemaitytė su Pavolgio
vokiečiais. Šlavantai, 1981 m. vasara
(Iš asmeninio archyvo)

skaudėjo... Kur mano vaikai?

Išaušo rytas. Išvykome su dėde Josifu. Ilgai ilgai burzgino mūsų autobusiukas vieninteliu duobėtu to krašto „asfaltu“. Išlipome Žirnovsko mieste. Nuėjome į vadinamąją „autobusų stotį“. Tai apgriuvusi lūšna, kurioje vidutinio dydžio kambarys su pora išklypusių langelių, pilnas nuo rudens likusių pusgyvių mūsų, prispjau-dytas saulėgražų lukštų. Palubėje tvyro debesys dūmų. Ant vadinamųjų „suolų“ sėdi paniurę pikti žmonės. Vieni gliando saulėgražas ir spjauo lukštus tiesiai į vidurį

kambario, kiti rūko, tretį garsiai šnekučiuojasi. Šitoj varganoj „stoty“ nėra jokių autobusų aikštelių, nė padoraus eis-mo tvarkaraščio. Atvažiuoja koks autobusas – visi lekia klausti, kuria kryptim važiuos: kam tinka – sėda, kam ne – grįžta atgal į stotį.

Daug kartų ir mano vadovasėjo klausti, kuria kryptimi važiuos atvykęs autobusas, ir vėl sugrįždavo. Taip pralaukėm apie keturias valandas, kol pagaliau atvyko mūsų. Važiavom apie pusvalandį ir atvykom į didelį kaimą, panašų į anksčiau aprašytąjį.

Užėjom į labai tvarkingus namus. Dėdė Josifas pasikalbėjo su namų šeimininku, kažką tarėsi. Paskui išėjome ta-

keliu pro parduotuvę. Dėdė Josifas šnektelėjo su linksmu apkūniu vairuotoju Adomu Apelgancu. Mačiau, kaip simpatiškas storulis maloniai pasižiūrėjo į mane ir teigiamai linktelėjo. (Vėliau mes gerai susipažinome: tai buvo gausios gražios šeimynėlės tėvas. Sužinojęs mano atvykimo tikslą, jis iš karto sutiko.)

Pasibeldėme į dar vienas duris. Įėjom į didelę erdvią virtuvę. Ten mane pasodino, o dėdė Josifas pasikalbėjo su namų šeimininke, gausios šeimos motina. Tai buvo Emilija Apelganc. (Po metų ji su vaikais apsilankė Lietuvoje, žr. nuotrauką.) Priėjusi prie manęs, ji linksmi pasisveikino, apkabino ir tarė:

– Čia tavo namai. Tu pas mus gyvensi. Mes tavęs iš čia niekur neišleisim. Pas mus yra nemažai vaikų. Tu juos netrukus pamatysi. O dabar nusirenk ir pailsėk.

Tuoju pavaišino, pakalbino. Nuvedusi į galinį kambarį, parodė lovą ir pasakė:

– Čia tavo kambarys ir lova. Gretimoje lovelėje miegos dvi mergaitės.

Pavakarys. Pasigirdo balsai, kojų trepsėjimas. Pradėjo rinktis vaikai, jaunimas. Atėjo ir tėvų, motinų su mažyliais ant rankų. Susirinko pilnas kambarys. Visi pasisveikino, susėdo ir įsmeigė į mane akis.

O aš... Laisvai kalbėti nemoku, jaudinuosi, žodžiai kliūva, nors turiu didelį troškimą jiems padėti. Širdies gilumoje meldžiuosi: „Šventoji Dvasia, Tu prabilk mano lūpomis, nes jos virpa iš susijaudinimo... Tu kalbėk jiems savąja Meile. Savo Išmintimi juos mokyk, nes troškimai dideli, o jėgos silpnos...”

Pasikalbėjome. Supažindinau su atvykimo tikslu. Susitarėme mokymosi valandas: juk dabar žiemos atostogų metas.

Taip prasidėjo mūsų pamokos. Jose kasdien dalyvaudavo per 20 mokinių: pagal galimybes suaugusieji, maži vaikai, jaunimas. Pradėjome nuo žegnonės, nes ir žegnotis nemokėjo teisingai.

Nuostabus buvo Jozefas, šios gausios šeimos tėvas. Jis pasakojo:

– Aš jau seniai turėjau viltį, kad Dievas mums padės ir meldžiausi: „Dieve, mes norime savo vaikus auklėti katalikiškai, norime, kad jie melstųsi, bet patys nemokame jų mokyti. Juk tik mūsų tėvai ir seneliai galėjo lankytis bažnyčioje, o mes nesame jos matę... Atsiųsk žmogų, kuris išmokytų mus ir mūsų vaikus melstis“. Argi Dievas neišklausė šios maldos? Kai tik sužinojau apie tavo atvykimą, lengviau atsidusau: pagaliau Dievas atsiuntė...

Čia sutikau ir 1980-uosius metus. Sutinkama triukšmingai: niekas nemiega, krečia įvairius pokštus, gąsdina, vaikšto persirengę įvairiomis baidyklėmis, dainuoja.

Po Naujųjų metų triukšmo gyvenimas vėl plaukė normalia vaga. Vaikai buvo uolūs ir gabūs, greit pagaudavo prasmę ir esmę, darė pažangą. Susirinkdavo punktualiai.

Laisvu laiku kiekvienam atskirai rašiau vokiškas maldas rusiškomis raidėmis, rusų kalba trumpas taisykles religinio gyvenimo ugdymui. Darbo užtekdavo nuo ryto ligi vakaro.

Pradėjome laukti atvykstant kun. Juozo. Ir šį kartą teko laukti iki paskutinės dienos. Taip buvo liūdna pagalvojus, kad darbas gali likti be vainiko... Ačiū Dievui! Atvyko.

Pasisveikinęs su džiaugsmu tarė:

– Kad tu žinotum, kaip gera, atvykus tūkstančius kilometrų, rasti savą žmogų! Taip ir padvelkia namų jaukumu. O kai tekdavo keliauti vienu vienam – ypač ilgas valandas laukti autobuso – toji Rusijos nykuma ir begalinė vieatvė būdavo labai sunku pakelti. Rodos, esi visų atstumtas, be galo vienišas. Sutikti savą žmogų šiuose toliuose – tai tas pats, ką dykumoje kaitros ir troškulio išvargintam žmogui surasti oazę. Koks geras Dievas, leidžiantis mums dalyvauti Jo atperkamajame žygyje!

Pasistiprinęs ir trumpai pailsėjęs, kun. Juozas pradėjo darbą. Kalbėjosi su vaikais, jaunimu, pagilino ir įtvirtino jų

žinias. Labiausiai akcentavo tobulo gailėsčio svarbą jų sąlygomis, mokė, kaip jų sužadinti. Mokė vaikus, kaip atsiprašyti tėvų, kaip visus dienos darbus, mokslo valandas, vargus ir kančios momentus suvienyti su Kristaus kančia ant kryžiaus.

Kun. Juozui gera buvo Rusijos dykynėse surasti šią oazę, kurioje širdys ilgisi gerojo Dievo. Kaip nuoširdžiai jis priėmė kiekvieną vaikeli, einantį išpažinties! Juk tai pirmoji išpažintis jų gyvenime, nors kai kurie jau 16–17–18 metų. Ilgokai užtruko ši tyrinanti procedūra, nes po vaikų ir jaunimo išpažintį atliko didelis pulkas suaugusiųjų.

Grižtančius po išpažinties vaikus pasitikdavau ir kartu su jais atlikdavau atgailą, nes jie dar nespėjo atmintinai išmokti pagrindinių maldų. Stebėjausi Dievo malonės veikimo galybe šių vaikų sielose.

Buvau bebaigianti rengti žvakes einantiems Pirmosios komunijos. Staiga mažoji Katerina Apelganc pripuolė prie manęs:

– O kodėl man nėra?

– Tu mažytė. Priimsi Jėzų į savo širdelę kitais metais. – (Ji uoliai dalyvavo visose pamokose, bet ją laikiau laisva klausytoja, manydama, kad priims Komuniją ateinančiais metais, nes jai tebuvo šešeri.)

– Kitais?.. Bet aš noriu dabar. Aš noriu priimti Jėzų!

– Katerina, tuomet reikės eiti išpažinties.

– Na ir eisiu, o kas?

Jos akelėse buvo tiek ryžto ir troškimo, kad neįmanoma prieštarauti. Pasakiau kun. Juozui ir paklausiau, ką daryti. Jis nedvejodamas atsakė:

– Būtinai reikia leisti, nes ir Kristus sakė: „*Leiskite mažutėliams eiti pas mane, nes jų dangaus karalystė*”.

Džiaugdamasi pranešiau atsakymą Katerinai. Kartu pasirengėme išpažinčiai. Tikrai jaudinantis vaizdas, kai mažutė ilgakasė šviesiaplaukė mergytė, gražiomis mėlynomis akelėmis ir tyru angelišku veideliu suklupo prieš Kristaus

atstovą ir, išmeigusi į jį akeles, pradėjo išpažinti... Dėl vieno tokio kūdikio negaila visos šios kelionės vargo!

Pasirengimas Mišioms ir Pirmajai komunijai. Baltai apdengėme stalą, pastatėme kryžių, žvakes, dirbtinių gėlių puokštes (mat žiema). Šv. Mišių metu giedojo vaikai, su džiaugsmo ašaromis jų klausėsi tėvai. Pirmąją komunią priėmė septyniolika vaikų ir jaunuolių (mažesnieji priims kitais metais). Po Mišių – jaudinantis tėvų palaiminimas.

Dar buvo krikštai, ligonių lankymas ir antros šv. Mišios kitame kaimo gale. Ten susirinko antra grupė, nes viename name netilpo. Kun. Juozas darbą baigė vėlai vėlai. Tačiau ką tai reiškia prieš sėjos džiaugsmą! Kaip gera buvo po tokios gražios, darbingos ir vaisingos dienos susėsti vakarienės! Po to – trumpas nakties poilsis.

Anksti rytą vėl aukėjo didžiąją Auką. Vėl susirinko visi dalyviai.

Mažoji Katerina po šv. Mišių tarė:

– Taigi pas mane dabar yra du Dievuliai: vienas vakar dienos, o kitas šios dienos.

– Ne, Katerina, Jis yra vienas, bet apsilankė pas tave du kartus. Taip kaip tu esi viena, bet gali pas draugę ateiti kelis kartus.

– Ar Jis visada bus su manimi?

– Taip. Jis bus su tavimi tol, kol Jo neišvarysi didele nuodėme.

– Aš visada būsiu gera ir Jis visada gyvens su manimi. Ar taip?

– Taip, Katerina. Jis labai labai nori gyventi tavyje, tave mylėti, o tu mylėk Jį ir visus žmones.

– Ar ir rusus?

– Taip, ir rusus, nes visi yra Dievo vaikai.

– Gerai.

(Dabar šiai mergaitei per 20 metų. Ji labai graži ne tik kūnu, bet ir dvasia, išlaikiusi tikėjimą. Gyvena su tėvais, seserimis ir broliais savo tėvynėje, Vokietijoje.)

Atsisveikinome su šia svetinga pastoge, su visais mie-
lais vaikais. Pažadėjau atvykti vasarą. Širdis jau liko įregis-
truota šiame kampelyje: jo neįmanoma užmiršti.

Reikia paminėti, koks nuostabus keliautojas buvo kun.
Juozas. Atvykus į aerouostą, jis pirmiausia kiek iš tolo apei-
na visus kasų langelius, stebi iš arčiau ir toliau, pagaliau
pasirenka vieną. Užkalbina, išdėsto reikalą ir prašo. Kalba-
si kartais ilgiau, kartais trumpiau, bet rezultatai būna pana-
šūs: užkalbintoji kasininkė ar viršininkė neriasi iš kailio,
stengdamasi gauti reikiamą bilietų kiekį. Pati mačiau, kaip
išrinktoji bėgioja pro vienas, pro kitas duris, kažką kalba,
aiškina. Pagaliau duoda ženklą prieiti prie langelio, paduo-
ti pasus bilietams išrašyti. Tai būdavo kiekvienos kelionės
metu – skirtinguose miestuose, skirtingu laiku. Kas jas pa-
veikdavo, kad kun. Juozas galėjo laiko barjero netrukdo-
mas keliauti kiaurai per visą Tarybų Sąjungą? Be abejo, bu-
vo reali Dievo ir kun. Juozo mylimų šventųjų pagalba. Tu-
rėjo reikšmės jo didelis gerumas ir taktas. Bet negalima ne-
pripažinti ir jo hipnotizuojančio žvilgsnio galios.

IV kelionė (1981 m. rugsėjis)

Šaltoka diena. Rudens vėjas drasko paskutinius lapus,
raudonuoja šermukšniai.

Su kun. Juozu nuvykome į nuošalią kaimo parapiją pa-
siimti kelionėn dar vieno keleivio – tėvo Zubraus. Jį rado-
me zakristijoje. Jis skubiai susidėjo daiktelius ir išvyko-
me, nes iki lėktuvo išskridimo buvo likę visai nedaug lai-
ko. Iš Vilniaus aerouosto pakilo milžinas paukštis ir nusi-
leido Volgograde. Tačiau iki kelionės tikslo dar apie 260
kilometrų.

Pavakarys. Išlipę iš lėktuvo, netoliese radome mažą au-
tobusiuką, vykstantį mums reikiama kryptimi (jis, matyt,
buvo atvežęs savus keleivius). Kun. Juozas pakalbino vai-
ruotoją, iš anksto užmokėjo už kelionę ir įsėdome.

Autobusėlio publika – rinktinė. Visi keleiviai, išskyrus mus, rūkė, gėrė degtinę, spjaudėsi ir labai bjauriai keikėsi. Viduje toks baisus tvaikas nuo degtinės, dūmų iš pypkių dantyse bei motoro, kad nėra žodžių išreikšti... Dvokė ir jų valgoma kažkokia mėsa, konservai. O jau kalbos kalbelės... Tėvas Zubrus sėdėjo prieš mus tylus – ir jam reikėjo klausytis šitų nešvankybių... Kun. Juozas užsigrūdinęs panašiose situacijose. Negi pakeisi šiuos žmones, kurių leksikonas taip įaugęs į kraują? Tylėjome. Važiuojant, kratantis per duobes ir tokioje aplinkoje pradingsta ne tik apetitas, bet ir miegas...

Apie vidurnaktį atsibaladojom į Kotovą. Susiradome gerai žinomus namus, kuriuose gyvena Viešpats. Beldžiam į langą – tylu. Mat jie miega iš kitos namo pusės esančiame kambaryje. Vartai aukšti, užsklęsti iš vidaus. Belieka man, kaip jauniausiai, ropštis per vartų viršų. Sėkmingai atsidūriau kieme, atšoviau vartų sklendę. Prižadinę senukus, visi sugužėjome į vidų. Kaip gera pas savuosius! Senukai nuoširdžiai priėmė, pavalgydino, apnakvydino.

Anksti rytą senukas Konradas, nors pats ir liuteronas, bet uoliai kviečiantis tikinčiuosius, išėjo jiems pranešti, kad atvyko kunigai. Tuojau pradėjo rinktis žmonės. Vienas kunigas išėjo į miestą lankyti ligonių, o kitas klausė susirinkusiųjų išpažinčių. Kai sugrįžo pirmasis, prasidėjo šv. Mišios. Graudi giesmė suvirpino namelio sienas...

Tą pačią dieną išvykome toliau. Pavakary buvome Petro Valo mieste. Čia irgi sujudo, subruzdavo žmonės, trokšdami pasinaudoti kunigo apsilankymu. Šį kartą kunigai net du.

Šiame mieste ligonių lankyti išėjo kun. Zubrus, o kun. Juozas liko krikštyti, klausyti išpažinčių. Kai kunigas, ap-lankęs ligonius, sugrįžo, prasidėjo šv. Mišios.

Žmonių prisirinko pilni maldos namai, bet beveik nėra jaunimo, vaikų. Tėvai sutiktų juos leisti mokytis tikėjimo tiesų, bet reikia atvykti. Reikia apsigyventi tarp jų ir iš anksto parengti kelią Viešpaties atėjimui. „*Pjūtis didelė, bet darbininkų mažą...*“

Kai kam atrodo, kad į šiuos tolimus kraštus vykstama susižavėjus romantika... Už tokius belieka melstis: „Tėve, atleisk jiems, nes jie nežino, ką kalba...”

Pas mus, Lietuvoje, mažai suprantamos šių kraštų sąlygos. Ir man grįžus, savieji ne kartą klausdavo: „Na, kaip? Ar daug parengta Pirmajai išpažinčiai, Komunijai?”

Dievuliau, koks naivus klausimas! Čia reikia džiaugtis kiekvienu vaikiu, kiekvienu jaunu žmogumi, kuris sutinka klausytis Dievo žodžio. Čia dirvonai, kuriuos reikia išplėsti. Čia žmonės, dvasia alkani ir ištroškę, bet praradę alkio ir troškulio jausmą. Reikia juos pažadinti, reikia atnešti tyro Malonės oro, kad jie giliau įkvėptų. Reikia didelės kantrybės ir takto prieiti prie jų durų. Reikia nenusigasti abejingumo, šaltumo ir dvasinio letargo. Juk jie propagandos užliūliuoti, pavargę nuo kasdieninių darbų, nes dirba daugiau, negu kadaise mūsų baudžiauninkai... Reikia rasti raktą į jų širdis, kurios atsiveria pamažu ir nedrąsiai. Reikia didelės meilės rinkti visus trupinėlius ir juos dėti į Viešpaties pintines.

Gal čia ilgai ilgai teks laukti derliaus. Bet svarbu dirbti, kultivuoti apleistą sielų dirvožemį, išmelsti Malonės lietų, kad kunigas atvykęs rastų parengtą dirvą berti Dievo žodžio sėklai. Gal mes ir nesulauksime derliaus, bet reikia – būtinai reikia! – sėti, rinkti trupinius į ištiestus Išganytojo delnus.

Su kokia kantrybe ir nuoširdumu kun. Juozas sutikdavo kiekvieną žmogų! Jam kiekviena siela buvo brangi ir nepakartojama. Jis jas gydė, plovė ir rinko į Viešpaties aruodus.

Kotovo mieste šv. Mišias aukojo kun. Zubrus. Mišios buvo giedotinės: neblogai skambėjo lotyniškos giesmės. Pasištinę gyvųjų Duona, atsigaivinę dvasia, žmonės vakaro tamsoje išsiskirstė į namus. Mes parėjome pas tetą Rožą Dilman, kurios namuose daug vietos.

Rytą išvykome į didelį Franko kaimą, apie kurį pasakojau antroje kelionėje. Čia bus pats kelionės centras.

Vargais negalais atvažiavome iki rajono centro. Prasidėjo nesibaigiantis autobuso laukimas. Netekęs kantrybės, kun. Zubrus pratarė:

– Nejaugi čia negalima kaip nors iš anksto susiplanuoti išvykimo, kad neitų veltui taip brangus laikas? Pagaliau reiktų žmonėms iš anksto pranešti, kad jie lauktų kunigo, o ne kunigas jų!

Kun. Juozas šypsodamasis atsakė:

– Tėveli, čia atvykus laikas sustoja. Blieka vienas dalykas, kuris gelbsti visose sąlygose, – kantrybė. Čia autobusu nepaskubinsi, tvarkos neįvesi. Reikia kantriai laukti, ir tiek. Pranešti iš anksto žmonėms taip pat negalima: tada mes rastume ne tik žmones belaukiančius, bet ir nuošaliau stovinčią milicijos mašiną... Taigi, Tėveli, nesinervinkit ir nesijaudinkit – viskas bus gerai: nors ir po daug valandų, mes pasieksime tikslą. Čia jums ne Ukraina, kur žmonės laukia su ašaromis akyse, po kunigo kojomis tiesdami skaras, berdami gėles. Šiuose kraštuose jokios išorinės pagarbos ir entuziazmo nematysit...

Mes jau Franko kaime. Apsistojome toje pačioje gausioje šeimoje. Tuoju apie mūsų atvykimą sužinojo visi geros valios žmonės ir ėmė rinktis. Nuotaika visai kitokia. Čia daug jaunimo, vaikų ir kūdikių. Klegesys, judrumas, gyvybė.

Jie renkasi – paprasti ir mieli. Mergaitės basomis kojomis, nors jau abiturientės. Šių mergaičių akyse spindi krikščioniškos tyra siela, jos dar nesugadintos bedieviškos aplinkos. Jos nuolat užimtos: rūpinasi mažesniais broliukais, sesutėmis, dirba laukuose, daržuose ir namų ūkyje, nes kiekviena gausi šeima turi ir didelį gyvulių bei paukščių ūkį.

Renkasi maži vaikai ir mergytės. Visų žvilgsniai nukreipti į mus: mes jau pažįstami. Tai Viešpaties žiedai, pražydę suaižėjusioje stepėje.

Pakartojome, prisiminėme tikėjimo tiesas, pasirengėme išpažinčiai. Prieš išpažintį buvo sunkus vaikelių savimeilės išbandymas: juos visus kun. Juozas paragino atsiprašyti savo tėvelių. Kaip sunkiai sekėsi šis nusižeminimo aktas! Bet galop visi be išimties tai padarė.

Kadangi buvo du kunigai, tai pasidalijo darbu: vienas klausė išpažinčių viename kambaryje, kitas – kitame, o laukiantieji buvo viduriniame kambaryje ir virtuvėje. Visi jaunieji ir mažieji susispietė prie kun. Juozo kėdės-klausklos, o suaugusieji ir senieji atliko išpažintį pas kun. Zubrų. Dar niekada šiuose namuose nesidarbavo du kunigai – šį kartą mes labai turtingi!

Baigus klausyti išpažinčių, prasidėjo šv. Mišios, kuriose giedojo vaikai. Tokiomis nežmoniškoms sąlygomis kilo į dangų tyra giesmė. Kokios brangios kiekvienos akys, kurios žvelgė į Išganytoją Perkeitimo metu, ir širdys, kurių gelmes „nušvietė Viešpaties šlovės šviesa“!

Tai va, kokie spindintys tie trupinėliai, kuriuos vis rinko ir rinko šventos kun. Juozo rankos. Jis mokė juos gyventi pagal sąžinės balsą, mokė mylėti ir atleisti. Mokė visas kančias vienyti su Jėzaus kančia ant kryžiaus, mokė drąsiai savo gyvenimu išpažinti gyvąjį Dievą. Mokė tėvus laiminti savo vaikelius ir, gink Dieve, niekada jų neprakeikti, nes tėvų prakeikimas duoda šėtonui didelę galią veikti jų vaikus. Mokė užjausti vieni kitus, suprasti ir tvirtai laikytis švento Katalikų Bažnyčios tikėjimo.

Jis atskirai kalbėjosi su geros valios vyrais, kurie nedrąsiai ėmė vis labiau domėtis religiniu gyvenimu. Tiesa, jis niekada nieko nevertė: mokėjo laukti, kada Viešpats prakalbina sielą. Toks kun. Juozo taktas ir gerumas ne vieną patraukė į Viešpaties kaimenę.

Jam gaila buvo Anės – apsigimusios, negražios, bet labai protingos mergaitės, augančios girtuoklio tėvo namuose. Kun. Juozo akys ilgiausiai sustodavo ties tais, kurie būdavo prislėgti, nelaimingi, suvargę, apsunkinti.

Kitą rytą šv. Mišios buvo aukojamos kitame kaimo gale, kur kiekvieną sekmadienį žmonės renkasi malдай, kur gyvena Dievas Eucharistijoje.

Po pietų grįžtame į Petro Valą. Norime dar aplankyti kaimą Novąją Nikolajevką. Oras pabjuro. Dangus apsiniaukęs, lyja. Visur baisus purvynas. Dėl blogo kelio autobusai į tą kaimą nekursuoja. Sutariame: kun. Zubrus lieka Petro Vale ir aprūpina tikinčiųjų reikalus, o mes su kun. Juozu išeiname pėsti.

Vienuolika kilometrų žygiuojame geležinkeliu. Eidami kalbame Rožančių. Aplinkui tušti, nykūs rudeniški laukai, gyventojų nėra. Plikuose krūmuose straksi viena kita šarka, sučirškia žvirbliukas ir vėl – begalinė laukų platuma, stūgauja vėjas.

Šiuo geležinkeliu pėsčiai man tenka eiti jau trečią kartą, o kun. Juozui – antrą. Į čia buvo mano pirmoji kelionė. Kažin kiek vaikelių ateis iš to septyneto?..

Mes vis einam ir einam Viešpačiui ieškoti sielų, nors dargana, purvas, nykuma. Kažin ar daug Lietuvos kunigų ryžtųsi eiti šį kelią dėl „trupinių“? Kun. Juozas nematuoja ir neskaičiuoja. Jis žino viena: reikia!

Diena slenka vakarop. Pradedama temti. Kaimo vis dar nesimato. Mes jį prieiname jau visai sutemus. Prasideda pats „nuostabiausias“ kelio tarpas nuo geležinkelio iki kaimo: per didžiausią purvyną tamsoje reikia įveikti apie porą kilometrų... Einame mašinų nuvažinėta keliavėžė, bet greit ir ją pametame tamsoje. Kiekvieną žingsnį reikia atkovoti: iš glitaus purvo ištrauki vieną koją – įklimpsta kita... Kun. Juozas kantriai eina tylus, purvinas, pavargęs. O juk reikia prisiminti, kad prieš nepilnus metus (1980 10 03) jis buvo cheminėmis medžiagomis nudegintas ir, aišku, sveikata dar nusilpusi.

Jau matyti kaimo žiburiai. Pasukam jų link, bet patenkam į dar didesnę klampynę... Pavargome, bet nieko: juk einame Viešpaties vardu! Kartais, nenulaikiusi pusiausvyros, į purvą sukiši ir rankas... Vėl, žiūrėk – liko purve batas.

Apgraibom jį susirandi ir džiaugiesi, kad bent į vidų nepribėgo tos „purvo košelės“... Pasiekę kaimą, šviesoje atrodo me pasigailėtina. Niek! Vanduo viską nuplauna.

Kol plovėmės batus ir kojas, žmonės išėjo su žibintais kviesti kitų, nes jiems skirtas tik šis vakaras.

Susirinko nedidelis būrelis: kiti pabūgo purvo ir tamsos... O kun. Juozas nebijojo įveikti tūkstančių kilometrų, pėsčias eiti taip toli per purvą, tamsą, vėją, lietų... Teisingai jis sakė: „Nuodėmės turi išpirkti nekalta, laisvai prisiimta kančia“. Šiuos žodžius jis vykdė visu savo gyvenimu. Ir čia jis, nekaltas, kentėjo už kaltuosius.

Iš anksčiau parengtų septynių vaikelių Mišiose dalyvavo tik trys – kitiems buvo per sunku ateiti... Ar galima juos kaltinti?! Juos reikia išvesti iš tamsos į šviesą. Jei galima ką kaltinti, tai mus, kurie ne viską – tikrai ne viską! – padarome, kad mūsų broliai praregėtų...

Atgal į Petro Valą mus nuvežė jau motociklu. Iš ten dar rengėmės į Palasovkos miestą anapus Volgos, kur atvykti prašė žmonės. Vykom autobusu iki Kamyšino, paskui garlaiviu ir vėl autobusu. Pasiekėme didelį miestą. Nors jis ir didelis, bet toli nuo civilizacijos. Gatvės negrįstos, visur baisus purvynas (pas mus tokio purvo niekada nebūna: bjaurus, glitus, kažkokios visai kitokios konsistencijos). Šaligatviose vietomis nutiestos lentos: taip ir šokinėji nuo vienos ant kitos, jei nenori prisemti pilnus batus šios purvo košės.

Vargšas kun. Zubrus – kaip jis jaučiasi šioje Rusijos mizerijoje?! Jis kantriai daro „akrobatiškus šuolius“... Iriamės pirmyn. Prieiname nurodytus namus. Pirmas įeina kun. Juozas, po to išėjęs pakviečia mus. Kokia didelė tikėjimo jėga! Ji iš karto daro savais nepažįstamus žmones.

Pavakary susirinko žmonių. Buvo pakrikštyta nemažai vaikų – čia irgi šeimos gausios ir norėtų, kad kas atvažiuotų jų vaikelius mokyti tikėjimo tiesų, parengti juos išpažinti, komunijai.

Mišias aukojo kun. Zubrus. Žmonės pirmą kartą šiame mieste sulaukė kunigo, pirmą kartą čia buvo paaukota nekruvinoji Auka. Laukia šis kampelis širdžių, kurios jiems parodytų Dievą... Kas jiems išties gelbstinčią ranką?..

Toliau vykstame traukiniu į Kamyšiną. Nusipirkome „mandrus“ kupė bilietus, tikėdamiesi žmoniškiau pailsėti. Atvyko traukinys. Varge mielas, kas per laužas! To vadina mojo „kupė“ suolai kieti. Pro plyšius švilpauja vėjas. Drebam iš šalčio. Kai pradėjo važiuoti – dar šalčiau. Susirietę, atseit miegam, bet nuo šalčio neįmanoma užmigti. Užsikloti davė išskydusią ploną antklodę, ir sušilk kad nori, kai traukinys nešildomas, o per visus plyšius skverbiasi šaltas vėjas...

Pagaliau kun. Zubrus sako:

– Žinai, Juozai, kur ta višta, kurią žmonės įdėjo kelionei? Jei jau neįmanoma sušilti, tai reikia bent užvalgyti... – Taigi taip prabilo nusipasninkavęs Tėveliukas!

Nuoširdžiai juokdamiesi, pradėjome taršyti vištelę: gal bent maisto kalorijos sušildys iš vidaus. Vidury nakties valgome vištelę ir „giriame“ rusišką tvarką.

Vargais negalais – dar gyvi ir truputį šilti – pasiekėme Kamyšino miestą. Apsilankėme istoriniame muziejuje. Pasiskundėme į pažįstamas duris. Čia mus mielai priėmė. Pasiskundė vietiniai gyventojai, kad kun. Josifas paėmė iš jų Viešpatį... Kun. Juozas pateisino jo elgesį, bet po pamaldų vėl paliko jiems Švenčiausiąjį.

Susirinko nedidelis būrelis žmonių: šio miesto katalikų bendruomenė labai silpna. Stačiatikiai turi gražią cerkvę ir joje meldžiasi, o katalikai atpratę, atšalę, išblaškyti. Bet ir šiuos „trupinėlius“ broliai kunigai surinko ir nekruvinoje Aukoje paaukojo dangiškajam Tėvui...

Po šv. Mišiųėjome į kitą gatvę. Ten buvo pakrikštyti keli vaikeliai. Kai grįžome namo, mus pavaišino šiltais valgiais ir vynuogėmis, augančiomis šeiminingų kieme. Kelionei įdėjo arbūzų.

Baigėsi mūsų kelionė. Autobusu nuvažiavome į Volgogradą. Lėktuvas nuskraidino į Maskvą. Maskvoje net nusi-gandom: visur sniegas, vėjas, šalta, o mes apsirengę leng-vais rudeniškais drabužiais... Pervažiavom į kitą aerouos-tą. Kun. Juozas savo nuostabiuoju metodu vėl gavo bilietus ir sėkmingai pasiekėme Lietuvos žemę. Ačiū Dievui!

Kaunas. Skubu į Katedrą. Iš kelionės esu dulkina, nešva-ri, pavargusi... Pradėjo smarkiai lyti – sulijo iki paskutinio siūlo... Tokia subjurusi, pasigailėtina įėjau į švarią, šiltą Ka-tedrą. Pasislėpiau tamsiausiam kamputyje, kad neišgąs-dinčiau žmonių. Mačiau praeinančių daug švarių, dailių se-sučių. O aš kaip purvinas, sulytas kačiukas tūnojau savo kamputyje. Viešpats žino, kad ką tik parvykau iš varganos Rusijos žemės, norėdama bent truputį padėti savo bro-liams... Kaip sako kun. Juozas, norint būti laimingam, rei-kia išmokti gyventi ne sau.

V kelionė (1982 metų žiema)

Tai trumpiausia kelionė. Keturių žmonių būrelis vykom į Petro Valą, į tetos Rozos Belman ir jos vyro auksines ves-tuves. Jie seniai mus kvietė, norėdami savo šventę tinkamai atšvęsti.

Traukinio ratai monotoniškai dunda kokias dvi paras, kol pasiekiame Petro Valą. Su džiaugsmu mus pasitinka ju-biliatai. Nors ir žiema, bet nuvežėme dar gyvų baltų gvaz-dikų, padovanojome senatvės lazdas – kryžius.

Šeštadienis. Vakare kun. Juozas paaukojo Mišių Auką, kurioje dalyvavo nedidelis būrelis. Po šv. Mišių visi iškelia-vome lankyti ligonių.

Tamsu. Gatvės neapšviestos. Danguje mirksi žvaigždės. Priekyje žingsniuoja senas vokiečių, pasiremdamas ilga laz-da. Paskui jį eina kun. Juozas, glausdamas prie širdies gerą jį Dievą, o toliau einame mes. Tikra Palestinos laikų kelio-

nė, kai Viešpats vaikščiojo lankydamas išblaškytas Izraelio tautos avis. Šie žmonės taip pat išblaškyti lyg žiežirbos po įvairius Rusijos miestus ir kaimus, be tėvynės, bažnyčios, kunigų...

Tą vakarą aplankėme keturiolika ligonių. Vienur priėmė su meile, džiaugsmu. Kitur namiškiai, išskyrus ligonį, abejingi.

Štai einame į namus, kuriuose yra sunkiai serganti ligonė. Įeiname į priėmę. Kun. Juozas tyliai stovi kamputyje – kaip kadaise Marija su Juozapu Betliejuje ieškodami užiegos. Laukia Dievas kūrinių sutikimo... Pagaliau vedlys gauti leidimą įvesti kunigą. Prasiveria durys.

Dešinėje sėdi būrelis kortuojančių, kurie, šnairomis į mus pasižiūrėję, tęsia azartišką lošimą. Niekas čia neatsiklaupė, niekas nenulenke galvos. Tik vargšė ligonė, verkdamas iš laimės, priėmė Ligoninių sakramentą, pasistiprino Gyvybės Duona ir liko toliau kentėti, apsupta abejingos netikinčios šeimos. Dėkingu, bet liūdnu žvilgsniu ji išlydėjo mus ir liko laukti išvadavimo... Mums išeinant, ant laiptų pasirodė pagiežinga moteris ir palydėjo mus neapykantos kupinu žvilgsniu. Tai aplankytosios ligonės duktė...

Žengiame toliau. Priename gražius namus. Vėl liekame laukti už vartų. Skalija šuo. Atsidaro durys. Mus priima su meile, nuoširdžiai. Kambaryje Viešpaties laukia senelis – tikras patriarchas. Rausvas švarus veidas, žili plaukai, tvarkingai aprengtas. Kambaryje papuoštas altorėlis, ant kurio padedamas Švenčiausiasis. Ligonis nuoširdžiai priima visus reikalingus sakramentus. Viskas atrodo gražiai, nuoširdžiai, bet... Čia nėra pačių gražiausių žiedų – vaikų, kurie žaidžia, krykštuoja kitame kambaryje. Nė vieno jų keliukai nesulinko pagarbinti Dievo... Jie tikriausiai galvoja, jog tai senelių reikalas. Bandom juos pakalbinti. Norime, kad ir jie su mumis pasimelstų. Bet nieko neišsėina – jie nemoka melstis... O juk jų seneliai tikintys žmonės, vieni iš šviesesnių šiame nykiame mieste.

Keliaujame toliau. Visur kartoja tas pats: vedlys įėjęs vidun pakalba, po to įsiveda kun. Juožą, kuris su Viešpačiu stovi už durų lyg elgeta. Ir vėl mūsų laukia ligos išvargintas senelis. Jis guli ne itin tvarkingame kambaryje. Stalas užverstas, nėra vietos net Viešpačiui: Jis kukliai prisiglaudžia ant spintelės krašto... Nėra nė žvakutės Jo garbei... Ką padarysi – Jis pasilsės senelio širdyje... Padovanoję seneliui rožančių ir šiek tiek pinigų, įšeinam iš šių namų.

Keliaujame tamsiu takeliu per kažkokią daubą. Kylam į kalnelį, vėl einam. Einam beveik į kitą miesto kraštą. Štai nušviesti namai. Durys praviros. Čia žmonės jau žino apie mus ir laukia. Susirinkę aštuonetas, keturis iš jų reikia ap rūpinti sakramentais: jie atlieka išpažintį, ištiesia rankas Ligonių patepimui, priima Švenčiausiąjį. Rieda dėkingumo ašaros... Pagieda porą vokiškų giesmių. Po to mes giedame lietuviškai. Švento optimizmo nuotaika pagauna susirinkusiuosius – ir jie kartu su mumis bando giedoti lietuviškai.

Tai džiaugsminga ligonių lankymo užbaiga. Jie mums padovanojo po obuolį ir išlydėjo dėkingais žvilgsniais. Grįžom vėlai vėlai. Čia dar laukė keli krikštai.

Koks gražus ir prasmingas buvo šis vakaras! Viešpats perėjo miestą gera darydamas. Mes Jį lydėjome vietoj apaštalių ir stengėmės išaukštinti Jo atėjimą, parodyti žmonėms nebylų pavyzdį, kaip reikia gerbti Išganytoją. Gal koks gėrio grūdelis išdygs ir jų sielų dirvoje...

Sekmadienis. Iš ankstyvo ryto vėl buvo pakrikštyti keli vaikeliai. Paskui ėjom į bažnyčią. Tai gyvenamasis namas, oficialiai įregistruotas kaip maldos namai. Viduje – didokas kambarys, jame baltai užtiestas stalas. Ant jo altorėlis, papuoštas popierinėmis gėlėmis ir daugybe paveikslukų. Centre šventų švenčiausioji vieta – tabernakulis: čia Dievas ištiesė savo padangtę, kad būtų tarp žmonių.

Žmonių susirinko pilnas kambarys ir prieškambaris. Jau nimo maža, vaikų visai nėra. Neatėjo nė jubiliatų vaikai ir

Kun. J. Zdebskis po rekolekcijų. Apie 1985 m.
(Iš asmeninio archyvo)

vaikaičiai... Visi kupini kažkokios baimės, bijo viešai pasirodyti, nors namuose atliko išpažintį, priėmė Švenčiausiąjį. Ką padarysi... Ir pas mus, Lietuvoje, bijančių netrūksta, o ką kalbėti apie šių kraštų varguolius...

Kun. Juozas pirmiausia klauso išpažinčių. Išpažintį atliko visi susirinkę žmonės. Kaip man buvo gaila vienos jaunų moters, kuri verkdamą nuėjo išpažinties, kūkčiodama ilgai ilgai pasakojo tikriausiai liūdną savo gyvenimo istoriją. Bet atsikėlė svyruodama ir dar labiau verkdamą: galbūt dėl kanoniškų kliūčių negavo išrišimo... Ji sunkiai serga kažkokia sisteminė jungiamojo audinio liga. Gyvena su vyru, palikusiu savo šeimą. Su juo turi sūnelį. Pati nepajėgia užsidirbti. Tiksliai nežinau liūdnos jos gyvenimo istorijos, bet mačiau skaudžias jos ašaras... Vargšai žmonės, kaip jiems sunku bedievybės apsuptyje! Neretai jie išipainioja į erškėčius, iš kurių nebepajėgia išsivaduoti...

Prasidėjo šv. Mišios. Jose visas maldas ir giesmes vedė akla mergina. Ji jau senyva, bet gyvena vien Dievui ir mažajai krikščionių bendruomenei. Su koku gyvu tikėjimu ir

įsijautimu ji meldžiasi! Iš visos jos būtybės spinduliuoja atperkamoji kančia.

Šv. Mišių metu giedojome vokiškai ir lietuviškai. Jubiliatų rankose senatvės ramstis – kryžius. Iš lūpų liejasi graudi giesmė.

Štai kas tarsį magnetas traukė jautrią ir apaštališką kun. Juozo širdį! Nors kai kam atrodo, kad tai tik trupiniai, bet šie „trupiniai“ spindi Kristaus Kraujo rasa. Todėl Kunigas, visa palikęs, skubėjo ieškoti paklydusių benamių avių. Jį šaukė Viešpaties balsas ir jis tam kvietimui atsiliepė. Dabar jo akys su tėvišku gerumu žvelgė į senelius, suklupusius prie jo kojų jubiliejiniam palaiminimui...

Baigėsi gražiosios apeigos. Po to keliavome į jubiliatų namus. Čia laukė kuklus šventiškas vaišių stalas. Neilgai prie jo sėdėjo kun. Juozas: iš toliau atvyko žmonių, norinčių gauti dvasinių dovanų. Nusišypsojęs jis pakilo nuo stalo ir vėl išėjo į kitą miesto kraštą. Grįžo pavakary. Dar trumpai pasikalbėjome šioje svetingoje pastogėje, o vakare traukiniu išvykome į Lietuvą.

Tokia buvo ši trumpa kelionė, trukusi savaite. Kaip visuomet, kelionė buvo užbaigta Aušros Vartuose: kun. Juozas vėl aukėjo Mišių Auką kaip padėką už malones ir už visus numylėtus „Viešpaties trupinėlius“, kuriuos jis surinko šios kelionės metu.

VI kelionė (1983 m. birželio 1–26 d.)

Vėl Volgogrado aerouoste. Nuvykusi į autobusų stotį, dar spėjau į Kotovo autobusą. Ačiū Dievui, nereikės per naktį sėdėti stotyje, kaip yra tekę anksčiau du kartus...

Važiuojant buvo nuotykis: per anksti išlipau. Lauke tamsu. Sužinojau, kad iki miesto dar reikia važiuoti apie pusvalandį... Taip nejauku... Aplinkui skurdus Rusijos kaimeilis, vargana stotelė ir aš viena su savo bagažu. Ką daryti? Kreipiuosi malda į Viešpatį pagalbos. Stabdau pravažiuo-

jančius automobilius. Du nuvažiavo, trečias sunkvežimis sustojo. Labai nejauku moteriškai tamsoje lipti į pravažiuojančią mašiną... Bet ką daryti vidury laukų? Meldžiuosi į Angelą Sargą, prašau Viešpatį, kad savo galybe apsaugotų... Iš tikrųjų vairuotojas buvo geras žmogus. Privažiavęs Kotovą, jis specialiai pasuko savo didžiulę mašiną iš pagrindinio kelio ir nuvežė į reikiamą gatvę. Pats išsoko iš kabinos paklausti gatvės, išlaipino mane. Nuoširdžiai jam padėkojau. Milžiniška „Kolchida“ nuvažiavo savo keliais, o aš likau gatvėje.

Tamsu, nematyti namo numerių. Arti vidurnaktis. Prie netolimo namo pamačiusi moterį, paklausiau, kur gyvena reikiami žmonės. Ji paaiškino, jog pasukau ne į tą pusę. Šūktelėjo kažkokiam Sašai, kad parodytų kelią. Tasai Saša su gitara rėkaliojo kelių paauglių būryje. Pasiteiravau moters, ar nebaisu su jais eiti. Ji atsakė, jog tai geri berniukai, kurie džiaugiasi išlaikę egzaminą. Nuėjau šio linksmo būrio apsupta. Jie palydėjo mane ligi vartų ir, pavaišinti saldainiais, nuėjo toliau.

Sustojau prie pažįstamų vartų. Deja, jie užsklęsti iš vidaus. Name tamsu. Beldžiau beldžiau į langą, bet nieks neatsiliepė. Beliko pakartoti išbandytą būdą – lipti pro vartų viršų... Sėkmingai persiropščiau į kiemą, atsidariau vartus, susinešiau savo daiktus ir lengviau atsidusau: esu savųjų kieme!

Ne iš karto mane įsileido vidun. Kelis kartus beldžiau į langą ir aiškinau, kas tokia esu. Pagaliau uždegė šviesą, atidarė duris.

Rytoj teks vykti toliau. Buvau labai pavargusi. Kaip gera užmigti baltoje lovoje! Rytą dar taip norėjosi miego, bet teta Roza pažadino ir liepė keltis. Šiandien Devintinės, bet keliauju toliau.

Ilgai ilgai laukiau autobuso: atvyko tik po trijų valandų. Atvažiavus į rajoninį Žirnovsko miestą, vėl tiek pat reikėjo laukti autobuso į Franko kaimą. Pagaliau apie 17 val. bu-

vau vietoje. Apsistojau vėl toje pačioje gausioje šeimoje, kurioje buvau gyvenusi jau keletą kartų.

Rytojaus dieną važiavau 50 km į Medvedicos geležinkelio stotį užsakyti bilietų grįžti į Lietuvą: norėjau parsivežti septynetą jaunuolių. Bilietus gavau, bet dar be vietų – teks vėl atvykti.

Kokia nuotaika? – Labai sunku ir skaudu širdyje. Taip sunkiai einasi šis darbas... Dauguma – abejingi, nejautrūs. Tiesa, yra ir supratingesnių, bet jų tiek maža... Kitiems visai nesvarbu, kad skiri jiems savo atostogų laiką, vyksti tūkstančius kilometrų, stengiesi, dirbi, ieškai. Taip ryškiai prasikiša bukumas, vangumas, abejingumas net tų, kurie save laiko tikinčiais. Jie nesupranta, kad už kiekvieną sielą reikia kovoti; kad neužtenka per savaitę poros valandų maldos, kurią atidavus Dievui būtų galima vėl širdį apauginti samanomis.

Skambinome telefonu į vieną kaimą, kuriame trys vaikai reikalingi religinės pagalbos. Prižadėjo, bet jau ketvirta diena, o jų kaip nėra, taip nėra... Pas kitusėjom į namus, kalbėjom, prašėm, bet... Ko norėti iš vaikų, jei pati motina sako:

– Oi, ne! Jie negali ateiti: reikia daržus ravėti, mažuosius iš darželio paimti, televizijos laidų nepraleisti...

Tai bent argumentai!

Šiandien į svečius atėjo kokių 3–4 metukų maža mergytė. Parodžiau jai kryžių:

– Čia prikaltas mūsų Dievas, kuris mirė už mus. Jis labai mylėjo ir myli žmones.

– Aš nežinau, kas Jis toks, man niekas nesakė.

– Jis tave sukūrė. Jis tave myli!

Mergytė nususuko ir abejinga nuėjo sau. Bet ar ji kalta?! Jai niekas apie Jį nekalbėjo...

Kreipiuosi į jaunimą, vaikus, kad jie pakalbintų savo draugus. Viena mergaitė atsivedė dvi giminaites. Kaip nudžiugau pamačiusi pirmąsias savo mokines!

Kita mergaitė pasiėlgė moteriškai: pakvietė religijai priešiskai nusiteikusių kaimynų dukrelę. Tai sukėlė sąmyši, todėl ir jai motina uždraudė eiti. Nuoširdžiai pakalbėjus, motinos širdis atsileido ir ji pažadėjo vėl leisti savo dukrelę mokytis. Nuoširdžiausiai padėkojau: šiuose kraštuose dėkoja ne tėvai, bet jiems reikia dėkoti, kad sutinka leisti savo vaiką...

Vargšai vaikeliai, kokiomis sunkiomis sąlygomis jie gyvena! Jų širdelės dega uolumu, troškimu pasidalyti su kitais savo žiniomis. O sutinka ledinį pasipriešinimą. Su skausmu reikia aiškinti: „Vaikeliai, reikia laikyti paslaptį...”

Stengiesi, darai, ką gali. Bet jauti, kad daugeliui tai sveti, nereikalinga. Vaikai taip sunkiai suvokia religines tiesas: jiems jos kaip nuobodi pasaka, kurios nenori klausytis.

Praėjo tik dešimt dienų kai atvykau, o jaučiuosi tiesiog pavargusi: išsekino abejingumas, apatiškumas. Vaikai varniukus gaudo, žiovauja, jiems neįdomu... Padarius pertrauką, lekia kaip iš kalėjimo ir nenoriai grįžta atgal. Skaudžiausia, kad mano žodžiai nepaliečia gelmių.

Žinoma, yra ir spinduliukų. Dvi mergytės su tokiu dėmesiu dalyvauja: jų širdelės kaip minkštas vaškas, kuriame ryškiai išsispaudžia Dievybės pėdsakai.

Kad ir nedideli darbo bei pastangų vaisiai, bet Viešpats juk klaus ne „kiek nuveikei?“, o „kaip veikei?“ – ar su visa meile, visu atsidavimu, visomis jėgomis? Ne rezultatai esmė... *„Duok jėgų ir meilės, Viešpatie, visa, kas sunku, pakelti kaip Tu ant kryžiaus...”*

Birželio 14 d., ketvirtą kartą nuvykusi į Medvedicą, pagaliau įforminau bilietus. Pavakary sugrįžusi jau radau kun. Juozą. Jis nuoširdžiai kalbėjosi su vaikais, kiekvieną maloniai kalbindamas, stiprindamas žinias.

Apie 19 val. palydėjau kunigą į kitą kaimo galą, kur jau laukė susirinkę žmonės. Kun. Juozas klausė išpažinčių, krikštijo, tuokė, aukėjo šv. Mišias. Nors buvo vėlus laikas, bet žmo-

nės giedoja taip, kad net sienos drebėjo. Dėkui Dievui, atsiranda vis daugiau jaunų žmonių, kurie ieško Dievo!

Visi darbai baigėsi apie 1 val. nakties. Birželio 15-oji – pjūties diena. Iš ryto darbas vyko kitame kaimo gale, o pas mus turėjo prasidėti 16 valandą. Ėmė rinktis vaikai, jaunimas ir tėvai su kūdikiais ant rankų.

Prieš dvi valandas kun. Juozą motociklu išvežė į gretimą kaimą už 10 km pas du ligonius. Laukiam laukiam, o jo vis nėra. Troboje karšta, tvanku – tiesiog nėra kuo kvėpuoti. Mažyliai verkia, mamos nervinasi. Visų klausiantys žvilgsniai krypsta į mane... Ką aš galiu pasakyti, jei pati nieko nežinau? Jaunimo susirinko apie 30 ir dar tėvai su mažiau-kais. Jie nerimauja. Stengiuosi kaip įmanydama juos užimti. Nors vengiame atkreipti kaimynų dėmesį, bet kitos išeities nėra: išleidžiame vaikus į lauką. Tie išgriūva laukan triukšmingu būriu, laksto, išdykauja, žaidžia.

Laikas bėga, įtampa auga. Kur jie dingo? Žmonės vyksta jų ieškoti, bet grįžta nieko nepešę. Ką daryti? Išleidžiame vaikus ir jaunimą pavalgyti vakarienės. Pavakarieniavę vėl susirenka. Vėl laukiam. Slapta meldžiuosi, kad tik kun. Juozas greičiau grįžtų, nes nuvargusiems vaikams nebus maldingos nuotaikos. Be to, kai kurių vaikų tėvai, nepraktikuojantys katalikai, nesulaukę pareinant vaikų, gali ateiti jų ieškoti. Kaip jiems pasiaiškinsi? Būtų gaila... Dievuliau, apsaugok mažuosius, kad jiems niekas nesukliudytų prie Tavo artintis!

Pagaliau 20 val. sugrįžo. Pasirodo, lankant ligonius, sužinojo ir kiti atvykus kunigą. Na ir pradėjo bėgti pas jį. Teko aukoti šv. Mišias, klausyti išpažinčių, dalyti Komuniją, keliems ligoniams suteikti Ligonių sakramentą. Vargšai žmonės! Jie žino, kad kunigas retai atvyksta, todėl jo ir nepaleido.

Kunigą išvežusiai močiutei parodžiau šioką tokį nepasitenkinimą, pazuržėjau, kam taip ilgai negrįžo. Tai išgirdęs, kun. Juozas sudraudė:

– Vaikeli, tokiuose dalykuose niekada nerodyk nepasitenkinimo! Iš mūsų veidų žmonės neturi išskaityti jokio nerimo. Viskas gerai, ką Dievas siunčia.

– Aš dėl vaikų nerimavau: juk jie pervargo tokiam karštyje.

– Ką padarysi! Dievas padės, ir pamatysi, kaip viskas bus gerai!

Prasidėjo darbas. Pirmiausia krikštijo mažus vaikučius. Krikštijo 12 vaikelių per tris kartus, nes ne visi vienu metu susirinko.

Toliau – išpažintys. Po išpažinties vaikai išeina iš kambario švytinčiais veideliais. Keli išėję prisipažino:

– Ką man daryti? Aš pamiršau pasakyti tokią ir tokią nuodėmę...

Kai jau visi vaikai buvo priėję išpažinties, paklausiau kun. Juozą, ką daryti dėl pamirštų nuodėmių. Patarė taip: pedagoginiais tikslais, kad išpažintis būtų auklėjimo priemonė ir kad neiprastų ją lengvabūdiškai atlikti, reikia kad visi, kurie buvo pamiršę nuodėmes, ateitų pakartotinai.

Jėzus pirmą kartą įžengė į penkių vaikelių širdis, o kitas aplankė pakartotinai. Per Mišias giedojo vaikai. Netobulas tas giedojimas, bet mielas Viešpačiui, nes plaukia iš mylinčių širdžių. Paskutinė giesmė – „Dievas mūsų prieglauda ir stiprybė“.

Vėl sulinko vaikų keliukai, kai jie prašė Pirmosios komunijos palaiminimo. Juos laimino seneliai, močiutės ir dėdės – nebuvo nė vieno tėčio ar mamos... Tokia vargana buvo ši grupelė... Pasveikinome vaikelius, įteikėm atminimų dovanėles ir nakties tyloje, nors pavargusius, bet linksmus, išleidome namo.

Tačiau darbas dar nebaigtas – kun. Juozas turėjo sutvarkyti jaunos šeimos reikalus. Vyras pirmą kartą atliko išpažintį, priėmė Komunią. Žmona iš liuteronų perėjo į katalikų tikėjimą: persikrikštijo, atliko išpažintį, priėmė Komunią. Abu priėmė Santuokos sakramentą. Visos apeigos bai-

gėsi naktį pusę trijų. Laiminga šeima išsinešė miegančius savo vaikelius, kurie irgi šį vakarą gavo Krikšto malonę.

Pakvietė vakarienės. Kun. Juozas valgė noriai, o aš negalėjau nė pažiūrėti į maistą. Bet ką tai reiškia palyginus su dienos pabaigos palaima!

Kelias valandas numigęs, birželio 16 d. kun. Juozas išvyko toliau, pas kitus Viešpaties pasiilgusius žmones. O mes ėmėme rengtis kelionei į Lietuvą. 22 val. mus visus išvežė į geležinkelio stotį. Traukinio laukėme tris valandas. Įkyriai kandžiojo musės, todėl susirangiau ant lagamino ir užmigau. Deja, nepajutau, kad miegu atsirėmusi į šaltą sieną: pasigavau tracheobronchitą, varginusį kelionės metu ir dar grįžus į Lietuvą. Birželio 20 d. išlipome iš traukinio Vilniaus geležinkelio stotyje. Nupirkau bilietus į Kauną. Iš Kauno – į Šlavantus: reikia vaikams pailsėti po kelionės, be to, trejetas sunegalavo... Man teko šios šeimynėlės virėjos pareigos.

Kokių mielų akimirkų buvo gyvenant šioje vaišingoje pastogėje! Ypač vakarais, kai vaikai giedodavo šv. Mišiose, kai kiekvieną vakarą priimdavo Jėzų į savo širdį, kai kun. Juozas sakydavo specialiai jiems pritaikytą pamokslą, o paskui palaimindavo Švenčiausiuoju Sakramentu.

Ak, tie nuostabūs Dzūkijos kalneliai, statieji Ančios krantai, kurių gelsvas smėlis toks švarus! Nuo skardžių vaikai darė įvairiausius akrobatinius šuolius, krykštaudami ride nosi žemyn tiesiai į sraunų upės vandenį. Miškų platybės, kuriose kadaise – akmens amžiuje – gyveno mūsų protėviai. Ir dabar ši vieta pažymėta specialiu akmens paminklu, kuriame užrašas: „Kapčiamiesčio akmens amžiaus lietuvų stovyklos vieta“.

Vieną pavakarį iškylavome valtimi pasakiško grožio Šlavanto ežere. Valtyje susėdome 10 žmonių. Irklavo stiprios kun. Juozo rankos. Jaunimas, gyvenantis skurdžios gamtos prieglobstyje, buvo užburtas žavingo ežero ir jo krantų didingumo. Ramiai pliauškęjo irklai. Viešpatavo tylą, susikaupimas.

Gyd. Birutė Žemaitytė su Mariumi Žitkausku
prie Alytaus bažnyčios pardavinėja knygą „Akiplėša”.
Alytus, 1996 m. vasaris (Iš asmeninio archyvo)

Mes kontempliavome Kūrėjo pėdsakus Dzūkijos žemėje.

Joninių vakaras. Kun. Juozas automobiliu mus nuvežė į jo vadinamą „rojaus filialą“ Šlavanto ežero pakrantėje.

Šviečia pilnatis. Visi sustojome prie piktų rankų nupjauto kryžiaus kamieno, papuošėm jį laukų gėlėmis, pagiedojome „Kryžiau šventas“ ir paskendome susimąstyme. Po valandėlės susirinkom ant aukšto kranto ir tyliai – kad nepažadintume ramybės – pagiedojome „Būk pagarbintas, gamtos Kūrėjau...”

Jau laikas palikti svetingą kun. Juozo pastogę – reikia keliauti į miestą. Vaikai pailsėjo, sustiprėjo.

Kaunas. Geros širdys ši būrelį apsupo miela rūpestinga globa.

Kryžių kalnas. Vaikai vaikšto rimti, susikaupe. Jiems neįprastas vaizdas: kryžių miškas! Bendro išpūdžio pagauti,

visi pradėjo daryti kryželius iš po ranka esančios medžiagos: sausų šakaliukų, žolių, akmenėlių. Padarė 12 kryželių, susmeigė žemėje, aptvėrė akmenukų tvora, papuošė laukų gėlytėmis: „Čia mūsų krašto kryžiai..." – Dievas žino, kokie kryžiai jų laukia ateityje, bet vieno trokštame: kad šio ženklų iš jų širdžių niekas niekada neištrintų...

Palanga. Kūnus glamonėja Baltijos bangos, o akis – beribė jūros platuma. Vaikai jūrą mato pirmą kartą gyvenime. Koks didingas vaizdas!

Kaunas. Buvome Zoologijos sode, Istoriniame, Čiurlionio ir velniukų muziejuose. Apsilankėme Seminarijoje. Su koku dėmesiu jaunieji vokiečiai apžiūrinėjo Dvasinės seminarijos patalpas! Bažnyčioje pagiedojo porą giesmelių, jie išėjo širdelėse nešdamiesi savus išgyvenimus, ispūdžius. Vakare Katedros koplyčioje prieš pamaldas visi vaikai atliko išpažintį, per Mišias priėmė Komuniją ir tyromis širdimis rengėsi kelionei į namus, kur jų laukia išsiilgę artimieji.

Birželio pabaiga. Maskva. Pamojavo pro traukinio langą septynetas... Dundantis traukinys dingo tolimame horizonte...

VIII kelionė (1985 m. gegužė – paskutinė kelionė į Pavolgį, kurioje dalyvavo kun. Juozas Zdebskis)

Vėl rengiuosi kelionei. Lauke taip gražu: žydi vyšnios, margaspalvės gėlės darželiuose. O sieloje liūdna. Gaila palikti žydintį mielą savo kraštą ir vykti į tą šiukšliną varganą šalį...

Gegužės 19 d. mudvi su Danute Vadeikaite jau vietoje. Apsistojome vėl toje gausioje šeimoje Franko kaime.

Dieną dalyvavome vestuvėse kaimo kultūros namuose. Juose kampe Leninas, sienos nukabinėtos įvairiais rusiškais pasveikinimais. Jaunieji pasirašė knygoje, užmovė viens kitam žiedus, pasibučiavo, su svečiais išgėrė po taurę šampano, suvalgė tradicinį duonos gabaliuką ir, lydimi panašios į laidotuvių muzikos iš magnetofono, išėjo į kiemą. Ant laiptų nusifotografavo ir patraukė prie Lenino paminklo. Jau-

nasis ant rankų nešė jaunąją Leninui... Abu jam nusilenkė. Nuotaka Leninui padovanojo savo gėles...

Ak, Rusija Rusija! Tu grįši prie Viešpaties. Tu kelsiesi iš savo gėdos ir pažeminimo. Bet dar neišaušo lemtingoji valanda – dar tavo vaikai sumaišyti su žemės dulkėmis...

Lėtai slenka laikas! Čia atvykus jis tarsi sustoja... Vėl buvau nuvykusi į Medvedicą užsakyti bilietų mums ir vaikams...

Gegužės 24 d. atvyko kun. Juozas. Susirinko vaikų, jaunimo, suaugusiųjų. Trumpai pailsėjęs, kun. Juozas pradėjo darbą: klausė išpažinčių, po to aukėjo šv. Mišias. Pamoksle ypač pabrėžė dvi mintis: gyventi pagal sąžinės balsą ir savo gyvenimo auką vienyti su Kristaus Auka ant kryžiaus. Po Mišių kun. Juozas klausė suaugusiųjų išpažinčių, sutuokė jauną porą. Visi darbai baigėsi naktį.

Ankstyvą rytmetį atėjusi namų šeimininkė pranešė:

– Esame iš visų pusių apsupti milicijos. Sako, kad gaudo tris pabėgusius kalinius, bet nepanašu. Tikriausiai gaudo jus.

Pažadintas kun. Juozas irgi patvirtino, kad gaudynės mums surengtos. Bet atsikėlęs rengėsi baigti vakar nebaigtus darbus. Jauno vokiečio žmona iš liuteronų perėjo į katalikų tikėjimą, atliko išpažintį, abu priėmė Santuokos sakramentą. Šv. Mišiose dalyvavo nedidelis būrelis, nes kiti dėl apsupties negalėjo ateiti. Paskutinis palaiminimas ir... rengiamės dingti, nes ilgiau pasilikti rizikinga. Aptarėme pabėgimo planą: išvyksta Danutė ir kun. Juozas, o aš lieku – gal pavyks parsivežti vaikus į Lietuvą.

Išvykstant kunigui mergaitė Marija liūdnei paklausė:

– Nejaugi jūs niekada pas mus nebegrišit? Šiaip ar taip bus, vis tiek džiaugiuosi: kiek daug per tuos penkerius metus padaryta! Man net nuostabu, kad broliai, kurie anksčiau buvo abejingi tikėjimui, tapo uolūs, o dabar taip užsi-degę jums padėti. Iš tiesų Dievas galingas daryti permainas žmonių širdyse.

– Nebijok, – ją raminau, – praūš ši audra ir mes vėl pasi-
matysime. Mes jūsų neužmiršim. Žinok, kad audros grūdi-
na žmonių tikėjimą, priešingumuose tvirtėja vienybė.

Tada nežinojom, kad tikrai tai buvo paskutinis kun. Juo-
zo apsilankymas šiame krašte, kur tiek daug žmonių lau-
kia kunigo. Deja, jo nebesulauks...

Gegužės 26 d. gaudynės tęsėsi. Susirinkome melstis kita-
me name. Žmonės pastebėjo, kad netoli namo, į kuri sekma-
dieniais renkamasi melstis, stovi tarnybinis viliukas su pri-
dengtais langais. Prasidėjus pamaldoms, įėjo apylinkės pir-
mininkas ir išsėdėjo apie dvi valandas. Pamaldoms pasibai-
gus, pasveikino žmones su Sekminėmis ir liepė švariau pri-
žiūrėti gatvę... Tikriausiai laukė pasirodant kun. Juozo, bet
jis tuo metu jau buvo pusiaukelyje į Tėvynę. Teisingai sakė
kilnūs didelės šeimos tėvas: „Sunku jiems gaudyti Dievą!“

Iki vakaro sargyba budėjo visuose keliuose ir kryžkelėse.
Naktį jau buvau beužmieganti, kai atėjo šeiminkai pranešė:

– Tave ieško! Ką tik buvo atėjęs apylinkės pirmininkas
ir teiravosi, ar pas mus nėra žmonių iš „Pribaltikos“: „Mums
pranešė, kad jie čia yra“. Taigi reikia ir tau bėgti. Einame
susitarti, kad tave anksti rytą nuvežtų į miestą, o iš ten, pa-
dėk Dieve, toliau...

Skaudu! Turėjome išvykti septyniese, o vykstu viena...
Gaila žmonių – jie kaip avys be piemens...

Važiuojant į Žirnovską, lengvoji mašina su racija bandė
mus sustabdyti, bet pavyko pasprukti. Milicija kontroliavo
ir maršrutinius autobusus į Volgogradą, bet irgi – Dievas
saugojo... Traukiniu iš Volgogrado laimingai pasiekiau
Maskvą, o iš ten – Vilnių.

Šios kelionės metu kun. Juozas buvo išvarytas iš to kraš-
to, kuriam atidavė tiek daug meilės ir gerumo, tiek nemigo
naktų ir kelionės nuovargio. Jau prieš keliolika metų jis bu-
vo lankęsis šiame krašte. Jo krikštyti vaikai dabar krikštija
savo vaikus...

Vis skamba ausyse mergaitės Marijos žodžiai: „Nejaugi
jūs niekada pas mus nebegrišit?“

Taip, Marija! Kun. Zdebskis jau niekad pas jus nebeat-
važiuos. Bet jis globos jus iš Amžinybės. Jis jūsų neužmirš –
aplankys dvasiniu būdu, augins jus iš Anapus. Ant jo kapo
užrašas šventai byloja: „MEILĖ NIEKADA NESIBAIGIA...“

Alytus,
1986–1995

ALGIMANTAS ŽILINSKAS

KRIKŠČIONIŠKOS MEILĖS LAŠELIS

Ne man apie kunigą Juozą Zdebskį kalbėti: per daug skirtingi mūsų keliai* ir per didelis jis man, tačiau., prašomas jo bičiulių, rašau. Tebus tai nuolankumo aktas, kad nevertas drįstu išipinti į jo bendraminčių ir bendražygių tarpą. Tebus tai ir padėka jo bičiuliams, kad (turbūt ne be jo paties išiterpimo) davė skaityti jo dienoraščius, iš kurių pažinau kun. Juozo dvasios ir gyvenimo didybę. Ir ne tik pažinau: daug ko išmokau. Jei kiti, su juo ėję ir sėję, gali pasidžiaugti, kaip tie Kristaus mokiniai, kad sutiko jį savo Emauso kelyje, tai aš galiu pasidžiaugti, kad „tikiu nematęs“ (plg. *Jn 20,29*): klausydamasis jo vadovautų rekolekcijų įrašų (nuo to ir prasidėjo mano pažintis su jo dvasios pasauliu), skaitydamas jo ir jam rašytus bičiulių laiškus, sklaidydamas jo persekiojimo kronikų lapus ir galiausiai iš dienoraščių girdėdamas jo kalbą širdim į širdį, atgavęs tikėjimo malonę, it pakilęs iš ilgos ligos patalo, vėl mokausi žengti Dievop. O kelias į Dievą žemėje niekada nebūna lengvas ir neskausmingas: nėra pas Jį kito kelio, kaip tik Jo Sūnaus nueitas kelias – Kryžiaus kelias. Kunigas Juozas mokė ir iš Amžinybės padėjo man suvokti savo praeities ir dabarties klupimus – kilimus, pastangas – negalias ir... visa tai nuolankia širdim paaukoti Dievui. *Visa*, nes be Jo valios niekas neįvyksta.

*Šio straipsnio autorius – ekskunigas, prieš tris dešimtmečius praradęs tikėjimo malonę ir tik prieš keletą metų atsigręžęs į Dievą.

O mudviejų pažintis siekia tolimus metus...

Apie Juozą Zdebskį pirmą kartą išgirdau dar 1950/51 mokslo metais, mokydamasis dešimtoje vidurinės mokyklos klasėje. Jo buvusi bendraklasė, o mano mokytoja – Aurelija Račiūtė papasakojo, kad jis įstojo į kunigų seminariją ir ten mokosi.

1952 m. įstojęs mokytis į Kauno tarpdiecezinę kunigų seminariją ten radau Juozą Zdebskį, tik aš buvau pirmame kurse, o jis – penktame (paskutiniame). Seminarijoje, atsimenu, jis išsiskyrė savo uždarumu, tylumu ir kažkokiu mašlumu. Pertraukų metu su juo teko tik keletą kartų pasivaikščioti: prisimenu jo tylų balsą, kalbą kreipė apie dvasinį gyvenimą. Mane tada (o gal ir visada?) daugiau domino filosofinės problemos, todėl tie pasivaikščiojimai nelabai patiko.

Paskui, kai baigė seminariją, matydavau jį ateinantį į licenciatą (kuris prilygo mokslų kandidato – dabar daktaro – laipsniui) kursus seminarijoje. Nebuvome draugai, todėl vėliau nelabai ir žinojau nei kur, nei kuo dirba.

Paskutinį kartą kun. Juozą Zdebskį teko sutikti 1966 metais. Tada jis vikaravo Leipalingyje, mano paskutinėje parapijoje. Karštą liepos dieną važiavau į Leipalingį. Vienoje stotelėje vairuotojas išleido keleivius į lauką prasivėdinti, įkvėpti gryo oro. Čia ir sutikau kun. Juozą: pasirodo, važiavome vienu autobusu, bet pro žmonių gausybę jo nepastebėjau. Žinojau, kad jis jau valdžios nemalonėj, kad vadinamas ekstremistu, fanatiku, kad kalintas už religinę veiklą. Nors ir buvau netikintis, tokiais žmonėmis žavėjausi: vis dėlto jie – savo tiesos, savo principų ir engiamos Bažnyčios gynėjai. Įsitikinimais buvau prieš Bažnyčią, sąžine – už ją (žr. kn. Alg. Žilinskas. „Dangaus šauksmas“. 1994), todėl sielos gilumoje jį gerbiau. Tik truputį nerimavau, kad jis gali imti mane pulti ar bent priekaištauti nors ir ne už aktyvią ateistinę veiklą, bet vis dėlto už buvimą bedievių stovykloje. Būčiau gynęs savo teisę. Tačiau... neprireikė.

Išlipus Leipalingyje, jis pasiūlė:

– Gal norite aplankyti bažnyčią? Turbūt seniai nebuvote?
– Nuo to laiko, kai išvažiavau, – sudrebėjusia širdimi atsakiau. – Mielai.

Karštą vidurvasario dieną bažnyčia buvo tuščia.

– Jūs elkitės pagal savo įsitikinimus. Į mane dėmesio nekreipkite, – žengiant į vidų kun. Juozas tarsi ranka paglostė, nuramino.

Vaikščiojome po bažnyčią, apžiūrinėjome altorius. Viskas žinoma, viskas pažįstama: altoriai mano dažyti (drauge su tuometiniu zakristijonu). Žvilgsniu tarsi rankomis glostau kolonas, statulas, altoriaus mensą: visur dar užsilikusi mano delnų šiluma, o širdy – altorių kvapas, jų spalvos... Tas geras jausmas – tarsi netikinčiojo malda: juk vis vien viską myliu, viskas kažkuo šventa, nors... ir neklaupiu, ir nesimeldžiu. Ir dar dvigubai geriau, kad šalia toks kunigas kaip Juozas, kuris, jaučiu, net širdy manęs nesmerkia, kad nepriklaupiu, nesimeldžiu, netikiu. O aš maniau... Nesitikėjau, kad jis toks.

Paskiau pakvietė pas save. Ir, o Dieve, aš vėl sėdžiu tame pačiame žaliajame kambarėlyje, kuriame tiek daug patirta proto ir dvasios kančios, kuriame aš... tapau netikintis. Sėdime ant sofos ir gėrimės medinio namo vėsa. Jis lygiu tyliu balsu pasakoja apie mūsų bendrus pažįstamus, ir man taip gera, atrodo, sugrižau į jaunystės dienas, tik be tos kančios, be sielvartų. Jau reikėtų pakilti, eiti į kaimą, bet... nesinori. Jau žinau, tikrai žinau, kad jis man nieko nepriekaištaus, nieko nemalonaus nesakys – tai liudija iš jo balso, iš žodžių sklandantis gerumas ir ramybė. Išėjau... išsinešdamas patirtos krikščioniškos meilės lašelį, kuriais visi *gerieji* kunigai ir tikintieji per visus netikėjimo metus gaivino mano sąžinę, kad ji nenumirtų, kad stengčiausi būti teisingas. Jie ruošė dirvą mano atsigręžimui į Dievą (ar Dievo į mane?..).

Daugiau jo sutikti neteko...

Gaila: nebuvau tarp jo rekolekcijų klausytojų, nebuvau Eucharistijos bičiulių sambūriuose, nedalyvavau pogrindžio

spaudos leidyboje – ėjome skirtingais keliais, ir tik grįžęs tikėjimas vėl suvedė mus. O kaip aš dėkingas Dievui už tikėjimo gražinimą ir šio Jo Tarno pažinimą! Kunigui Juozui ypač dėkingas už nuolankumo malonės suvokimą. Kančios prasmę Dievas man leido suvokti ir išgyventi atsivertimo metu; nuolankumo malonės suvokimas – tai per jį Dievo suteikta dovana. Patikėkite, kad proto logiką absoliuti-nusiam žmogui (per didelis jos vertinimas – proto puikybė) nelengva suklupti ant kelių ir pripažinti savo menkumą. Menkumą ne kaip pažeminimą, o kaip tiesos apie save ir Kūrėją pripažinimą ir išgyvenimą, kai nuoširdžiai tarti *mea culpa* yra ne gėda, o dėkingas džiaugsmas.

... Dabar, kiekvieną kartą pravažiuodamas pro Rudaminą, sustoju, nueinu prie kapo, kurio kryžius byloja, kad „*Meilė niekad nesibaigia*“ ir... išsakau jam savo godas, kančias ir sielvartus. Ne už jį – per jį meldžiuosi: prašau, kad padėtų Dievą ir žmogų taip mylėti, kaip jis mylėjo. Ir Tėvynę... Ir negėda jam prisipažinti, kad... kartais nemoku mylėti. O tada išgirstu jo tylų balsą: „Vaikeli, Dievas geras...“

Ir kyla nuo jo kapo nurimusia siela, be sielvarto dėl savo klaidų ir netobulumų, tikrai tikėdamas, kad Dievas geras... (Tokį jausmą patyriau tik raudodamas Eminencijos Kardinolo Vincento Sladkevičiaus artumoje, kada, grįžus tikėjimo malonei, jį pirmą kartą aplankiau. Turbūt jie abu turi daug tos pačios to paties Dievo Meilės...) Jei dar yra laiko, kopiu į piliakalnį, kur ir kun. Juozas mėgdavo pabūti. Ir sklendžiu siela virš Dzūkijos šilų ir ežerų iki dangaus, ir taip gera, kad jis ir čia atvedė... Ir tęsiu malda:

– Lydek, kunige Juozai, mane ir visus Dievo vaikus į visų mūsų tėvoniją, tikriausiai dar gražesnę negu šis reginys. Juk „*ko akis neregėjo, ko ausis negirdėjo, kas žmogui į mintį neatėjo, tai paruošė Dievas tiems, kurie jį myli...*“ (1 Kor 2,9).

Vilnius,

1996 04 25

KATALIKŲ BAŽNYČIA NETEKO DAR VIENO UOLAUS KUNIGO

1986 m. vasario 5 d. autoavarijoje žuvo Rudaminos parapijos klebonas, vienas iš TTGKK* steigėjų, kun. Juozapas Zdebskis.

Vasario 10 d. Lietuvos VAI** televizijos laidoje „Keliai. Mašinos. Žmonės“ pranešė, kad kelyje Varėna–Eišiškės, ties Valkininkų sankryža, J. Zdebskiui priklausantys „Žiguliai“, vairuojami A. Sabaliausko, išvažiavo į kairę kelio pusę ir susidūrė su pienovežiu. Avarijos metu žuvo trys „Žigulių“ keleiviai, ketvirtas – R. Žemaitis – sužalotas. Avarijos priežastys tiriamos.

TASS'as, informuodamas užsienį, pateikė naują avarijos versiją: J. Zdebskio „Žiguliai“, vairuojami A. Sabaliausko, lenkė automobilį ir, išvažiavę į kairę kelio pusę, susidūrė su pienovežiu. Avarijos metu buvo mirtinai sužalotas J. Zdebskis, vairuotojas Algis Sabaliauskas ir keleivė, kurios pavardė negarsinama. R. Žemaitis nuvežtas į ligoninę. Pienovežio vairuotojas nesunkiai sužeistas, nugabentas į ligoninę.

Nė vienu atveju nebuvo paminėta pienovežio vairuotojo pavardė. TASS'as nedavė jokios informacijos apie automobilio, kurį lenkė J. Zdebskio „Žiguliai“, vairuotoją, galimus keleivius. Nenurodo automobilio valstybinių numerių, kai tuo tarpu šis automobilis galėjo būti avarijos priežastis, o vairuotojas – įvykio liudytojas.

* Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetas.

** Valstybinė automobilių inspekcija.

Tuoj po avarijos – žuvęs kun. J.Zdebskis sudaužytame automobilyje.
Eišiškių–Valkininkų sankryža, 1986 m. vasario 5 d. 14.30 val.
(Nuotrauka slapčiomis gauta iš prokuratūros)

Avarijos metu sudaužytas kun. J. Zdebskio automobilis.
Prienai (pas Grinkevičius), 1986 m. vasaris (Iš asmeninio archyvo)

Kun. B. Laurinavičiaus pastūmimas po sunkvežimio ratais, sadistiški kunigų L. Šapokos ir Mažeikos nužudymai, Lietuvos Helsinkio grupės likvidavimas, pastangos bet kokia kaina sunaikinti TTGKK, nuolatiniai saugumo išpuoliai prieš kun. J. Zdebskį leidžia daryti prielaidą, kad ši avarija nebuvo atsitiktinė, bet rūpestingai suplanuotas ir įvykdytas smurtas, juo labiau kad buvo įvairiai trukdoma atsimti kun. J. Zdebskio lavoną bei asmeninius jo daiktus. Po avarijos J. Zdebskio „Žiguliai“ buvo nugabenti į Šalčininkų autoinspekciją ir iškirsti.

Žuvimo dieną buvo išjungtas Rudaminos klebonijos telefonas ir apie avariją artimieji sužinojo tik po paros. Saugumiečiai ypatingai sekė visą laidotuvių eigą. Jaunuolius, besirūpinančius laidotuvėmis, akiplešiškai sekė saugumo mašinos. Nepaleido jų ir grįžus namo po laidotuvių: ilgą laiką, kur jie būtų, nuo ryto iki vakaro sekė saugumo agentai.

1986 m. vasario 10 d. 12 val. į Rudaminos bažnyčią palydėti į paskutinę kelionę kun. J. Zdebskio palaikų atvyko J.E. vyskupai Vincentas Sladkevičius ir Juozas Preikšas. Iškilmingose pamaldose dalyvavo apie 100 kunigų ir nesuskaitoma tikinčiųjų minia, kurios didesnę dalį sudarė jaunimas. Laidotuvių metu kun. Jonas Zubrus ragino uoliai atlikti savo pareigas, nežiūrint visų sunkumų; kun. Juozas Užupis papasakojo velionio gyvenimo kelią; kun. Donatas Valiukonis kalbėjo apie šių dienų aktualijas – tikinčiųjų teisių problemas.

Prie kapo duobės keletą žodžių tarė Lazdijų dekanas kun. V. Jalinskas:

„Mano mieli, labai dėkoju ekscelencijoms, broliams kunigams, tikintiesiems. Noriu pasakyti keletą žodžių specialiai jums, broliai kunigai... Kaip kun. Juozo testamentu vykdytojas ir dekanas, peržiūrėjau jo stalčius ir radau... pilnus Lietuvos laukų akmenėlių. Nustebau ir atsiklaupiau prie rašomojo stalo. Atvirai jums pasakysiu, tuo metu ir dabar

galvoju, jog reikėtų čia atsivesti kiekvieną jauną kunigą, kad pamatytų ir pasidžiaugtų, kiek „aukso ir turtų“ turi tikras kunigas. Supratau, ką reiškia tikros kunigystės svoris – jam nereikėjo žemiškų turtų! Budėjome prie Tavo, kunige Juozai, karsto. Dieną ir naktį dalijome šv. Komuniją. Gyva adoracija – ne gėlės – puošė altorių. Prie Tavo karsto, kunige, nuolat budėjo jaunimas. Vieną sušalusį nekūrenamoje bažnyčioje besimeldžianti jaunuolį paklausiau: „Ką tau davė velionis? Gal automobilį nupirko?“ O jis atsidusęs su ašara akyse pasakė: „Jis man Dievą davė!“ Dieve mano, jis tau Dievą davė!... Ir todėl noriu kiekvienam iš kunigų pasakyti: broliai, ką pasėsime, tą ir pajausime!...”

Į susirinkusius laidotuvių dalyvius kreipėsi jaunimo atstovas:

„Noriu tarti keletą žodžių jaunimo vardu. Nereikia dėkoti, kad susirinkom. Mums čia savaime suprantamas dalykas. Į kun. Juozo laidotuves negalėjome nesusirinkti. Jis mus, čia susirinkusius, nuo mokinukų užaugino. Jis išmokė mus tyrai, krikščioniškai džiaugtis, dainuot lietuviškas dainas. Jis buvo mūsų šventėse, dainų, šokių rateliuose. Jis buvo mūsų kančioje, kai mus kvietė į tardymus dėl Kristaus, dėl Lietuvos. Jis buvo Eucharistijos bičiulių sąjūdžio energingas rėmėjas. Mes čia nestovėtume, nebūtume susirinkę, nebūtume išmokę mylėti absoliutaus skaistumo, blaiavimo grožio, ištikimybės tiesai, jeigu savo gyvenimo kely nebūtume sutikę kun. Juozo. Ne sava, žmogiška silpna galia, bet Švč. Sakramento galia jis mus patraukė prie Dievo, prie Tėvynės idealų. Kunige Juozai, Tu dažnai mūsų bendravime pabrėždavai mintį, kad visa, ką Dievas į mūsų gyvenimą leidžia, leidžia iš didžiausios meilės mums, kad ir iš didžiausio blogio Jis moka išgauti maksimumą gėrio. Visi, kurie čia susirinkome – jauni ir vyresni – visi jaučiame savo širdyse gilų žaizdą. Mums būtų sunku suprasti tą nevilties bangą, kylančią krūtinėje, jeigu neprisimintume daž-

nai mums Tavo kartotų žodžių, kad tikinti tauta turi garantuotą išlikimą tol, kol ji kenčia, ir mirtis artinasi, kai tikinti tauta netenka kančios. Taip, žiūrėdami į Tavo karstą, mes suprantame ir pakeliame šį netekimo skausmą.

Mylimas kunige Juozapai, kada žvelgi į Tavo paskutinio poilsio vietą, ši kalnelį Tavo taip numylėtoje Marijos žemėje, prisimena Lietuvos poeto Kazio Bradūno neseniai išėjusi knyga „Priešai prie LKB kronikos“. Poetas rašo, turėdamas mintyje Tavo pašaukimo brolių kun. Bronių Laurinavičių ir kitus lietuvių tautos kankinius:

*Tu, kuris po mašina buvai pastūmėtas,
Kurį nakties tamsoj užmuš,
Taigoje dingęs, bet nenugalėtas –
melski už mus.*

*Tai kraujo antspaudas ant nepaskelbtos bulės,
Aplenkęs dangų, grįžta į namus.
Žemės altoriuje šventųjų kaulai guli, –
melskit už mus.”*

Ne mažesnė žmonių minia į Rudaminos bažnyčią susirinko kovo 8 d., minint 30-ąją kun. J. Zdebskio mirties dieną. Jautriai į susirinkusius tikinčiuosius kalbėjo Alytaus parapijos vikaras kun. Antanas Gražulis:

„Kun. Juozas Zdebskis – didysis kovotojas už tiesą, meilę... Bet ar jam buvo lengva? Ne. Jis turėjo tokią pačią žmogišką prigimtį kaip ir mes. Kartą kun. Juozas kalbėjo:

– Tu nežinai, kaip būna sunku... norėtusi prisitaikyti prie gyvenimo. Aš savy nešioju didelę baimės dozę, bet kai nuoširdžiai pasimeldžiu, atlieku mąstymą apie mirtį, pajuntu, kur turiu stovėti, kieno vardu kalbėti, ir tada suvokiu, kad privalau eiti Kristaus pėdomis. Ir man ne kartą kildavo noras atkeršyti pikta darantiems. Tačiau, o Dieve, keliai, niekada nelinke iš nuovargio, šiuo atveju mane parklupdydavo po Kristaus kryžiumi, kad aš, sujungęs savo kančią su Išganytojo kančia, vėl ramus ir tvirtas žengčiau man skirtuoju keliu.

Pašarvoto kun. J. Zdebskio ir jo nuotraukos montažas.
Rudamina, 1986 02 07 (Iš asmeninio archyvo)

Kun. J. Zdebskio laidotuvės. Rudamina, 1986 02 10
(Fotografavo KGB sekliai)

Melsdamiesi už kun. Juozą, gilindamiesi į jo gyvenimą, mes kiekvienas, išeidami iš bažnyčios, privalome padaryti konkrečių pasiryžimų. Visi gerai prisimename jo sakytus pamokslus. Tos mintys, šventas pavyzdys ir gyvenimas tepaskatina mus aukotis. Mes, stovėdami prie kun. Juozo kapo, suvokiame, kad mūsų tautai reikia ne veidmainių, bailių, bet šventų sūnų ir dukterų. Turime pasimokyti iš kun. Juozo – sunkumuose glaustis prie Išganytojo ir prašyti Jo pagalbos. Mes turime išmokti, kaip jis, visą dienos našta paaukoti Dievui kaip atgailą už savo ir kitų žmonių nuodėmes. Mes turime išmokti sunkumuose, pavojuose drąsiai stovėti po Kristaus kryžiumi. Pamastykime, išigilinkime ir eikime aukos ir išsižadėjimo keliu.

Kun. Juozapo žemiškas kelias baigėsi. Avarijoje pralietas kraujas lai bus kaip gaivi rasa dirvonuojančiuose plotuose Lietuvos Bažnyčios ir tikinčiųjų gerovei”.

* * *

„Duok, Dieve, visa, kas sunku, pakelti kaip Tu ant kryžiaus, kaip pelnytą bausmę už Tavo meilės paniekinimą, už mūsų ir visų nuodėmes”.

(Kun. Juozas Zdebskis)

Tie žodžiai taip nelauktai ir netikėtai įkūnyti skausmingoj realybėj tapo:
dar vakar auką Viešpačiui aukojai,
o šiandien jau suklupome prie Tavo kapo.

Kad beprasmybėje nežūtų,
pasaulyje žmogus privalo ne tik žiūrovu būti.
Jis turi eit ir apvaldyti žemę,
ir prakaito lašais suvilgyt duoną savo,
kad ir laimėjimus, ir džiaugsmą,
ir nesėkmes visas, ir skausmą,
kaip dovaną priimtų.

Tokia Aukščiausio ištartis!

Kad eitų ten, kur, neviltin parpuolęs,
paklydęs kryžkeliuos klaidžiuos,
pagalbos šaukiasi tavasis žemės brolis.

Ir Tu skubėjai ten, kur paramos reikėjo,
kur vienišoms avims pavojus grėsė,
kad vėl visus, kaip BONUS PASTOR,
glaudžiais ryšiais surištum.

Gal kur kareiviui nerimą bekrasčių
kareiviški įstatymai paniekint gali?

Gal tremtiniui prailgo dienos?

Gal ir prie jūsų skausmo savąja meile prisiliesti?..

Ir taip nuo Šiaurės lig kraštų piečiausių
globojančia ranka ir širdimi atverta

Tu pats save kaip auką paaukojai.

Nes širdyje šventu ryžtu įausta:

„TU ES SACERDOS IN AETERNUM“.

Bet vis dėlto Tavam kely ne kartą
pasivaidendavo ir Amžinybės vartai,
ir nelauktos mirties šešėlis

praslinkdavo pro šalį...

Tačiau Tu visada visiems kartojai:

„Aukščiausiojo planai,

tai ne žmogaus planai!“

Ieškojo ne Tavęs DIDYSIS LAIKAS –

Tavoj aukos taurėj dar trūko vieno lašo,
ir paskutiniam puslapy neįrašyta:

„Valia Tavoji teesie!

Aš pasiruošęs, Viešpatie!“

Lyg žaibo blyksnis – valanda lemtinga
atvėrė liūdesiui visų mūsų širdis.

Ir vis kaip maldą sau kartojam:

„Tik vienas Dievas žino,
ar žemėj, ar danguj labiau Tu reikalingas?!“

Todėl karštai maldaujam Viešpatį suklupę,
kad Amžinybės šviesoje Tau būtų gera,
kad vėlei, globą Tavąją pajutę,
laimingi būtų ir jaunimas, ir seneliai!

TEKALBA SKAUSMAS

*Tai turėjo būti pasakyta vasario 10 d.
prie kun. Juozo Zdebskio kapo*

Kaip perkūnas iš giedro dangaus Lietuvą pribloškė žinia apie kun. Juozapo Zdebskio mirtį... Kaip norėjosi patikėti, kad tai gandas: juk saugumas panašius prasimanymus skleidė prieš kunigų Sigito Tamkevičiaus ir Alfonso Svarinsko teismus. Deja, įvykio detalės aiškėjo, iš visų pusių skriejo liūdni patvirtinimai, ir paskutinės teberusenančios abejonės užgeso... Vasario 5, šv. kankinės Agotos dieną, kun. Juozo „Žiguliai“ Varėnos–Eišiškių plente susidūrė su pienovežiu. Žuvo vairuotojas Algis Sabaliauskas, šalia jo sėdėjęs kun. Juozas Zdebskis ir kartu važiavusi Dalia Čeikaitė. Ketvirtas „Žigulių“ keleivis – Romas Žemaitis – sužeistas buvo nugabentas į Šalčininkų ligoninę.

Stovime Rudaminos šventoriuje prie duobės, kuri greitai priglaus žemiškuosius Jėzaus apaštalo palaikus. Bažnyčia ir kalnelis, virš kurio kyla du balti bokštai, nesutalpina tikinčiųjų. Nuo Klaipėdos ir nuo Ukmergės, nuo Šiaulių ir Druskininkų, Vilniaus ir Kauno tūkstantinė minia žmonių, per 100 kunigų su J.E. vyskupuais Juozu Preikšu ir Vincentu Sladkevičiumi, nemažai jaunimo. Nesivaržydami rauda prie iškeliavusiojo karsto kunigai ir pasauliečiai, vyrai ir moterys, seneliai ir vaikai.

Viešpatie Dieve, ką Tu nori pasakyti mūsų tautai šituo skausmu? Ar mes nebuvome verti turėti tokio žmogaus kaip kun. Juozas? Jis mus ant savo rankų, savo širdy išnešiojo. Dabar daug kalbame, didžiuojamės, kad pirmoji lietuviška knyga buvo Katekizmas, o jis lageriu, savo laisve užmokėjo, apgynė mūsų teisę atversti katekizmą! Jis parodė mums Dievą, esantį arti, gyvenantį tarp mūsų. Jis davė mums Jėzų, esantį mūsų tarpusavio meilėje. Kai viską slėgė sunkus brutalumas, teroro ir baimės ledas, kai visi tartum kiškiai laukėme pirmo krepštelėjimo, kad galėtume išbėgioti, jis slapta rinko mus pasimetusius į būrelius, darydavo susirinkimus, atversdavo Bičiulių įstatų knygutę, ir mes išgirsdavome: „*Jei Dievas su mumis, tai kas prieš mus? Kas gi atskirs mus nuo Kristaus meilės? Ar vargas, ar suspaudimas, ar badas, ar plikumas, ar pavojus, ar persekiojimas, ar kalavijas? Nes aš esu tikras, kad nei mirtis, nei gyvenimas, nei angelai, nei galybės, nei kunigaikštystės, nei dabartiniai, nei būsimieji dalykai, nei stiprybė, nei aukštumos, nei gilumos, nei joks kitas kūrinys negalės mūsų atskirti nuo Dievo meilės, kuri yra mūsų Viešpatyje Jėzuje Kristuje*“ (plg. Rom 8, 31–38).

O tos primityvia technika per kalkę atspaustos įstatų knygelės! Paprasti meilės ir maldos už vieni kitus reikalavimai su bendromis kiekvieno mėnesio intencijomis pabaigoje! Jos padarė perversmą mūsų gyvenime ir tebevykdo jį iki šiol! Ar tebeturime, tebesaugome jas kaip gerosios kovos estafetę tiems, kuriuos Jėzus per mus nori patraukti? Prisimename tą vienybės galios pojūtį, tą rizikos džiaugsmą, kuris pripildydavo mūsų susirinkimus ir padarydavo juos panašius į pirmųjų krikščionių agapes. Prisimename tuos kuklius namelius, butus, kuriuose jie vykdavo, kartais pasibaigdami saugumo vizitu ir kelione į tardymo kabinetus. Tu, kunige Juozai, išmokei mus pasitikėti ir remtis ne savo, o Dievo drąsa ir įveikti šėtono klastą, verbavimo užmačias. Giliai išmąstęs Viešpaties žodžius: „*Ką padarėte vienam iš šių mažiausiųjų – man padarėte*“, – Tu su kunigo rūpesčiu lenkei-

si prie niekinamos ir spardomos mūsų Tėvynės Lietuvos. Tu išmokei mus gražių lietuviškų dainų. Tu buvai mums nesuklastotos Lietuvos istorijos vadovėlis. Iš Tavo lūpų daugelis sužinojome Geltonos – Žalios – Raudonos vėliavos, Vasario 16-osios, Vyčio reikšmę... Ir tai nebuvo pigus politikavimas. Niekuomet nematėme Tavęs pasidavusio tam sunkiai išvengiamam apmaudui prieš okupantus, smurtautojus. Gyvenimu ir žodžiu nuolat raginai matyti juose nelaimingus brolius, kuriuos iš blogio nelaisvės privalo išvaduoti mūsų dorybių heroizmas, ištikimybės pastovumas ir Išganytojui aukojama kančia. Tu neatakavai išviršinių velnio apraiškų ir nemokei mus šaukti: „Šalin tarybų valdžią! Rusai, lauk iš Lietuvos!“ Tu taikei į pačią esmę, patį centrą ir raginai: „Šalin nuodėmės vergiją! Laisvę Kristui Lietuvoje!“

Kaip Viešpats ant altoriaus duoda mums savo Kūną ir Kraują, paversdamas tai mūsų maistu, taip Tu, sekdamas savo Mokytojo pavyzdžiu, dalinai mums savo laiką, savo poilsį, savo sveikatą. Su išpažintimi, šv. Mišiomis, šv. Komunija ir Tėvynės atgaiva Tu pasiekdavai už tūkstančių kilometrų vargstančius tremtinius, svetimoje kariuomenėje gainiojamus rekrūtus, ir jokios kliūtys, jokie pavojai neišstengdavo Tavęs suturėti. Tavo veide, visuomet spindinčiame giedra amžinybės rimtimi, mes matėme Kristaus veidą. Prigludę prie Tavo širdies išpažintyje, sunkumuose – mes jutome plakant Kristaus Širdį. Ir todėl šiandien, nepaisant visų kunigystę metusių, nepaisant visų nemetusių, bet važinėjančių į užsienį ginti afganistanietiškos „taikos“ – nepaisant viso šito, mes su šventa pagarba tariame žodį „kunigas“, nes pažinome, kunige Juozai, Tave. Šiandien Tavo siela ir kūnas jau nebepavaldūs pilotų ir kajafų teismams, veidmainių kaltinimams: jie jau nebe „pasaulio galingųjų“ kompetencijoje. Šiandien galime drąsiai kalbėti ir dėkoti už tą darbą, kurį leidai Jėzui nuveikti savyje ir mumyse, – už jaunimo organizaciją, už pasiaukojamą veiklą TTGK komi-

tete, už išradinęą darbuotę misijose, už uolų malda ir asmeniniu pavyzdžiu paremtą abstinencijos ir blaivumo propagavimą.

Liūdėdami išsiskyrimo dieną, mes guodžiamės Tavo skiepyta mintimi, kad vienybė su geraisiais draugais nenutrūksta ir pastariesiems iškeliavus pas Viešpatį. Mintimi, kurioje telpa visas antkapio įrašas: „*Meilė niekada nesibaigia*“. Tikime ir žinome, kad Tu, kunige Juozai, buvęs arčiausiai mūsų vargų ir žaizdų šiame žemės gyvenime, kartu su kunigais Broniumi Laurinavičiumi, Karoliu Garucku, Virginijum Jaugeliu, kartu su dzūkų žemės tyrumo karžyge Danute Burbaite, ir toliau mus Dievo meile mylėsi. O mes, jos remiami, ryžtamės: neišdils iš širdžių įsegtų Smūtkelio ženkliukų idėja! Neužmiršime Tavo rekolekcijų pasiryžimų! Į mūsų šeimas, į mūsų vaikus, į mūsų Tėvynės ateitį augs Tavo plačiais mostais bertoji sėkla! Ir jeigu Kauno kunigų seminarija į Tavo laidotuves neišleido nė vieno auklėtinio, tai dar nereiškia, kad prie Tavo karsto nebuvo klierikų...

Mes meldžiamės, ir mūsų sąžinės tikros – kai Paskutinąją dieną Jėzus Teisėjas tars stovintiesiems dešinėje: „*At-eikite, mano Tėvo palaimintieji, [...] nes aš buvau išalkęs, ir jūs mane pavalgydinote, buvau ištroškęs, ir mane pagirdėte, buvau keleivis, ir mane priglaudėte, buvau nuogas – mane aprengete, ligonis – mane aplankėte, kalinys – atėjote pas mane*“, – tada išeisime prieš Tave visi tie, kuriuos tu

pavalgydinai,
pagirdei,
priglaudei,
aprengei,
aplankei,

ir nusivesime Tave ten, kur Tu mus visu gyvenimu ir netgi tragiška mirtimi vedi. Teatlygina, tepadėkoja ir tepriima Tave Dievas!

EUCHARISTIJOS BIČIULIAI

LACRIMA

TU DAR SUGRĮŠI...

...Lyg kardo kirtis
skausmo ašmenim
į širdį krito nelaukta žinia...
Tikėt nenoriu savo ausimis!
Ir kaip mes šičia?..
Be Tavęs?..
Netinka Tau rankas karste sudėti!

Deja, deja...
Bet Tu juk nemirei:
sužaišavai staiga,
nes palengva užgesti
Tau nebuvo laiko.
(Kas pasakys, kodėl –
iš skausmo,
ar iš meilės –
plyšo Tau širdis?)

Ar ne vis tiek? –

Dabar?..

Juk niekas nesuprato
Tavųjų „keistenybių“ niekada.
O Tu – lyg kaltas vaikas –
teisini esi droviai:
„Juk tai iš meilės broliams
aš saiką prarandu...”

Tu niekad nežinojai „negaliu“,

Lengvų kelių,

ramybės nieieškojai.

„Taip reikia!“ –

Kaina – nesvarbu!

Negaila laisvės ir...

pačios gyvybės!

(...Kas žino,

ką už ją pirkai?

Už ką

šią kraupią lemtį paaukojai?..)

Ar ne todėl – tik Tu – ne sykį

surasdavai raktus

giliausiai užsklęstų širdžių,

Ir apie Meilę joms kalbėt galėjai

kaip niekas kitas?..

Ir žodžiais...

Taip, ir žodžiais,

nes juos tarei ne lūpom,

bet meilės ir aukos ugnim.

Visiems mokėjai būti samariečiu,

nors Tu gi k u n i g a s buvai!

Tiktai – kitoks...

Todėl tad gydančio balzamo srovės

iš Tavo lūpų ir širdies

apiplėstų širdžių gelmėn tekėjo!..

Aukštai – kaip sakalas – skridai

Ir mus kvietei

į Meilės Saulę kilti!

O, kaip viliojo tos viršūnės svaigios!

Tik... ne visuomet
mums drąsos užteko
Silpnus sparnus
prieš vėjus išbandyti...

Nekaltink mūsų! –
Mes – tokie silpni
ir bailūs,
ir pavargę...

Geriau – išmelsk
nors mažą kibirkstėlę
aukos ir meilės –
ryžto ir drąsos,
Kad neužmirštume
aistrų triukšme
parodytojo Tavo kelio.

Iš Te n dabar pamokyk
„gyvent ne sau“,
„kentėti nekaltai“ be baimės,
„neatsakyti Meilei,
ko Ji prašo“,
Ir „šalia pasmerktojo
Mylimojo drąsiai atsistoti“...

- - - - -

Tu dar sugrįši –
negali kitaip!
Juk sūnūs palaidūnai
eina ir negrįžta...
Juk pilnos pakelės
žaiždotų skurdžių,
apiplėštų,
suluošintų širdžių...

Praeina „kunigai“, „levitai“ – –
Visi, kas Meilės nepažįsta,
kas myli netikrai
Ir nebemato purvinam veide
neištrinamo dieviškumo bruožų.

O, kaip sunku! – –
Pro Tavo veidrodį pažvelgus,
Tiesa tokia rūsti,
nepermaldaujama
ir aiški!

Mylėti reikia taip,
kaip Kristus mokė!
Nes Evangelijos kitos
nėra!

Nėra ir priešų –
žemėje visoj!
Yra – tik sužalotos širdys,
Apiplėštos –
be meilės,
be šviesos – –
Visi joms esame skolingi,
jei „nepraradom saiko“, –
kaip ir Tu!..

Prie Tavo kapo nestovėjau –
neužbėriau smiltelės
ant šviesių akių...

Te visados mane
tas žvilgsnis lydi.
Neatnešiau speiguos
pravirkusios gėlės...

Nereikia jų,
kai Tavo kraujas žydi – –

Neatėjau galvos nulenkt – –

Bet Tu dabar žinai,

ko niekas nežinos – –

Ir ko nespėjau žemėj pasakyti.

Bet ir dabar ne viską pasakiau.

Todėl šiandieną

netariu „Sudiev“,

Nes Tu dar grįši –

negali kitaip.

Iškeliavai –

kad būtum artimesnis...

Kalbi dabar garsiau.

Ir Tavo žodžiai

širdin man smelkias

lyg gaivi rasa,

ir spindi aiškiai –

lyg žaibai,

Kad jų nustelbti

niekas jau negali.

Tik nenutolk!..

Tik nenutilk, prašau!

Ir Tavo žvilgsnio tyro

nenoriu aš užmiršt...

Tebus jis man

ne priekaištas,

o kelio švyturys!

To kelio,

ant kurio sustojai

lig Amžinybės Ryto pailsėti...

Liepsnok ir dek –
darbuos ir žodžiuos gyvas!
Aukos ir meilės
žiedu vis žydėk!
Kad nepritrūktume užsnūdę,
vestuvių puotos laukdami,
širdžių žibintams
kvepiančios alyvos – –
Tu mums visiems
dabar –
jau tobulai mylėdamas –
padėk!

Tu dar sugriši!
Negali kitaip...
Juk kaip mes šičia?
Be Tavęs?
...Toks ilgas –
Lietuvon –
šventųjų kelias,
Nuplautas Krikšto vandeniu
ir nekaltų aukų
krauju! – –

Vilnius,
1986 02 08

Ses. TARCIZIJA NIJOLĖ CICĖNAITĖ

NUTILUSI VARPŲ GIESMĖ

*Tautos Apaštalo ir Kankinio
kunigo Juozo Zdebskio atminimui*

Greit vėjai užpustys kely slaptingus rašmenis –
Vėžes tos meilės, susirūpinusios, skubančios, greitos...
Šiandien mes stovim prie milžinkapio naujai supilto
Ir klausomės didingai gaudžiančios tylos.

Sukniubo praeitis prie pirmojo Aukos Altoriaus,
Kur pirmą kartą buvo išgirsta: „Ateik...“
Šiandien kitokios žvakės jam liepsnoja
Ir blaškos gedulingų vėliavų juodi sparnai...

Bet liko pėdos žemėj Lietuvos giliai įmintos!
Kur jis praėjo – visur po sėjos veržiasi daigai!
O metraščiuos telieka amžiams įrašyta:
„Štai gyvenimas, išbandymai. Kovos ir darbai...“

* * *

Sudie, sudie, gimtine mano mylima,
Aušrų ir žydinčių svajonių pasaka...
Palaimink, motina, pavargusia ir liūdinčia ranka –
Nesitikėk iš kryžkelių sugrižtančio namo.

Štai šaukia ten mane visa tauta,
Skubu pas juos – aš su visais ir su kiekvienu...
Man reiks budėt ir vest į žūtibūtinį mūši,
Nes kovai, pralaimėjimams ir pergalėms gimiau!

Aš vakar – piemenėlis nuganytų, aidinčių laukų,
Šiandien aš – vadas, apsiaustas nematomos garbės!
Rankas pašventintas uždėsiu ant palinkusių galvų
Suklupusios nesuskaičiuojamos minios...

Girdžiu ten pranašų grūmojančius balsus –
Girdžiu ateinančių audrų švilpimą...
Aš ten skubu!.. Ten laukia jie manęs visi.
O, kaip seniai jie laukia ten manęs...

... Audrų ir nerimo sūnau,
Štai kalavijas, skirtas tau rūstaus likimo –
Kančios ir meilės Kryžminės ugnies!

* * *

Ar gali trauktis atgalios,
Kurs vienąkart prie arklo ranką jau pridėjo?
O buvo lemta jam tada vartus nežinomus pralaužti...
Ir vest pro juos drąsuolių būrį pirmutinį.

O, kiek kainavo jam tada tiesus, bebaimis žodis!
Atsitrenkė į sieną geležinę – įstatymo ir brutalių jėgų,
Ir šitaip jie ereliui sparnus grandinėm surakino.
Nelaisvės metai ir tremtis pelkynuos...

Beteisis ir bereikšmis... užmirštas visų...
Kas apskaičiuos minčių jo
Meridianus begalinius,
Kai, kasdamas tranšėjų kilometrus,
Sparnais idėjų raižė mėlynas erdves?..

Juk ateičiai reikėjo – žodžių, skrydžio ir aukos.
Ir pažadėjo viską jis –
Ir viską tam atidavė pilnai.

* * *

Skardiniai bokštai saulėje žėravo,
Kai sugrižai išlaisvintas prie kaimenės savos.
Bet maža buvo tau bažnytkaimio lietuviškų peizažų.
Širdis pasaulį visą apkabinti troško!
Ieškojo akys žūstančių visuos kraštuos.

Ir pakelej parkritusio nepalikai nė vieno –
Kaip ėriukus ganytojas – ant rankų parnešei namo.
Tavo mašinos tolimą, paklydusį signalą
Girdėjo Polesės ir Pamaskvio miškai...

Per trumpos dienos ir per trumpos naktys!..
Ir gyvenimo to vieno, o Dieve, kaip mažai!..
Kad taip nedaug dar padaryta – širdį gėlė..
O Tu žinėjai, kad visuos keliuos –
Tavęs jau tykojo tirono atgrasus šešėlis...

*„Padėk man, Viešpatie, visa, kas sunku,
Pakelt kaip Tu ant kryžiaus...”*

Tai buvo valanda, kada šakalai vidury dienos medžioja.
O jis tada išvyko į paskutinį kelią..
Juk karžygiui tik mūšyje pritinka žūti.
Tai buvo valanda, kada šakalai vidury dienos medžioja.

...Ir staiga – trenksmas! Smūgis... riksmas!

Užtemo žemė ir dangus...

O tyras sniegas kraujo dėmėmis aptiško...

„Padėk man, Viešpatie... visa... kas sunku...”

Ar tu galėjai šviesti sidabru, gimtoji žeme numylėta?
Argi ten buvo ta skaisti gilaus viduržiemio diena?
Ir liko jis – lyg nebaigta varpų giesmė...
Tik kalbanti gyviesiems tyluma...

Jis šaukiasi nueinančių ir dar negimusių kartu:

„Išsaugokit prisiminimus!..

Pratęskit žygdarbius tėvų!..

Apginkit laisvę Lietuvos!..”

* * *

Ir tepažadina Tave iš amžių miego –

Pavojaus valandą tauta visa!

Per Tavo veidą srovele šilta tegu nubėga

Ne kraujas, o pašventintų gėlių rasa...

Te į visas šalis linksmiai ir pakiliai plasnoja

Daina, išskridus iš palaimintų delnų!

Tu būsi mums visiems piliakalnių šventuoju –

Užuovėja pavargusiems kovoj...

...Ir joks svetimšalis pas mus jo vardo teneklausia –

Jo vardas – emblema Tėvynės pavergtos!

1986 m. pavasaris

BENIUS LUKŠYS

TRAGEDIJĄ PRISIMENANT

1986-ųjų vasario 5-ąją autoavarijoje Dzūkijos pušynuose žuvo kunigas Juozas Zdebskis. Jis buvo vienas iš Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto kūrėjų, savo gyvenimą atidavęs Kristaus mokslo skelbimui. Kunigo Juozo Zdebskio pėdsakai labai ryškūs ir Marijampolės mieste bei rajone. Jo pamokslai ne vienam marijampoliečiui parodė kelią prie Dievo, padėjo atskirti tikrąsias vertybes. Šviesaus atminimo kunigas Juozas Zdebskis nesulaukė nei Atgimimo, nei Nepriklausomybės, tačiau savo gyvenimu jis jau tada buvo laisvas nuo „blogio imperijos“. Jo mokiniai dar iki „pertvarkos“ darė tai, kuo vėliau ėmė didžiuotis kai kurie veikėjai ir sau priskirti jų darbus.

Nenoriu ir neturiu teisės daug kalbėti apie Šlavantų kleboną kun. J. Zdebskį, tačiau dažnai galvoju: kaip reikalingas jis šiandien besiblaškančioje mūsų visuomenėje. Tada, 1986-ųjų vasario 10 dieną, prie apledėjusios kapo duobės Rudaminoje to nesupratome. Galvojome apie ilgą ir sunkią kovą už tautos laisvę, tačiau nemanėme, kad Nepriklausomoje Tėvynėje melas, neapykanta, šmeižtas taps kasdienybe, jos išdavystė bus ne tik pateisinama, bet pasidarys tvirtu garantu kopiant karjeros laiptais.

Tačiau auka, kurią savo gyvenimu paaukojo šis šventas kunigas, nenuėjo veltui. Šiandien joks save gerbiantis pilietis, kad ir kokių pažiūrų būtų, netvirtina, jog reikia grįžti atgal į tą pačią valstybę, iš kurios išsivadavome.

Taigi per septynerius metus nuo tragedijos Varėnos rajone Lietuva pasikeitė. Ir manau, kad šviesaus atminimo ku-

Mokyt. Vaclovas Bartuška prie kun. J. Zdebskio kapo.
Rudamina, 1989 m. vasara (Iš asmeninio archyvo)

nigo Juozapo Zdebskio kova davė vaisių – šildė ir ištirpino ledą, trukdžiusį prasikalti laisvės daigui. Į Lietuvą atėjo pavasaris. Laikas purenti dirvą, sėti, ravėti piktžoles.

SUVALKIETIS. 1993. Vasario 5.

KAD MYLĖDAMI PRARASTUME SAIKĄ

*Iš kun. Juozo Zdebskio laidotuvių
pamokslo*

[...] Reikėtų prie Tavo karsto atvesti kunigų seminarijos auklėtinius, reikėtų atvesti brolius kunigus, kad pamatytų, kaip reikia mylėti Dievą ir žmogų, kaip reikia viską atiduoti. Tokio vargdienėlio man dar neteko matyti. Išėmėm iš spintos kostiumą – ji liko tuščia: antro joje nebuvo. Atidariau stalčius – juose ne auksas, bet Lietuvos akmenėlių rinkiniai... O seife skolų raštai... Štai kaip gyveno Kunigas! Jis visą save ir viską, ką turėjo, išdalijo, o sau nepasiliko nieko. Net ir laidotuvės iš mano kišenės, nes šitas vargdienėlis nieko neturi...

Kol jis buvo gyvas, mes, broliai, dauguma jo nesupratome. Ir aš, kunige Juozai, Tave nesupratau... Leisk man dabar – kai Tavo karstas stovi ant duobelės krašto – atsiprašyti. Atleisk, kunige Juozai, kad Tau išvykstant į „placią tėvynę“ ir aš parodydavau nepasitenkinimą, nes reikdavo rūpintis ir Tavo parapija. Kai Tu grįžai iš paskutinės savo tolimos kelionės, aš Tave paklausiau: „Nejaugi, kunige Juozai, negalėtum mažiau lakioti, o daugiau žiūrėti savo parapijos reikalų?“ Tu tada paėmei mano rankas į savo šventas kunigiškas rankas ir man tarei: „Kunige Vinceli, atleisk man! Mylėdamas artimą, aš dažnai prarandu saiką...”

Gal tada ir šv. Paulių galėtume kaltinti saiko praradimu, nes ir jis kaip milžinas keliavo iš vieno krašto į kitą?! Duok Dieve, mano broliai, kad mes visi mylėdami prarastume saiką! Jo širdis buvo per daug gili, per daug plati, kad susitapintų rėmuose. Todėl ji veržėsi iš savo ribų. [...]

Užrašė

Birutė Žemaitytė

*Rudamina,
1986 02 10*

Lazdijų dekanas kun. V. Jalinskas
prie kun. J. Zdebskio kapo duobės.
Rudamina, 1986 02 10
(Fotografavo KGB sekiai)

Vysk. SIGITAS TAMKEVIČIUS

GERASIS GANYTOJAS – „AKIPLĖŠA“

*Kun. Juozo Zdebskio žuvimo
10-ųjų metinių Mišių pamokslas*

Šiandien minime 10-ąsias tragiškos kun. Juozo Zdebskio mirties metines. Kun. Juozas daugeliui buvo tėvas, mokytojas ir gerasis ganytojas. Jo mirtis – tai skaudi netektis Bažnyčiai, nes tokių kunigų, koks buvo kun. Juozas, reta. Man teko su juo artimai bendradarbiauti nuo 1965 ligi 1983 metų*. Buvau jaunas kunigas, kai pirmą kartą jį pamačiau Alytaus klebonijoje, tik ką grįžusį iš kalėjimo, kur jis kalėjo už vaikų katekizavimą.

Kai buvo sprendžiami gyvybiniai Bažnyčios klausimai, dauguma kunigų šitaip prisitaikė: vieni tiesiog bėgo nuo vaikų religinio mokymo, kiti paduodavo katekizmą ir paragindavo tėvus mokyti, tretį drebėdami po vieną vaikėlį mokė, – tiek teleido sovietiniai įstatymai. O kun. Juozas laikėsi dėsno: „*Dievo reikia labiau klausyti negu žmonių*“, ir atvirai nepaisė tikinčiuosius diskriminuojančių įstatymų. Praėjus septyneriems metams jis vėl buvo teisiamas už vaikų mokymą mylėti Dievą. Teisme jis pasakė sovietinę valdžią kaltinančią kalbą ir prisiėmė nelaisvės kryžių.

Toki elgesį, kai už tarnavimą žmonėms, tiesioginių savo pareigų atlikimą kunigas prisiima kalėjimo kryžių, Bažnyčia

* 1983 m. kun. Sigitas Tamkevičius buvo areštuotas.

laiko šventumu. O KGB tą bekompromisį kun. Juozo tarnavimą Bažnyčiai įvertino duodama jam „Akiplėšos“ vardą.

Anuomet žvelgiant iš šalies atrodė, kad kun. Juozas savų reikalų neturėjo, nes Dievo, Bažnyčios ir žmonių reikalai jam buvo viskas:

- retas kunigas tiek aplankydavo ligonių, ypač pirmaisiais mėnesių penktadieniais. Šio lankymo kun. Juozas nepraleisdavo dėl jokių priežasčių;

- rūpinosi jaunimo ugdymu. Sunkiomis sąlygomis vedavo uždaras rekolekcijas, organizuodavo trumpas konferencijas (ką šiandien, geromis sąlygomis, retai kas daro);

- jei reikėjo kam nors padėti, kun. Juozui nebuvo jokių kliūčių;

- kun. Juozas, atrodė, sukurtas pagrindžio darbui – nepavargstantis darbininkas, galėjo dirbti dieną naktį. Mielai talkino „Kronikos“ leidimui. Ieškojo dauginimo priemonių. Nesvyruodamas įsijungė į Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetą.

Šiandien mąstau: Viešpatie, jei Lietuva dabar turėtų daugiau tokių kunigų, daugiau tokių dvasios tėvų ir mokytojų!

Leiskite atsakyti į pagrindinį klausimą: kas padėjo šiam didelės širdies kunigui tapti tokiam, kokį mes jį matėme? – Jis suprato tai, ką net daugelis kunigų nevisiškai supranta: vynmedžio šakelė turi būti nenulūžusi, bet gyva. „*Be manęs jūs nieko negalite...*“

Kurį laiką Prienuose gyvenau drauge su kun. Juozu ir mačiau, kaip jis brangino malda, ypač mąstomąją. Jo visi pamokslai, konferencijos, rekolekcijos būdavo maldoje išmąstytos. Jūs tik paskaitykite jo dienoraščius, parašytus kėlėjime, dabar spausdinamus „Dienovidyje“, ir tuoj pat pajusite, kad tai mintys nepaprastai gilaus dvasingo kunigo. Maldoje jis grūmėsi su savo choleriška prigimtimi. Jam daug kainuodavo peržengti per savo „aš“, tačiau malda jam pa-

dėdavo rasti jėgų nusileisti, pakęsti pažeminimus, išmėginimus. Jis buvo sukurtas valdyti, įsakinėti, bet maldoje išmoko nusižeminti ir klausyti. Man atrodo, kad jis daugelį išmokė pamilti Rožančiaus maldą ir Kryžiaus kelio apmąstymą. Važiuodamas automobiliu, jis dažnai primindavo: „Vaikeliai, sukalbėkime dalį Rožančiaus“. O sugrįžęs iš kelionės, kad ir vidurnaktį, skubėdavo į bažnyčią ir apeidavo Kryžiaus kelią. Jo gyvenime ypač svarbią vietą užėmė pamaldumas į Mariją. Tai nebuvo sentimentalus pamaldumas: jis buvo padaręs įžadą nieko neatsakyti Marijai ir daryti kuo geriausiai, ko Ji nori. Dėl to suprantamas jo tikrai herojiškas gyvenimas ir savęs užmiršimas.

Labai dažnai eidavo išpažinties. Aš pats esu daug kartų klausęs jo išpažinties ir galiu paliudyti, kad jis turėjo labai jautrią sąžinę. Bažnyčios priešai pylė ant jo daug pamazgų, o jis su dideliu nuolankumu ir kantrybe visa tai pakėlė. Kad visi kunigai taip rūpintusi turėti gryną sąžinę ir paklusti Dievo valiai, kaip tai darė kun. Juozas Zdebskis, mes turėtume didelį turtą Bažnyčioje.

Kviečiu visus maldai už Lietuvos kunigus, nes kaip vyskupas žinau esamą padėtį, žinau, kad nei seminarijos, nei teologijos studijos mums neduos šventų kunigų – tai reikia išmelsti Dangų. Lietuvai labiau reikia ne kunigų verslininkų, bažnyčių statytojų, diplomatų, politikų, o šventų kunigų.

Rudamina,

1996 02 03

KNYGOS RĖMĖJAI

LIETUVOS VIENUOLIJOS: Dieviškosios Jėzaus Širdies seserų pranciškonų kongregacija; Katalikių moterų kultūros draugija; Šventosios Šeimos seserų kongregacija; Nekaltai Pradėtosios Mergelės Marijos Vargdienių seserų kongregacija; Skaisčiausiosios Mergelės Marijos Širdies dukterų kongregacija; Švč. Nekaltosios Mergelės Marijos Tarnaičių seserų kongregacija; Dangun ėmimo seserys; Kauno Šv. Benedikto seserų kongregacija; Lietuvos Šv. Kazimiero seserų kongregacija; Šv. Juozapo ir Švč. Kūdikėlio Jėzaus Teresės basų karmeličių vienuolynas; Aušros Vartų Marijos ir šv. Teresėlės bendruomenė; Šv. Pranciškaus mažesniųjų brolių ordinas.

Vilniaus arkivyskupijos ir Panevėžio vyskupijos KATECHETINIAI CENTRAI.

LIETUVOS „CARITAS“ FEDERACIJA: Kauno arkivyskupijos „Caritas“, Raseinių parapijos „Caritas“; Vilniaus arkivyskupijos „Caritas“; Vilkaviškio vyskupijos „Caritas“, Alytaus dekanato „Caritas“, Lazdijų dekanato „Caritas“, Liubavo parapijos „Caritas“, Marijampolės parapijos „Caritas“, Vilkaviškio dekanato „Caritas“; Alytaus ŠEIMOS CENTRAS.

Lietuvių katalikų RELIGINĖ ŠALPA (JAV); ATEITININKŲ FEDERACIJA; EUCHARISTIJOS BIČIULIAI; Maldos grupė „KARUNKA“; Telšių katalikiška vysk. V. BORISEVIČIAUS vid. mokykla; Kauno Šv. KAZIMIERO knygynas; savaitraščiai „DIENOVIDIS“ ir „APŽVALGA“; LIETUVOS SAJŪDIS; SAUSIO 13-osios brolija.

TĖVYNĖS SAJUNGOS (LK) valdyba ir Seimo frakcijos nariai bei sponsorai: Vilija Aleknaitė, Laima Andrikienė, Juozas Dringelis, Algirdas Endriukaitis, Liudvikas Furmonavičius, Egidijus Jarašiūnas, Vladimiras Jermolenko, Vladas Katkevičius, Algirdas Katkus, Andrius Kubilius, Elvyra Kunevičienė, Vaclovas Lapė, Juozas Listavičius, Kęstutis Povilas Paukštys, Gediminas Vagnorius, Alfonsas Vaišnora, Vidmantas Žiemelis.

KRIKŠČIONIŲ DEMOKRATŲ partijos Panevėžio kuopa ir Vadoklių kuopa.

AB „Spauda“; UAB geotechnikos grupė; Priekulės ŽŪ bendrovė; Naujamiesčio UAB „Vilaistė“.

ĮŠEIVIJOS LIETUVIAI

KORĖJA: vysk. Jonas Bulaitis.

AUSTRALIJA: kun. S. Gaidelis SJ, kun. Pranas Dauknys.

ANGLIJA: kun. Jonas Sakevičius MIC.

ITALIJA: prof. kun. Tasius Ereminas, kun. Vaclovas Aliulis MIC.

VOKIETIJA: kun. D. Kenstavičius, kun. Hermanas Šulcas SDB.

JAV (ir KALIFORNIJOS lietuviai): kun. Leonardas Andriekus ir JAV pranciškonai, prel. Jonas Kučingis, prel. dr. Algirdas Olšauskas, kun. Teofilius Palis, prel. Juozas Prunskis, „Los Anželo Lietuvos dukterys“, Adelė ir Julius Balsiai, Laima Baltrėnas, V.A. Bimbiriai, Aldona Brazdžionienė, Nida Brinkis, M.D. Zigmas Brinkis, Antanas Bulota, Juozas Dzenkaitis, Valeria Kaminskas, S. Karius, Kulnys, M. Lemberdienė, Antanas ir Bronius Lengertai, Albinas Markevičius, Ignas Medzinskas, Dana Mitkienė, Nelė Mockuvienė, Isabel Oksas, Dana Paškevičius, J. Pazera, A. Pažiūrienė, Jonas Petronis, Genovaitė Plukienė, Juozas Polikaitis, Eugenija ir Kazys Prišmantai, T. Pupius, Janina Radvenia, Raulinaičiai, Nidutė ir Jonas Rice, Vida Ruokis, Anelė Sopys, B. Stockus, L. Stadalnikienė, K. Šakys, I.E. Šišas, Sophie Šukys, Romas Švainauskas, Vegnerių šeima, Vytautas Vidugiris.

KANADA: kun. Kazimieras Ambrasas SJ, kun. J. Aranauskas SJ, kun. J.K. Butkus OFM, t. Eugenijus, kun. Liudas Jonuška OFM, kun. Kazimieras Kaknevičius, kun. Juvenalis Liauba OFM, kun. Edmundas Putrimas, kun. V. Skilandžiūnas, kun. Jonas Staškevičius, Stasė Ališauskienė, Virginija Apanavičiūtė, Stasė Baršauskienė, Antanas Bumbulis, M.A. Čepuliai, Pranas Dikaitis, Antosė Kuncevičienė, Onutė Kupris, B.J. Lukoševičiai, Eugenija Walensija.

LIETUVOS VYSKUPIJOS

Kaišiadorių vyskupija

BIRŠTONAS: kun. Jonas Danilevičius, Stasė Belickienė, Povilas Buzas, Povilas Čiukšys, Grigoniai, Jadvyga ir Vincas Laukevičiai, Gražina Navickaitė, Ona Valatkaitė.

BUTRIMONYS: kun. Edvardas Kraujalis.

ELEKTRĖNAI: kun. Jonas Sabaliauskas, diak. Rolandas Bičkauskas, Petras Adžgauskas, J. Akamavičius, Violeta Ambrazevičienė, Ona Antanavičienė, Janina Arlauskienė, Regina Bartkienė, Danutė Bernatavičienė, Antanina Bielinienė, Rima Bielinienė, Kazė Breikevienė, Janina Breinerienė, Teresė Cicienienė, Halina Dačkienė, Stasys Degutis, Genovaitė Dilienė, Anelė Drulienė, Ona Eimontienė, Danguolė Galinienė, Ona Gecienė, Genovaitė Gervienė, Stasė Girkienė, Stasė Jachimavičienė, Dana Jakonienė, J.J. Janoniai, Bronė Janušienė, Rita Jurgaitienė, Janina Juškevičienė, Kazimiera Kaminaskienė, Adelė Kananavičienė, Kanapickas, Romualdas Karčiauskas, Janina Karnišauskienė, Anastazija Karvelienė, Bronė Kitavienė, Janina Kluonienė, Aldona Kriaučiūnienė, Marijona Kučinskai-

tė, Bronė Kveracijienė, Z. Kviliūnienė, Stasė Lataškinienė, Eugeni-
ja Lelytė, Jadvyga Levickienė, Birutė Matačiūnienė, Ona Mata-
kienė, Vytautas Milkaitis, Minkevičienė, Pranciška Misavičienė,
Vytautas Monkevičius, Marija Motuzienė, Aleksandra Pačesienė,
Bronius Pargaliauskas, Alma Petkevičienė, Gražina Poderytė, Sta-
sė Racevičienė, Vida Ribalskienė, Janina Rimkevičienė, Salvelina
Roslekienė, Ada Rumsevičienė, Danutė Sabonienė, A. Sagatavi-
čius, Stasys Sasnauskas, Alytė Sederavičienė, Ona Simonaitienė,
Elena Stalnionytė, Emilija Stančikienė, Nijolė Stankevičienė, Al-
berta Steponavičienė, Irena Steponienienė, Alfonsas Stonys, Su-
bačius, Aldona Sventkūnienė, Ona Svetokienė, Rita Šabūnienė,
Domicelė Šaduikienė, Šeškevičienė, Stasė Šimanskienė, Violeta
Švabauskienė, Leonas Tarbūnas, Genuotė Tekorienė, Danutė Til-
vikienė, Aldona Trejūvienė, Veronika Trinkienė, Liuda Umbrasi-
enė, Anelė Vainiūnienė, Birutė Vaitkūnienė, D. Vasbulienė, Bro-
nė Vasiliauskienė, Adelė Virbalienė, Giedrė Zinkevičienė, Marytė
Zujūtė, Adelė Žemaitienė.

KRUONIS: Onutė Marcinkevičienė.

SKUDUTIŠKIS: kun. Albinas Šilkinis.

VIEVIS: Pranas Petrauskas, Viktorija Žepnickaitė, Vilius Žilinskas.

Kauno arkivyskupija

GIRDŽIAI: Vytautas Lekutis.

KAUNAS: kan. Bronius Antanaitis, kun. Viktoras Brusokas, kun. Jo-
nas Bujokas, kun. Alfonsas Bulotas, kun. Petras Dumbliauskas SDB,
kun. Robertas Grigas, mons. Vincentas Jalinskas, kun. Algimantas
Keina, mons. Vytautas Sidaras, mons. Pranas Tamulevičius,
Virginija Aleknaitė, Ona Aleksejūnaitė, Virginija Antanavičienė,
Bamblauskienė, Kazimiera Baracevičienė, Jolita Barisienė, M. Bart-
kutė, Rima Berontienė, Irena Beseckaitė, Palma Beseckytė, T. Braz-
lauskaitė, Marija Budrienė, Tadas Burokas, Stefutė Butkienė, Izolda
Buzienė, Janina Čiurienė, Aida Čižikaitė, Valė Dovydienė, Viole-
ta Dubinskaitė, Laima Dumčiuvienė, Bronė Garbukaitė, Aldona
Girininkienė, Viktoras Glušokas, J. Grabys, Jonas Grigas, Ina Gri-
nauskaitė, Birutė Ibėnienė, Marija Jakaitytė, Vidmantas Jankaus-
kas, Gražina Jarve, Vida Jonavičiūtė, Ramunė Jurkuvienė, Olga
Kazlienė, Stasė Kalniuvienė, Stasė Kelpšaitė, Leontina Kėsgailai-
tė, Kristina Kindurienė, Anastazija Klėtkutė, Angelė Klėtkutė, Ri-
ta Kochanskienė, Lina Krunkaitytė, Elena Kunytė, Vincas Kvėda-
raitis, Adelė Laipienytė, Albina Lengertienė, Zuzana Liutkevičiū-
tė, Bronė Maciukienė, Mačikėnienė, Viktorija Mačiulevičienė, Pau-
lius Martinaitis, Eugenija Mažeikienė, Rita Melinskaitė, Vitalija
Miklyčienė, Stasė Mikutienė, Zenonas Mištautas, Vladas Naru-
šis, Aldona Neciuvienė, Stefanija Novikaitė, Albina Pajarskaitė,

Marytė Pakrosnevičienė, Leonija Petkevičiūtė, Albina Petraškaitė, Zofija Petrušytė, Domė Petrutytė, Diana Pikšrienė, S. Pitrienė, A. Plavičius, Antanas Poderis, Aldona Puišytė, Monika Rakauskaitė, Marija Raškauskienė, Rudzinskienė, Danutė Samaškaitė, Julija Samsonaitė, Genė Senikienė, Bronislava Skavolytė, V. Skrinska, Marija Staigiškaitė, Donatas Stakišaitis, Nijolė Šadauskienė, Onutė Šalnaitė, Regina Šalnaitė, Z. Šipaila, B. Širvinskaitė, Edvardas Šiugžda, A. Šiugždenytė, A. Šlekytė, Ona Šlekytė, Jadvyga Šliupienė, Bronislovas Taleišis, Salomėja Tekorienė, Genovaitė Tunaitienė, Ada Urbonaitė, Algimantas Urbonas, Edita Vaičiuskaitė, Elvyra Varnaukienė, Vytautas Zdancevičius, Aleksandras Žarskus, Asta Žemgalytė, Danguolė Žičkutė, Bernadeta ir Algis Žikevičiai, G. Žukas.

KĖDAINIAI: Eleonora Naudžiūnienė.

KELMĖ: Petras Andrulis, Kazimieras Dembskis, Dalia Ditmanienė, Albina Ferensienė, ses. Gedvilaitės, Teresė Gedvilienė, Ramutė Geriksonienė, Bronė Jankauskienė, Stasė Jankutė, Klementina Lieponienė, Janina Puidokienė, Jonas Steponaitis, Stasė Vasiliauskienė.

RASEINIAI: E. Dabkienė, Džiaugienė, J. Ezbergienė, O. Iribinskienė, El. Ivoškienė, Jakaitienė, Jančiauskas, Stasė Jasiulytė, J. Jokubauskienė, Onutė Judickaitė, Alina Jurkienė, D. Jurkienė, St. Kazlauskas, Jurgis Kumetaitis, Z. Kvitnickienė, Vidmantas Leščinskas, L. Maciulevičienė, V. Miklienė, D. Mikševičiūtė, P. Misevičienė, J. Monkevičienė, A. Palekienė, P. Pečiulienė, Petrylienė, Emilija Sabulienė, Angelė Stonienė, Kunigunda Stonienė, Tamulienė, Vasaitienė, Vapsevičius, Ž. (?).

RAUDONDVARIS: kun. Vytenis Vaškelis, Gražina Bylienė, Genė Narbutienė, Vlada Senauskienė, Genutė Šilževičienė.

ŠIAULIAI: kun. Prosperas Bubnys MIC, Stasė Černiauskienė, Felicija Dryžienė, Gražina Jakniūnaitė, Irena Jakutienė, Angelė Jančiauskienė, Augustina Janulienė, Balys Jarušauskas, Vytautas Klusas, Zita Laurinavičienė, Genovaitė Masiulytė, Julija Mikšaitė, Marija Rakauskaitė, Ona Vaitiekūnienė, Elena Žukauskienė.

ŠILUVA: kun. Leonas Kalinauskas, prel. Edvardas Simaška.

TABARIŠKĖS: kun. Ričardas Repšys MIC.

TYTUVĖNAI: Valerija Sabaliauskienė, Janina Vasiliauskienė.

UKMERGĖ: Angelė Cepelienė, O.A. Dzigai, Petronėlė Jukonienė, Leokadija Karalienė, Birutė Kiškienė, Nijolė Kleinienė, Stasė Markevičiūtė, Zita Mikalauskaitė, Nijolė Narbutienė, Julija Repečkienė, Genovaitė Šerelienė, Bronė Šlepikienė, Liuda Vitaitė.

VIDUKLĖ: kun. Algirdas Mocius, Jonas Brastauskas, Remigijus Kučinskas, Aldona Raižytė, Teresėlė Ričkutė, Benediktas Skirgaila, Virginija Snapkauskaitė, Egidijus Staskevičius, Vytautas Valockas, Birutė Žabarauskaitė, Linelis Žukauskas, Mindaugas Žukauskas.

VILKIJA: kun. Virginijus Lenktaitis, Ambrazavičienė, Aldona Arkušauskienė, Kazimieras Banys, Apolonija Girdauskienė, Elena Girlevičienė, Julius Grabauskas, Danutė Kasparavičienė, Anelė Keruckienė, Kazys Kudirka, Juozapas Laimutis, Stasė Laurinaitienė, Ona Genovaitė Lelešienė, Marytė Makauskaitė, Regina Marmaitė, Angelė Matelienė, Birutė Rimkutė, Genovaitė Stanevičienė, Marijona Vaitiekaitienė, Kazimiera Vosylienė, Nijolė Vosylienė, Alfonss Zumaras.

ŽAIGINYS: kun. Boleslovas Radavičius.

ŽALPIAI: kun. Juozas Razmantas.

Panevėžio vyskupija

BERČIŪNAI: Emilija Apisavičienė, Juozas Balys, Stasė Darbužienė, Elena Jenilionienė, Ona Jesiūnienė, Bronius Kazėnas, Marytė Krištoponytė, Stefanija Kudokienė, Antanas Mališauskas, Povilas Pupluvičius, Danutė Šponič.

BIRŽAI: kun. Bronius Strazdas.

DAUGAILIAI: kun. Petras Baltuška.

JONIŠKĖLIS: kun. Benediktas Urbonas, Feliksas Giedraitis, Jonas Kergė, Leonas Mosteika, Elena Šidagytė, Antanas Turauskas, Aleksas Valavičius.

KREKENAVA: kun. Petras Budriūnas, Ilona Dauderienė, Romas Dauknys, Valerija Dauknienė, Filimavičiūtė, S. Gudaitienė, Marytė Krikščiūnienė, Miškauskienė, Jurgis Perevičius, Genutė Plėštytė, Monika Pogūžinskienė, Angelė Pranaitytė, Marytė Rajuntienė, Rušienė, J. Samuolis, Vincas Šatas, Vaitkevičienė, Valikonienė, Valikonis, Jonas Žilevičius.

LIKĖNAI: Regina Indrašienė, Bronius Klovishkis, Marija Paužuolytė, Jadvyga Rimtautaitė, Juozas Stapulionis.

MIEŽIŠKIAI: kun. Kostas Balsys.

NAUJAMIEŠTIS: kun. Rimantas Gudelis SJ, Kazys Adinavičius, Regina Auburtienė, Ona Bakutienė, Regina Bundzinskienė, P. Čepaitis, Bronislava Daraškevičienė, Danutė Dausienė, Dalius Diršė, Liucija Diršienė, Elena Garbašauskienė, Vitalija Janavičienė, Stasys Jonkus, Paulina Kiaulėnaitė, Zofija Krikščiūnienė, Nijolė Kudrauskienė, Vytautė Kulevičienė, Vigilija Magelinskienė, Algima Markavičienė, Juozas Misevičius, Janina Petkevičienė, Bronė Pobedinskienė, Marytė Pobedinskaitė, Janina Skukauskienė, Vytautas Ščerbinskas, Zenonas Tamolė, Nijolė Ulienė, Jonas Vantaitis, Aldona Vasiliauskienė, Albina Vaškelienė.

PABIRŽĖ: kun. Antanas Balaišis, Aleksas Četvergas, Povilas Čiudaras, Genė Drevinskienė, Ona Dževečkienė, Stasė Džiuvaitienė, Aldona Jukonienė, Bronė Kriaučiūnienė, Regina Kurlinskienė, Stefa Paškevičienė, Ona Ratkevičienė, Ona Stačkūnienė, Edita Šli-

kaitė, Valė Švitinienė, Kostė Varžinskienė, Ona Visockaitė, Petras Visockas.

PANEVĖŽYS: Apolonija Abromavičienė, Julė ir Celestinas Ajauskai, Algirdas Andriušaitis, Janina Balčiūnienė, Elena Braškienė, Audrius Dervinis, Bronė Gabrienė, Jonas Gedžius, Genė Grigaliūnienė, Monika Jakubonienė, Neringa Jocaitė, Teofilė Kančienė, Birutė Linorytė, Nijolė Lukoševičiūtė, Egidijus Mėlynis, M. Poželienė, Danutė Riomtienė, Alvydas Siaurys, Vida Stakėnienė, Jurgis Urbonavičius, Irena Uselienė, Elena Žebrienė, Veronika Žemaitienė.

SKAPIŠKIS: kun. Povilas Varžinskas.

UŽPALIAI: kun. Edmundas Rinkevičius.

VABALNINKAS: kun. Povilas Miškinis.

Telšių vyskupija

ENDRIEJAVAS: kun. Juozapas Bukauskas.

KLAIPĖDA: kun. Bernardas Talaišis, kun. Vincentas Romanas Pučinskas, Sofija Augienė, Jadvyga Barauskienė, Danutė Dizevičienė, Audronė ir Eugenijus Česnauskai, Antanas Česnauskas, Irena ir Kazys Česnauskai, Ilona ir Stasys Česnauskai, Remigijus Česnauskas, Ramutė Chatkevičienė, Angelė Jonušaitė, Stepa Klimienė, Janina Ličienė, Aldona Liogienė, Zofija Marcinkienė, Elena ir Antanas Matulioniai, Teresė Petrauskienė, Veronika Petrova, Zigmas Prochorskis, Danutė Sipavičiūtė, Vanda Sipavičienė, Teklė Steponavičiūtė, Aldona Vasiliauskienė, Rūta ir Vincas Venckai, Eleonora Voitkevič.

KRETINGA: Barbora Šauklienė.

PAJŪRALIS: kun. Adolfas Pudžemis OFM.

PALANGA: Ona Šokelytė.

PLUNGĖ: Audrius Globys.

PRIEKULĖ: kun. Liudas Serapinas, Vytautas Klimovas.

ŠILALĖ: kun. Antanas Ivanauskas, kun. Egidijus Jurgelevičius, Antanas Ambrasa, Zita Benetienė, Irena Judeikienė, Martinkutė, Kazimieras Puodžiuvys, Birutė Sašaitienė.

TAURAGĖ: mons. Petras Puzaras, kun. Narsutis Petrikas, kun. Alvydas Vaitkevičius, Donata Gerasimova, Sabina Gerasimova, Bronislovas Poškus, Egidija Šeputytė, Evelina Šeputytė, Vidutė ir Jonas Šepučiai.

TELŠIAI: mons. Jonas Kauneckas, prel. Tadas Poška, klier. Antanas Lapė, Angelė Raudienė.

VARNIAI: kun. Jonas Petrauskis, Vanda Pocienė.

Vilkaviškio vyskupija

ALYTUS: kun. Juozas Gražulis, kun. Vytautas Insoda, kun. Jaunius Kelpšas, Laima Alksninytė, Laima Andriuškevičienė, Bikių šei-

ma, Teresė Bucevičienė, Birutė Dimšaitė, Gališauskų šeima, Anelė Jackauskienė, Rasa Jakubelskaitė, Jurgelionių šeima, Zita Kaluševičiūtė, Genutė Krišūnaitė, Danutė Mikalonienė, Irena Motūzienė, Genutė Orinienė, Pocevičių šeima, Angelė Skinkienė, V. Siskevičius, Angelė Švirniokienė, Genutė Tamulionienė, Gražina Vasiliauskienė, Birutė Žemaitytė, Daiva Žemaitytė, Rūta Žemaitytė, Žemaičių šeima, Birutė Žitkauskienė, Juozas Žitkauskas, Marius Žitkauskas, Petronėlė Žitkauskienė, Žitkauskų šeima, Aurelija Žukienė, Žvinakevičiūtė.

ALVITAS: kun. Antanas Vitkus.

GARLIAVA: Edita Keršytė, Birutė Angelė Stankevičienė.

GERDAŠIAI: Angelė Tartainytė.

IGLIAUKA: kun. Vitas Urbonas, Aldona Abramavičienė, Jūratė Adomkevičienė, Ona Akelaitienė, Albinas Aleksynas, Aldona Alkimavičienė, Juozas Ambrazas, Juozas Antanavičius, Birutė Austanavičienė, Razina Balčiūnaitienė, Angelė Barkauskienė, Marija Barkauskaitė, Laima Bendoraitienė, Kazys Bendoraitis, Klemensas Botyrius, Justas Bražukas, Elzė Briaukuvienė, Albina Burbienė, Vincas Burdzilauskas, Vida Čėsniienė, Albina Davidavičienė, Danutė Galinienė, Vytautas Galinis, Nijolė Gruzdienė, Justinas Gruzdis, Loreta Gureckienė, Antanina Guzevičienė, Laima Guzevičienė, Ona Juodskernienė, Alfonsas Kmieliauskas, Marija Kancerienė, Birutė Karalienė, Marijona Karalienė, Juzė Karčiauskienė, Julija Karkauskienė, Petras Kasakevičius, Antasėlė Katiliūtė, Levutė Kavaliauskaitė, Marija Kirtiklienė, Bronius Kulboka, Jonas Kutkauskas, Janina Lanauskienė, Ona Liaukuvienė, Irena Lukoševičienė, Benius Lukšys, Janina Malikauskienė, Konstancija Marazienė, Alfonsas Matukaitis, Birutė Matukaitienė, Janina Matusevičienė, Ona Menkauskienė, Stefa Miciutienė, Jonas Miknevičius, Janina Milkevičienė, Ona Milkevičienė, Antanas Palubinskas, Jonas Paukštys, Marytė Pažierienė, Vainutis Pikas, Adelė Plikynienė, Regina Radzevičienė, Vacius Rasiukevičius, Gintautas Ratkelis, Adelė Raudonienė, Klemensas Samsanavičius, Marija Samsanavičienė, Petronėlė Simonaitienė, Sigitas Sinickas, Algimantas Slavinskas, Marytė Smolkslienė, Jurgis Staniulis, Petronėlė Stankūnienė, Petrutė Stankūnienė, Lina Stankūnaitė, Olimpija Stankūnaitė, J. Stankūnas, Petras Strolys, Vitalija Šatavičienė, Stasys Šipaila, Aneliutė Šmulkšytė, Klemensas Šmulstorių, Irena Tamkevičienė, Stasė Urbonienė, Vytenis Vaicekauskas, Irena Vaicekauskienė, Marytė Vaičiūnienė, Antanas Valasavičius, Antosė Valasavičienė, Kazimiera Valatkienė, Alfonsas Valenta, Leonė Venckūnienė, Algis Vitkauskas, Vacius Žemaitis.

ILGUVA: kun. Juozas Kaminskas.

IŠLAUŽAS: Leokadija Gruzdytė, Aldona Krušinskaitė, Leokadija Petrylienė, Janina Šklėriūtė.

KAZLŲ RŪDA: kun. Tadeus Vallian, Aldona Ambrazijienė, Valė Blažaitienė, Vytautas Bučinskas, Celestinas Čibirka, Ona Girniuvienė, Elena Jakevičienė, Irena Kabišaitienė, Laimutė Kabišaitytė, Birutė Kajokaitė, Levutė Karčiauskienė, Nijolė Kasakaitytė, Natalija Kazlauskaitė, Salomėja Mirtrauskienė, Julija Plytnikaitė, Anelė Senkevičienė, Stasė Rainienė, Teofilė Šalčiūtė, Bonifacas Valaitis, Danutė Valentaitė.

KYBARTAI: kun. Vaclovas Stakėnas, Ona Adomaitienė, Jūratė Adomaitienė, Janina Augaitienė, Onutė Augustaitė, Danutė Augustienė, Teresė Bazanavičiūtė, Alfonsas Belickas, Albinas Bielskus, Teresė Bielskuvienė, Jeronimas Buragas, Onutė Čepokaitytė, Gintautas Dobiliauskas, Sigutė Eismontienė, Petras Ferencas, Onutė Griškaitienė, Anelė Guntorienė, Danutė Jankauskienė, Bronius Kriščiūnas, Teresė Kroelskienė, Gema Kruelskaitė, Zita Kučiauskienė, Genutė Kumetaitytė, Danutė Kvederienė, Onutė Kvederienė, Elena Lukoševičienė, Nastė Mačiulaitienė, Monika Mačiulienė, Eugenija Menčinskienė, Birutė Merkevičienė, Adelė Motgabienė, Pijus Petrulis, Onutė Pricevičienė, Jeronimas Račyla, Stasys Rutkauskas, Birutė Siaurusaitytė, Gema Sitkauskienė, Saliomė Stankevičienė, Virginija Stalšinskienė, Nijolė Šemiolkina, Teresė Šuraitienė, Viktorija Švečiūnienė, Teresė Šventoraitienė, Natalija Tilvikienė, Marytė Vaitkūnienė, Albinas Želvys, Antanas Žemaitis.

KUDIRKOS NAUMIESTIS: Adelė Aleksaitytė, G.B. Baltrišaičiai, D. Baukytė, Eglė Diržiūtė, Eugenija Diržiuvienė, Girdauskas, Danguolė Jakaitienė, Juozas Kaminskas, Aldona Kašiubaitė, Juozas Kudirka, Aldona Kvėderienė, Stasė Lenišauskienė, Dana Marčiulaitienė, J. Margelienė, Kunigunda Matijošaitienė, Z. Mažeikienė, Janė Okunienė, Janina Pežaitienė, Aldona Simanavičienė, Teresė Sutkutė, Bronė Vasilčikienė, Petronėlė Žemaitienė, Juozas Žemaitis.

LAZDIJAI: kan. Gvidonas Dovidaitis, kun. Antanas Mickevičius, Mikalina Bartnikienė, Marija Biveinienė, Elena Dzimidienė, Ona Gylienė, Birutė Gražulienė, Monika Gražulevičienė, Stasė Juškelienė, Adelė Kazlauskienė, Adelė Labenskienė, Marija Megelinskienė, Julija Miliuvienė, Ona Nevulienė, Penkiūnienė, Petronėlė Pledienė, Stasė Radeckienė, Elzbieta Rudzinskienė, Izabelė ir Petras Sakalauskai, Jadvyga Sandienė, Petronėlė Strakauskienė, Ramutė Sušinskaitė, Anelė Vaitkevičienė, Aldona Vengrevičienė, Antanas Žukauskas.

LEIPALINGIS: Albertas Ambrulevičius, Anelė Balaikienė, Ona Dumbliauskienė, Anelė ir Antanas Grigai, Gintas Grušauskas, Marytė Pranckevičienė, Julė Purvinienė, Angelė Taraskevičienė, Eugenija Treigienė, Angelė Treigytė, Pranas Vėselga, Janina Virbalienė.

MARIJAMPOLĖ: Aklevečiūtė, Aldona Aleknavičienė, Birutė Apolskytė, Jūratė Ardziauskaitė, Ramutė Augustinavičienė, Dalė Bačanskienė, Janina Baltrušaitienė, Verutė Beišytė, Virginija Bendoraitienė, Vilija Bilinskienė, O. Bubnelienė, Juozas Buckūnas, Janina Buzaitė, Salomėja Černelienė, Birutė Dielininkaitienė, Alma Galuvienė, Elena Gedžienė, Ona Ivanauskienė, Alė Jauterienė, Jadvyga Jokubauskienė, Albina Kalinauskienė, Karalienė, Danutė Krikštolaitienė, Alesė Krulikauskienė, A. Kvedarienė, Liudas Laukša, Genovaitė Milčiuvienė, Emilija Montvilienė, Danutė Palaikienė, Stasys Petrauskas, Irena Petrauskienė, Severina Plioplienė, Marija Prituškienė, Laimutė Račiuvienė, Lilija Raudonytė, Aldona Ražaitienė, Irena Saldūnienė, Juozas Sebestinas, Elzbieta Slavickaitė, Albina Straušienė, Zita Sventickienė, Joana Šergalytė, Šverčiauskienė, Traškevičius, Dalė Vaitauskienė, Emilija Valironienė, Valerija Vilkaitytė, Birutė Zareckaitė, Marijona Zdebskytė-Linkevičienė, Ona Župkienė.

MERKINĖ: Gumuliauskai.

NAUJOJI ŪTA: Petronėlė Bartninkaitė, Anelė Degutytė, Petronėlė Glušauskienė, Antanas Gudaitis, Elytė Rutkauskienė, Marija Šerpenskaitė, Justinas Urbonas, Monika Vainalavičienė.

PAKUONIS: kun. Ignas Plioraitis.

PRIENAI: mons. Juozas Užupis, Stasė Bieliūnienė, Albina Blekaitienė, A. Bružinskienė, Nijolė Cicėnaitė, Zuzana Eidukevičienė, Marytė Jakinevičiūtė, M. Jankauskienė, M. Jezerskienė, Jonikaitė, Algis Jukavičius, A. Kaminskaitė, M. Makrickienė, D. Mickaitė, Dana Minajevienė, L. Rūkštelienė, Regina Smolskienė, Liuda Šulinskienė, Stasė ir Edvardas Veimgerteriai.

RUDAMINA: Kručienė.

ŠAKIAI: Kunigunda Malskienė, Algimantas Naujokas.

ŠLAVANTAI: kun. Pranas Perlaitis, Danutė Grabauskienė, Virgis Jakutis, Irena Križiokienė, Virginija Liaukevičienė, Juozas Rinkevičius, Dana Pankevičienė, Daina Tamašauskienė, Angelė Vaškelienė, Julė Vizmanaitė ir visi aukojusieji šv. Luko atlaidų rinkliavai.

ŠVENTEŽERIS: Anelė Marčiukaitienė.

Vilniaus arkivyskupija

DIEVENIŠKĖS: kun. Domas Valančiauskas.

DRUSKININKAI: Elena Kirmonienė, Jonas Paliauka, Aurelija Poteliūnaitė, Gintautas Povilėnas, Laimutė Povilėnienė, Angelė Priekulienė, Danutė Protkonytė, Danguolė Stravinskaitė, Angelė Vailionienė, Marytė Vaškevičiūtė, Ina Zubrickaitė.

LENTVARIS: Liudas Balčiūnas, Genoefa Jankevičienė, Ksavera Klumbytė.

LINKMENYS: Gintautas Mackonis.

IGNALINA: Stasė Petkelienė.

TRAKAI: E. Juozapavičius, Kasperavičius, J. Narkevičius, R. Survila, Valentinavičienė.

VAIDOTAI: Dalia ir Juozas Versekenai.

VALKININKAI: kun. Valentinas Virvičius, Artūras Audickas, Dalia Andriulionytė, Elena Bagdonavičiūtė, Bronislava Černyšova, Aida Gelažiūtė, Ona Gegužienė, Modestas Juozaitis, Rita Kabašinskienė, Danguolė Kazlauskienė, Valdas Kukulskis, Stasys Maceлис, Elena Macelytė, Dalia Puzienė, Emilija Rimšelytė, Marija Šokaitienė, Saulius Versekenas, Žemaitienė.

VARĖNA: Diana ir Mindaugas Versekenai.

VILNIUS: kun. Aušvydas Belickas, kun. Pijus Čižauskas, kun. Kazimieras Kuzmickas, mons. Alfonsas Svarinskas, kun. Jonas Vaitonis, J.Z. Aleliūnai, Marija Adukauskaitė, Jonė ir Valentinas Ardžiūnai, Indrė Balčaitė, Vanda Bartkevičienė, Jadvyga Bieliauskienė, Viktorija Bieliauskienė, Genė ir Vacys Bikai, Laimutė Blaškevičienė, Gabrielius Bratičius, Natalija Bucevičienė, Onutė Builienė, Domas Čepas, Birutė Daugelavičienė, Kotryna Dautartienė, Ona Drūlienė, Marytė Einorienė, Monika Gavėnaitė, Rita Gineitienė, Elena Grinaveckienė, Gediminas Jakubčionis, Irutė Jakučionytė, R. Jakučiūnienė, Adelė Jakuntavičienė, Aušra Japertienė, Petras Jucevičius, Marija Jūratė Jucevičiūtė, Elena Kairytė, Diana Kancle-rytė, Sofija Kanopkaitė, Gintaras Karalius, Daiva ir Remigijus Karkockai, Narimantas Karvelis, Albinas Kentra, Eglė Kiauleikytė, Bronė Kibickaitė, Antanas Kmieliauskas, Antanina Kojelienė, Audrė Kudabienė, Edita Kundrotienė, Danutė Kutkaitė, Virginija Laugalienė, Indra Laurinskaitė, Nijolė ir Alvydas Lisauskai, Laima Liorentienė, Audronė Macijauskaitė, Daina Mačiutienė, Danutė Maldeikienė, Jūratė Martinonienė, Rimantas Matulis, Dovilė Matulionytė, Albertina Mažeikaitė, Kristina Mažulytė, M. Mieželytė, Vacys Milius, B.R. Milukai, Aldona Milukienė, L. Miškinienė, Vyta Morkvėnaitė, Marius Narvilas, Janina Navickaitė, Vitalijus Parutis, Marija Pašakinskienė, Aldona Paškonienė, Antanina Paškonienė, Žybartas Patašius, Valerija Paukštytė, Loreta Teresė Paulavičiūtė, Marija Pečiukonienė, Zita Petraitytė, Teresė Petraškaitė, Rasa Pikelytė, Teresyte Pliuraitė, Petras Plumpa, Alė Počiulpaitė, Marytė Puodžiuvienė, Angelė Raškauskaitė, V. Rinkevičius, Snieguolė Rudzinskaitė, Nijolė Sadūnaitė, Marytė Sadūnienė, J. Sipavičienė, Dalia Stražinskienė, Ona ir Antanas Sučylos, Janina Sudžiūtė, Lilija Suchocka, Marija Rūta Surotkevičienė, Violeta Survilienė, Genovaitė Šakalienė, Narimantas Šakalys, Nijolė Šekštelienė, Albina Šiupienienė, Teresėlė Danguolė Šniūrevičienė, Julija Šolomskienė, Birutė Marija Špokaitė, Jadvyga Štraitienė, Danas Švedas, Rūta Taleišienė, Elena Terleckienė, Juozas Tonkūnas, Te-

resė Tumėnienė, Giedrius Uždavins, Vaidotas Vaičaitis, Zofija Vainilaitienė, Paulina Valančiūnaitė, Valdas Vasiliauskas, Zina Vepšaitė, Vytautas Vitkauskas, Dalia ir Rimantas Zinkėnai, Elvyra Žebertavičiūtė, A.A. Žilinskai, Rafaelė Žukauskaitė.

AUKAS RINKO: kun. Kazimieras Ambrasas SJ (Kanada), Adelė Balsienė ir Birutė Varnas (JAV, Kalifornija), kun. Antanas Balaišis (Pabiržė), kun. Prosperas Bubnys MIC (Šiauliai), kun. Alfonsas Bulotas (Kaunas), kan. Gvidonas Dovidaitis (Lazdijai), kun. Robertas Grigas (Kaunas), kun. Rimantas Gudelis SJ (Naujamiestis), kun. Antanas Ivanauskas (Šilalė), kun. Leonas Kalinauskas (Šiluva), kun. Virginijus Lenkaitis (Vilkija), kun. Pranas Perlaitis (Šlavančiai), kun. Jonas Petrauskis (Varniai), kun. Jonas Sabaliauskas (Elektrėnai), kun. Liudas Serapinas (Priekulė), kun. Vaclovas Stakėnas (Kybartai), kun. Benediktas Urbonas (Joniškėlis), kun. Vitas Urbonas (Igliauka), mons. Juozas Užupis (Prienai), kun. Tadeus Vallian (Kazlų Rūda), kun. Vytenis Vaškelis (Raudondvaris), kun. Valentinas Virvičius (Valkininkai), Kazys Adinavičius (Naujamiestis), Juozas Antanavičius (Igliauka), Marytė Barkauskaitė (Igliauka), D. Baukytė (Kudirkos Naumiestis), Verutė Beišytė (Marijampolė), Stasė Belickienė (Birštonas), Genė Bikuviėnė (Vilnius), Stefutė Butkienė (Kaunas), Onutė Drūlienė (Vilnius), Eugenija Margarita Gedvilaitė (Kelmė), Genovaitė Gervienė (Elektrėnai), Anelė Grigienė (Leipalingis), Angelė Jančiauskienė (Šiauliai), Modestas Juozaitis (Valkininkai), Elvyra Kunevičienė (Vilnius), Danutė Maldeikienė (Vilnius), Aldona Paškonienė (Vilnius), Žybartas Patašius (Vilnius), Loreta Teresė Paulavičiūtė (Vilnius), Angelė Pranaitytė (Krekenava), Alė Počiulpaitė (Vilnius), ses. Regina OSB (Kaunas), Nijolė Sadūnaitė (Vilnius), Alvydas Siaurys (Panevėžys), Petronėlė Stankūnienė (Igliauka), Teklė Steponavičiūtė (Klaipėda), Genovaitė Šakalienė (Vilnius), Vidutė Šeputienė (Tauragė), Liuda Šulinskienė (Prienai), Ada Urbonaitė (Kaunas), Birutė Žemaitytė (Alytus), Laima Žemaitienė (Alytus).

Knygos rėmėjai, kurių sąrašai gauti po gegužės 1 d., bus minimi kitoje – kun. J. Zdebskio dienoraščių – knygoje „Gyvenimas mūsų mąstymuose“. Atsiprašome, jei bus viena kita netiksli pavardė – kai kurios buvo sunkiai įskaitomos.

DĖKOJAME VISIEMS, PARĖMUSIEMS KNYGŲ APIE KUN. JUOŽĄ ZDEBSKĮ IŠLEIDIMĄ.

Kr303 **Kryžiaus ir Meilės kelias:** prisiminimai apie kunigą Juožą Zdebskį/sudarę ir parengė Loreta Teresė Paulavičiūtė. – Vilnius: LUMEN I-kla, 1996. – 376 p.: iliustr.

ISBN 9986-410-23-1

Knygoje pateikiami kunigo Juozo Zdebskio bendražygių, bendraminčių ir dvasios vaikų prisiminimai, pradėti rinkti tuojau po kunigo Juozo Zdebskio žuvimo 1986 m.

UDK 23/28(475.5): 929 Zdebskis

Kryžiaus ir Meilės kelias

Prisiminimai apie kunigą Juožą Zdebskį

Sudarė ir parengė LORETA TERESĖ PAULAVIČIŪTĖ

Viršelio dailininkė INGRIDA UMBRASAITĖ

Redaktorė stilistė LIUDA SIDARIENĖ

Nuotraukas reprodukovė JUOZAS GRIKIENIS

Maketavo GIEDRIUS KUBILIUS

SL 651. 1996 05 10

Tiražas 3000 egz.

Užsakymas 790

Išleido LUMEN leidykla

Laisvės pr. 60, 2056 Vilnius

Spaudė A. Jakšto spaustuvė

Girelės g. 22, 4320 Kaišiadorys

Kaina sutartinė

KNYGOS APIE KUNIGĄ JUOŽĄ ZDEBSKĮ

IŠLEISTA:

Vidas Spengla
„AKIPLĖŠA“
KGB kova prieš Bažnyčią

* * *

KRYŽIAUS IR MEILĖS KELIAS
Prisiminimai apie kun. Juozą Zdebskį

PARENGTA SPAUDAI:

Kun. Juozas Zdebskis
GYVENIMAS MĄSTYMUOSE
Iš dienoraščių

* * *

PAŽINSITE IŠ JŲ VAISIŲ
Kun. Juozo Zdebskio korespondencija,
adresatų prisiminimai

Informacija telefonu (8-22) 22 58 62, ses. Loreta Teresė